



МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА ЮРІЯ БУГАЯ

ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ НАУКИ

*присвяченої пам'яті засновника і фундатора
Міжнародного науково-технічного університету – академіка,
доктора технічних наук, професора Юрія Миколайовича Бугая*

МАТЕРІАЛИ
XV Всеукраїнської науково-практичної конференції

21 травня 2020 року

Полтава

УДК 001

A 43

Рекомендовано до друку вченою радою Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ» (протокол №4 від 12.05.2020)

Редакційна колегія:

Лавриненко Сергій Іванович – ректор, кандидат географічних наук, професор Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ».

Фастівець Анна Віталіївна – декан, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ».

Рижик Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, завідувач кафедри економіки та менеджменту Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ».

Колесник Олена Володимирівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ».

Актуальні проблеми розвитку сучасної науки:

A 43 матеріали XV Всеукр. наук-практ. конф., (м. Полтава, 21 травня 2020 р.). – Полтава: Сімон, 2020. – 186 с.

Матеріали збірника присвячені соціально-економічним, суспільним, правовим проблемам та пов'язаними з ними проблемами генофонду й здоров'я нації. Тези розміщені відповідно до секцій, за якими була організована робота конференції.

Матеріали можуть бути використані у науково-дослідній та практичній діяльності студентами, аспірантами, науковцями та викладачами вищих навчальних закладів з обов'язковим посиланням на автора наукової праці.

УДК 001

Відповідальність за зміст та достовірність опублікованих матеріалів несуть автори публікацій.

СЕКЦІЯ 1

ІНТЕГРАЦІЯ СВІТОВИХ НАУКОВИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ОСНОВА СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ

МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТУ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Калінічева Галина Іванівна

*кандидат історичних наук, доцент, проректор з науково-методичної роботи
ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»*

Реалії сьогодення демонструють, що нині людство постало перед низкою викликів, на які сучасна цивілізація має реагувати адекватно, фахово, комплексно, а подекуди – працювати на випередження. Зокрема, розвиток інноваційної економіки та глобальні зрушення на ринку праці детермінували не тільки прискорення процесу переформатування змісту та форм освітньої діяльності у всіх країнах світу на всіх рівнях, а й внесення коректив до визначення місії університету у сучасному суспільстві. Це, в свою чергу, актуалізувало розв’язання низки невідкладних завдань в університетському середовищі усіма суб’єктами освітньої діяльності.

У широкому сенсі, місія втілює філософію та призначення організації, визначає певні цінності, переконання, пріоритети, принципи, на які вона спирається, а також дії, які має реалізувати колектив задля досягнення стратегічної мети. Місія університету у широкому розумінні полягає у сприянні розвитку цивілізації завдяки накопиченню знань, відтворенню культурних надбань, підготовки професійної та інтелектуальної еліти. У вузькому значенні місія університету полягає у визначенні функцій, завдань, напрямів діяльності та коефіцієнту корисної дії для суспільства, держави, особи. Саме у цьому контексті місія постає смислоутворюючим ядром університетської ідеї.

Так, якщо основною місією університету у середньовічному суспільстві було *навчання*, то місія університету Нового часу була визначена у єдності *наукового дослідження і викладання*. У буржуазному суспільстві провідною стала цінність академічної свободи. З діяльністю університетів нерозривно пов’язане становлення національних держав, в яких вони стають культурними, ідеологічними, навіть світоглядними осередками.

«Третя суспільна місія» університету нині пов’язана з процесами глобалізації та формуванням єдиного освітньо-наукового простору. Сьогодні місія університету полягає у *громадському служінні* та його

можливості бути корисним суспільству, реагувати на очікування громадськості, ставати «соціально відповідальним».

«Третя місія» сучасного університету відбивається нині на системі ціннісних координат національних закладів вищої освіти. Так, традиційні на сьогодні цінності академічної свободи та університетської автономії набувають дедалі більшого значення. Їх зміст та функції визначено не лише у нормативно-правових актах України та у локальних внутрішньо-університетських документах, про них йдеться у резолюціях ЮНЕСКО та інших міжнародних організацій.

Як вказують науковці, «третя місія» університету «орієнтує його на активну співпрацю з центральною і місцевою владою, громадськими організаціями і громадськими активістами у питаннях створення і реалізації спільних соціальних, економічних, культурних проєктів, як-от надання додаткових освітніх послуг, професійне консультування, проведення експертизи й тому подібні акції» [1, с. 41]. Дедалі більше актуалізується питання набуття в університеті соціальних та громадянських компетентностей, «які розглядаються як створення можливості для молодих людей функціонувати в плюралістичному суспільстві, в якому важливими є співпраця і взаємодія» [2, с. 105]. Водночас, сучасний університет стає провідником функції інтернаціоналізації, тобто поширення транснаціональних цінностей, знань, підходів та технологій в освітній процес.

Перша і друга індустріальні революції потребували великої кількості малоосвічених робітників та достатнього числа кваліфікованих інженерів і вчених у царині прикладних наук, що детермінувало появу політехнічних та дослідницьких університетів Гумбольдтівського типу. Третя промислова революція, рушійною силою якої була обчислювальна техніка, обумовила перетворення окремих університетів світового рівня на корпорації знань. Останні посіли ключове місце у так званій «потрійній спіралі розвитку», яка полягає у взаємодії між університетами, державою та підприємницьким сектором у рамках сучасної інноваційної системи. Сутність моделі «потрійної спіралі» (Triple Helix) ґрунтовно викладено Г. Іцковіцем [3]. Четверта індустріальна революція (Industry 4.0) тісно пов'язана із розвитком високих інтелектуальних технологій, збільшенням обчислювальних потужностей та обсягів (потоків) даних, появою нових способів оперування ними, масовим використанням глобальної мережі інтернет тощо. Стрімка динаміка розвитку сучасної цивілізації в умовах Industry 4.0 обумовлює потребу у постійному навчанні новим технологіям, мобільності креативних та талановитих молодих людей з університетською освітою, зміні бізнес-моделей і структури організацій із горизонтальністю та швидкими циклами інновацій.

Водночас, в умовах Industry 4.0 місія університету продовжує проявлятися у всій парадигмі його функцій, які мають бути реалізовані в

комплексі: пізнавальної, світоглядної, просвітницької, адаптивної, дослідницької, соціокультурної, аксіологічної, евристичної, соціально-виховної, психолого-педагогічної, ідеологічної тощо. Зауважимо, що місія різних університетів коригується відповідно до напрямів (спрямованості) їх діяльності. Проте, спільним для університетської спільноти на нинішньому етапі розвитку людської цивілізації є орієнтація на засадничі принципи гуманістичної педагогіки, яка ґрунтується, серед іншого, на семи «С»: самоаналізі, самоконтролі, самокритиці, самотворенні, синергетиці, самореалізації, самовдосконаленні.

Аналіз наукового дискурсу щодо місії університету на сучасному етапі розвитку людської цивілізації доводить, що сьогодні університет виступає противагою тим тенденціям, які загрожують як його стабільності, так і розвитку суспільства. Новітні виклики часу сформували в університетському середовищі розуміння суспільних потреб у підготовці професіоналів нового типу: з широким спектром фахових та загальних компетентностей, здатних в силу набутих знань, вмінь і навичок та сформованих цінностей, протистояти деструктивним процесам в суспільстві.

Впевненість у запасах міцності світової університетської системи ґрунтується на тому, що, *по-перше*, тенденція перетворення провідних університетів на інкубатор інновацій закріплює за ними випереджальну роль у швидкозмінному світі; *по-друге*, університети, як інструмент соціального моделювання, є одним з майданчиків адаптації до глобалізації, поширення навичок міжкультурної взаємодії і формування розподілених спільнот, що можуть синхронно взаємодіяти з різних континентів; *по-третє*, вища освіта є достатньо стійким сектором економіки, у якого є всі необхідні перспективи для зростання. Фактично наприкінці XX – початку XXI ст. університети стали одними з прискорювачів історії через посилення дослідницької компоненти, інкубування інновацій та трансферу технологій, а також вони є банком людського капіталу [4, с. 6-7].

Нові виклики, що постали перед університетською спільнотою у зв'язку із глобальною пандемією COVID-2019, детермінували не тільки прискорення процесу переформатування змісту та форм освітньої діяльності у всіх країнах світу на всіх рівнях, але й актуалізували перед суб'єктами освітньої діяльності нові завдання. Зокрема, для вітчизняної університетської спільноти постало завдання не тільки адаптуватися до асинхронної моделі навчання із широким використанням технологій дистанційної освіти, але й суттєво підвищити рівень персональної медіаграмотності. І якщо студентська спільнота та молоде покоління науково-педагогічних кадрів доволі швидко почали використовувати в освітньому процесі різноманітні освітні платформи та канали комунікації, то для значної частини старшого покоління викладачів в

університетах України це викликало непереборну перешкоду. З огляду на глобальний вимір діджиталізації освітнього процесу на всіх рівнях, перед національною системою вищої освіти постає невідкладне завдання працювати на випередження, а не слідувати навздогінній стратегії.

Розробка «стратегії на випередження» є не стільки передбаченням, як способом завчасно обмірковувати різні варіанти вибору. Зауважимо, що провідні університети світу у своїх стратегіях наголошують на зміщенні акцентів у бік безперервного навчання. Наприклад, базовий принцип стратегічної програми Stanford-2025 полягає у моделі Open Loop University, що передбачає фрагментовану кар'єрну траєкторію з періодичним поверненням до навчального процесу для отримання актуальних знань.

Дедалі частіше експерти наголошують, що нині формується нова концепція університету – «University excellence» (університет переваг, досконалості, високої якості), у якій університет перетворюється на бюрократичну, клієнт-орієнтовану бізнес-корпорацію і стає місцем розвитку людських ресурсів, людського капіталу, а випускник університету – когнітивною робочою силою.

Натомість М. Латиш наголошує, що ідея та місія університету має ґрунтуватися на трьох принципах: свободі, універсальності і моральності. Свобода, за його баченням, реалізується у всіх сферах діяльності: в системі управління, в освітньому процесі, творчості. Ми погоджуємося з думкою вченого, що свобода не тотожна анархії, вона передбачає наявність суб'єктів, спроможних взяти на себе відповідальність. Універсальність розуміється автором як відкритість суспільству і світу, яка виступає необхідною складовою освітнього процесу, дослідницької діяльності, наукового дискурсу [5]. Моральність університетського середовища маємо розуміти як важливу складову суспільного виміру місії університету, адже не тільки суспільно-економічний і політичний розвиток країни та світу здійснює вплив на університетську освіту, але й стан моральності внутрішньо-університетського життя у багатьох випадках визначає перебіг суспільних процесів. Йдеться не про досягнення ідеалу, а про постійне прагнення втілювати у життя моральні принципи та слідувати їм.

Звісно, при цьому не варто ігнорувати глобальні кризові настрої щодо стану розвитку університетської освіти та слабкі сторони системи. А отже – «покладати на університети невинуваті очікування на кшталт виховання ідеального громадянина, гарантованого підвищення доходів і соціального статусу синхронно з підвищенням освітнього рівня; подолання нерівності у доступі до знань, згладжування культурних відмінностей, тощо» [4, с. 8].

Університет виконує свою місію не тільки і не стільки тому, що він являє собою концентрацію науки й інтелекту або може реалізовувати якісь суспільні замовлення, а тому, що, втягуючи в

орбіту університетської культури суспільство, він прагне не допустити культурно-моральної деградації людства, яка представляє одну із загроз людському існуванню взагалі.

Водночас маємо вказати на глобальні тенденції, які впливають на формулювання та визначення місії університету на сучасному етапі розвитку людської цивілізації. *Перша* – зміна тривалості життя, яка обумовлює отримання людиною освіти упродовж всього життя. *Друга* – зміна культури, що ставить на порядок денний запит на здатність ефективної взаємодії людини з багатьма іншими людьми як на робочому місці, так і в приватному житті; наявність STEM-компетенцій; вплив інтенсивності міграційних процесів на зміну національної ідентичності – вимога знати кілька мов для успішної професійної кар'єри. *Третя* – зміна видів і сутності роботи, виконуваної людиною: технологічні зміни, викликані Industry 4.0, детермінують оновлення вимог роботодавців щодо компетентностей (знань, умінь і навичок) як до нових претендентів на робочі місця (випускників університетів, коледжів), так і до людей, які виконують роботу тепер.

У той час, коли у світі кардинально змінилася парадигма вищої освіти з огляду на характер глобальної інноваційної економіки, національна система освіти України, переживаючи чергове реформування та модернізацію, так і не стала, на жаль, інкубатором не лише найновіших інноваційних розробок, але й технологічних кампаній, які реалізують ці ідеї. Сьогодні університетська освіта в Україні продовжує існувати у старій індустріальній логіці: університети, які були засновані як індустріальний додаток, тримаються за державне замовлення та інші елементи планової економіки. В силу різних причин, лише незначна кількість українських університетів генерують нові знання, здійснюють трансфер технологій, стаючи частиною інноваційної економіки. На думку експертів Українського інституту майбутнього, для того, щоб українські університети стали частиною інноваційної економіки, їх фактично потрібно перезаснувати і зробити частиною інноваційної екосистеми [6].

Таким чином, з огляду на тріаду суспільних місій університету «навчання – дослідження – суспільне служіння», можна констатувати, що у сучасному світі місії університетів є комплексними і мають на меті: формування світогляду, національної ідентичності та громадянської культури студентської молоді; професійну підготовку та перепідготовку фахівців (навчання впродовж життя); збереження й структурування наявних знань та продукування нових; проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень; інноваційну діяльність у різних сферах; проектування суспільного розвитку на глобальному, регіональному та місцевому рівнях; побудову відповідних прогнозів та сценаріїв тощо. Співвідношення між цими завданнями у місіях різних

університетів може варіюватися в дуже широких межах, відбиваючи, в першу чергу, існуючі суспільні потреби.

Список використаних джерел:

1. Рогожа М., Курбатов С. Місія університету в західноєвропейській культурі. Філософія освіти. Philosophy of Education. 2017. № 2 (21). С. 29–45.
2. Горбунова Л. Ключові компетенції у транснаціональному освітньому просторі: визначення та імплементація. Філософія освіти. Philosophy of Education. 2016. № 2 (19). С. 97–117. С. 105.
3. Ицковиц Г. Тройная спираль. Университеты – предприятия – государство. Инновации в действии: Монография. Пер. с англ. под ред. А. Ф. Уварова. Томск: Том. гос. ун-т систем упр. и радиозлектроники, 2010. 237 с.
4. Майбутнє університетів. Частина 1. Еволюція університетів: на порозі невідомого майбутнього. Український інститут майбутнього URL: <https://www.uifuture.org/publications/reports/24475-maybutnie/universytetiv> (дата звернення 7.05.20)
5. Латыш Н. И. Идея университета в контексте современной цивилизации. Идея университета: парадоксы самоописания. Сборник мат-лов 3-й Международной научно-практической конференции «Университетское образование: от эффективного преподавания к эффективному учению» (29-10 апреля 2002, Минск). Минск: БГУ, 2002. С. 10–16.
6. Роль університетів у суспільстві 2030. Стратегія України 2030. Український Інститут майбутнього URL: <https://www.uifuture.org/publications/news/24874-viziyaукраїнськоюнауніверситету2030rotsi> (дата звернення 12.05.20)

КОЛІЗІЙНІ АСПЕКТИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ В УКРАЇНІ

Лавриненко Сергій Іванович

*кандидат географічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
професор, ректор Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Молоді фахівці репрезентують інтелектуальний та професійний потенціал країни. Формування вітчизняної економіки, її інтеграція у міжнародний простір вимагає не лише удосконалення організаційних і технологічних складників, але й розвитку українського ринку праці з посиленням конкурентоспроможності молоді на ньому. Випускники закладів вищої освіти на ринку праці зустрічаються із рядом проблем і гарантіями, що є законодавчо закріпленими, однак досі практично не реалізуються на практиці. Молоді фахівці відчують себе незахищеними й відчують утруднення під час адаптації до нових соціальних умов.

Окремі аспекти працевлаштування молодих фахівців і проблеми формування молодіжного ринку праці в Україні викликають інтерес з боку багатьох вітчизняних дослідників. Так, зазначені питання досліджували С. І. Бандур, Д. П. Богиня, І. Ф. Гнибіденко, Е. М. Лібанова, В. А. Скуратівський, В. В. Онікієнко й інші. Разом з тим, аналіз літературних джерел засвідчує, що проблема працевлаштування молодих фахівців на українському ринку праці

досить складна й потребує більш глибокого дослідження й конкретизації подальших заходів щодо працевлаштування випускників закладів вищої освіти.

Метою статті є в дослідження проблеми працевлаштування молодих фахівців і пошук можливих напрямів її розв'язання.

Забезпечення випускників закладів вищої освіти робочими місцями є одним із перспективних напрямів залучення їх до суспільних процесів в Україні. Умови сучасної ринкової економіки, у яких реалізація права на працю забезпечується через особисту ініціативу, а не через соціальні гарантії, загострюють проблему працевлаштування молодих фахівців ще більше.

Сьогодні українські випускники закладів вищої освіти не бояться реалізувати себе за кордоном. Вони не бояться змін і відкрито ставляться до реформ. В країні посилюється тенденція до зростання показників безповоротного виїзду молодих фахівців до інших країн. Так, сьогодні прагнення до пошуку кращої долі є досить широко розповсюдженим серед української молоді [1].

Зазначена тенденція свідчить не лише про падіння показників працевлаштування молодих фахівців на вітчизняному ринку праці, але й про зменшення престижу української вищої освіти.

Виникає питання: що змушує українських молодих фахівців залишати країну?

По-перше, сьогодні в Україні привертає увагу досить слабка професійна орієнтація вітчизняної молоді. Під час вступу до закладу вищої освіти значно більше уваги приділяється не перспективі подальшого працевлаштування, а престижеві конкретної спеціальності. Такий підхід в майбутньому спричинює жорстку конкуренцію молоді на ринку праці. Як результат, значна кількість випускників вітчизняних закладів вищої освіти у пошуках роботи за своїм профілем змушена покидати країну.

По-друге, українські роботодавці сьогодні не зацікавлені у наймі молодих фахівців через відсутність в останніх досвіду роботи.

По-третє, метою діяльності більшості сучасних вітчизняних підприємств є не розширення виробництва із залученням нових кадрів, а самозбереження й виживання.

По-четверте, навчання в іншій країні з перспективою подальшого працевлаштування є більш привабливим для молоді і завдяки більш високій заробітній платі.

По-п'яте, молоді фахівці не знаходять перспектив реалізації свого потенціалу в Україні; вони більш зацікавлені у кращих умовах праці й високій заробітній платі.

Така ситуація на ринку праці змушує випускників вітчизняних закладів вищої освіти шукати кращих альтернатив за кордоном [2].

Тому задля скорочення показників від'їзду української молоді до інших країн, Україна потребує якісних змін у кадровій політиці, що

допоможе відкрити шлях для молодих фахівців до вітчизняного ринку праці за профілем. Важливо при цьому приділяти більше уваги й підвищувати престижність не популярних, а необхідних спеціальностей шляхом підвищення стипендій. Окрім цього, слід зосередити увагу на організації спеціальних програм для здобувачів освіти з метою отримання ними професійного досвіду на підприємствах з перспективою подальшого працевлаштування, вивчати й використовувати позитивний закордонний досвід, пропонувати молоді соціально-економічні та трудові пільги тощо.

Сучасна тенденція до не зовсім адекватного реагування вітчизняної системи вищої освіти на наявні сьогодні процеси в економіці сприяє підсиленню диспропорції між попитом та пропозицією на українському ринку праці, через яку дедалі більше страждають випускники закладів вищої освіти, що є найбільш вразливою ланкою цього ринку. Зневірена й розчарована реальною ситуацією українська молодь залишається поза ринком праці. Така ситуація названа експертами «бомбою сповільненої дії», тому що саме від молодих фахівців залежить фінансування пенсійних виплат і створення додаткових можливостей для країни на шляху до подолання руйнівних наслідків економічної кризи.

Сьогодні в Україні, фактично, не існує державної системи працевлаштування молоді. Така ситуація в Україні контрастує з ситуацією в інших країнах, у яких добре розвинена система працевлаштування, за якої здобувачі освіти укладають контракти з окремими роботодавцями.

Тому в Україні є гостра потреба у створенні ефективної державної політики, яка б сприяла працевлаштуванню молодих фахівців.

Вітчизняні роботодавці часто нарікають на неспроможність української системи освіти забезпечити випускників необхідними навичками для успішної майбутньої трудової діяльності. Однак зараз дослідниками доведено, що, навіть у тих випадках, коли роботодавці у вимогах до претендентів на певну вакансію говорять про необхідність того чи іншого освітнього рівня, вони також хочуть бачити серед робочих кадрів осіб, що володіють низкою базових вмінь і навичок. Так само роботодавці розглядають і питання доцільності і рентабельності перепідготовки своїх кадрів, обираючи можливе підвищення кваліфікації працівників, які вже певний час працюють на підприємстві, а не залучення випускників закладів вищої освіти, які не мають подібного досвіду роботи.

Головними причинами, що викликають безробіття серед молоді, на думку вітчизняних роботодавців, є невідповідність обсягів і напрямів професійної освіти потребам української економіки й ринку праці, а також недостатньо високий рівень якості підготовки фахівців, завищені очікування від роботи та слабку професійну орієнтацію самих випускників закладів освіти.

Високий рівень безробіття молодих фахівців пояснюється ще й тим, що наразі в країні немає системи прогнозування суспільної затребуваності в тих чи інших фахівцях як на близьку, так і на далеку перспективу. Якщо ще в недалекому минулому більша частина випускників закладів вищої освіти отримували інженерну освіту, то сьогодні вони отримують економічну, юридичну й психологічну освіту, навіть не маючи ніяких реальних шансів на майбутнє працевлаштування за фахом.

Безумовно, для українських молодих фахівців питання працевлаштування носить принциповий характер, тому для них загалом характерними є підвищені запити, що включають вимоги до рівня заробітної плати, характер професійної зайнятості й умови праці. Варто зазначити, що багатьох вітчизняних молодих фахівців вирізняє наявність непомірних амбіцій, що, на жаль, не знаходять підкріплення ні у відповідному освітньо-професійному рівневі, ні у досвіді роботи. Також нерідко молодь обирає роботу не за особистими інтересами, а виключно за розмірами заробітної плати. При цьому іноді молоді фахівці прагнуть всього й одразу: мати гарну посаду та високу зарплатню, через що очікування роботодавців і випускників закладів освіти досить часто не збігаються[3].

Тому вважаємо, що механізм регулювання зайнятості молодих фахівців обов'язково має включати в себе як розвиток вітчизняного молодіжного підприємництва й самозайнятості молоді, так і створення необхідних умов для профорієнтації.

Ефективною формою розвитку системи зайнятості молодих фахівців може бути розвиток підприємницьких ініціатив. Основними чинниками, що заважають сьогодні молоді організовувати власний бізнес, є відсутність первинного капіталу для започаткування бізнесу, складна та нестабільна економічна і політична ситуація в Україні, несприятлива податкова система, відсутність будь-яких соціальних гарантій, фактична незахищеність молоді від кримінальних структур, нереформоване законодавство щодо підприємницької діяльності, різноманітні бюрократичні перепони, а також недостатньо високий рівень знань для започаткування власної справи.

Тому, на нашу думку, головними завданнями державної політики у питаннях підтримки підприємницьких ініціатив і самозайнятості молодих фахівців мають бути: створення сприятливого для бізнесу клімату (заохочення банків щодо надання кредитних позик і створення державних гарантій повернення таких позик); сприяння започаткуванню власного бізнесу (пільгові умови оренди, надання податкових пільг, компенсація основних витрат на консультації спеціалістів (юридичних, економічних), складання бізнес-планів на конкурсних умовах); формування механізму залучення необхідних іноземних ресурсів з метою фінансування різноманітних програм мікрокредитування для молодого бізнесу; впровадження ряду

спецкурсів з підприємництва в закладах середньої і вищої освіти.

Реалізація зазначених заходів буде сприяти працевлаштуванню молодих фахівців і створить сприятливі умови для розвитку вітчизняної економіки.

Наявна динамічність і певна неоднозначність певних процесів у профорієнтаційній роботі викликає необхідність розв'язання питань щодо фінансування вітчизняної системи профорієнтації, упровадження ефективної системи оцінювання її результативності й визначення чітких критеріїв для відслідковування якості профорієнтаційної роботи для що розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо підвищення рівня організації профорієнтаційної роботи. Тому профорієнтація та професійна підготовка вітчизняної молоді мають бути визнаними не лише законодавчо, а й стати важливою частиною соціальної політики України [4].

Вирішення проблеми зайнятості молодих фахівців передбачає розв'язання цілої низки завдань, до яких належать: створення дієвого механізму розподілу державного замовлення щодо підготовки фахівців, запровадження моніторингу наявної ситуації на ринках освітніх послуг і праці з метою оптимізації їхньої взаємодії, збільшення зацікавленості роботодавців у співпраці з молодими фахівцями, посилення мотивації молоді до продуктивної легальної праці.

Підвищення конкурентоспроможності молодих фахівців на українському ринку праці, на нашу думку, вимагає здійснення таких кроків: прийняття порядку формування й розміщення державного замовлення щодо підготовки необхідних фахівців з врахуванням потреб ринку праці; заохочення навчальних закладів і підприємств до продуктивної співпраці у питаннях профорієнтації; залучення вітчизняних вчених до участі у роботі різних молодіжних центрів праці, а також наданні рекомендацій для покращення їхньої діяльності; формування державного механізму підтримки молодого підприємництва; створення дієвої системи профорієнтації української молоді на затребувані на ринку праці професії й забезпечення індивідуального підходу до надання профорієнтаційних послуг.

Список використаних джерел:

1.Шевченко О.М. Талько О.Б. Працевлаштування української молоді. Соціально-психологічний аспект. Young Scientist. 2018. № 1 (53). С. 66-70.

2.Кушнір І. Питання працевлаштування молоді та шляхи їх вирішення URL: <https://lviv.dcz.gov.ua/novyna/pytannya-pracevlashtuvannya-molodi-ta-shlyahy-yih-vyrishennya>

3.Становище молоді в Україні. Аналітичний звіт, складений Робочою групою ООН у справах молоді URL: <http://www.un.org.ua/images/documents.pdf>

4.Європейська політика зайнятості, ринок праці, трудова міграція vs Україна: збірник матеріалів, доповідей Круглого столу в рамках проекту «Кафедра Жана Моне «Аналіз та застосування європейського досвіду демократії та належного врядування в Україні». Маріуполь: ДонДУУ, 2019. 116 с.

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Чайковський Анатолій Степанович

*доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник
Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України імені Івана Черняховського*

Актуальність проблеми полягає у тому, що в сучасних умовах сама ідея формування і розвитку особистості громадянина, патріота, захисника Вітчизни зазнає суттєвих змін і потребує глибокого теоретичного осмислення. На часі – визначення сутності українського патріотизму не стільки за етнічними чи етнокультурними, скільки за ціннісними критеріями.

Науковий інтерес до проблем патріотизму спостерігався упродовж всієї історії розвитку суспільно-політичної думки. Абстрактно-теоретичний підхід до патріотизму як суспільного явища простежується в роботах М. Вебера, Е. Дюркгема, Т. Парсонаса. Ґрунтовний аналіз патріотизму здійснено в роботах П. Бурдьє, У. Бека, І. Валлерстайна, П. Штомпки, З. Баумана, Ю. Хабермаса. Проблема патріотизму порушувалася також у роботах громадських, політичних і культурних діячів України – В. Винниченка, О. Духновича, М. Грушевського, А. Макаренка, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського, І. Франка, Т. Шевченка та ін. У сучасному вітчизняному науковому дискурсі питання розвитку національної ідентичності та патріотизму представлено численними роботами фахівців в галузі історичної, політичної, соціологічної, педагогічної та психологічної наук.

Метою нашої наукової розвідки є висвітлення концептуальних засад, здобутків та існуючих проблем національно-патріотичного виховання в сучасному українському суспільстві в контексті забезпечення національної безпеки.

Здійснення аналізу національно-патріотичного виховання в Україні потребує уваги до двох аспектів: теоретичного та практичного. Визначення актуальності, змісту та специфіки патріотичного виховання в українському суспільстві у нинішніх умовах складає *теоретичний аспект* проблеми. Натомість, висвітлення прогалин і невикористаних резервів, визначення оптимальних напрямів, шляхів і заходів задля вдосконалення й ефективності цієї роботи – *практичний аспект*.

Останнім часом ми стали свідками девальвації духовних цінностей, поширення у суспільній свідомості апатії, егоїзму, індивідуалізму, цинізму, невмотивованої агресивності, браку патріотизму. В умовах зовнішньої збройної агресії та порушення територіальної цілісності держави нового звучання набувають такі історично сформовані цінності

як «Батьківщина», «Патріотизм», «Честь», «Гідність», «Самовідданість», «Жертовність» та ін.

Аксіологічний вимір проблеми полягає у рівні сприйняття громадянами України таких базових цінностей як цілісність України, її незалежність, державний суверенітет і непорушність кордонів, вітчизняна історія, українська мова і культура, історія і мова народів України, патріотизм, європейські ідеали свободи, справедливості, принципи правової держави та народовладдя, безумовне виконання законів тощо.

У трактуванні поняття патріотизму науковці виокремлюють кілька форм його прояву: етнічний, територіальний, державний. Водночас, патріотизм розглядається багатьма дослідниками в різних аспектах: соціально-політичному, історичному, економічному тощо.

Так, В. Скуратівський визначає патріотизм як любов до батьківщини, відповідальність за її долю і готовність служити її інтересам, а в разі потреби самовіддано боронити здобутки свого народу; соціально-політичний і моральний принцип, що в загальній формі виражає вищезазначені почуття та емоційні стани [1, с. 471]. М. Тофтул називає патріотизмом любов та відданість своїй батьківщині, прагнення своїми діями служити її інтересам, готовність іти на жертви в ім'я інтересів свого народу. На його думку, патріотизм виявляється в почутті гордості за матеріальні і духовні надбання свого народу, прагненні зберегти самобутність своєї культури, мови, традицій предків [2, с. 295-296].

В. Явір тлумачить патріотизм як моральний принцип, суть якого проявляється у любові до Батьківщини, готовності поступитися своїми приватними інтересами на користь її інтересів; як відданість своїй батьківщині, своїй нації. «Під патріотизмом розуміють гордість власною батьківщиною, незалежно від її рівня розвитку, міжнародного статусу. Патріот пишається досягненнями своєї батьківщини та досягненнями співвітчизників у будь-яких життєвих ситуаціях. Патріотизм означає гордість культурою, мовою батьківщини, бажання зберегти її особливості. Передбачає обов'язкову ідентифікацію з нацією, бажання захищати та відстоювати її інтереси, досить часто навіть всупереч раціональним міркуванням» – наголошує вчений [3, с. 546].

Процес формування патріотизму тривалий у часі і має поетапний характер. На першому етапі формується природна любов до своєї родини, рідного слова, рідної природи. На другому – особистість усвідомлює свій громадянський обов'язок і відповідальність перед власним народом. З часом любов до рідного і дорогого переплітається з усвідомленням особистістю патріотичного обов'язку. У своїй основі патріотичні почуття набуваються особистістю неодмінно під впливом соціального середовища, виховання (соціалізації) у широкому розумінні

слова. В сучасних умовах інтеграції і глобалізації патріотизм допомагає зберегти самобутність національних культур, національну державність.

Узагальнюючи різні наукові підходи щодо визначення патріотизму, ми вбачаємо у патріотизмі ціннісне відображення в свідомості людини ставлення до Батьківщини, що обумовлює соціальну активність та цілеспрямовану діяльність задля її блага. У ставленні до Батьківщини людина ідентифікується як громадянин, а патріотизм виступає в єдності духовної, громадянської і соціальної активності особистості, соціальної групи, спільноти, що усвідомлюють свій нероздільний зв'язок з Вітчизною. Саме у такому розумінні патріотизм як соціокультурна цінність виступає в якості найважливішого компонента формування української нації та важливим чинником забезпечення національної безпеки держави.

Історія демонструє, що виховання патріотизму, готовності кожного громадянина за будь-яких умов захистити Батьківщину від ворогів завжди виступало гарантом безпеки держави. Можна навести безліч історичних прикладів: від виховання громадян у Стародавній Спарті до сучасних країн Європейського Союзу, США, Японії, Китаю, Ізраїлю. Нині патріотичне виховання молоді в багатьох країнах світу є невід'ємною складовою у системі національних пріоритетів та важливим напрямом державної політики. Зокрема, специфіка патріотичного виховання в країнах Європейського Союзу полягає у поєднанні державної підтримки національної ідентичності, з одного боку, та унеможливленні радикального націоналізму, ксенофобії та шовінізму, з іншого. Важливою складовою патріотичного виховання молоді у країнах ЄС виступає військово-патріотичне виховання у закладах освіти, яке є результатом організованої і цілеспрямованої діяльності держави та суспільних інститутів щодо формування юних громадян і патріотів. Попри специфіку такої роботи у кожній із європейських країн, концептуальні підходи та змістовні напрями щодо військово-патріотичної підготовки тотожні.

У США юним американця з самого дитинства прищеплюються патріотичні почуття гордості за власну країну. Активну роль у формуванні патріотизму відіграють заклади освіти (школи, коледжі, університети), ЗМІ, інститути громадянського суспільства, різноманітні молодіжні і скаутські організації. В Японії після освітньої реформи 2006 року у школах запровадили уроки патріотизму, які мають формувати в учнів почуття власної гідності, національної гордості та поваги до японських традицій. Формування патріотизму серед населення було проголошено основою державної політики в Китаї та Ізраїлі.

Україна також має традиції національно-патріотичного виховання, засобами якого є національні культурні традиції, звичаї, обряди, мова, народна мораль, етика, естетика, родовід, історія країни, краєзнавство,

фольклор, народне мистецтво, народний календар, національна символіка, релігійні виховні традиції, форми і методи української етнопедагогіки тощо.

Показовою для сучасного українського суспільства є динаміка ставлення громадян до Збройних сил України та визначення ролі військової служби для збереження суверенітету держави. У 2014 році рейтинги позитивного ставлення до армії (із різних джерел) коливались у межах 37,6-50%. На думку 2/3 респондентів, професія військового сьогодні не приваблива, а на сайтах найбільш затребуваних професій взагалі відсутня [4, с. 30-32]. Соціологічні дослідження Центру Разумкова щодо довіри українських громадян до державних та суспільних інститутів, проведені у 2019-2020 рр., репрезентують інші показники. Так, у лютому 2019 року довіру до Збройних Сил України висловлювали 62% респондентів [5], у вересні 2019 року – 75% опитаних [6], у лютому 2020 року – 69% [7]. Наведені факти свідчать про усвідомлення більшістю громадян ролі української армії в захисті територіальної цілісності та суверенітету держави. Водночас, поряд із волонтерством і бажанням допомогти армії, в українському суспільстві мають місце й антиармійські настрої. Вони відображають тенденції розвитку думок, поглядів, інтересів, емоцій, почуттів, що формуються під впливом низки причин, котрі зумовлюють негативне ставлення молодих людей як до служби в ЗСУ, так і брак патріотизму.

Однією із ключових причин браку патріотизму є відсутність протягом всіх років незалежності України системної виховної та національно-патріотичної роботи на державному рівні як в суспільстві в цілому, так і у молодіжному середовищі зокрема. Це призвело до певної руйнації позитивного образу України як сильної незалежної держави з унікальною культурною спадщиною, апатії населення до суспільно-політичних процесів і розмиванню національної ідентичності.

Під національною ідентичністю розуміють відчуття належності до конкретної національної спільноти, її культури. Як зазначає М. Козловець, національна ідентичність, як співвіднесеність, ототожнення індивіда з національною спільнотою, її символами, цінностями, культурою, історією, територією, державними та правовими інституціями, політичними й економічними інтересами, розкривається через субстанціональні смисли, що конкретизуються поняттями «національна свідомість», «національні почуття», «національний характер», «національний образ світу», «ментальність» [8, с. 57].

Зауважимо, що раціональний рівень патріотизму неможливий без усвідомлення національних інтересів, які обумовлюють активне ставлення громадян до своєї Батьківщини та їхню патріотичну діяльність. В нинішніх умовах патріотизм в Україні можна визначити як спосіб і форму національної самосвідомості, а патріотичну діяльність – як спосіб реалізації національних інтересів народу.

На сучасному етапі основоположними, стрижневими, найбільш суспільно затребуваними в українському суспільстві виступають наступні напрями національно-патріотичного виховання – громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне виховання, що відповідають нагальним вимогам і викликам сьогодення, сприяють формуванню свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, закладаючи підвалини національної безпеки.

У новій редакції Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затвердженій наказом МОН України № 1038 від 29.07.2019 р. вказуються мета, завдання, зміст, напрями, форми та заходи цієї діяльності» [9]. У закладах освіти проведення патріотичного виховання здійснюється під час навчальних занять та позааудиторної роботи.

Маємо зауважити, що сьогодні типовим явищем є зменшення обсягу навчального часу на вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. Як правило, університети обмежуються 12 кредитами ЄКТС. Дисципліни, що формують світогляд, патріотичні настрої, громадянську та правову позицію, загальну та мовну культуру (історія України, українознавство, історія української культури, українська мова, філософія, політологія, правознавство) з блоку нормативних переносяться до блоку варіативних (за вибором студента) з мінімальним обсягом кредитів ЄКТС та академічних годин на вивчення.

На часі – перегляд змісту соціогуманітарних дисциплін, доповнення його новими темами та дисциплінами, які мають україноцентричний характер. Зокрема, видається доцільним в робочій навчальній програмі з історії України робити акцент на історії українських визвольних змагань, українських військових формувань часів козаччини, УНР 1917-1921 рр.; боротьбі українського народу проти більшовицького режиму; причинах та наслідках для українського народу сталінських репресій та голодомору; визвольній боротьбі УПА; історії дисидентського руху, революційних подіях в Україні 2004 та 2013-2014 рр. (т. зв. «Помаранчева революція» та Революція гідності), участі ЗСУ та добровольчих батальйонів у захисті суверенітету України під час російсько-української війни (з 2014 р. по теп. час) тощо.

Окрім виховної роботи під час навчальних занять, важливу роль у реалізації змісту патріотичного виховання відіграє позааудиторна робота. Основними її формами є проведення тематичних лекцій, бесід, диспутів, вікторин, вечорів та творчих змагань з питань історії України; тематичних вечорів з нагоди пам'ятних дат з історико-патріотичної тематики; святкування державних свят; літературно-художніх та музичних вечорів, читацьких конференцій з обговоренням художньої та публіцистичної літератури тощо. Маємо вказати також і на зміну модифікацій педагогічного інструментарію та вдосконалення форм і

методів позааудиторної діяльності у ЗВО на початку ХХІ століття у порівнянні з минулим століттям. Зокрема, щороку активніше використовуються інформаційно-комунікаційні технології як у навчальній, так і у виховній роботі.

Важливою складовою та пріоритетним напрямом патріотичної роботи в українському суспільстві в цілому, і в молодіжному середовищі зокрема, має стати системна робота щодо збереження і культивування у кожному колективі (трудовому, студентському, учнівському) національних традицій і звичаїв; виховання у громадян почуття гордості за свою країну.

Попри наявну звітність із зазначенням низки проведених заходів із формування національно-патріотичної свідомості у закладах вищої освіти, мусимо водночас вказати, що має місце певна декларативність, стихійність, неузгодженість і нескоординованість функціональних обов'язків різних структур виховної роботи. Наслідком безсистемності стає непослідовність планування, організації та управління процесом виховання студентів університетів, що відображаються у суперечностях організаційних, змістових, цільових, методичних аспектів патріотичної роботи в системі вищої освіти.

Прогалини теоретичного та практичного характеру позбавляють виховний процес конструктивності, надають йому екстенсивного характеру. Варто вказати на подекуди надмірну регламентованість виховних заходів, їхню заорганізованість; неувагу до індивідуальної роботи; імітацію діяльності; відсутність мотивації в пошуку нових форм і методів виховної роботи; страх перед змінами, некомпетентність, недооцінку активності студентів та студентських колективів.

Основними педагогічними умовами забезпечення ефективності системи патріотичного виховання в системі вищої освіти має стати цілеспрямоване вдосконалення організаційно-методичного забезпечення процесу виховання, розроблення, видання та використання у ньому сучасних науково-методичних матеріалів для кураторів, комплексне використання сучасних методів, методик і технологій впливу на інтелектуальну, емоційно-вольову та мотиваційну сфери психіки особистості студента і студентського колективу.

Вважаємо, що задля реалізації поставлених завдань потрібно, серед іншого: 1) вміло використовувати всі важелі демократії у виховній роботі; 2) мати міцну опору на студентський колектив, громадську думку, ініціативу та активність студентів; 3) мати платформу єдності й безпосереднього спілкування, що виступає ефективним стимулом національно-патріотичного виховання; 4) здійснювати творчий пошук сучасних, активних методів виховання студентів; 5) враховувати індивідуальні особливості студентів та унеможливлювати «валовий» підхід до виховної роботи.

Ефективність національно-патріотичного виховання залежить переважно від рівня педагогічної майстерності, людяності, моральної привабливості, інтелектуального багатства суб'єктів виховання. Патріотичну спрямованість освітнього процесу забезпечують, у першу чергу, науково-педагогічні працівники ЗВО, які мають володіти поряд з високими професійними якостями широким світоглядом та науковими поглядами.

В умовах суспільних трансформацій на часі – творчий пошук нових засобів національно-патріотичного виховання у системі вищої освіти, нових педагогічних ідей із використанням традиційних та інноваційних форм і методів.

В епоху розвитку інформаційного суспільства не можна недооцінювати ролі ЗМІ у справі патріотичного виховання українського суспільства. Незважаючи на засилля в Україні інформації різного ґатунку (теле-, радіопередачі, газети, журнали, книги, брошури, навчальна література, відео- та аудіо продукція, кінофільми тощо), в українському суспільстві в цілому відчувається недостатність інформації патріотичного спрямування. Інформаційний контент вітчизняних ЗМІ не завжди сприяє формуванню високої патріотичної свідомості, моральному та позитивному ставленню населення до своєї країни. Так, мають місце неповага, невігластво щодо наших національних ідеалів і святинь, брутальні висловлювання, безапеляційні оцінки, безвідповідальні трактування української минувщини та сьогодення, нехтування героїзмом минулих поколінь та сучасників. За нинішніх умов очевидно є безвідповідальність і безкарність тих представників ЗМІ, хто елементарно паплюжить те, що є святим для свідомого українця.

Проте, маємо відзначити, що останнім часом відбулись певні зрушення у напрямі державного впливу на патріотичне виховання українського суспільства. Але, на жаль, невеликий тираж друкованої продукції Міністерства інформаційної політики України з безкоштовним розповсюдженнями у 2018-2019 рр. у закладах освіти і бібліотеках України, та незначна кількість національно-патріотичних, україноцентричних робіт в он-лайн бібліотеці на офіційному сайті цього відомства не можуть задовольнити суспільних запитів в отриманні патріотичного контенту.

Вважаємо, що незаперечний вплив на формування патріотичної свідомості українців має вихід в прокат вітчизняних кінофільмів «Заборонений», «Додому», «Захар Беркут», «Ціна правди», «Вулкан», «Сквот 32», «Крути 1918», «Чорний ворон» (2019), «Нескорений» (2000) «Залізна сотня» (2004), «Червоний» (2017), «Той, хто пройшов крізь вогонь» (2012). Але вони лише частково заповнюють прогалину у патріотичному вихованні українських громадян, яка утворилася за роки

незалежності. Українському суспільству сьогодні вкрай необхідні фільми військово-патріотичного спрямування на зразок документальних та кінофільмів «Добровольці Божої чоти», «Рейд. Сила нескорених» (2015), «Кіборги», «Одесити на Донбасі», «Війна химер», «Іній» (2017), «Черкаси», «Вдивляючись в темряву», «На своїй землі» (2019), в яких висвітлено роль воїнів ЗСУ у війні на Сході України, та демонструється значення патріотизму громадян для збереження держави.

Ми поділяємо думку експертів, що національними інтересами України має бути розвиток інтелектуального потенціалу українського народу, формування національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження та розвиток духовно-моральних цінностей українців, зміцнення фізичного здоров'я нації. А серед основних напрямів державної політики у сфері національної безпеки – формування та розвиток національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду Українського народу, збереження його духовно-моральних цінностей; взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання, забезпечення широкої громадської підтримки цих процесів, підвищення ролі сім'ї і волонтерських організацій [10, с. 5].

Таким чином, національно-патріотичне виховання в українському суспільстві, як невід'ємна складова системи забезпечення національної безпеки України, має бути комплексною системною і цілеспрямованою діяльністю державної влади, місцевого самоврядування, громадськості, сім'ї, освітніх закладів та інших соціальних інститутів. Метою спільної діяльності має бути формування у громадян України в цілому, і особливо молоді, високої патріотичної свідомості, почуття вірності й любові до Батьківщини. Поряд із вдосконаленням організаційно-методичних аспектів змісту національно-патріотичного виховання в системі освіти, на часі впровадження у виховний процес інноваційних педагогічних технологій з урахуванням індивідуалізації освітньої траєкторії.

Список використаних джерел:

1. Філософський енциклопедичний словник / Інститут філософії НАН України. К.: Абрис, 2002. 751 с.
2. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
3. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
4. Крилов С.А. В «зірницю» вже давно не грають. Оборонний вісник. 2014. №10. С. 30–32.
5. Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України. Загальнонаціональне соціологічне дослідження (7-14 лютого 2019 р.). Центр Разумкова URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni>

- doslidzhennia/riven-doviry-do-suspilnykh-institutiv-ta-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy (дата звернення 30.04.20)
6. Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків. Загальнонаціональне соціологічне дослідження (4-9 жовтня 2019 р.). Центр Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv> (дата звернення 05.05.20)
 7. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (13-17 лютого 2020 р.). Центр Разумкова URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-institutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-liutyi-2020r/> (дата звернення 04.05.20)
 8. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації. Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
 9. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затверджена наказом МОН України № 1038 від 29.07.2019 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf> (дата звернення 05.05.20)
 10. Патріотичне виховання молоді як невід'ємна складова системи забезпечення національної безпеки України. Аналітична записка НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/patriotichne-vikhovannya-molodi-yak-nevidemna-skladova-sistemi> (дата звернення 8.05.20)

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Калінічева Ірина Іванівна

*вчитель Слов'янської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату № 41
(м. Слов'янськ, Донецька обл.)*

Важливою складовою модернізації системи спеціальної загальної середньої освіти є запровадження в освітнє середовище інноваційних та інтерактивних технологій навчання. З огляду на вимоги часу, у спеціальних закладах загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами постала необхідність використання нових педагогічних технологій із використанням комп'ютерної техніки, що сприятиме підготовці до життя в інформаційному суспільстві учнів спеціальних закладів загальної середньої освіти, допомагатиме їм сприймати й продукувати інформацію.

Водночас, перед учителем спеціального закладу загальної середньої освіти постає завдання не тільки запровадження передового досвіду колег, а й розробка власної методики використання елементів ІКТ для активізації пізнавальної діяльності школярів, їх мотивації до навчання та формування ключових компетентностей.

Необхідною умовою формування компетеностей учнів з вадами фізичного та інтелектуального розвитку є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення школярів до різних видів навчально-пізнавальної діяльності, а також практичну спрямованість освітнього процесу.

Дослідження проблеми активізації пізнавальної діяльності в педагогічній практиці набуло активного поширення в Україні ще наприкінці XX століття. Початок XXI століття позначився поглибленням вітчизняних науково-педагогічних розвідок у цій царині та спеціалізацією дослідників на конкретних напрямках.

Питанням впровадження комп'ютерних технологій у професійну педагогічну діяльність займаються такі вчені як В. Березовський, М. Головань, А. Гуржій, С. Дишлева, В. Кухаренко, Л. Лихогляд, Н. Морзе, В. Осадчий, Л. Петухова, С. Сідельник, І. Стеценко, М. Черній та інші.

Різні аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі з учнями масової школи на уроках і в позакласний час висвітлено в роботах В. Аванесова, В. Болтянського, В. Безпалька, В. Бикова, Ю. Дорошенка, З. Зиньковської, А. Єршова, В. Іванова, О. Ісаєвої, О. Ляшенка, О. Майорова, В. Монахова, О. Пометун, Л. Пироженко, В. Руденка, Н. Тализіної, Н. Умецької та інших. Зокрема, на важливість застосування тестових технологій на уроках української мови вказували Н. Голокоз, Л. Коваленко, Т. Манілова, І. Орлова, І. Радченко, В. Федоренко.

Використанню комп'ютерних технологій у роботі зі школярами, які мають порушення психофізичного розвитку, присвятили свої дослідження українські науковці С. Миронова, М. Шеремет, О. Качуровська, О. Нагорна, Є. Синьова, О. Легкий, І. Федоренко та інші.

З огляду на актуальність та стан наукової розробки проблеми, метою публікації є висвітлення досвіду використання ІКТ задля активізації пізнавальної діяльності учнів з вадами фізичного та розумового розвитку.

На уроках української мови і літератури, в позакласній роботі інтерактивні технології виступають як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів з вадами фізичного та розумового розвитку, водночас забезпечуючи реалізацію корекційної, розвиткової, пізнавальної, естетичної, виховної функцій освітнього процесу. Як засіб корекційно-розвивального навчання, використання комп'ютерної техніки стимулює пізнавальну активність школярів, підсилює мотивацію до оволодіння знаннями й уміннями, сприяє індивідуалізації навчальної діяльності та управління нею, забезпечуючи соціалізацію та адаптацію школярів з вадами інтелектуального розвитку.

Використання комп'ютерної техніки як складової інтерактивних технологій в освітньому процесі дозволяє змінити роль учителя (виступає як дизайнер уроку, фасилітатор, менеджер), що в свою чергу, створює умови для активної діяльності учня, а комп'ютер при цьому – це навчальний інструмент, засіб організації навчання, джерело інформації та банк довготривалого її збереження.

Основне завдання вчителя, який використовує ІКТ, – навчити дітей добувати інформацію та аналізувати її, розвивати вміння робити це швидко й ефективно, що формує навички, які знадобиться їм у житті, незалежно від обраної професії. Так, в освітньому процесі закладів спеціальної загальної середньої освіти персональний комп'ютер виступає як наочний посібник, як джерело навчальної інформації; дає можливість коригувати притаманні школярам порушення розвитку, розвивати зв'язне мовлення, контролювати хід і правильність виконання завдань та здійснювати самоконтроль виконуваної роботи; виступає засобом діагностики знань школярів (комп'ютерне тестування), формувати естетичні смаки тощо.

Здійснюючи навчання з використанням елементів інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови та літератури в Слов'янській спеціальній загальноосвітній школі-інтернаті № 41, ми спираємося на принципи особистісно орієнтованої освіти та компетентнісного підходу. Нами також враховані психофізичні особливості учнів з особливими освітніми потребами, а саме: зниження і нестійкість інтересу до навчання; недостатня сформованість навичок читання та письма; недостатній розвиток пізнавальної активності; відсутність самоконтролю під час виконання завдань, труднощі утримання в пам'яті програми дій у процесі діяльності.

З урахуванням програмного матеріалу з української мови та літератури, мети та завдань кожного уроку, а також специфіки учнівського контингенту найчастіше під час уроків ми використовуємо наступні елементи ІКТ: інтернет-ресурси, мультимедійні презентації, інтерактивну дошку, тестування на ПК.

Так, використання онлайн-сервісу LearningApps.org дозволяє створювати інтерактивні вправи, які можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою, або як індивідуальні вправи для учнів. Виконання вправи полягає в інтерактивній роботі з об'єктами, розміщеними на екрані. Як вид корекційно-розвивального навчання доцільне використання також комп'ютерних ігор, що відкривають додаткові можливості запровадження традиційних методик і педагогічних прийомів корекційної роботи. Для закріплення навчального матеріалу можна запропонувати учням відгадування кросвордів.

Задля активізації пізнавальної діяльності та результативності навчальних досягнень учнів під час проведення уроків з української мови та літератури найефективнішим вважаємо використання

мультимедійних технологій, які можна використовувати у різних видах навчальної діяльності: під час подання, повторення, закріплення навчального матеріалу; для проведення самостійної роботи – учні сприймають не готові знання, а виконують пошукову роботу.

Завдяки одночасній дії аудіовізуальної інформації мультимедійні технології дають емоційний заряд, включаючи увагу учня, забезпечуючи можливість одночасного зорового й слухового сприймання матеріалу. Застосування мультимедійних технологій потребує дотримання певних умов: психологічних, дидактичних і методичних.

Зважаючи на складності в опануванні навчального матеріалу з літературного читання учнями з особливими потребами на уроках української літератури, ефективним є використання мультимедійних презентацій у програмі PowerPoint. Робота з презентаціями, наповненими ілюстраціями та аудіосупроводом – органічна складова корекційної роботи, спрямована на активізацію розвитку пізнавальної активності школярів. Так, великий інтерес в учнів старших класів на уроках української літератури викликають презентації літературних портретів. Це мультимедійні проекти, що містять документи, фотографії, аудіо- та відеофрагменти, скомпоновані у послідовному порядку. Мультимедійні презентації використовуються нами для вивчення учнями не тільки біографії автора твору, а й характеристики образів персонажів, що важко даються учням з вадами інтелектуального розвитку.

З метою опанування учнями розвитку навичок читання, зокрема такої технічної складової як виразність, доцільним є застосування фрагментів із корекційно-розвивальної програми «Живий звук» (апаратно-програмний методичний комп'ютерний комплекс). Водночас, у своїй роботі ми використовуємо на уроках сервіс «Learningapps.org», який пропонує безліч уже створених завдань та надає можливість створювати свої інтерактивні вправи за шаблоном, які можна використовувати з інтерактивною дошкою, або як індивідуальні вправи.

Поширеною формою перевірки навчальних досягнень учнів є використання тестового контролю на персональних комп'ютерах під час проведення поточного й тематичного оцінювання. Для закріплення теми або перевірки опорних знань на уроці доцільно використовувати комп'ютерні тестові завдання. Для складання тестів ми користуємося програмою Ispring quizmaker – функціональною і водночас простою у використанні програмою для створення тестів. Готовий тест являє собою один Flash-файл. Система дозволяє вставляючи в тести малюнки, графіки, регулювати кількість відповідей, вагу кожного питання, обирати вид питання. Використання комп'ютерної техніки під час проведення тестування для контролю рівня знань учнів стимулює учнів до активної пізнавальної діяльності під час самостійної роботи, підвищує рівень підготовки, адже кожен учень усвідомлює, що його знання оцінюються постійно.

Тестування як один із методів контролю засвоєння учнями знань з української мови та літератури, з одного боку, має суттєві переваги над іншими формами оцінювання: процес перевірки стає об'єктивним і мінімально залежить від суб'єктивної думки учителя; за допомогою тесту можна отримати більш диференційні оцінки навчальних досягнень; обробка результатів вимагає порівняно незначних часових затрат. З іншого боку, при використанні тестових технологій на ПК зводиться нанівець можливість комунікації, відсутнє підґрунтя для розвитку мовлення учнів. Тому на уроках літератури під час проведення тематичного контролю варто поєднувати тестові завдання із творчими, в яких учні мають змогу зв'язно висловити свої думки з приводу прочитаного.

Розвиток пізнавальної діяльності учнів з особливими потребами на уроках української мови та літератури з використанням інформаційно-комунікаційних технологій має низку переваг перед вже існуючими освітніми технологіями, а саме: вони розвивають креативні здібності учнів; підвищують мотивацію навчання; активізують пізнавальну діяльність учнів; підвищують інтерес до предмета; дозволяють індивідуалізувати процес навчання; активізують самостійну діяльність учнів.

Проблемним питанням залишається кількість і якість використання елементів ІКТ під час уроку. Занадто часте проведення уроків із застосуванням персонального комп'ютера може негативно позначитися на результатах навчання: у свідомості дитини правила можуть міцно асоціюватися з кнопками і готовими таблицями. Більша різноманітність навчальних ситуацій і гнучке оперування образами досягається на традиційних уроках. Отже, при вивченні теми не можна зловживати лише комп'ютерної підтримкою, так само як і будь-яким іншим одним методом роботи.

Таким чином, використання елементів інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі спеціальних закладів загальної середньої освіти сприяє ефективному вирішенню корекційних завдань, насамперед врахуванню індивідуальних особливостей учнів завдяки можливості вчителя вибирати завдання різного рівня складності, відповідно до рівня розвитку школярів, їхніх здібностей та завдань корекційного навчання. Набуття учнями знань, умінь і навичок під час навчання на уроках української мови та літератури із використанням ІКТ сприяє вирішенню низки важливих педагогічних і соціальних завдань: учням створюються умови для розвитку вмінь та навичок, необхідних для життя.

Водночас, застосування апробованого автором досвіду у закладах спеціальної загальної середньої освіти дозволяє гарантувати досягнення стандарту освіти через використання інноваційних освітніх технологій; забезпечити компетентісно орієнтовану модель навчання, яка спонукає

до активізації та мотивації пізнавальної діяльності учнів; сприяє підготовці інноваційного та оригінального підходу до побудови уроку; формує духовний світ учнів, загальнолюдські ціннісні орієнтири, світоглядні уявлення.

Список використаних джерел:

1. Апаратно-програмний методичний комп'ютерний комплекс з корекційно-розвитковою програмою «Живий звук»: Інструктивно-методичний посібник. за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. К.: Видавець О.Т. Ростунов, 2011. 286 с.
2. Гнедко Н. М. Дидактичні основи використання засобів віртуальної наочності на уроках української мови та літератури. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2014. Вип. 8. С. 115–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_8_36 (дата звернення 21.04.20)
3. Голокоз Н. В. Використання тестових технологій на уроках української мови для підвищення якості навчальних досягнень учнів: Таврійський вісник освіти. 2013. №2(42).
4. Зиньковська З.О. Психолого-педагогічні аспекти використання мультимедійних засобів навчання. Класному керівнику для роботи – 2013. № 7(55). С. 6–12.
5. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку. Навчально-методичний посібник. О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І. В. Бобренко, Н. А. Ярмола та ін. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 120 с.
6. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями. навчально-методичний посібник. О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, Н. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. 233 с.
7. Радченко І. Створення й застосування у навчальному процесі мультимедійних посібників для уроків української мови. URL: http://www.ipro.org.ua/files/Українська_мова/Банк_досвіду/3_досвіду_I_Радченко.doc. (дата звернення 30.04.20)

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Шумейко Олена Іванівна

здобувач вищої освіти II курсу Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

*Науковий керівник: Колесник О.В. – кандидат історичних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Полтавського інституту бізнесу
ПВНЗ «МНТУ»*

Ідеї електронного урядування з'явилися на початку 1990-х рр. ХХ ст. у ході реалізації адміністративних реформ в західних країнах. Відправною точкою стала криза бюрократичної моделі управління, а також підриг довіри населення до традиційних політичних інститутів, що забезпечували легітимність влади протягом усього століття. Перетворення були спрямовані на оптимізацію роботи апаратів органів публічної влади, ефективне використання ресурсів, розширення

кількості і підвищення якості публічних послуг, а також загалом побудова більш ефективної системи соціально-політичної взаємодії інститутів влади і громадянського суспільства на всіх рівнях. У процесі пошуку засобів, здатних поліпшити роботу органів публічної влади та оптимізувати витрати, з'ясувалося, що ІКТ здійснюють суттєвий вплив на позитивне вирішення проблем, що склалися, виступаючи в ролі каталізатора, а часом і головного інструменту перетворень. Проведення системного дослідження окресленої проблематики є необхідним, зокрема, з метою аналізу виявлення основних проблем та формулювання пропозицій щодо його вдосконалення.

Метою дослідження є аналіз електронного урядування як способу підвищення ефективності системи державного управління.

На нашу думку, поняття «електронне урядування» слід розуміти як інноваційну форму публічного управління, що базується на взаємовигідній вертикально-горизонтальній електронній взаємодії органів публічної влади, суб'єктів бізнесу, громадських організацій та громадян на місцевому рівні шляхом всебічного впровадження взаємозалежних внутрішніх і зовнішніх інформаційно-телекомунікаційних технологій.

Електронне урядування спрямоване на досягнення таких цілей:

- надавати населенню інтегровані послуги в мережі Інтернет;
- зміну відносин з населенням (замість того, щоб надавати однакові послуги всім громадянам, державні установи можуть використовувати нові інформаційні технології для надання персоналізованих послуг фізичним та юридичним особам. Як наслідок, громадяни стають більш відповідальними, поновлюється довіра до державного сектора);
- подолання інформаційної нерівності (державна може зробити нові технології доступнішими для менш забезпечених прошарків суспільства, а також організувати навчання комп'ютерній грамотності, особливо людей похилого віку та осіб із обмеженими фізичними можливостями);
- забезпечення громадянам можливості навчатися протягом усього життя (ідея безперервного навчання може втілитися в життя через поширення електронного (дистанційного) навчання спеціалістів у галузі обробки і аналізу інформації);
- сприяння розвитку цифрової економіки (приватні компанії, що провадять електронну комерцію, орієнтуються не лише на місцевих споживачів, а виходять на нові ринки, що сприяє підвищенню рівня професійної підготовки і зайнятості населення на місцях);
- створення форми управління з активним залученням громадськості (широка інформатизація відносин органів державної влади з суспільством врешті-решт може забезпечити реалізацію

«прямої демократії», без проміжних ланок, у яких втрачається і спотворюється інформація на місцевому рівні муніципальні органи вже нині підтримують проведення дебатів, діяльність дискусійних форумів в Інтернеті, що допомагає їм у прийнятті рішень) [1, с. 4].

Впровадження електронного урядування дає змогу забезпечити:

- відкритість і широке охоплення (публічні служби є відкритими, оскільки інтернет-послуги базуються на існуючих у комп'ютерних мережах стандартах і послуги доступні всім громадянам у будь-який час);

- орієнтацію на потреби споживачів (органи місцевої влади, що прийняли на озброєння інтернет-технології, найкраще фокусуються на потребах громадян; використовуючи системи управління відносинами з громадянами (Citizen Relationship Management systems), організації можуть стежити за проходженням інформації, спрямованої від громадян, і аналізувати її для надання якісних, оперативних і персоналізованих послуг; додаткові можливості й двосторонній обмін інформацією залучають до використання інтернет-послуг усе більшу кількість юридичних і фізичних осіб);

- інтеграцію послуг (бізнес-процеси державних установ в Інтернеті мають вигляд інтегрованої системи, оскільки являють собою сукупність усіх державних установ і силових структур);

- партнерство між державою і приватним сектором (багато державних установ, органів місцевого самоврядування мають дефіцит досвідчених працівників, які можуть проводити експертизи та керувати проектами з автоматизації цих установ; для підвищення якості послуг вони вступають у партнерство з приватним сектором для швидкого й ефективного впровадження порталів державних служб) [2, с. 11].

Таким чином, можна узагальнити такі основні переваги від застосування електронного урядування для ключових суб'єктів:

- для громадян – мати доступ до публічної інформації та отримувати адміністративні послуги через мережу, брати участь у формуванні і реалізації публічної політики;

- для бізнесу та некомерційних організацій – через мережу мати спрощений доступ до органів публічної влади та співпрацювати з ними;

- для органів публічної влади – підвищити оперативність, ефективність своєї діяльності, якість надання адміністративних послуг.

Таким чином, концепція електронного урядування передбачає створення системи, яка поєднує в собі організаційні інновації з сучасними ІКТ для виконання основних владних функцій в умовах постійно змінюваного середовища. Так, основні виміри електронного урядування на місцевому рівні можуть бути отримані з функцій та сервісів місцевої влади, зокрема щодо надання публічних послуг громадянам, підтримки законності і правопорядку, захисту цивільних

прав та демократії тощо. Крім того, місцева влада повинна дбати про управління своєю внутрішньою організацією та численні відносини із зацікавленими сторонами. Ступінь впровадження інформаційних технологій в місцеве державне управління залежить від того, який рівень використання ІТ досягнутий.

В основі електронного урядування можна виділити такі три ключові області: електронну адміністрацію, електронні послуги та електронну демократію.

Основними принципами та завданнями електронного документообігу є:

- одноразова реєстрація документа, що забезпечує його однозначну ідентифікацію у будь-якій підсистемі;
- можливість паралельного виконання операцій, що дає змогу зекономити час руху документів і підвищити оперативність їх виконання;
- безперервність руху документа з ідентифікацією відповідального за його виконання (завдання) в кожен момент часу життєвого циклу документа (процесу);
- єдина (або погоджено розподілена) база документної інформації та виключення дублювання документів;
- ефективно організована система пошуку документів;
- розвинена система звітності при різних статусах і атрибутах документів, що дає змогу контролювати їх рух по процесах документообігу і приймати управлінські рішення, ґрунтуючись на даних зі звітів [3, с. 9-10].

Конкретні інструменти надання електронних послуг мають бути персоналізованими та відповідати індивідуальним потребам їх користувачів. Інструменти повинні передбачати максимально гнучкі можливості для взаємодії та контактів із органами влади, зокрема бути доступними для осіб з обмеженими фізичними можливостями та особливими потребами, а також бути технологічно нейтральними та придатними для різних платформ. Зручність використання електронних послуг повинна постійно поліпшуватися шляхом розвитку багатоканальності – надання їх через різноманітні засоби, у тому числі Інтернет, телефони, мобільні пристрої, кіоски, інтерактивні термінали або посередників (там, де це доцільно). Принцип максимальної зручності повинен бути поширений також на надання користувачам можливості знайти просте й узагальнене пояснення їхніх прав та обов'язків щодо порядку отримання електронних послуг. Інструменти отримання електронних послуг повинні бути доступними споживачам як на загальнодержавному(галузевому), так і на регіональному та місцевому рівнях. Водночас процес переведення адміністративних послуг в електронну форму повинен бути нормативно закріплений,

методично забезпечений та адміністративно мотивований [4, с. 47]. Одним із таких інструментів є «вітрина послуг», яку повинна створити «електронна публічна адміністрація» для забезпечення зручності громадян та бізнесу. Вітрина послуг електронної публічної адміністрації – інформаційно-телекомунікаційна система або площадка у мережі Інтернет органу публічної влади місцевого рівня, основним призначенням якої є єдиний інформативний та продуктивний зв'язок цього органу із споживачами місцевих послуг (органи публічної влади, громадяни, громадські організації та бізнес) для задоволення їхніх потреб через надання/отримання послуг в режимі: 365 днів на рік/7 днів на тиждень/24 години на добу.

Для упровадження технологій електронного урядування щодо надання електронних послуг необхідно:

- організувати різнобічний аналіз інформації за різними моделями використання е-послуг;
- передбачити групування е-послуг залежно від їх орієнтації на різні випадки життя;
- створити для громадян, громадянських об'єднань та бізнесу «вітрину послуг місцевого органу публічної влади»;
- забезпечити зворотний зв'язок по контенту і якості е-послуг, що надаються;
- забезпечити доступність публічних е-послуг там, де в них є необхідність, і тоді, коли їх потребують;
- використовувати для надання е-послуг широкий спектр медіа-засобів, включаючи центри викликів (call centers) і онлайнові системи;
- привертати користувачів до перепроєктування та модернізації е-послуг.

Доступ громадян, громадських організацій та бізнесу до публічної інформації, даних, якими володіють органи влади стосовно них, та можливість автоматизованої обробки відкритих даних із державних інформаційних ресурсів є обов'язковими елементами сучасної демократичної держави, а ІКТ дозволяють зробити цей процес максимально зручним. У практичному сенсі запровадження електронного доступу до інформації органів влади передбачає:

- відкритий та вільний доступ до інформаційних ресурсів органів державної влади та органів місцевого самоврядування зі застосуванням мережі Інтернет;
- забезпечення права на актуальну та достовірну соціально значущу інформацію;
- можливість повторного використання інформації та оброблення даних програмними засобами з метою повторного їх використання;
- забезпечення громадського контролю за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

– взаємну довіру користувачів та органів влади в процедурах надання та одержання інформації [4, с. 32-33].

Серед завдань публічної політики з впровадження електронного урядування можна виділити:

– впровадження узгодженої цілеспрямованої діяльності всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування із залученням інститутів громадянського суспільства та представників ділових кіл;

– удосконалення принципів державного управління, структури і функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

– удосконалення адміністративних процесів в органах державної влади та органах місцевого самоврядування шляхом використання ІТ;

– створення інформаційної інфраструктури електронного урядування;

– підготовку кваліфікованих кадрів, які забезпечуватимуть впровадження елементів електронного урядування та надання адміністративних послуг;

– навчання громадян і суб'єктів господарювання використанню технологій електронного урядування;

– створення системи мотивації публічних службовців, громадян і суб'єктів господарювання щодо використання технологій електронного урядування [5, с. 36].

Виходячи з вищевикладеного, нами удосконалено комплекс організаційних заходів щодо впровадження електронного урядування, а саме:

1. Органам публічної влади необхідно забезпечити утворення та функціонування публічної електронної адміністрації шляхом налагодження автоматизованого документообігу, широкого використання ІКТ.

2. Надання електронних послуг мають характеризуватися доступністю, результативністю та ефективністю, використовуючи «вітрину послуг», та які повинні бути направлені на зменшення адміністративного тягаря на громадян, громадські організації та бізнес.

3. Використання ефективних електронних комунікацій на базі сучасних ІКТ, надання суспільству необхідної інформації про рішення органів публічної влади повинні збільшувати ступінь залученості громадян.

4. Відповідні технічні засоби, стандарти й інші види підтримки повинні полегшувати просування електронного урядування. Важливе місце посідає проблема співпраці органів публічної влади з громадянами, бізнесовими та некомерційними організаціями.

Список використаних джерел:

1. Клименко І. В., Линьов К. О. Технології електронного урядування. Навчальний посібник. Київ: Вид-во ДУС, 2006. 225 с.
2. Електронні послуги: навч. посіб. за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. К.: НАДУ при Президентіві України, 2014. 100 с.
3. Електронний документообіг та захист інформації: навч. посіб. О. Б. Кукарін; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. К.: НАДУ при Президентіві України, 2015. 84 с.
4. Зелена книга з електронного урядування в Україні URL: <http://e-zakon.org/greenbook/document> (дата звернення 11.05.20)
5. Бабаєв В.М. Текст лекцій з дисципліни «Електронне урядування» (для студентів 5 курсу спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» денної форми навчання). Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ, 2018. 127 с.

COMPUTER MONITORING OF KNOWLEDGE. PROSPECTS OF STANDARTISATION

Taranenko Kristina

Ph. D. in Pedagogy, associate professor of the department of social and humanitarian sciences in Poltava Institute of Business

Genesis of education impels us to search for efficient ways of improvement of educational process. The combination of the objective method of monitoring of knowledge by testing, tools of its realization and innovational computer technology have created a new product of estimation – computer monitoring of knowledge. Lack of approved unified approaches to testing data banks, software and detailed methodology for implementation of the novel testing technique offer the challenge for new scientific research.

An important part of the reform of national education is implementation of innovative computer technologies which meet the needs of modern information-oriented society and provide education high quality. Improvement of forms and methods of monitoring students' progress makes it possible to increase the quality of education, to create a feedback between a teacher and a student and to provide an opportunity of immediate regulation and adjustment of the educational process. Implementation of computers and of appropriate software automatizes the processes of regular monitoring of a large number of students/pupils.

One of the mechanisms which helps to improve the methods of monitoring is information technology. I. Ye. Bulakh claims that «The most scientifically grounded method of monitoring among the means of objective control is testing which is administered with the help of hardware» [4, p. 114]. V. S. Avanesov is convinced that «We are on the cusp of

technological revolution in education when introduction of new pedagogics, psychology, informatics, cybernetics and new models of personal computers is due to become a norm» [1]. The researcher states that computer monitoring gives a wide opportunity to put into effect basic didactic principles of monitoring: the principle of individual character of monitoring and evaluation of knowledge, the principle of systemacy in monitoring and evaluation of knowledge, the principle of differentiated marking of academic progress, the principle of similar requirements of teachers to their students.

As a pedagogical term, monitoring implies intelligible and systematic observation and fixation of verbal and nonverbal actions of students in order to determine the level of their knowledge, their theoretical and practical grasp of covered material, their skills and abilities. Monitoring or check of academic results is interpreted to be a means of pedagogical diagnosis in modern didactics [1].

Computer monitoring of knowledge consists of checking, marking and calculation. From the point of view of place and importance, we can distinguish between monitoring on current, mid-term (which is subdivided into theme-based and cyclic control) and final monitoring.

Reference literature does not contain a clear definition of the concept computer monitoring of knowledge that is why we tried to define it.

Computer monitoring of knowledge is an automated process of measurement which works with the help of network-based software system which organizes feedback between a teacher and a student for getting the results of educational process which were put into effect by the objective checking and evaluation of acquired knowledge, skills, abilities and fixation of results.

Computer monitoring of knowledge is based on two equivalent parts, the first of which is the data base of test tasks, the other one is the ability of software to adapt to test formats. We examine each item in turn.

The term *test* is interpreted as «a system of tasks of specific form and content, arranged according to complexity factor, which makes it possible to measure test-takers' level of training and evaluate their knowledge pattern» [6, p. 36]. It has its composition, structure and integrity. A test, as a rule, consists of two parts: an informative part and an operating part. The former one contains instructions and examples of correct solving of tasks. The operating part consists of a number of tasks or questions and answers.

A test task is a baseline unit, a test cell which contains a single item of knowledge [5, p. 5]. We can classify test tasks by their forms [2]. There are four forms of tests: a close test item on choosing one best or several correct answers from the options provided; an open form of test task which does not presuppose choice from given answers; a match making test; and test items

on establishing the correct sequence [7; p. 106]. The hallmark of a test is a possibility to fulfill measurements in quantitative and qualitative forms, which allows educators to monitor dynamics of education quality and conduct its diagnostic analysis [8, p. 226].

The number of tasks is calculated with the help of statistical methods to ensure the accuracy of the findings and is called test length [3, p. 231]. Each test has its optimum limit of time required for its solving [1].

Software is subordinate to the basic properties and test formats. Its efficiency depends on variability and diversity of test tasks, methods of their implementation, test-takers' degree of adaptation to the monitoring system, the feature of the system to recognize answers or the person's actions while solving tasks, software features to work with different formats of tests, additional features of the programs to use graphic, photo, audio and video files. However, software is limited in its features: its lack of intellectual/mental abilities does not permit evaluation of open test task with a comprehensive answer.

Software systems which provide the procedure of computer monitoring of knowledge can be independent or universal.

Standardization of software for computer testing is a difficult and controversial process. The principal requirements for software are versatility, flexibility, convenience, functionality, security, adaptability, collection and information processing as for a test compiled, centralized storage of test results and questions in the repository.

In its construction, software is to consist of at least three interrelated subsystems. The first subsystem is teacher's principal field of activity teacher where he/she creates test tasks (Module of Test Editor) which has two-way communication with all subsystems. The second one is a field of student's activity (Module of Testing) which is subordinated to (has one-side relationship with) the Module of Test Editor (stipulated by security demands). The third one is the Module of Test Results responsible for monitoring of quality of knowledge. It reflects in quantitative indices of evaluation and logging of test and has two-way communication with the Module of Test Editor, but according to the program settings it has partially limited communication with the Module of Testing.

Analysis of the foregoing material reveals advantages and disadvantages of computer-based testing. Quite often teachers do not have technical facilities for conducting regular checks of knowledge and analyzing their results. Introduction of computer monitoring will contribute to systematical chase of quality and dynamics of academic achievements, acquisition of statistically reliable information as for individual progress of each pupil/student, creation of a local/regional computer database of academic achievements, possibility to perform tasks not only under control, but also exercise self-control training activities.

We should take into account not only the benefits of computer-based testing but also its drawbacks. Among the latter we should note the following: absence of direct contact with students during testing, lack of computer literacy of teachers and students, different physical and financial limitations and lack of standards and methodological framework.

Computer testing, as a promising area of the modern educational process, becomes one of the constituent elements of diagnostics of knowledge. It expands opportunities of monitoring and evaluation of academic achievements, serves as an alternative to traditional methods of knowledge monitoring. It takes into account different types and forms of monitoring and can be applied as a tool of operating control. Computer testing allows educators to test both reproductive and productive activities of students, to carry on control over a large number of pupils/students in a short time. It provides a random choice of questions from different fields of an academic discipline, processing results of testing with the help of a PC using an assessment scale, which in its turn significantly saves teachers' time. The pledge of wide implementation of computer testing of knowledge should lie in scientific grounding and powerful psycho-pedagogical and material and technical base.

References:

1. Аванесов В.С. «Композиция тестовых заданий». Учебная книга. 3 изд. доп. М.: Центр тестирования, 2002. 240 с.
2. Аванесов В.С. Форма тестовых заданий: учеб. Пособие. Иссл. Центр гособразования СССР по проблемам качества подготовки специалистов. М., 1991. 35 с.
3. Badran I. Enhancing creativity and innovation in engineering education. *European Journal of Engineering Education*, 2007. 585 p.
4. Cagiltay N, Ozalp-Yaman S. How can we get benefits of computer-based testing in engineering education?. *Computer Applications in Engineering Education* 2013. 211 p.
5. Oldham, G. R., & Da Silva, N. The impact of digital technology on the generation and implementation of creative ideas in the workplace. *Computers in Human Behavior*, 2015. 42 p. P. 5.
6. Osburn H. K. & Mumford M. D. Creativity and planning: Training interventions to develop creative problem-solving skills. *Creativity Research Journal*, 2006. P. 173.
7. Swanson, D. B., Clauser, B. E., & Case, S. M. Clinical skills assessment with standardized patients in high-stakes tests: A framework for thinking about score precision, equating, and security. *Advances in Health Science Education*, 1999. 467 p.
8. Wickramasinghe, V., & Perera, L. Graduates', university lecturers' and employers' perceptions towards employability skills. *Education+ Training*, 2010. P. 226–244.

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF TEACHING ENGLISH ONLINE

Bilan Julia

*teacher of social-humanitarian disciplines department Poltava Institute of Business
PHEE «ISTU named after Yuri Bugai»*

At the moment the world faces up new challenges which influence all the spheres of human's lives. The world will never be the same again and the same is true for education also. Nevertheless all the problems people have created many technical innovations which let us live full life and make the process of learning more independent and effective. An old school when a teacher and students are in class is impossible to use when there are some global problems when people cannot get together. So the only solution which will help education process not to stop is online learning. To our mind English language learning can be conducted with the help of different online services. We are going to get acquainted with some of the most famous services and some advantages and disadvantages of such kind of learning.

Let us start from some pieces of advice for English teachers who are just starting to teach the language online. First of all a teacher has to prepare materials for learning. We speak about student's books, workbooks, listening recordings. It is possible to send the whole pack of materials to the student or group of students or give something prepared for one particular lesson. To our mind it is important to be sure that learning materials could be sent via emails or with the help of other online services. A teacher has to ask a student for that in advance. It is understood that good broadband internet connection is essential. Video conference can be stopped during the lesson while only sound remains but with bad gateway the effective lesson conduction will be impossible. The quality of the lesson, its effectiveness will also depend on the specifications of your computer and headset. Using a headset (headset with a microphone) helps you not to be distracted by extraneous noise, even if you are at home in a relatively quiet environment.

Secondly a teacher has to prepare lesson plans. Even if he or she is rather experienced it is very important to be sure which will be used further for teaching to a private student or a group. Internet proposes to us a number of resources which help to a teacher to cope with program making and lessons planning. Let us look at some of them. Talk2Me is the site where you can find different materials for lessons and also use ready-made lesson plans or create your own ones. Video lessons, grammar lessons and spoken English can be found there as well as lessons of different levels. It should be added that it can be useful for students also as learning tips can be found there for everyone [1]. Off 2class is one more site for helping teachers who teach English. A vast number of teaching resources can be found there. Each

lesson contains teacher notes to prompt, coach and inspire themselves and students in the process of learning. The whole collection of materials and recommendations for developing of reading, listening, speaking, and writing skills are presented [2]. Next is Busy Teacher which is a selection of different means for teaching. You can find there not only printable worksheets but also many songs and tasks for any level of teaching. Busy teacher can save time for a teacher whatever students he or she has. It has to be noted that it is easy to find what you need there because everything is put in categories [3]. One more site which is rather popular and is worth using by every English teacher is British council. This is a service which proposes so much different information, starting from free webinars for teachers and also different teaching materials which are up-to-date and are updated all the time [4].

So when a teacher has different materials of different levels, he or she can find students or create groups of them, or have lessons with students or pupils of a particular educational establishment who cannot get together in a real classroom for some reasons. There are many platforms for learning today sometimes even video chats in social nets can be used for individual online English lessons or when there are a few students. One of the most popular means for learning is Skype. Sometime before it was the one who proposed screen sharing service but today almost all video chat means has the same advantage. So download Skype on your gadget or use others. Zoom is the most popular now. It is the service for online conferences and video connection. The advantage of it is that it is possible to make a lesson a bigger amount of people than in Skype. But at the same time we have to remember that Zoom is not completely free. Free conference can last only forty minutes and when it ends you have to create a new one. You can share your screen and also record the conference or lesson which can be also planned and members can be invited in advance. They say that free version is enough for an English lesson others cost up to twenty dollars per month. A teacher and student have to sign up and use settings to make the service useful for them. Interface is very simple and understandable. ClassDojo is a service which is close to the school process. It was created for coordination of teachers, students and their parents. With the help of it younger students can be interested very effectively. For example, there is an animated avatar for every student which is happy when a child gets good mark and is sad when the mark is not so good. A teacher registers himself, creates a classroom and adds students. They can be invited via email, QR-code or links. Students are able to choose their avatars later or leave the ones which were chosen randomly. The progress of each student is automatically generated and registered. Parents also get their accounts and they can see marks of their children automatically. There is no need for a teacher to let them know

additionally about pupils' success. Except marks a teacher can leave some recommendations for parents about their children. Google Classroom is another free platform for educational establishments which can be used for English teaching online at school or in private lessons. Its aims are to make simpler all the stages of learning: creating, spreading and classification of tasks, to make the process of file exchange between teachers and students faster. There is no registration it is enough to have email address on Gmail. Google Classroom combines: Google Drive for creating and sharing tasks, Google Docs, Sheets and Slides for writing and presenting, Gmail for communication, and Google Calendar for scheduling (for example, you can schedule a conference in Zoom, which lets you automatically add scheduled appointments to your calendar – see the Zoom section). So to work in the classroom, you need to know how to use Google services [5]. It is possible to take photos and attach them to tasks, edit them and make individual copies; share files from other applications; have offline access to information; the teacher can monitor students' work online (i.e., in real time, see documents in which students complete tasks or correct mistakes); you can comment on work and rate; submit for reconsideration (after correction of errors) and receive another estimate; post and comment on ads, a teacher can send emails to one or more students in the Google Classroom interface. Classroom allows teachers to archive courses at the end of the semester or year. When a course is archived, it is removed from the homepage and placed in the archiving area. This helps teachers to analyse the readings and improve them for future users. After archiving the course, teachers and students can view it, but they cannot make changes until it is restored.

There are some services for online learning which are less popular but also very useful. Ding Talk video and distance learning service. It is completely free. You need to download the application to your smartphone, tablet or PC. Language of usage is English. The interface is simple, intuitive. Registration is by phone number. After downloading the program you need to open it, select the required country code (for Ukraine it is +380), write your mobile number and press the «Send» button. Then SMS with code should come – we write it in the appropriate box (under number). Then click on «Register» button, set your password and get started. Appear.in is a platform for organizing online learning, creating chat rooms and adding new students. Wiziq.com is a universal platform for learning and teaching. As a teacher or trainer you can create your own virtual audience. Each registered user receives 24/7 online support from a specialist consultant [6].

Now let us pay attention to advantages and disadvantages of online English teaching process. So let us look through some good points first. The main argument for learning English online by communicating with a teacher on Skype is to save time, not on the duration of classes. It is a long journey

from point A, where the student lives, to point B, where the teacher works. Often, these coordinates are in completely different planes, and Skype helps to combine them. Therefore, studying English online via Skype has become a real lifeline for residents of big cities, where it takes a long time to travel to their place of study. In small towns, another problem is the lack of talented and experienced teachers who are following new language teaching methods and are able to put into practice modern technologies. In addition, Skype is expanding its borders and enabling it to engage with educators from other countries, including those who are native speakers. Online English classes allow you to plan your work schedule as efficiently as possible without sacrificing other important things. This is especially true when you need an intensive language course, such as more than 3 times a week. Skype lessons can also be held on Sunday mornings, as you do not have to spend time traveling. However, it can be interesting and useful to start your day off. Another undeniable plus of learning English via Skype is the ability to move freely without breaking the learning process. Wherever you are, it is enough to have a laptop, smartphone or tablet and a good internet connection for a full-fledged teaching experience. If the problem is not so acute for students and housewives, businesspeople who are striving for excellence and honing their language skills cannot fail to appreciate this benefit of learning via Skype. This online English study allows you to develop your language skills in the most comfortable environment for you. The main thing is high-speed internet and full focus on employment. Your geographical location no longer matters. The use of state-of-the-art technical capabilities also counts for the benefits of learning English with a teacher online. Yes, the teacher can send you a text document, a spread sheet, an audio file, a video link, or a presentation on the topic under study at any time. Some teachers also use the ability to create personal vocabularies with the ability to record the pronunciation of words. In this way, at the end of the class, the student has access to a list of words that he or she must remember by the next lesson. Remember to pronounce new words and phrases correctly; he will be assisted by the audio recording done together with the teacher. In addition, you can always find the information you need on the Internet quickly with English via Skype, and the English language version of Wikipedia is always at your fingertips. This preference is equally appreciated by both students and teachers.

Like any other method of learning foreign languages, Skype lessons have not only advantages but also disadvantages, which, if desired, can be easily forgotten. Most of the claims made by the proponents of classical language teaching are related to the psychology of student-teacher relationships interacting via Skype. It is a question of lack of personal contact in the context of individual lessons. It is certainly difficult to argue with this, as online classes provide the same sense of maintaining a constant

distance. But you can handle it. And experienced teachers turn this minus a plus, using the moment of play. Yes, they can invite a student to have a phone conversation with a friend or a business meeting with a foreign company representative. There are many role-playing options that make the learning process more fun and exciting. In addition, Skype allows you to adjust the degree of contact: you can turn off or on video at any time. This is especially helpful for shy people who cannot immediately reveal themselves to a stranger. The disadvantages of learning via Skype include the inability of the teacher to control the actions of the student. Yes, the main claim is that the teacher does not see what the student is writing and cannot correct the error in time. In fact, learning English in Skype is more about live communication, not text writing. The student performs grammatical exercises independently, at the beginning of the next lesson the teacher analyses with him mistakes and explains new material. For the sake of clarity, the teacher can use Skype's «Screen Demonstration» feature, which replaces a real whiteboard in the classroom. Of course, learning English via Skype largely depends on the serviceability of the equipment and the quality of the Internet connection. Without them, effective lessons are impossible. In general, the main factors for the successful learning of English by Skype are purposefulness, the desire to acquire knowledge and fulfil all the tasks of the teacher, without which not to do and in the face of learning a foreign language [7].

So in conclusion we will say that teaching English language online will be effective process with the help of different factors. A teacher has to be well prepared methodologically, the platform for learning can be chosen among very many of them, technical characteristics of gadgets used are very important as well as the quality of the internet connection. At the same time the process of online learning has its advantages and disadvantages.

References:

1. An ELF blog for students and teachers URL: <http://talk2meenglish.blogspot.com/p/advanced-lessons.html> (дата звернення 04.05.20)
2. The ELS teacher toolkit URL: <https://www.off2class.com> (дата звернення 28.04.20)
3. Find that perfect worksheet URL: <https://busyteacher.org> (дата звернення 30.04.20)
4. British Council Ukraine URL: <http://www.britishcouncil.org.ua> (дата звернення 05.06.20)
5. Чотири сервіси які допоможуть організувати дистанційне навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yaki-dopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/?fbclid=IwAR1ge6Vqypn63dSZECjife3K34SQfRIkdi6Ran5CDPy31ar7IzJBkW4x3DI> (дата звернення 05.06.20)
6. Як успішно викладати англійську мову он лайн: три поради викладачам. URL: <https://enguide.ua/ua/magazine/kak-uspeshno-prepodavat-angliyskiy-yazyk-onlayn> (дата звернення 30.04.20)
7. Англійська мова по Skype: плюси і мінуси. URL: <https://osvita.ua/languages/how-to-learn/37113/> (дата звернення 04.05.20).

FAKE INFORMATION IN UKRAINIAN SOCIAL MEDIA

Sheiko Vladislav

third year student of Poltava Institute of Business HPEE «ITSU»

Supervisor: **Bilan Yulia** – *teacher of social-humanitarian disciplines department of Poltava Institute of Business HPEE «ITSU»*

The urgency of the problem lies in the fact that fake is a huge problem. We have come across it more than once. I think if the publication is fake, it is no longer journalism. It's part of a messy political fight. Freedom of speech is one of the important positions that Ukraine has and many of our neighbors cannot boast. This is what you need to save and multiply. But freedom of speech does not mean that you can pour on someone a bucket of washes. It is understood that there is a fine line to be made in this matter. We have many politicians who often say things that are not true. And how to punish them for that? A similar situation is with the media. When using the media as an information weapon, do you have to impose criminal liability for it? On November 6, while speaking to the Verkhovna Rada during the hearings on the security of journalists, the Minister of Culture, Youth and Sports advocated increasing the responsibility of journalists for disseminating false or manipulative information [1].

The purpose of the study is misinformation, a way of psychological influence that is to present the consumer with such information, which is misleading and creates a distorted reality. It is the dissemination of distorted, incomplete or deliberately false information for the purposes of propaganda, military (misleading), commercial or other purposes. The term «fake» has many meanings. In the broadest sense, it is any fake that someone tries to pass for the original. Before all the well-known UFO images are considered fakes, but it is not always possible to prove this. Page 283 SOCIAL COMMUNICATIONS 283 Fake can be an account on a social network, a website on the Internet, clothing (counterfeit brands) or accessories, medicines in a pharmacy (at best they will sell you the same drug with less concentration, at worst not at all, but with the same label), products in the store (often expensive alcoholic beverages) and more. However, the most terrifying and threatening kind of fake is news in the media. Wikipedia interprets the term «fake news» as wholly or partially fictitious information about social events, phenomena, individuals, which is submitted to the media in the guise of genuine journalistic material. They are often humorous or satirical in nature and are designed to ridicule or call attention to important societal issues or trends [2]. According to this definition, fake information has a noble purpose – to provoke positive emotions or to help solve a socially important problem. However, in today's Ukrainian media and social

media, fake information is aimed at misinformation, misleading the audience, which, as a result, causes not negative but negative emotions.

The results of scientific intelligence, to classify fake information can be on different grounds. Having analyzed the most famous examples of fake news, we have identified the following criteria, which can be the basis of classification: in the form of presentation (text, photo, video, voice recording); in content (agitation, propaganda, manipulation, etc.); by topic (political, social, secular, etc.); by destination for a specific age category (for young people, for the elderly, for retirees, etc.); by source of information (from the first source, without source, unknown source, etc.). Fake information, as we noted earlier, is written for a specific purpose. In answering the question «why spread lies», we have identified several types of fakes in social media depending on their task:

- fakes that sow panic among people;
- fakes that fuel ethnic (racial, religious, etc.) enmity;
- fakes that spread false thoughts in order to confuse us, distract from the truth;
- consciousness-manipulating fakes;
- fakes that promote someone or something;
- fake profit-generating media (yellow press);
- fakes that tarnish someone's reputation (most often photos, well-crafted in Photoshop);
- entertaining fakes.

A well-known Ukrainian blogger, editor of the fake news site «UA Review» says that it is the most difficult to recognize the specially created misinformation, which is often produced by Russian mass media today. So, in our opinion, in order not to fall prey to fake information, we should follow these rules. 1. Be skeptical of any news on the Internet or posts on social networks. Moreover, to shocking and scandalous messages. 2. Search for the source of the message. If there is a link to a specific person in the news, it is worth checking whether that information is on their social media accounts. When it comes to an organization or political party, you need to look at their official sites. 3. Distinguish facts from comments. 4. Check photo information. If you are using Google Chrome, you can just right-click on the suspicious image and select «Find this image on Google». Also, keep track of the date the photo was published and what it is displayed on [3].

In conclusion, it should be said that the carelessness, negligence of journalists, their unwillingness to check information, or even lack of time, sometimes make them believe in fake, and, worse, spread it. Unfortunately, the audience was not ready to check the information themselves and be able to filter it. And this is despite the fact that the majority read news on the Internet, which is full of fake information. Moreover, Ukrainian media have

not always been able to refute information, let alone apologize to readers. Therefore, the recipient must be able to check the information – not to allow the media to deceive themselves. To do this, you need to not only read the news on several proven sources, but also be able to recognize the lie. You need to look for the primary source, be able to distinguish the fact from the comment (and the comments can only be perceived by people you trust), be able to googlyut photos, look at the photos that seem off-camera and learn English (in order to understand information in a foreign source). Summing up, any positive, even fake information as a result has a negative impact and is a harmful phenomenon in the Ukrainian media space. It is necessary to deal with it both at the state and individual levels. In particular, you should not forget about self-control. In order to resist the spread and refute the already released fake information, there are several rules to follow. First, you need to check the information you are sharing. It is worth remembering that information is considered reliable only when it has been confirmed by official sources. If the message headline has ambiguous content, it is better to comment on the content of the information before distributing it, since many social network users read only the message headers. In the case of information dissemination, the user becomes a kind of source, a public journalist. It is also worth analyzing the information received, checking that the information is on the official website or official site of the person being written about, and not spread the news that casts doubt on its veracity. At the state level, it is necessary to raise the level of media literacy of all categories of the population, to disseminate various social advertising through the media, to monitor social media and to inform the public about the detected fake information. It is also worth engaging the population in exposing fakes. There are already some developments in this area. In particular, the public platform Stop. Fake is actively working in this direction [4]. Such projects should be as large as possible and should target both Ukrainian and international audiences. A variety of competitions could be of interest to the public, such as «Fake Hunting» (modeled on «Jeans Catching»), which would provide some rewards for particularly active searchers in this area.

References:

1. NV. URL: <https://nv.ua/ukraine/politics/ugolovnaya-otvetstvennost-za-feyki-razumkov-protiv-novosti-ukrainy-50053947.html> (accessed: 05.05.20)
2. Fejkovi novini. Vikipediya: vilna enciklopediya. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. (accessed: 04.05.20)
3. Mediakritika. URL: <https://www.mediakrytyka.info/za-scho-krytykuyut-media/roman-holubovskyy-pro-feyky-audytoriya-ne-mozhe-tsilodobovo-perebuyat-u-vyri-nehatyvnoyi-informatsiyi.html> (accessed: 12.05.20)
4. StopFake. URL:<http://www.stopfake.org>. (accessed: 30.04.20)

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ПИТАННЯХ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Шило Каріна Максимівна

здобувач вищої освіти III курсу Полтавського бізнес-коледжу ПВНЗ «МНТУ»

Науковий керівник: Тараненко К.С. – кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

На сьогоднішній день у Європейському Союзі, до якого входять 27 країн – 23 офіційні мови. Мови містяться в серці європейського проекту: вони відображають різні культури і водночас є ключем до розуміння цих культур. Не потребує доведення думка, що громадяни, які володіють іноземними мовами, можуть скористатися всіма перевагами від вільного пересування Європейським Союзом в тому числі, і світом зокрема, і здатні легше звикнути до життя, роботи, або навчання в іншій країні. Мовна компетентність є однією з найголовніших умов успішного працевлаштування та побудови кар'єри. Умови глобалізації, постійні і швидкі зміни у всіх сферах життя, розвиток нових комунікаційних технологій, постійно зростаюча конкуренція і комерціалізація – всі ці фактори і процеси характерні як для України, так і для Європейської спільноти, в яку Україна активно і поступово інтегрується. Усі перелічені вище процеси повною мірою стосуються й освіти. В освітньому процесі на всіх його рівнях зросло значення вивчення іноземних мов, в першу чергу, англійської мови як провідної мови міжнародного спілкування. Професійна функція англійської мови стала однією з визначних на ринку праці, і результатом цього стало посилення мотивації у її вивченні [5].

Інтеграція у світову спільноту, виконання Україною положень Ради Європи щодо освіти і вивчення мов, ставлять перед українською системою освіти нову мету – формування особистості, яка б сприймала себе громадянином світу, носія відповідної культури, толерантної до інших культур. Найважливішим інструментом виховання такої особистості є іноземна мова.

Впроваджуючи усі ці завдання у життя, українська освіта намагається визначити освітні стандарти у відповідності до загальноєвропейських стандартів. Передусім, коли в рамках проектів Ради Європи було розроблено документ по вивченню іноземних мов «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземними мовами», Україна також впровадила у свій освітній процес компетентнісний підхід. На Європейському рівні була розроблена система рівнів володіння іноземною мовою і система опису цих рівнів з використанням стандартних категорій (рівні A1, A2, B1, B2, C1, C2) [4]. Ці два комплекси створюють єдину систему понять, які можуть бути

використаними для опису стандартною мовою будь-якої системи сертифікації, і, відповідно, будь-якої програми навчання, починаючи з постановки цілей і завдань навчання, і закінчуючи компетентностями, яких було досягнуто в результаті навчання.

Використання іноземної мови в комунікативних цілях вимагає певного рівня мовної, мовленнєвої, соціокультурної компетентності, про що також зазначають документи Ради Європи. У зв'язку з цим виникла необхідність навчання іноземним мовам в тісній єдності з вивченням специфіки суспільного і культурного життя як своєї країни, так і країн мов, що вивчаються, перш за все, англійської. В результаті людина набуває наступні компетенції: лінгвістичну, соціолінгвістичну, соціокультурну, стратегічну (компенсаторну) та соціальну.

Оволодіння лінгвістичною компетенцією означає знання про систему мови, основні правила її функціонування і можливість людини розуміти і бути зрозумілою як в усній, так і у письмовій формі [5]. Соціолінгвістична і соціокультурна компетенції означають можливість людини користуватися мовою в процесі мовлення та урахувати культурні особливості мовної поведінки носіїв мови, знання звичаїв та соціальних стереотипів і уміння користуватися ними при спілкуванні. Соціальна компетенція означає вміння висловлюватися у різних комунікативних ситуаціях у відповідності до комунікативних цілей. Стратегічна компетенція, якщо людина володіє нею, дозволяє постійно удосконалювати свої знання мови і заповнювати прогалини знань як у мові, так і при спілкуванні [1].

За останні роки Європейська мовна політика спрямовується у сторону мультілінвізму [2], який розглядається як важливий чинник європейської конкурентоздатності. Такий підхід є дуже актуальним для України, де багатомовність (двомовність) є однією з культурних особливостей.

Сьогодні вперше за багато років перші особи України, президент, прем'єр-міністр і більшість членів уряду і парламенту, так чи інакше, володіють іноземними мовами. На відміну від країн-членів ЄС в Україні освітня система не забезпечує подолання мовного бар'єру. З огляду на це, необхідним є здійснення цілої системи державних заходів, спрямованих на подолання мовного бар'єру між Євросоюзом та Україною. Знання іноземної мови повинно стати нормою для всіх громадян. На державному рівні має бути розроблена стратегічна програма мовної підготовки українців, державних службовців зокрема, що є необхідним для євроінтеграції та підвищення загального рівня освіченості українців. Обласні, міські державні адміністрації мають працювати над розробкою та реалізацією відповідних регіональних планів заходів, спрямованих на популяризацію вивчення англійської мови, маючи на увазі забезпечення доступності послуг із вивчення англійської мови.

Список використаних джерел:

1. Commission Working Document. Report on the implementation of the Action Plan «Promoting language learning and linguistic diversity» URL: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/com554_en.pdf. (дата звернення 12.05.20)
2. Crystal D. English as a Global Language, Cambridge University Press, 2003. 212с.
3. Англійська мова для державних службовців, задіяних у процесі євроінтеграції. URL: <http://www.britishcouncil.org.ua/english-for-civil-cervants>. (дата звернення 7.05.20)
4. Богатирець В. Шляхи оптимізації підготовки державних службовців в Україні Влада та управління. Зб. наук. праць. Вип. 2. Чернівці: Букрек, 2012. С. 205–217.
5. Пеллагеша Н. Lingua franca для глобального світу. URL: http://gazeta.dt.ua/EDUCATiON/lingua_franca_dlya_globalnogo_svitu.html 2010. (дата звернення 04.05.20)
6. Протасова Н. Г. Теоретичні основи навчання державних службовців у системі підвищення кваліфікації. К.: Вид-во Уряду, 2000. 160 с.
7. Рік англійської мови, 2016. URL: <https://sites.google.com/site/deniintel/rik-anglijskoie-movi>. (дата звернення 12.05.20)

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ П. К. ЗАГАЙКА НА САМООСВІТУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Опанасенко Вікторія Вікторівна

аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки

Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Система вищої освіти України переживає період масштабних змін, зумовлених змінами у розвитку суспільства. У той час, коли швидкість і різноманіття змін збільшується, навчання стає основною діяльністю протягом життя людини. Тому сьогодні дедалі більше уваги привертає концепція навчання протягом усього життя. Люди в усьому світі дедалі частіше обирають не одну певну спеціальність на все життя, а синтез двох або більше, працюють мультидисциплінарно чи зовсім змінюють напрямки кар'єри протягом життя. Так, нині трансформується саме поняття «освіта», змінюючи, разом з тим, її функції. Вища освіта більше не асоціюється з вузьким поняттям «університет», адже сьогодні формальна, неформальна та інформальна освіта працюють в синтезі, доповнюючи й підсилюючи одна одну.

В умовах сьогодення майбутні фахівці відчують потребу в систематичному підвищенні й поглибленні знань, в оволодінні останніми досягненнями науки і техніки, в здатності швидко й ефективно засвоювати інформацію, що постійно оновлюється, й творчо застосовувати її в навчально-пізнавальній, науково-дослідній і професійній діяльності. Одним із основних шляхів розв'язання цих

завдань є вибір стратегії неперервної освіти впродовж навчання студентів на основі самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення.

Межа між навчанням та роботою стирається. Ми навчаємося, коли працюємо, і працюємо над собою, коли навчаємося. Неперервна робота над собою, постійний саморозвиток та регулярне оновлення знань є необхідними умовами для успішної реалізації фахівця на ринку праці. Тому система освіти повинна забезпечувати повну підтримку людині при розв'язанні будь-яких завдань протягом усього життя.

Цінним джерелом для вирішення складних питань, що постали сьогодні перед педагогічною наукою та вищою освітою, може стати науково-практичний досвід П. К. Загайка, зокрема педагогічні погляди й ідеї вченого щодо самоосвіти студентської молоді.

Проблема самоосвіти привернула увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зокрема, питання загальнодидактичних основ самоосвіти знайшли відображення у працях Ю. Бабанського, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна й інших; висвітленню проблем системного підходу до самостійної роботи присвячено роботи А. Алексюка, В. Беспалька, В. Козакова та інших; питання самоосвіти як умови професійного розвитку та неперервності освіти досліджували В. Андреев, Г. Дудчак, Н. Сидорчук та інші.

Як свідчить проведений аналіз, у вищій школі сьогодні відбуваються інтенсивні зміни не лише в організації навчально-виховного процесу і змісту навчальних програм, а й у характері взаємодії між студентами та викладачами. Зокрема, сучасні навчальні програми підготовки майбутніх фахівців передбачають значне збільшення часу на самоосвіту і, разом з тим, зменшення аудиторного навантаження.

Організація самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців є показником високого рівня системи вищої освіти. Без наявності навичок самоосвіти, при відсутності вмінь самостійно здобувати знання, неможливо сформувати досвід наукової організації навчальної праці. Так, навичка самоосвіти є однією з головних навичок, які мають бути притаманними кожному висококваліфікованому фахівцеві.

За педагогічним словником, самоосвіта – це невід'ємна частина систематичного навчання у стаціонарних навчальних закладах, яка сприяє поглибленню, розширенню і більш глибокому засвоєнню знань [1, с. 296]. Так, самоосвіта є важливим складником професійної підготовки та необхідною умовою формування висококваліфікованого фахівця. При цьому одне із головних завдань закладів вищої освіти – «навчити молодь навчатися», тобто сформувати у студентів навички самоосвіти.

На думку П. К. Загайка, самоосвіта надає можливості для формування у студентської молоді здібності до саморозвитку й творчого застосування отриманих знань у практичній діяльності. Вона посідає

важливе місце у системі освіти, оскільки головним завданням вищої освіти є формування творчої особистості, здатної до саморозвитку й інноваційної діяльності. Виконання цих завдань неможливе шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента.

Так, самоосвіта є результатом і наслідком освітньої діяльності студентів у закладах вищої освіти. Вона є обов'язковою умовою ефективності вищої освіти, сприяючи накопиченню знань, формуванню інтелекту, розвитку мислення та виробленню культури розумової праці у студентської молоді.

Ретельно організована самоосвітня діяльність студентської молоді, за П. К. Загайком, здатна розширити та поглибити знання, отримані під час аудиторних занять. Самоосвіта також є одним із найважливіших засобів формування активності й самостійності. Учений, усвідомлюючи важливе значення самоосвіти, підтримував думку багатьох педагогів про те, що самоосвіта повинна стати органічним складником навчально-виховного процесу, сприяти активному формуванню особистості майбутнього фахівця.

Разом з тим, П. К. Загайко наголошував на тому, що відповідальність за формування у студентської молоді навичок самоосвіти несуть заклади вищої освіти. Так, формуванню та розвитку навичок самоосвіти сприяють формування ціннісних орієнтирів майбутніх фахівців і їх мотивації, правильна організація самостійної роботи студентів, формування навичок роботи з літературними джерелами й відкритий доступ до них, ретельна розробка методичних рекомендацій, проведення індивідуальних і тематичних консультацій викладачами закладу вищої освіти. Заклади вищої освіти можуть також запропонувати студентам проведення додаткових одноразових лекцій, відеоуроки, медіа-консультації тощо.

Самоосвітня діяльність студентів, за П. К. Загайком, передбачає кілька етапів: постановку мети, планування, організацію, реалізацію та рефлексію. На першому етапі студент визначає мету і завдання самоосвітньої діяльності. На другому – проектує конкретні дії, спрямовані на виконання тих чи інших завдань, а також визначає кількість часу, необхідного для виконання завдань. Третій етап передбачає пошук студентом необхідних джерел інформації, а також підготовку необхідних матеріалів і робочого місця. На четвертому етапі студент безпосередньо виконує визначені завдання. Останній етап студента передбачає усвідомлення ним результату, якого він досяг у процесі самоосвітньої діяльності. Цей етап поєднує самоконтроль, самооцінку, самоаналіз і самокорекцію студента.

З-поміж головних чинників, що впливають на успішність самоосвіти студентської молоді, П. К. Загайко виокремлював вміння формулювати мету своєї діяльності, усвідомлювати навчальне завдання,

визначати спосіб його розв'язання, вправно контролювати й давати власну оцінку правильності рішення. Для цього важливо зорієнтувати студентів на самоосвітню діяльність під час аудиторних занять.

Головними вимогами до організації самоосвітньої діяльності студентської молоді під час навчання у закладах вищої освіти, визначеними ученим, є регулярність і систематичність, а також контроль виконання завдань. Слід зазначити, що контроль необхідно застосовувати лише на початковому етапі формування навичок самоосвіти, оскільки самоосвітня діяльність передбачає повну самостійність студента та його самооцінку.

Самоосвітня діяльність студентської молоді вимагає, передовсім, формування внутрішньої мотивації майбутнього фахівця, високий рівень його активності й свідомості, формування й удосконалення особистісних і професійних якостей, цілеспрямованість, самостійність пізнання, емоційно-вольовий механізм щодо подолання труднощів під час самоосвіти та системність самої самоосвітньої діяльності. Разом з тим, на відміну від аудиторного навчання, самоосвіта передбачає самостійне визначення навчальних цілей, вибір стратегії та методів навчання, саморефлексію й самооцінку, а також вибіркового характеру пізнання.

Отже, за П. К. Загайком, самоосвіта є важливим складником професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Майбутній фахівець повинен усвідомлювати особистісне й суспільне значення самоосвіти, мати сформовані ціннісні орієнтації, внутрішню мотивацію й потребу в систематичному оновленні й поглибленні професійних знань і володіти сукупністю самоосвітніх умінь.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Гол. ред. С. Головка. Київ: Либідь, 1997. 373 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕНЕДЖМЕНТ»

Лебедєва Ангеліна Сергіївна

здобувач вищої освіти III курсу Полтавського бізнес-коледжу ПВНЗ «МНТУ»

Науковий керівник: Тараненко К.С. – кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Процес модернізації системи вищої освіти в Україні в умовах її інтенсивної співпраці з іншими країнами призводить до потреби підвищення якості освіти, що передбачає здатність майбутніх спеціалістів до виконання професійної діяльності в умовах іншомовного середовища.

Останнім часом змінився статус іноземної мови в суспільстві. Найважливішим завданням для випускників немовних спеціальностей стає не тільки практичне оволодіння іноземною мовою, але і придбання тих соціокультурних та комунікативно поведінкових навичок і вмінь, які в подальшому їм ефективно допоможуть. Розширення міжнародного співробітництва вимагає від сучасного фахівця володіння іноземною мовою на принципово новому рівні – як інструментом, який дозволяє не тільки вільно орієнтуватися в сучасному суспільстві, але і якісно виконувати свої професійні функції, розширювати свій професійний і культурний кругозір в процесі залучення до різноманітних джерел інформації.

Навчання іноземної мови стало невід'ємною й важливою складовою професійної підготовки, а кінцевою метою – формування у студентів готовності та здатності до міжкультурної комунікації, практичного володіння іншомовними комунікативними компетенціями, тобто вмінням зіставляти мовні засоби з конкретними цілями, ситуаціями, умовами та завданнями мовленнєвого спілкування. При цьому навчання іноземної мови за професійним спрямуванням відіграє визначальну роль, будучи за змістом, метою і завданнями унікальною навчальною дисципліною, що має величезний потенціал для формування професійних компетенцій майбутнього фахівця.

Аналіз наукових джерел свідчить, що сучасні концепції, теоретико-методологічні положення, принципи, методичні системи формування іншомовної комунікативної компетентності стали сферою наукових інтересів Н. Гальскової, Г. Китайгородської, Ж. Марфіної, Н. Микитенко, Л. Морської, Н. Мукан, В. Мусаєвої, З. Никитенко, С. Ніколаєвої, В. Петрусинського, І. Шехтер та ін. Проте варто зазначити, що в дослідженнях цих авторів не повною мірою розкриті особливості формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей, що навчаються у педагогічних університетах.

Методику формування іншомовної комунікативної компетентності досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені-методисти (І. Берман, В. Бухбіндер, В. Коростильов, С. Шатілов, В. Гнаткевич, Ю. Пассов, Г. Китайгородська, О. Тарнопольський, Е. Мірошніченко, І. Баценко, В. Борщовецька, R. Ellis, I. Nation, N. Schmitt, W. Widdowson та ін.) [3, с. 37].

У сучасній вітчизняній педагогіці відомо досить багато різних підходів, що лежать в основі підготовки фахівців. Серед них є як уже відомі (традиційно-знанняцентристський, систематичний, дієвий, комплексний, індивідуально орієнтований, особисто-дієвий), так і нові, що ввійшли до наукового вжитку порівняно недавно (ситуаційний, контекстовий, поліпарадигмальний, інформаційний, ергономічний та ін.). До останнього належить і компетентнісний підхід.

Ідея компетентнісного підходу в педагогіці зародилася на початку 80-х років минулого століття, коли в журналі «Перспективи. Питання освіти» була опублікована стаття В. де Ландшеєр «Концепция «минимальной компетентности» [4, с. 49]. Спочатку мова йшла не про підхід, а про компетентність, професійну компетентність і професійні компетенції особистості як мету і результат освіти.

Поява терміна «компетентність» стосовно мови і комунікації у понятійному апараті цілого ряду гуманітарних наук (філософії, педагогіки, психології, лінгводидактики, соціології) пов'язують з іменем відомого зарубіжного вченого Н.Хомського. У його концепції вивчення мов зустрічаємо такі поняття: «граматична компетентність», «мовна здатність» (*linguistic competente*), «мовне застосування», «мовна активність» (*linguistic performance*). Надалі наукові дослідження здійснювалися у напрямі розширення, уточнення поняття «іншомовна компетентність», а також його структурування [3, с. 40].

Вивчення поглядів спеціалістів із даної проблеми (Г. Богін, А. Вербицький, Н. Гез, І. Зімня, Т. Костюкова, Є. Пассов) дозволяє охарактеризувати іншомовну комунікативну компетентність студентів як ситуативну категорію, що відображає здатність майбутнього спеціаліста реалізовувати: знання професійні (про специфіку професійної діяльності) та лінгвістичні (граматики, фонетики, лексики), іншомовні комунікативні уміння (здійснювати ефективне спілкування), професійно-особистісні якості викладача (комунікативність, толерантність, здатність до подолання психологічного бар'єру під час іншомовного спілкування) і досвід іншомовного професійного спілкування, що сприяють креативному рішенню різноманітних практико-орієнтованих задач, які виникають у процесі навчання [2, с. 239].

Дисципліна «Іноземна мова», яку вивчають студенти, носить як комунікативно-орієнтований, так і професійно спрямований характер. Тому основною метою навчання іноземної мови студентів є формування і розвиток професійної іншомовної компетенції.

Успіх комунікації передусім залежить від обраних форм і стилів спілкування, тому формування іншомовної комунікативної компетентності має спрямовуватися на оволодіння студентами такими аспектами взаємодії: 1) комунікативними жанрами, які є професійно визначальними для конкретної спеціальності; це уміння науковцями і практиками вважається основним, оскільки кожен жанр має свою специфіку і композиційну будову відповідно до мети комунікації, а різноманітність жанрових форм визначається комунікативними завданнями і цілями спілкування; 2) уміннями використовувати терміни в діловому контексті; 3) мовними формулами етикету у межах

ділових контактів, які є невід'ємною складовою професійного мовного спілкування; 4) основами риторичних знань й умінь; 5) правилами врахування екстралінгвістичних чинників, які служать важливим параметром оцінки комунікативної ситуації та планування комунікативних дій; до них належать передусім обставини спілкування та особистісні якості фахівця; 6) закономірностями визначення статусно-ролевих характеристик партнера (психологічна компетентність) [1, с.25].

У зв'язку зі складністю та багатоплановістю процесу іншомовного спілкування на професійні теми, дослідниками виділено такі основні компоненти іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця:

1. Мовний (лінгвістичний) компонент – це здатність студента на основі певних правил вимовляти низку граматичних фраз; володіння студентом системою відомостей про іноземну мову, що вивчається, на фонетичному, лексичному, словотворчому, морфологічному, синтаксичному, стилістичному рівнях.

2. Соціальний компонент – це здатність і готовність студента до спілкування, бажання й уміння вступати в контакт з іншими людьми; чинниками тут виступають потреби, мотиви, ставлення до інших комунікантів, а також самооцінка; прагнення до іншомовної комунікації вимагає від студента здібностей швидко орієнтуватися в соціальній ситуації й управляти нею.

3. Соціолінгвістичний компонент – це здатність студента використовувати і перетворювати мовні форми відповідно до ситуації, що виникла, її місця, стосунків між комунікантами тощо, формування у нього вмінь використовувати одиниці іноземної мови в адекватних ситуаціях спілкування, у поєднанні з іншими словами, розвиток навичок грамотно і коректно використовувати освоєний лексичний, граматичний, фонетичний матеріал у процесі вивчення іноземної мови в усній та письмовій формах.

4. Соціокультурний компонент містить знання соціокультурного контексту, в якому використовується мова, а також впливи оточення на вибір мовних форм. Цей компонент передбачає наявність у студента знань про власну культуру та культуру носіїв мови, що вивчається, подібності та відмінності між ними, а також здатність користуватися ресурсами елементів соціокультурного контексту – звичаями, правилами, нормами, соціальними стереотипами тощо [1, с. 23].

5. Рефлексивний компонент характеризується такими аспектами: а) самостійна організація навчальної діяльності (постановка мети, планування, визначення оптимального співвідношення мети і засобів тощо); володіння навичками контролю та оцінювання власної

діяльності, уміння передбачати її можливі наслідки; пошук й усунення причин, що викликають труднощі; дотримання норм поведінки в соціумі, правил здорового способу життя тощо; б) володіння уміннями спільної діяльності, зокрема узгодження і координація діяльності з іншими учасниками комунікативної взаємодії; об'єктивне оцінювання власного внеску у розв'язання колективних завдань; урахування особливостей різних видів рольової поведінки (наприклад, «колега» – «колега», «керівник» – «підлеглий» тощо); в) оцінювання власної діяльності з боку правових норм, моральних, естетичних цінностей тощо.

6. Прагматичний компонент – це здатність студента володіти усім комплексом комунікативної поведінки як сукупністю норм і традицій спілкування в тій чи іншій лінгвокультурній спільноті.

7. Аутолінгводидактичний компонент – це здатність студента самостійно та постійно вдосконалювати мовну майстерність, здійснювати рефлексію й оцінювання якості власного рівня знань іноземної мови.

8. Дискурсивний компонент – це здатність студента розуміти іншого та досягати когерентності окремих висловлювань у значущих комунікативних моделях, інакше кажучи – це здатність викликати дискурс, використовувати та інтерпретувати форми і значення слів для створення текстів [5, с. 15].

Зазначені компоненти як найповніше відображають зміст іншомовної комунікативної компетентності та відповідають цілям навчання іноземній мові студентів, а ефективність і результативність формування іншомовної компетенції майбутнього фахівця, в свою чергу, визначається рівнем сформованості кожного з перерахованих компонентів.

На нашу думку знання іноземних мов – це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення. Загалом людина, яка володіє мовами, – різнобічно розвинута особистість, володіє кращими здібностями до вивчення нового, вільніша та більш впевнена у спілкуванні з людьми. Зовсім недавно вчені з Лондонського університету шляхом проведення великого статистичного та наукового дослідження прийшли до висновку, що люди, які вчать іноземні мови, мають більш гнучке і оригінальне мислення. Іншомовну комунікативну компетентність необхідно розглядати як здатність і готовність студента здійснювати іншомовне спілкування у межах визначених навчальною програмою вимог, які, в свою чергу, спираються на комплекс специфічних для іноземної мови знань, умінь і навичок – граматичних, орфографічних, мовленнєвих, розпізнавання мови на слух, а також володіти різноманітними мовними засобами комунікативної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Гринюк Г. А., Семенчук Ю. О. Етапи формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів. *Іноземні мови*. 2006. №2. С. 22–27.
2. Андрейко Я. В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція. *Пед. науки: зб. наук. пр.* 2015. Вип. 63. С. 238–241.
3. Корнева З. Компонентний склад іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності студентів ВТНЗ. *Молодь і ринок*. 2014. № 6. С. 36–41.
4. Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: монографія. За наук. ред. Г. В. Терещука. Тернопіль: ТНПУ, 2011. С. 41–49.
5. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 1. С. 11–17.

ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ

Невмержицька Євгенія Віталіївна

здобувач вищої освіти IV курсу Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Науковий керівник: Тараненко К.С. – кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Мова є засобом комунікації. Людство завжди намагалося винайти найбільш діючу методику для оволодіння іноземною мовою. Така мета виправдана як з економічної, так і з культурної точок зору. Як відомо, знання однієї-двох і більше мов сприяє розвитку людини як особистості. Це вигідно не тільки людині, колективу, в якому вона працює, а й державі в цілому. Існує досить багато методик як вивчити іноземну мову, збільшити словниковий запас чи швидко навчитися читати книги. Ця тема особливо поширена та актуальна серед студентів.

Існує маса класифікацій та методів вивчення англійської мови. Серед яких виділяють два основних, а саме: традиційний та інноваційний [1, с. 228-233].

Традиційний (граматико-перекладний, лексико-граматичний) метод вивчення полягає у розборі текстів, написанні оповідань та диктантів. Вважається, що завдяки традиційному методу студенти максимально поповнюють свій словниковий запас і розуміння граматики [6, с. 328].

Цей метод домінував в Європі в 19-му столітті. Тепер більшість викладачів визнають, що він не є ефективним сам по собі. Традиційний метод в основному використовується для вивчення класичних мов і залишається найбільш популярним для вивчення англійської мови [2, с. 142-145].

Вивчення граматики є основним аспектом традиційного методу. Воно дозволяє студентам навчитися правильно та логічно будувати речення, аналізувати тексти та перекладати їх, відчувати мову в цілому [3, с. 18-22].

Інноваційні методи вивчення англійської мови стають все більш й більш популярними серед студентів. Новітні інноваційні технології сприяють розширенню кругозору, допомагають налагоджувати і підтримувати зв'язки та контакти із своїми однолітками в англійськомовних країнах та забезпечують вивчення англійської мови шляхом використання додаткових ресурсів, перегляду фільмів, прослуховуванні музики, що допоможе освоїти кожний з аспектів іншомовної комунікації [4, с. 33].

Завдяки новим технологіям є можливість брати участь в тестуванні, у вікторинах, конкурсах, олімпіадах, які проводяться по мережі Інтернет, відеоконференціях та інше.

Одним із найбільш ефективних методів у сучасній методиці вивчення іноземної мови є інтерактивний метод «case-study» – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистісних якостей. У процесі обговорення студенти закріплюють необхідну термінологію через виконання комплексу завдань. Цей метод допомагає наблизити навчальний процес до реальних умов, сприяє розвитку говоріння, стимулює до читання та засвоєння додаткового автентичного матеріалу з теми [7, с. 100].

Також, одним з найбільш дієвих методів є «Мозковий шторм» (Brainstorm). Суть методу полягає в організації спільної групової та творчої роботи в аудиторії. Він генерує більшу кількість ідей, ніж звичайне групове вирішення проблем. Цей метод стимулює студентів мислити та висловлювати свої думки іноземною мовою і прислухатися до думок інших [5, с. 50].

Все більшої і більшої популярності серед студентів набуває метод рольової гри як інноваційної технології в процесі вивчення іноземної мови, він базується на ситуаціях із реального життя. Учасники отримують певні завдання – «зіграти» роль конкретного героя чи представника певної професії, виконати завдання, увійшовши в поданий образ.

Технологія рольової гри полягає у створенні умов для активної спільної діяльності студентів в різних навчальних ситуаціях. Вони об'єднуються в групи по 3–4 особи, де їм дають одне завдання, при цьому обговорюють роль кожного. Студент відповідає не тільки за результат своєї роботи, але й за результат усієї групи. Тому більш

слабкі прагнуть з'ясувати у сильних студентів те, що їм незрозуміло, а сильні – щоб слабкі досконало розібралися в завданні. І від цього виграють всі, тому що спільно ліквідовують прогалини у знаннях.

Таким чином, комбінуючи різні методики вивчення англійської мови, можна якнайкраще її опанувати. В результаті чого, – досягти якомога вищого кінцевого результату.

Такий підхід, щодо вивчення іноземної мови, стимулює інтерес, сприяє розвитку студента, як особистості, активізує процес пізнання, підвищує мотивацію та сприяє розвитку творчості.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Н. М., Титаренко О. Ю., Горохова І. В. Вивчення іноземних мов в контексті гуманістичної освіти. Вісник Академії адвокатури України. 2009. №1. С. 228–233.
2. Безкоровайна О. В. Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів ВНЗ. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Філологічна. 2012. №25. С. 142–145.
3. Гапонова С. В. Огляд зарубіжних методів викладання іноземних мов у ХХ ст. Іноземні мови. 2005. №2. С.18–22.
4. Грайс Г. П. Логика и речевое общение. Новое в зарубежной лингвистике: Лингвистическая прагматика. М.: Прогресс, 1985. Вып. 16. 33 с.
5. Жилко Н. М., Панова Л. С. Вправи з граматики англійської мови. К.: Освіта, 1995. 50 с.
6. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Підручник. 2-ге вид., випр. і перероб. К.: Ленвіт, 2002. 328 с.
7. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: Пособие для студентов пед. вузов и учителей. М.: Просвещение, 2002. 200 с.

ІНТЕГРАЦІЯ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЧЕРНЕЧИХ ЦІННОСТЕЙ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПРОСТІР: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Мірошниченко Віталій Григорович

*кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Модерні тенденції розвитку української спільноти ставлять перед вітчизняною наукою низку питань, що потребують невідкладного розгляду та нагального розв'язання. Педагогічна проблематика в цьому контексті не є винятком. Адже, попри позитивні зрушення в освітньо-виховному просторі держави, що пов'язані із впровадженням європейських стандартів, спостерігаються й негативні тенденції: низький рівень духовності, невизначеність моральних орієнтирів, кваліть молодого покоління. І це далеко неповний перелік проблем, що мають бути розв'язані сучасною вітчизняною педагогікою.

Однією з найважливіших стратегічних орієнтацій при створенні нових освітньо-виховних концепцій є використання надбань світової культури. Аналіз духовної практики чернецтва та винятковість релігійного виховання ранньохристиянської доби дозволяє нам говорити про цінність цього досвіду для сучасної педагогіки. Виявлена значущість практики духовного-морального виховання в ранньохристиянських обителях Сходу та Заходу актуальна для нашого часу, а тому виникає потреба в її переосмисленні з метою потенційного впровадження.

Перспектива можливої реалізації досвіду елементів ранньохристиянської моделі монастирського виховання в сучасній дидактично-виховній системі зумовлена й «фактором подібності» історичних епох. Схожість умов формування основ чернечої педагогіки та сучасної освітньо-виховної системи об'єктивно спонукає нас детальніше аналізувати виховний досвід християнських подвижників. Адже саме їхнє творіння, монастир, був оплотом духовності та моральності на руїнах Римської імперії.

Не варто забувати й той факт, що впродовж тисячолітньої історії українське суспільство нерозривно було пов'язане з християнством. Його центральним елементом, поруч із Православною Церквою, завжди був монастир, який протягом довгого часу визначав моральні орієнтири суспільства та формував ідеали для наслідування.

Поняття «виховного ідеалу» є обов'язковим елементом монастирської педагогіки. Будь-яке виховання, а особливо якщо воно має сакральний зміст, не може існувати «без ідеалу, тому його розуміння є основою і серцевиною будь-якої виховної системи. Ідеал припускає свідоме слідування за обраним зразком, порівняння з яким визначає мету діяльності, спосіб і характер поведінки людини. Педагогічна значущість ідеалу велика – це і мета виховання, і засіб виховання, і критерій вихованості особистості, і основний мотив самовиховання, і необхідний регулятор поведінки, діяльності, джерело всіх видів активності – пізнавальної, трудової, емоційної та ін. Ідеал покликаний забезпечувати стійкість внутрішнього світу вихованця, допомагати в подоланні труднощів, помилок, розв'язувати складні життєві проблеми, забезпечувати свідому моральну позицію в суспільстві. Він необхідний як критерій для самопізнання, самовизначення, оцінки себе та інших, бо він формує переконання, які виступають керівництвом до дії». Зі свого боку, моральний ідеал чернецтва є потужним джерелом розуміння понять краси, добра, дружби, взаємодопомоги.

Проте практика монастирського виховання далеко не обмежена виключно «формуванням» християнських ідеалів. Актуальним для неї залишається питання боротьби з людськими вадами сучасності (перелюб, розпуста, алкоголізм, позашлюбні статеві стосунки, прагнення до самогубства, жебракування та ін.), що стали нормою нашого життя.

Варто розуміти, що людина не завжди спроможна наодинці перебороти свої недоліки. У такому випадку чи не єдиною дієвою альтернативою залишається православна обитель – місце покаяння та прощення, відречення від гріховного життя та джерело становлення духовно-моральних чеснот.

У сучасних умовах монастир постає як заклад, у якому представляється можливою практика перевиховання, бо «у чернецтві склалася особлива система контролю, що дає можливість спостерігати за зовнішньою поведінкою послушників, глибоко проникати у внутрішній світ людини, всебічно формувати її особистість» [5, с. 266]. Фактично обитель можна представити таким собі «виправним закладом», де, на відміну від в'язниці, спокута за гріхи визначається не терміном ув'язнення, а виконанням епітимії.

Потрібно розуміти, що монастирі завжди були притулком грішників, а подекуди й злочинців. Тому потенціал досвіду, що був накопичений у чернечому середовищі з часів перших християнських обителей, варто поставити на службу сьогодення. До того ж така практика вже існувала, про що свідчать архівні матеріали ХІХ століття, у яких іде мова про досвід перевиховання в монастирях Полтавської єпархії [1, с. 102].

Зокрема, у Лубенському Мгарському Преображенському монастирі «перевиховували» чоловіків за перелюб і розпусту. Густинський Троїцький монастир позиціонував себе як заклад, де відбували епітимію за жебракування, пияцтво та бійки. Документи архіву також свідчать, що в чернечих обителях Полтавщини час від часу відбували виправний термін за найтяжчі провини – підпал та крадіжку. Так, у тому ж Густинському монастирі «спокутували гріхи» козак, звинувачений у хатніх крадіжках, та син поміщика, який вчинив підпал майна місцевого священика. Остання теза засвідчує факт практики перевиховання не лише дорослих, а й правопорушників-дітей.

Цей досвід монастирської педагогіки, що був заснований не на покаранні, а на методах «виправлення», є показовим для сьогодення. І хоча на сучасному етапі й спостерігається тенденція до скорочення кількості виправних установ для неповнолітніх (з 9 закладів залишилося 7) та зменшення кількості засуджених підлітків (з 5,3 тис. дітей, до яких судами застосовано різні види покарань, понад 4 тис. отримали вирок, не пов'язаний з позбавленням волі), проте дитяча жорстокість залишається актуальною проблемою [2].

Культ сили, пропаганда нетерпимості, безкарність формують у свідомості молодих людей відчуття всюдозволеності, що у більшості випадків провокує їх до вчинення «гріховних діянь». Свого часу в подібній ситуації опинився і «батько європейського чернецтва» Бенедикт Нурсійський, який ледве сам не став жертвою отруєння.

Звичайно, не слід перебільшувати потенціал «перевиховання» монастирів за сучасних умов. Адже для абсолютної більшості порушників укладу праведного життя, виправлення епітимією буде справжнім «подарунком». І багато хто зможе уникнути справжнього покарання.

На нашу думку, практика «монастирського перевиховання» буде можливою та дієвою лише в тому випадку, коли грішник справді розкається і сам буде зацікавлений спокутувати своє «лукаве діяння» перед Богом. На це повинна бути його особиста воля. Цю тезу підтверджують і слова дослідника С. Пімчева, який відзначив, що «факт насильницького або прагматичного перебування у обителі суперечить самій чернечій доктрині; люди, які з власної волі йдуть до монастиря, повинні самостійно знаходити шлях особистої самореалізації» [4, с. 162].

Крім того, на переконання настоятельниці Свято-Хрестовоздвиженського жіночого монастиря (м. Полтава) ігумені Сергії, у випадках перевиховання необхідною умовою повної спокути гріха є виконання ритуалу «прощення». Грішник, який розкався перед Богом, мав вибачитися і перед людиною, якій заподіяв зло. Жодними фізичними діями не можна спокутувати гріховне діяння, якщо воно не є прощеним на духовному рівні.

Проте головним завданням сучасної освітньо-виховної системи має бути не корекція моральних вад, а їхнє попередження. Важливим інструментом виховання в цьому випадку є християнсько-педагогічна спадщина подвижників чернецтва IV-VI століть та приклад особистої наставницької діяльності.

Із метою практичного втілення передового досвіду християнського виховання сестрами Василіанками при монастирі у 2001 році була заснована Католицька школа святого Василя Великого (м. Івано-Франківськ). У цьому навчальному закладі, «дотримуючись державного стандарту освіти, створені сприятливі умови для всебічного гармонійного розвитку дітей, які повинні забезпечити виконання головного завдання – виховання в учнів поваги до Конституції та державних символів України, прав і свобод людини та громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед Богом і законом за свої дії» [3, с. 124-125].

Виховання духовних та моральних чеснот молодого покоління залишається пріоритетним завданням і для Української Православної Церкви. Для реалізації поставленої мети у структурі УПЦ були створені Синодальний відділ релігійної освіти, катехізації і місіонерства (голова – митрополит Полтавський і Миргородський Филип) та Відділ Уповноваженого Української Православної Церкви з питань вищої освіти і науки (голова – архімандрит Віктор (Бедь)), які тісно співпрацюють із профільним міністерством.

Результатом їхнього співробітництва було те, що з 1992 року в середній школі розпочали викладати курс християнської етики. А згодом,

із метою «збагачення дітей духовно-етичними знаннями, відродження життєстверджуючого мислення та набуття практичного досвіду на основі християнського віровчення» з 2011 року впроваджено факультативний курс «Біблійної історії та християнської етики» для учнів 1-11 класів.

Станом на 2019/2020 н.р. цикл предметів духовно-морального спрямування складають: «Розмаїття релігій і культур світу», «Історія релігій», «Історія релігій світу і духовна культура», «Історія світових релігій», «Християнська етика в українській культурі», «Християнська етика» та ін.

Отже, ідеї релігійного виховання ранньохристиянської доби не втратили своєї актуальності та значення до нашого часу. Педагогічний досвід IV-VI ст. знайшов своє втілення в багатьох аспектах модерної освітньо-виховної системи та успішно продовжує реалізовуватися здебільшого через практику виховання духовних і моральних чеснот.

Список використаних джерел:

1. Асауленко О. Роль епітимії у моральному вихованні суспільства (на досвіді Полтавської єпархії XIX століття) . Український історичний збірник. 2009. Вип. 12. С. 100–106.
2. В Україні закрили дві виховні колонії для неповнолітніх. Матеріали із сайту «Укрінформновини». 2013. 15 травня. URL: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/v_ukraini_zakrili_dvi_vihovni_koloniii_dlya_nepovnolitnih_1826393. (дата звернення 14.05.20).
3. Комар І. В. Опікунська діяльність чернечих чинів УГКЦ у Галичині на сучасному етапі. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. 2008. №1. С. 123–127.
4. Пимчев С. К разговору со священником о воспитании и о смысле жизни. Общественные науки и современность. 1992. № 2. С. 158–166.
5. Прошин Г. Г. Черное воинство. Русский православный монастырь. Легенда и биль. М. : Политиздат, 1998. 320 с.

СЕКЦІЯ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПТИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ

Фастівець Анна Віталіївна

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Колесник Олена Володимирівна

*кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Життя і здоров'я людини є найважливішою соціальною цінністю сучасної цивілізації. Суспільна потреба в збереженні, відновленні та зміцненні здоров'я населення, а також бажання громадян нашої країни бути здоровими, породжує попит на фахівців, які здатні коригувати психофізіологічний стан людини з використанням не тільки медичних засобів, а й засобів фізичної культури. Такий вплив значно прискорює одужання й забезпечує максимально можливе відновлення втрачених функцій, а також підтримання та підвищення рівня здоров'я населення.

Саме тому галузь фізичної терапії стрімко розвивається на теренах України, що, у свою чергу, визначає наявність потреби у фахівцях з відповідної спеціальності. Для з'ясування проблеми розробки методичної системи підготовки майбутніх фізичних терапевтів мають бути визначені форми наукового знання (теорії, концепції, підходи, ідеї тощо). Результатом нашого пошуку стало переконання, що підготовка майбутніх фізичних терапевтів має ґрунтуватися на положеннях діяльнісного підходу (теорії діяльності), когнітивної теорії навчання; на компетентнісному підході; концепції проблемного й колективного навчання.

Метою дослідження є розробка та наукове обґрунтування теоретичних концептів методичної системи підготовки майбутніх фахівців фізичної терапії.

Для досягнення мети використано комплекс методів дослідження, зокрема, теоретичних: історико-порівняльний і логічний, термінологічний, кількісно-якісний (бібліометрія), узагальнення, аналізу й синтезу, моделювання; емпіричних: спостереження та опитування.

Відповідно до положень діяльнісного підходу, діяльність людини будується на основі структурно-рівневого принципу, згідно з яким, по-

перше, загальна структура діяльності утворена якісно різними рівнями, формами психічної регуляції активності людини; по-друге, ці рівні ієрархічно супідрядні та організовують цілісну систему.

На нашу думку, здатність до взаємодії та рефлексії, педагогічних умінь і навичок, а також здобуття нової професійно важливої інформації можна повноцінно вирішити, ураховуючи концепції колективного способу навчання.

Сутність концепції колективного способу навчання полягає у створенні специфічних умов для обміну знаннями, вміннями й досвідом між здобувачами освіти. Вважається, що спілкування між ними у процесі вивчення дисциплін сприяє підвищенню якості процесу пізнання та рівня зацікавленості.

Метою концепції колективного способу навчання є засвоєння знань і розвиток комунікативних здібностей. Підсумком колективного способу навчання має стати досягнення результатів, зазначених у навчальній програмі, сприяння адаптації до професійної діяльності. Зауважимо, що найвищу ефективність колективного навчання забезпечує одночасне застосування чотирьох форм способів навчання: колективної, групової, парної та індивідуальної [1].

Наступною формою наукового знання, окресленою нами як підґрунтя для побудови процесу формування готовності майбутніх фізичних терапевтів, є когнітивний підхід. Урахування положень цього підходу зумовлене, насамперед, сучасними тенденціями переходу від простого запам'ятовування інформації до навчання мислення.

Як показує аналіз наукових джерел, когнітивний підхід може бути доцільним у таких аспектах:

- формування навичок критичного мислення;
- формування навичок аналізу фактів та оціночних суджень;
- формування логічних зв'язків;
- вміння виокремлювати факти та поняття;
- вміння розрізняти конкретні факти та припущення;
- вміння надавати власну оцінку фактам та явищам та ін.

Сутність підходу полягає у відпрацюванні здатності до сприйняття та закріплення інформації. Вона реалізується через усвідомлення, переосмислення та опрацювання теоретичних знань.

Основним положенням когнітивного підходу, на яке ми будемо спиратись при розробці методичних засад підготовки майбутніх фізичних терапевтів, є розгляд навчання як процесу формування мислення, як здатності до цілеспрямованого виконання розумових операцій (аналізу, синтезу, зіставлення, констатації та ін.). Усе це допоможе вдосконаленню рівня найбільш необхідних когнітивних якостей фізичного терапевта, до яких відносяться:

– атенційні – здатність тривалий час бути зосередженим, незважаючи на втому та зовнішні подразники, вміння розподіляти увагу

на виконання кількох завдань одночасно, великий обсяг мимовільної та післямимовільної уваги;

– мисленеві – високий рівень аналітичного, творчого та інтуїтивного мислення під час діяльності, критичний аналіз та оперування інформацією, прийняття правильного рішення при недостатній кількості наявної інформації або відсутності часу на її осмислення;

– мнемічні – запам'ятовування, впізнавання, відтворення необхідного матеріалу, точність відтворення в необхідний час, вміння визначати проблему, патологічні зміни або відсутність прогресу у відновленні здоров'я за малою кількістю ознак, великий об'єм мимовільної пам'яті, здатність до довготривалого утримання в пам'яті інформації, мимовільне запам'ятовування;

– імажинітивні – здатність уявляти нове вирішення проблеми або реалізовувати традиційне лікування в нових умовах, здатність знаходити нові нестандартні рішення та прогнозувати результат, уміння бачити кілька шляхів розвитку ситуації, обирати найбільш ефективний шлях вирішення проблеми;

вольові – здатність до мобілізації, збереження зібраності, самоконтроль емоцій та поведінки, уміння взяти відповідальність [2].

Підґрунтям для організації ходу формування професійної готовності майбутніх фізичних терапевтів є концепція проблемного навчання.

Проблемне навчання – це форма організації взаємодії педагогів і здобувачів освіти, метою якої є створення в навчальному процесі проблемних ситуацій та сприяння їхньому вирішенню студентами.

Доцільність проблемного навчання зумовлена тим, що отримання готової інформації не сприяє формуванню професійної готовності студентів. Традиційна система «від знань – до проблеми» не закладає уявлення про професійну діяльність у реальних обставинах.

Сутність проблемного підходу полягає в тому, що викладач не пропонує інформацію в готовому вигляді, а проблемні завдання та процес їх вирішення викликають підвищений інтерес у тих, хто навчається, до пошукової та пізнавальної роботи. Нові знання надаються конкретно для виконання того чи іншого завдання.

Успішність проблемного навчання підкріплюється логікою та змістом навчального процесу. Важливою властивістю проблемного навчання є відображення об'єктивних суперечностей, завдяки чому його можна вважати розвивальним, адже, його мета – генерування знань і розробка варіантів їхнього застосування.

Пояснення матеріалу у проблемному навчанні здійснюється після спроб студентів вирішити проблемне завдання, таким чином задовольняється потреба в новій інформації та пізнавального процесу. Викладення матеріалу ґрунтується й на індивідуальному підході та повинно продемонструвати нову інформацію (закономірність, підхід) у

випадку правильної відповіді студента на попереднє завдання [3].

Оскільки метою проблемного навчання є формування у студентів критичного та логічного мислення, а також здатності до вдосконалення знань та практичних умінь, це забезпечить інтеграцію в процес підготовки майбутніх фізичних терапевтів професійно важливих характеристик: активного розвитку знань і навичок їх реалізації через вирішення поставленої проблеми, формування творчого мислення для варіативного вирішення існуючих проблем, підвищення навичок спілкування та взаємодії і стимулювання до професійної діяльності через інтерес до необхідності вирішення завдань.

Велике значення в поверненні та підтримці здоров'я та працездатності населення потребує формування у фахівців сфери охорони здоров'я навичок професійного мислення, яке надасть можливість самостійного оновлення знань, умінь, навичок, підвищення професійного рівня та пошуку найефективніших способів вирішення існуючої проблеми.

Заключним етапом будь-якого процесу навчання є визначення або оцінка рівня якості підготовки. Для реалізації цього завдання беремо за основу ідею компетентнісного підходу щодо можливості об'єктивної кількісної оцінки рівня якості готовності за обґрунтованими цільовими орієнтирами освіти.

Компетентнісний підхід – підхід, у якому результати підготовки вважаються вагомими поза системою освіти.

Він передбачає чітку структуру та послідовність підготовки до діяльності. Відомо, що формування готовності відбувається в такому порядку: розвиток загальних компетенцій – загальні знання та вміння – посилення навичок прикладного характеру – оволодіння вмінням використовувати отримані знання, уміння та навички в повсякденному житті.

Сутність компетентнісного підходу полягає у спрямованості навчального процесу на певну мету – формування професійних компетентностей, серед яких здатність до реалізації отриманих знань і досвіду у подальшій діяльності, набуття окремих знань, умінь та навичок, що створюють єдине ціле у вигляді готовності, навчання ефективному вирішенню поставлених завдань через виконання окремих дій та ін.

Компетентність тлумачиться як поєднання характеристик, які обґрунтовують рівень реалізації знань, позицій, навичок, відповідальності. Тобто це певні вимоги до якостей, що формуються у процесі навчання.

Одним із понять компетентнісного підходу є професійна компетентність – комплексний прояв знань, умінь, особистісних якостей у професійній діяльності. Названі ознаки не є системою складових, а утворюють цілісне поняття [4].

Отже, наслідком підготовки згідно з компетентнісним підходом є досягнення певного результату, тобто власне формування професійної компетентності. У нашому дослідженні професійною компетентністю вважаємо готовність до реалізації отриманих знань, умінь, навичок із використання фізкультурно-оздоровчих технологій у реальних умовах та в таких, що постійно змінюються.

Вважаємо, що використання вказаних наукових підходів і форм наукового знання є достатніми для побудови ефективної авторської моделі процесу формування готовності майбутніх фізичних терапевтів, а також розробки педагогічних умов та науково-методичного забезпечення процесу навчання.

Список використаних джерел:

1. Кузнецова Н. С., Болдакова И. В. Коллективный способ обучения – обучение через общение. Вестник ЗВОУ. Педагогика. Психология. Социокинетика. 2017. № 1. С. 17–19.
2. Алборова З. О. Профессионально важные качества в структуре субъектных свойств врача. Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). 2012. № 7(15). URL: <http://sisp.nkras.ru/e-ru/issues/2012/7/alborova.pdf>
3. Курлянд З. Н., Хмельюк Р. И., Семенова А. В. [и др.]; под. ред. З. Н. Курлянд. Педагогика высшей школы: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. Киев: Знание, 2009. 399 с.
4. Царенко К. В. Развитие професійно-педагогічної компетентності тренерів викладачів дитячо-юнацьких спортивних шкіл у процесі підвищення кваліфікації: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Запоріжжя, 2017. 284 с.

НЕПЕРЕРВНА ІНТЕГРАЦІЯ ПРИРОДНИЧОНАУКОВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Согоконь Олена Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медико-біологічних дисциплін і фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Донець Олександр Володимирович

кандидат фізичного виховання і спорту, старший викладач кафедри медико-біологічних дисциплін і фізичного виховання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Ідеї інтеграції та формування цілісних систем знань протягом тривалого часу були предметом дослідження великої кількості видатних вчених. На сучасному етапі проблему неперервної інтеграції навчання та впровадження міжпредметних зв'язків у навчально-виховний процес вищої школи розглядає ряд дослідників у різних аспектах. Аналіз

розвитку педагогічної теорії та практики показує, що на всіх етапах становлення професійної освіти вчені здійснювали пошук нових підходів і критеріїв до підготовки майбутнього учителя фізичної культури: А. Бабенко, В. Білокур, Е. Вільчковський, М. Дутчак, С. Грибан, А. Забора, С. Єрмаков, Т. Круцевич, Н. Орлова, Л. Сущенко, П. Хоменко, Б. Шиян та ін.

А. Забора у своєму дослідженні подає обґрунтовану технологію інтегрованого навчання дисциплін галузі фізичного виховання. Автор розглядає дидактичну інтеграцію, як доповнення предметів і підвищення якості формування знань і навичок майбутніх фахівців фізичної культури. Причину низької ефективності підготовки майбутніх учителів вбачає у відсутності детального підкріплення на теоретичному, методичному рівні під час навчальної практики курсів спеціальних дисциплін [3, с. 8]. А. Бабенко пропонує розглядати інтеграцію як форму втілення міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні в підготовці фахівця фізичної культури. Вона наголошує, що заняття, побудовані на ідеї інтеграції, відіграють позитивну роль при формуванні знань, сприяють розумовому розвитку, навчають робити порівняння, знаходити аналогії [1, с. 105]. Л. Сущенко підкреслює на необхідності використання сучасних інформаційних і комунікативних технологій при інтеграції знань студентів [5, с. 284]. В. Білокур констатує невідповідність між вимогами сучасного суспільства і якістю підготовки випускників, наголошуючи на доцільності інтеграції предметів «Фізична культура» і «Валеологія», стверджуючи, що це ефективний шлях нової генерації фахівців [2, с. 10]. Сучасна вчена Н. Орлова розглядає інтеграцію в галузі фізичної культури на прикладі предмету біомеханіки, розглядаючи її, як взаємозв'язок механічних, морфологічних, функціональних і психічних явищ та процесів, що обумовлюють рухову діяльність людини, спрямовану на її тілесне, психологічне і соціальне благополуччя [4, с. 85].

Термін «інтеграція» (від лат. *integratio* відновлення, заповнення, від *integer* цілий), з одного боку, означає поняття, що характеризує стан взаємозв'язку окремих частин і функцій системи, організму в ціле. А, з другого боку, – це процес злиття і зв'язку окремих частин, елементів, об'єднання їх в єдине ціле, що відбувається разом із процесами їх диференціації. У зв'язку з цим треба відзначити, що інтеграція виступає не тільки способом розвитку знання, а й засобом його інституалізації, тобто організації знання в певні суспільні інститути, розподіли праці в науці. В основі інтеграції функціонують різні ступені взаємодії наукових методів для одержання нового знання. Інтеграція знання, що саме розуміється в такому широкому сенсі, є загальною передумовою його розвитку.

Інтеграція – це процес взаємодії елементів (із заданими властивостями), що супроводжується встановленням, ускладненням і

зміцненням істотних зв'язків між ними на основі достатньої підстави, в результаті якої формується інтегрований об'єкт (цілісна система) з якісно новими властивостями, в структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів. Взаємне проникнення елементів одного об'єкта в конструкцію іншого, що є результатом інтеграції, призводить не до примноження чи поліпшення якості двох об'єктів, а до створення повністю нового об'єкту зі своїми властивостями.

Інтегроване заняття (від лат. *integer* – повний, цілісний), тобто органічне поєднання на занятті відомостей інших навчальних предметів навколо однієї теми, що сприяє інформаційному збагаченню сприйняття, мислення і почуттів студентів за рахунок залучення цікавого матеріалу, що дає змогу з різних сторін пізнати певне поняття, досягти цілісності знань. Ми вбачаємо розв'язання проблеми інтеграції навчання у можливості вивченні природничих і предметів спортивного напрямку, як однієї зі складових єдиної загальнолюдської культури, у розгляді ціннісних аспектів наукового пізнання, у використанні професійного компоненту в процесі вивчення предметів природничого циклу. Через інтеграцію здійснюється синтез наукових знань, що стосуються різних дисциплін, який сприяє створенню якісно нового знання, орієнтованого на включення нових понять, положень, підходів і принципів. Таким чином, ми визначаємо оптимізацію природничонаукової підготовки фахівця фізичної культури як систему засобів впливу, спрямованих на приведення навчально-виховного процесу у належний стан, що забезпечать максимально можливі навчальні результати при мінімальних витратах засобів і зусиль.

У нашому дослідженні характерні риси якісної визначеності взаємозв'язку природничих і професійно-прикладних знань учителя фізичної культури залежать від ступеня наукового обґрунтування інтеграційних процесів як у змістовому, так і в процесуальному аспектах. Виходячи з викладеного вище, у дослідженні виокремлено три рівні інтеграції природничонаукової і професійно-практичної підготовки майбутнього учителя:

1. Когнітивний: інтеграція знань відбувається в межах однієї професійно-практичної дисципліни та передбачає використання понятійно-інформаційного матеріалу, засвоєного у природничонауковому циклі;

2. Діяльнісний: вимагає порівняльно-узагальнювального вивчення організму людини та передбачає відпрацювання в студентів умінь зіставляти та протиставляти об'єкти;

3. Компетентнісний: визначає самостійне зіставлення фактів, знань, отриманих під час вивчення як дисциплін природничонаукового циклу, так і професійно-практичної підготовки та передбачає вміння

встановлювати взаємозв'язки і закономірності, застосування засвоєних умінь.

Відомо, що професійна діяльність фахівця будь-якої сфери носить не вузькопредметний, а інтегральний характер. Сукупність найголовніших інтегральних умінь і, насамперед, уміння системно та інтегрально мислити, надає переваги сучасному конкурентоспроможному фахівцеві. Саме це зумовлює конкурентну спроможність випускника вищого закладу освіти на ринку праці.

Визначимо функції інтеграційних процесів в освітніх системах:

- методологічна – сприяє становленню світогляду, формуванню діалектичного мислення, гуманізації навчального процесу;

- організаційно-координуюча – дозволяє уникнути дублювання матеріалу, підвищує щільність й економічність знань, забезпечує узгодження інформації в різних навчальних предметах за змістом і часом вивчення;

- системотворча – допускає системність у формуванні наукових знань і єдиної картини світу, сприяє послідовності засвоєння, виробленню якісно нової структури навчального предмету;

- формуюча – дозволяє сформувати цілісні уміння в рамках дидактично обмеженого тимчасового інтервалу, виробити навички аналітико-синтетичного характеру для вирішення різного роду задач;

- мотиваційно-діяльнісна – сприяє підвищенню активності і самостійності, усвідомленню особливого значення навчальної інформації, виробленню індивідуального стилю діяльності;

- інтелектуально-пізнавальна – допускає розвиток пізнавальних процесів, формування симультанного мислення, направленого на збільшення пізнавального інтересу і здатності до творчості;

- професійно-прогностична – дозволяє актуалізувати професійну спрямованість навчальної інформації, виробити інтеграційні уміння вирішувати комплексні задачі.

Зауважимо, що без ефективно організованого саме інтегрованого навчання, вищу освіту не можна вважати якісно завершеною. На нашу думку, зміна парадигми вищої освіти має базуватись на системному підході до організації освітнього процесу. Аналіз і синтез, декомпозиція та агрегування – це необхідні, природні, діалектично пов'язані між собою елементи. Інтеграція дає можливість якісно змінити зміст освіти, наприклад, включити в ту або іншу дисципліну соціально-філософські, природничонаукові, психолого-педагогічні, економічні, історичні знання, знання, взаємозв'язані між собою, проникаючі один в одного, що сприяє засвоєнню глибших і різнобічних знань про навколишній світ. Вона є потужним засобом формування світогляду, який носить не нормативний, формальний, а особистісний характер.

Отже, інтеграція є глобальною тенденцією, оскільки характеризує процеси, що відбуваються не лише в науці. Зв'язки між компонентами та елементами змісту навчальної дисципліни передбачають включення одних і тих самих законів, ідей, понять, категорій у різні курси; підтвердження законів і закономірностей однієї дисципліни фактами чи подіями іншої; використання змісту іншого предмета для уточнення, доведення, розгляду, звуження чи розширення свого предмету тощо.

Список використаних джерел:

1. Бабенко А. Л. Проблема інтеграції в теорії та практиці підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Імідж сучасного педагога. 2007. № 1-2. С. 104–106.
2. Білокур В. Є. Теоретико-методичне забезпечення фізичного виховання у вищих закладах освіти: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». Рівне: [б. в.], 2002. 18 с.
3. Забора А. В. Формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання»: автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» Львів, 2004. 23 с.
4. Орлова Н. А. Интеграция теории и практики в области физической культуры . Вестник Адыгейского государственного университета. 2007, № 7. С. 83–87.
5. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04. Київ, 2003. 650 с.
6. Хоменко П. В. Природничонаукова підготовка фахівця фізичної культури, Полтава. 2012. 379 с.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

Ємець Анатолій Васильович

*доцент кафедри фізичного виховання і здоров'я, фізичної терапії, ерготерапії
з спортивною медициною та фізичною реабілітацією
Української медичної стоматологічної академії (м. Полтава)*

Скріннік Євгенія Олександрівна

*доцент кафедри фізичного виховання і здоров'я, фізичної терапії, ерготерапії
з спортивною медициною та фізичною реабілітацією
Української медичної стоматологічної академії (м. Полтава)*

Реабілітація спрямована на запобігання інвалідності в період лікування хворого, допомогу особам з обмеженими можливостями у досягненні максимально можливої фізичної, психічної, соціальної й економічної повноцінності, яка можлива в межах того чи іншого захворювання чи наслідків травми.

Реабілітаційний потенціал хворих та інвалідів унаслідок травм і хвороб у багатьох випадках є досить високим, але використовується

недостатньо, про що свідчать високі показники інвалідності. Тому медична реабілітація цього контингенту є важливою й актуальною проблемою на державному рівні. У статті проаналізовано проблеми, з якими стикається становлення нової для нашої країни медичної спеціальності, досвід західних країн, де успішно працює та розвивається цей напрямок, і чинники, які сприяють цьому процесу в Україні. Наведено сучасні положення щодо функціональних обов'язків лікаря з фізичної та реабілітаційної медицини.

Метою пропонованої статті є аналіз перспективних напрямів розвитку фізичної та реабілітаційної медицини в Україні.

В Україні нині зроблено перші важливі кроки із залучення світового досвіду в окремі заклади охорони здоров'я для відновлювального лікування учасників антитерористичної операції, взято для опрацювання досвід провідних світових реабілітаційних центрів, до того ж ураховано та адаптовано світові клінічні реабілітаційні настанови та протоколи [1].

У країнах Євросоюзу фізична та реабілітаційна медицина (ФРМ) є окремою, незалежною медичною спеціальністю, яка сконцентрована на просуванні фізичного та когнітивного функціонування, активностей, участі та модифікацію особистісних та оточуючих чинників. Спеціалісти з ФРМ у своїй роботі базуються на цілісному підході до осіб із гострими та хронічними станами, наприклад, із м'язовоскелетними та неврологічними проблемами, після ампутацій, із дисфункцією тазових органів, кардіо-респіраторною недостатністю та порушеннями внаслідок хронічного болю чи раку. Спеціалісти з ФРМ працюють у різноманітних установах – від гострих блоків до суспільних закладів. Вони використовують спеціальні діагностичні інструменти та з реабілітаційною метою застосовують засоби, що включають фармакологічні, фізичні, технічні, освітні та професійні втручання. Доведеним та чітко обґрунтованим є досвід високоефективної роботи спеціалістів ФРМ у складі міждисциплінарних робочих команд/бригад із досягнення поставлених цілей зі здобуття високих результатів відновлення [2].

Існують базові вимоги, дотримання яких допомагає досягати максимально граничного рівня реабілітації:

1. Санопатогенетична обґрунтованість. Розглядаючи механізми захворювання й одужування, можна зазначити, що патогенез і саногенез – це єдиний процес адаптації організму до чинників довкілля, але в цьому разі наявна принципово якісна відмінність у різноспрямованості їхньої дії. Сутність саногенетичних механізмів полягає в адаптації (захисно-приспосувальні механізми фізіологічного та патофізіологічного характеру) до навколишнього середовища на якісному рівні у зв'язку з патологічним процесом.

2. Принцип безперервності й етапності – проведення відновного лікування починаючи з етапу виникнення хвороби або травми й до повного повернення людини в суспільство, з використанням усіх організаційних форм реабілітації – стаціонар, поліклініка, санаторій.

3. Принцип комплексності – реабілітаційними можуть вважатися лише ті установи, у яких проводиться комплекс медико-соціальних та професійно-педагогічних заходів.

4. Принцип міждисциплінарності.

5. Ранній початок заходів.

6. Поступовість реабілітаційних заходів.

7. Своєчасність проведення заходів.

8. Адекватність реабілітаційних заходів.

9. Індивідуальний підхід у призначенні й проведенні реабілітаційних заходів.

Спеціалісти з ФРМ виконують винятково важливі функції, а саме [3]:

- ведення хворих зі складним поєднанням порушень – когнітивних, поведінкових та фізичних, аналіз проблеми проводить спеціально навчений лікар із залученням колег у галузі ФРМ – фізичного терапевта й ерготерапевта;

- коли наявні там значні погіршення як результат втрати активності та/чи участі внаслідок гострих подій: інсульт, пошкодження спинного тракту чи травма;

- коли наявні рецидивні стани: розсіяний склероз, ревматоїдний артрит;

- застосування медичних заходів із поліпшення деяких порушень (лікування еластичності, нетримання сечі чи біль);

- медичне лікування основного стану чи його ускладнень, що тягнуть за собою ризики та потребують моніторингу;

- медичні ризики інвалідизуючого стану, які підвищуються в разі зміни стилю життя пацієнта.

Водночас, в межах проведеного дослідження важливо зацентувати увагу на умовах, які гальмують процес розвитку фізичної та реабілітаційної медицини в Україні:

1. Висока вартість якісних реабілітаційних послуг. Висока якість послуг конкурує з її доступністю. Саме доступність реабілітації не має знижувати її якість, обсяги й тривалість.

2. Відсутність структурних підрозділів відновного лікування на всіх етапах реабілітації в усіх регіонах України, що передбачає важливу умову правильної організації системи ФРМ: доступність цієї галузі всім верствам населення. Створення нових структурних реабілітаційних підрозділів стаціонарного й амбулаторного типу тягне за собою низку

питань, по-перше, економічного характеру. Також зазначимо, що недоцільним є направлення до санаторних закладів після стаціонарного лікування, оскільки виправданим та ефективнішим було б дотримання іншого алгоритму – стаціонар-реабілітаційне відділення-санаторний заклад.

3. Матеріально-технічна база в аспекті лікувальної фізкультури та фізіотерапії застаріла та відстала від світових тенденцій і потребує суттєвих змін та наповнення. Слід зауважити, що чимало видів технічних засобів реабілітації та протезні засоби вітчизняного виробництва можуть за вартістю успішно конкурувати з імпортними та надавати необхідну допомогу великій кількості інвалідів. Також акцентуємо увагу на тому, що налагодження масового виробництва цих засобів створює певну економічну вигоду для держави, в цьому разі доцільно було б залучати до процесу виробництва самих інвалідів, що забезпечить їх професійну адаптацію та реабілітацію.

4. Штатні розклади комунальних установ охорони здоров'я не можуть забезпечити потрібний склад міждисциплінарної бригади та потребують кардинальних трансформацій щодо впровадження в Україні ФРМ. У майбутньому слід застерегти усіх учасників становлення нової системи від уже звичної практики — вважати «реабілітаційним» лікуванням проходження курсу стаціонарного лікування на базі звичайного терапевтичного чи неврологічного відділення міської лікарні чи центральної районної лікарні. Це лікування зазвичай включає чималу кількість лікарських засобів, поодинокі призначення з лікувальної фізкультури, інтенсивність та методологія яких не витримує критики з боку вимог ФРМ, «курси масажу», окремі процедури з апаратної фізіотерапії.

5. Брак соціального підґрунтя медичної реабілітації, власне медико-соціальна реабілітація хворих та постраждалих, а в подальшому – інвалідів. Ця умова потребує співпраці різних відомств, міністерств із медичного забезпечення та соціального захисту громадян [4].

Аналіз сучасної науково-методичної літератури дозволив виділити актуальні перспективні напрями розвитку фізичної та реабілітаційної медицини в Україні. Перспектива подальших досліджень полягає у розробці інтегративних реабілітаційних систем, що одночасно застосовували б сумісний вплив на психологічну сферу, на функціональний стан хворого та інші чинники розвитку його захворювань. З урахуванням проаналізованих вище аспектів фізичної реабілітації, з нашої точки зору, ця тема має наукове теоретичне обґрунтування, забезпечує підвищення ефективності реабілітаційних методик і має широку перспективу розвитку у фізичній реабілітації всіх верств населення.

Список використаних джерел:

1. Золотарева Т. А. Медицинская реабилитация. К. Д. Бабов. К.: КИМ, 2017. 496 с.
2. Медична та соціальна реабілітація: навчальний посібник. За заг. ред. І. Р. Мисули, Л. О. Вакуленко. Тернопіль: ТДМУ, 2015. 402 с.
3. Теорія і практика медичної реабілітації. М. І. Хвисюк, О. М. Хвисюк, В. Г. Марченко [та ін.]. Х.: Майдан, 2018. 360 с.
4. Шевчук В. Медико-соціальні пазли для інвалідів. Ваше здоров'я. 2017. № 31-32. С. 12–13.

РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СТУДЕНТСЬКОГО КОЛЕКТИВУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У МЕДИЧНОМУ ВУЗІ

Донець Ілона Миколаївна

*викладач кафедри гістології, цитології та ембріології
Української медичної стоматологічної академії (м. Полтава)*

На сьогодні студентська група є обов'язковим елементом педагогічної системи. Функції управління нею здійснюються через зворотній зв'язок: викладач – група, група – викладач (куратор). Адаптація кожного студента до ВНЗ, до навчально-професійної діяльності, професійне його зростання як фахівця відбувається в студентській групі, значення якої важко переоцінити. Студентська академічна група за період свого існування розвивається і проходить кілька стадій (від офіційно створеної групи деканатом і наказом ректора до згуртованого колективу, який на останньому курсі може розпастися знову на мікрогрупи), кожна з яких характеризується якісними особливостями таких параметрів:

- 1) спрямованість поведінки та діяльності членів групи;
- 2) організованість членів групи;
- 3) комунікативність членів групи.

На початку навчання у медичному вузі у першокурсників домінують індивідуальні мотиви поведінки, вони орієнтовані здебільшого на задоволення особистих потреб, їхня соціальна роль у групі ще не визначена. Але поступово всі починають усвідомлювати потребу в конкретизації своєї ролі в житті групи, в узгодженні своєї діяльності з діяльністю і поведінкою інших, порівнюють і оцінюють активність членів групи, визначають свій соціальний статус у групі. А саме, це відбувається за такими параметрами:

- спрямованість активності студента;
- комунікативність;
- інтелектуальний, емоційно-вольовий розвиток;
- підготовленість до реалізації ролі студента.

Цілісними характеристиками студентської групи є такі показники:

1. Психологічний мікроклімат у групі (емоційний статус).
2. Референтність групи – значущість, авторитетність її для членів групи.
3. Керівництво і лідерство.
4. Згуртованість та ін. [1, с. 123].

Таким чином, за цими показниками визначають такі стадії розвитку студентської групи:

1-а стадія – номінальна група, яка має лише зовнішнє, формальне об'єднання студентів за наказом ректора і списком деканату;

2-а стадія – асоціація – початкова міжособистісна інтеграція, первинне об'єднання студентів за загальними ознаками. Організатором життя групи на цій стадії є староста і куратор. Вони висувають вимоги щодо трудової дисципліни, виконання режиму, норм поведінки, які стосуються кожного студента і групи загалом. Взаємини опосередковуються переважно особистісно значущими цілями (група друзів, приятелів). На цій стадії куратор знайомиться з кожним членом групи, вивчає мотиви вступу першокурсників до медичного закладу, їхні індивідуально-психологічні особливості (за допомогою анкетування, тестів, індивідуальних бесід та ін.), дає їм настанови щодо виконання своїх обов'язків, виокремлює найбільш активних студентів, чутливих до справ і життя групи. Для студентів розпочинається період адаптації до студентського життя і вимог викладачів, відбувається засвоєння правил внутрішнього розпорядку ВНЗ, традицій факультету тощо.

3-я стадія – кооперація, на якій соціально-психологічна й дидактична адаптація студентів майже завершилася. Хоча у групі переважають ділові стосунки (спрямовані на досягнення бажаного результату при розв'язанні конкретного завдання в певному виді діяльності), але вже диференціюються і міжособистісні взаємини. Виявляються неофіційні організатори, авторитетні активісти групи. За ними закріплюються соціальні настанови та керівництво внутрішнім життям групи. Якраз актив регулює формальну структуру контактів між членами групи. У студентів виявляється та зростає інтерес до справ групи, є готовність проявляти активність щодо їх реалізації. Соціальні позиції кожного диференціюються, формується громадська думка, групова мораль. Студенти об'єднуються в малі групи (2-5 осіб), і в кожній з'являється лідер. Взаємодія в малих групах виникає на основі симпатій, спільних інтересів. На цьому етапі розвитку групи кураторові треба працювати з активом, аналізувати міжособистісні стосунки, які встановлюються між членами групи. Це важливо для того, щоб вчасно

вживати заходів (провести індивідуальну бесіду, групові збори тощо) щодо корекції становища окремих студентів у групі, особливо стосовно ізольованих студентів: залучати їх до спільних справ, доручати їм завдання, щоб розкрити їхні позитивні якості, а можливо, і здібності. Треба застерігати від вияву в окремих студентів авторитаризму, зухвалої поведінки, ігнорування інтересами групи. На цій стадії стиль роботи керівника групи повинен бути гнучким диференційованим. Куратор повинен знати й малі групи, їхніх лідерів, до кожної мікрогрупи знайти доцільні індивідуальні засоби впливу (насамперед на лідерів), знати думку кожної групи. Куратор підтримує ініціативи активу групи, працює в тісному контакті з ним. Якщо треба дати вказівку, то це потрібно робити тактовно, не принижуючи авторитет активу. Будь-яка запропонована справа має бути для студентів бажаною, необхідною і підтримуватися активом. Для студентів найпривабливішим в особі куратора є його ставлення до них, здатність розуміти їх, сила і дієвість особистісного впливу, його якості як організатора. Міра впливу куратора на групу в цей період має бути максимальною, інакше саме на цьому етапі можлива ізоляція групи від інших груп факультету, може виникнути концентрація на вузькогрупових цілях і перетворення групи в корпорацію, що небажано. Корпорація – це група, яка обмежена лише внутрішньогруповими цілями, які не виходять за її межі, вона набуває рис групового егоїзму. Загальна вимога до групи на цій стадії така: виявляти чуйність до товаришів, взаємоповагу, допомагати один одному. Лише за таких соціально-психологічних умов група досягне вищого рівня свого розвитку [2, с. 314-315].

4-а стадія – студентська академічна група стає колективом. Виникають ознаки студентського колективу:

1) кожен член групи приймає на себе цілі та завдання спільної навчально-професійної діяльності, яка вже має високу ефективність;

2) група характеризується високим рівнем організованості та згуртованості – це команда односторонців. Згуртованість визначається єдністю ціннісних орієнтацій; збігаються погляди, оцінки, ставлення стосовно подій у групі загалом і кожного її члена. При зближенні оцінок зростає й емоційна прихильність студентів групи до її спільних справ. Структура формального і неформального спілкування збігається;

3) багато членів групи мають статус неформального лідера або тих, кому віддають перевагу при вирішенні питань життя колективу;

4) в офіційних керівників групи виявляється демократичний стиль керівництва;

5) група, як колектив може бути взірцем і для інших студентських груп, впливати на них (наприклад, при вирішенні питань на

факультетських зборах, в органах студентського самоврядування), виявляти інтергрупову активність, особливо з боку лідерів груп, які користуються авторитетом на факультеті;

6) у колективі існують визнані норми поведінки (кожен поводить так, як прийнято у групі). Якщо хтось порушує такі правила, товариші неодмінно роблять йому зауваження;

7) колектив виявляє згуртованість. Якщо вирішуються важливі проблеми, то група працює злагодженіше й результативніше;

8) ще одна важлива особливість колективу в тому, що в ньому мікрогрупи не протистоять одна одній, хоча існують як окремі утворення. Офіційна і неофіційна підструктури доповнюють одна одну, що забезпечує в колективі позитивний мікроклімат.

Таким чином, ознаки позитивного морально-психологічного мікроклімату у студентському колективі, мають бути такими:

- достатня поінформованість кожного студента про загальну мету та завдання групи;

- довіра та висока вимогливість один до одного;

- відповідальність кожного за справи групи;

- доброзичлива, ділова критика, вільне висловлювання своїх думок що до справ групи;

- кожен член колективу забезпечує свою потребу в самореалізації, самоствердженні у своїй групі;

- кожний студент задоволений міжособистісним спілкуванням у групі, тобто її морально-психологічним мікрокліматом [3, с. 19; 4, с. 85].

Отже, за таких умов студентський колектив набуває статусу референтної (еталонної) групи, погляди, норми, цінності якої є взірцем для кожного, за ними кожен формує свої життєві цілі, ідеали й цінності, звіряє дії та вчинки. У референтній групі створюється атмосфера психологічного комфорту, яка сприяє особистісному зростанню і професійному становленню кожного майбутнього фахівця. Кожна форма студентської групи може існувати лише певний час, навіть якщо вона підтримується привабливою перспективою. Якщо діяльність групи спрямовується цікавою спільною суспільно значущою метою, продуктивною ідеєю, то самі ці ідеї та цілі набувають організаційної функції.

Список використаних джерел:

1. Аврамчук Л. А. Формування активної пізнавальної діяльності студентів. Педагогіка і психологія. 1997. №3. С. 122–125.
2. Білецька С.Л. Мотивація навчання як важливий фактор пізнавальної активності студентів. Педагогічний процес: теорія і практика. 2004. Вип. 2. С. 310–315.
3. Буряк В. Умови та засоби самоосвіти студентів. Вища освіта. 2002. №6. С. 18–22.
4. Зайцева І. В. Мотивація учіння студентів: Монографія. Ірпінь, 2000. 191 с.

КОНСЕРВАТИВНОЕ ЭТИОПАТОГЕНЕТИЧЕСКОЕ ЛЕЧЕНИЕ И РЕАБИЛИТАЦИЯ КОМПРЕССИОННЫХ НЕЙРОПАТИЙ ОБУСЛОВЛЕННЫХ ПАТОЛОГИЕЙ ПОЗВОНОЧНИКА

Шелешко Маргарита Султанбековна

*кандидат медицинских наук, заведующая кафедрой физической реабилитации
Полтавского института бизнеса ЧВУЗ «МНТУ»*

Повсеместное распространение остеохондроза позвоночника, независимо от возраста, травм, коллагеновых или ревматических все повреждающих патологий приводит к компрессии периферических нервов, корешков спинного мозга, ограничивая двигательную активность больных. Этому способствует недостаточное и неполноценное питание, неблагоприятная радиационная обстановка, воздействие инфекционных агентов, провоцирующих развитие иммунного дефицита и в последующем опухолевого процесса [1].

Одним из ярких симптомов, независимо от причин является невропатическая боль. Представление о роли патологически гипервозбудимых клеточных мембран в периферических и центральных механизмах боли позволяет рассматривать применение стабилизаторов натриевых каналов, как один из основных путей фармакологического воздействия на неё. К причинам возникновения боли, судорог, парестезий относят гипервозбудимость рецепторов. К сожалению, современные блокаторы натриевых каналов не обладают специфичностью и, как следствие, вызывают ряд побочных эффектов, нарушающих качество жизни больных, что ограничивает их использование в клинической практике [2].

В этой связи представляет особый интерес препараты структурно близкие к гамма-аминомасляной кислоте (ГАМК), медиатору, участвующему в передаче и модуляции боли. Препараты ГАМК – аминалон и гаммалон в условиях патологии могут проникать через мембранные барьеры с помощью определенных аминокислотных транспортных механизмов; увеличивать концентрацию и нормализовать синтез ГАМК в ЦНС, блокируя боль на спинальном уровне; предотвращать гибель нейронов, влияя на синтез глутамата – медиатора возбуждения ЦНС. Повышение концентрации ГАМК в цитоплазме нейронов увеличивает содержание серотонина в плазме крови. Тормозные ГАМК-ергические воздействия подавляют активность нейронов заднего рога, поэтому при хронических болевых синдромах оправдано назначение препаратов ГАМК, чрескожной электростимуляции (активирующей сегментарные тормозные пути) и психостимуляторов, действующих за счет активации нисходящих тормозных путей. Учитывая важную роль в патогенезе оксидантного

(окислительного) стресса, показано использование препаратов, улучшающих реологические свойства крови и эндотелийзависимые реакции стенки сосудов у пациентов с компрессионными невропатиями. Такие препараты, как производные тиоктовой кислоты (тиогама, тиоктацид, берлитион) и гинкго билоба (танакан, билобил) успешно применяются с целью уменьшения проявлений оксидантного стресса. Однако, патогенетически более обосновано применение лекарственных средств, обладающих поливалентным механизмом действия (церебролизин, актовегин). В механизмах развития заболеваний периферической нервной системы важное место занимают нарушения гемодинамики в её структурах, такие как ишемия, расстройство микроциркуляции, нарушения энергообмена в ишемизированных нейронах со снижением кислородного обмена, нарушениями утилизации кислорода, метаболизма АТФ и глюкозы. Патологические процессы, протекающие в нервных волокнах при невропатиях, требуют коррекции вазоактивными препаратами. С целью улучшения процессов микроциркуляции, активации обмена веществ и гликолиза у пациентов с туннельными невропатиями применяются кавинтон, галидор, трентал, инстенон. Для активной регенерации поврежденных аксонов необходимо сразу в острый период болевого синдрома применять сосудистый препарат аминалон. ГАМК даёт мозгу энергию, обеспечивает анаэробный (безкислородный) гликолитический путь обмена в нервной ткани, стимулирует влияние парасимпатических нейронов блуждающего нерва, уменьшает боль и депрессию. ГАМК физиологична, безвредна для организма, имеет пути транспортировки от синтезирующих её бактерий в кишечнике в кровяное русло. При отсутствии необходимости в ней через гематоэнцефалический барьер она не проходит, но, по-видимому, не пропускает в мозг серотонин, в чем проявляется главное её обезболивающее действие. Эндогенная ГАМК – недостаточность связана с возникновением депрессии и миофасциальных болей, кроме того она является причиной шейного остеохондроза и возникновения расстройств деятельности кишечника по типу запоров, что является симптомами превалирования влияния на функции кишечника симпатической вегетативной нервной системы [3, 4]. Все физические методы возрождают нормальные взаимодействия двигательного центра коры, гипоталамуса и ретикулярной формации мозга, восстанавливая обратную связь блуждающего нерва с корой больших полушарий; способствуют включению стволовых клеток в процесс регенерации нервных стволов (осевых цилиндров и миелиновых оболочек), способствуя повышению содержания ГАМК в мозге и кровяном русле [5, 6]. Напротив, гипокинезия вызывает обратный эффект. При наличии антиоксидантов и важных

ингредиентов питания регенерация нерва проходит успешно. Ускоряет её и прием пероральной ГАМК.

Способы физической реабилитации известны: Лечебная физкультура, физиотерапия, массаж, мануальная терапия, психотерапия, рефлексотерапия, чрескожная электростимуляция, трудотерапия. Остановимся на общепринятых.

Лечебная гимнастика и массаж назначаются после того, как пройдет острый период заболевания или травмы, то есть период интенсивной боли - в подострой и хронической стадии.

Задачи ЛФК: обновить функцию движения; противодействовать образованию контрактур; способствовать повышению тонуса мышц; общему оздоровлению и укреплению организма.

Методика лечебной гимнастики строится с учётом клинических данных и сроков проявления болезни: локализации поражения, выраженности симптомов выпадения чувствительности и движений, необходимости нейрохирургической помощи. Иногда ЛФК назначают со 2 дня после обращения больного за помощью. В методике ЛФК 3 периода. Ранний до 2 месяцев, поздний после выписки из стационара и прохождения санаторно-курортного лечения и третий период реабилитации продолжается в течении 5-6 месяцев при положительной динамике восстановления функций и больше, как поддерживающая терапия и реабилитация всевозможными физическими методами. Благодаря физическим методам лечения: улучшается кровообращение, вследствие чего усиливается рассасывание деструктивных тканей, инфильтратов, гематом, рубцов и спаек; ускоряется регенерации нервных волокон; нормализуется мышечный тонус; улучшаются обменно-энергетические процессы; стимулируются функции органов выделения; уменьшаются боли и активизируются защитные силы организма. Например, при заболеваниях поясничного отдела позвоночника с образованием смещения пульпозного ядра в межпозвоночном суставе рекомендуется лечение положением на спине с поднятыми или положенными на подушку ногами, меняя положение тела искать удобную безболезненную позу. Для ослабления сильных болей возможен прием болеутоляющих, а также противовоспалительных лекарственных средств, хотя они и не ускоряют выздоровление, однако уменьшают страдание. Оперативное лечение показано при наличии некупируемого болевого синдрома (срок лечения от 2-х недель до 3-х месяцев), нарастании неврологического дефицита, синдроме поражения конского хвоста (нарушение функции тазовых органов, снижение потенции, онемение промежности). Другой метод лечения межпозвоночной грыжи в острой стадии – применение методов мануальной терапии и вытягивание позвоночника. Это очень

старые способы, интерес к которым в последнее время растет. Применяя методы мануальной терапии и вытяжения позвоночника, создающие перепад давления в позвоночном пространстве, удается «всосать» грыжу. При этом необходимо найти правильное направление воздействия и подобрать соответствующее усилие, чтобы не повредить позвоночник еще в большей степени. При правильном проведении процедуры боль должна уменьшаться, а не расти. Итак, методы лечения межпозвоночной грыжи сводятся к следующему: при болях средней тяжести, если они терпимы, больному рекомендуется прохождение курса мануальной терапии и вытяжение позвоночника для быстрого ослабления боли. Дополнительно рекомендуется постельный режим и медикаментозная терапия. Однако если боли невыносимы, несмотря на прохождение курса мануальной терапии, вытяжения позвоночника, постельного режима и медикаментозной терапии, не исключается хирургическое вмешательство. После острого периода болезни для укрепления ослабевших мышц спины и возвращения позвоночнику обычной подвижности следует начать занятия лечебной гимнастикой и проводить физиотерапевтическое лечение. Иногда снижение чувствительности в некоторых местах ноги и ощущение слабости в ней наблюдается и после исчезновения болей. Это связано с тем, что поврежденный корешок нерва все еще не восстановил свои функции. Двигательная способность ноги, тем не менее, остается нормальной. Опасность серьезных последствий при условии неукоснительного соблюдения постельного режима с самого начала заболевания незначительна. После окончания лечения заболевания в стационаре и санатории, где продолжены ЛФК, массаж и Физиотерапия, необходимо перейти к реабилитации амбулаторно. С целью реабилитации при компрессии корешков спинного мозга межпозвоночной грыжей применяются:

1. Механотерапия. Под механотерапией подразумевается выполнение гимнастических упражнений для развития движений в отдельных суставах с помощью различных аппаратов. Доказано, что локальное воздействие аппаратами механотерапии из-за раздражения проприоцепторов и центральных зон моторного анализатора оказывают широкое влияние на организм в целом. Активация проприоцепторов вызывает рефлекторные сдвиги в вегетативной нервной системе. Подвижность в суставе повышается под воздействием инерционных сил, продуцируемых движением маятника. Слабые ритмические раздражения суммарно обеспечивают концентрацию возбуждения в нервных центрах, что через иррадиацию и индукцию, ведет к появлению или усилению рефлекторных двигательных разрядов. Цикличность мышечной деятельности во время занятий улучшает произвольную регуляцию сокращения и расслабления мышц, изменяет

мышечную силу. В восстановительном лечении больных с травмой спинного мозга, где требуется длительное многократное повторение однотипных движений, механотерапия необходима как обязательная составляющая. Механотерапевтические тренировки обеспечивают возможность механического растяжения мягких тканей при гипо- и гипертонии мышц. Аппаратная гимнастика способствует разработке суставных контрактур, повышает проприорецепцию, что принято считать наиболее перспективным направлением в лечебной гимнастике. Механотерапия позволяет ограничить рассеивание силовой направленности и применять тренировку в желаемом направлении. Улучшение местной и общей гемодинамики и трофики тканей, увеличение мышечной силы делают механотерапию незаменимым методом функционального восстановления кисти и пальцев. Локальность воздействия, возможность дозировать сопротивление, определенная ритмичность – все это делает аппаратные тренировки особенно ценным лечебным средством. Задача механотерапии: активно воздействовать на тонус мышц; увеличить их силу и выносливость; влиять на подвижность суставов; повысить афферентную импульсацию от дефектных мышц. Эффективность механотерапии обеспечивается системой и последовательностью занятий. Аппаратные тренировки следует начинать, как только больной сможет самостоятельно сидеть. У лиц, перенесших спинальную травму, рационально применение механотерапии перед лечебной гимнастикой. Занятия начинают с минимальных доз. Занятия больных на велоэргометре целесообразно проводить: при вялых парезах – в режиме постоянной мощности, при спастических – в режиме непрерывно нарастающей мощности. Таковы в общих чертах основные принципы и особенности применения механотерапии у больных травматической болезнью спинного мозга.

2. Метод частотно-модулированной магнитолазерной терапии достоверно повышает эффективность комплексного лечения больных в остром периоде, что проявляется более быстрым уменьшением имеющейся симптоматики. Он положительно влияет на состояние вегетативной нервной системы, способствуя улучшению реологических свойств крови, церебральной гемодинамики, уменьшает отек нервной ткани.

3. Рефлексотерапия. Рефлексотерапия – это разнообразные способы воздействия через кожные, кожно-мышечные и нервные образования различными по силе, характеру и продолжительности раздражениями, наносимыми в определенные рефлексогенные микрзоны (точки акупунктуры) с лечебной целью.

4. Теплолечение и криотерапия. В комплексе мероприятий большое значение имеет использование физических методов мышечной релаксации. При лечении парезов целесообразно использовать лечение

теплом или холодом. Холод сосуды суживает, а тепло расширяет, в каждом случае исходят из патогенеза. Тепловое воздействие осуществляется с помощью парафиновых или озокеритовых аппликаций в виде широких манжет, полос, высоких перчаток и носков в сочетании с определенной позой конечности, при котором точки прикрепления этих мышц максимально отдалены. Для стимуляции мышечного тонуса используется метод холодового воздействия (криотерапия) на мышцы. Самым простым и доступным методом является наложение на них пакетов с раздробленным льдом.

5. Кислородная терапия. Недостаток кислорода в клетках (гипоксия) приводит к функциональным и органическим поражениям в различных системах организма (в первую очередь дыхательной, нервной и сердечнососудистой систем). Кислородотерапия – это широко используемая в медицинской практике методика лечения, основанная на дыхании чистым кислородом или газовой смесью с повышенной (по отношению к содержанию кислорода в воздухе) концентрацией кислорода. Применяется она и в виде оксигенобаротерапии.

6. Гидролазерная терапия – это воздействие на организм массажа водяными токами с энергетическим воздействием лазерного излучения и лечением структурированной водой.

7. Бальнеотерапия. Методы бальнеотерапии осуществляют общеоздоровительный эффект. Применяют азотные, кислородные, углекислые и жемчужные ванны. Все они рекомендуются в реабилитационном периоде вне обострения болевого синдрома в вечернее время.

8. Транскраниальная магнитная стимуляция относится к нетрадиционным методам лечения компрессии корешков шейного отдела позвоночника. Для возобновления потерянных функций используют магнитный стимулятор, способный возбуждать моторную кору человека. Эта методика называлась транскраниальной магнитной стимуляцией – ТМС, последующее использование её для стимуляции периферических нервов и спинномозговых корешков привело к общему названию – магнитная стимуляция (МС). Методика магнитной стимуляции позволяет возбуждать как клетки моторной коры, так и моторные корешки и периферические нервы.

9. Новые подходы в возобновлении функций паретичной верхней конечности. В настоящее время в медицинской среде широко обсуждается методика возобновления функции верхней конечности, в соответствии с которой интенсивную тренировку конечности осуществляют при условии фиксации непораженной. Иным способом реабилитации, который широко используют при парезах, есть метод нервно-мышечной электростимуляции. Этот метод используют с целью

возрастания массы мышц, облегчения их произвольного сокращения, увеличения или поддержки объема движений в суставах и уменьшения спастичности.

10. Применение беговых дорожек, с поддерживающими системами, в тренировке ходьбы. В последние годы созданы системы на беговых дорожках с поддерживанием и облегчением массы тела, дополненные компьютеризованными роботами-ортезами для нижних конечностей, которые обеспечивают их пассивные движения, имитирующие шаг (система «LOCOMAT»). Такие роботы - ортезы в первую очередь облегчают работу инструкторам ЛФК.

11. Тренировка баланса и уменьшение асимметрии позы. Основными факторами, которые определяют структуру патологической ходьбы у больных с вялым парезом, является уменьшение темпов ходьбы и асимметрия позы, предопределенная сдвигом центра тяжести тела в ту или иную сторону. Именно с асимметрией позы некоторые исследователи связывают неустойчивость у таких больных. Для улучшения стойкости и уменьшения асимметрии позы используют разные технологии: специальные лечебно гимнастические упражнения, СТЕП-тренировка, тренировка с использованием подвижных стабилографических платформ. В отечественных учреждениях достаточно широко используется метод биоуправления сигналом обратной связи, который использует координаты центра веса. Данный метод позволяет с помощью специальных компьютерных графических игр учить больного произвольному перемещению собственного с разной амплитудой, скоростью, степенью точности и направлением движения.

12. Протезирование – это вид лечебной помощи, направленный на возобновление потерянных форм и функций определенных органов и систем с использованием технических средств – протезов.

Таким образом, этиопатогенетическое лечение и физическая реабилитация компрессионных невропатий должны обеспечивать достаточный уровень ГАМК в мозге и сосудистом русле, необходимый для включения механизмов пластичности, как в центрах вегетативной регуляции, так и на периферии. К повышению уровня ГАМК приводят все методы, вызывающие сенсорный приток стимулов с проприорецепторов мышц в вегетативные центры мозга и сенсомоторную кору. Физическая реабилитация, как и медикаментозное лечение, должны начинаться с первых дней заболевания и быть непрерывными. Дополнительно активировать включение механизмов пластичности мозга, направленных на восстановление связей и структуры нерва при ГАМК – недостаточности, желательно пероральным приемом гамма – аминomásляной кислоты и антиоксидантов.

Список использованной литературы:

1. Жулев Н. М. Невропатии: руководство для врачей. СПб.: Изд-кий дом СПбМАПО, 2005. 320 с.
2. Кипервас И. П. Туннельные синдромы. 3-е изд., перераб. и доп. М.: НЬЮДИАМЕД, 2010. 520 с.
3. Попелянский Я. Ю. Ортопедическая неврология. Вертеброневрология: руководство для врачей. М.: МЕДпресс-информ, 2003. 672 с.
4. Фергюсон Л. У., Гервин Р. Лечение миофасциальной боли: клиническое руководство. М.: МЕДпресс-информ, 2008. 544 с.
5. Корочкин Л.И. Стволовые клетки – один из путей регенерации нервной ткани. Изв. АН. Сер. биол. 2001. № 6. С. 666–671.
6. Morera S. et al. Cloning purification, crystallization and preliminary X-ray analysis of a bacterial GABA receptor with a Venus flytrap fold. Acta Crystallogr. Sect. F. Struct. Biol. Cryst. Commun. 2008. № 64. P. 1153–1155.
7. Чекман И. С., Горчакова Н. А., Казак Л. И., Беленичев И. Ф. и др. ФАРМАКОЛОГИЯ: Под редакцией члена-корреспондента НАН и НАМН. URL: <https://books.google.com.ua/books>

ПРО ДІЯЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ПИТАНЬ ДЕОНТОЛОГІЇ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ ТА РЕАБІЛОЛОГА

Шелешко Петро Венедиктович

*доктор медичних наук, професор кафедри онкології
Української медичної стоматологічної академії (м. Полтава)*

Шелешко Маргарита Султанбеківна

*кандидат медичних наук, завідувачка кафедри фізичної реабілітації
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Організація реабілітаційної та психологічної допомоги онкологічним хворим потребує розробки питань деонтології в практичній роботі сімейних лікарів і реабілітологів. Деонтологія – наука про борг лікаря перед хворими – була і буде складовою частиною проведеного лікування. Важливість деонтологічних правил в онкології важко переоцінити [1, с. 135].

Глибокий відбиток на психологічний стан хворого надає діагноз захворювання, обсяг лікування з можливими побічними ефектами, неясний прогноз навіть при будь-якій стадії пухлини. Допомогти таким хворим в ім'я продовження їх життя, а іноді навіть порятунку її, може тільки ерудований в питаннях онкодеонтології фахівець.

Основний принцип онкологічної деонтології добре відомий «Оптимум діагностичних процедур при максимальному щадінні психіки хворого». Призначаючи діагностичні процедури нерідко лікар не звертає увагу на загальний стан хворого. Відомі випадки, коли хворим у важкому стані виконується гастроскопія або бронхоскопія в

ім'я встановлення основного діагнозу, після чого їм ставати ще гірше. Часто лікарями складаються громіздкі плани обстеження хворих з включенням складних і дорогих методик. Виконання більш простих випробуваних методів, достатніх для встановлення розгорнутого діагнозу, зменшує психологічне навантаження і сприяє початку раннього лікування і реабілітації хворого [2].

Всі стресові фактори, що стосуються операції, результатів гістологічного висновку, подальшого післяопераційного лікування виснажують сили хворого, зменшують його протипухлинну резистентність. Слід враховувати і те, що у онкологічних хворих, ослаблених пухлинним процесом, психологічна вразливість завжди підвищена [3].

Сімейному лікарю і реабілітологу при зустрічі з таким хворим необхідно вмілим спілкуванням зняти наявне у нього емоційне напруження. Більшість медичних працівників зводить онкологічну деонтологію до вміння приховати від хворого істинний характер захворювання. Практика показує, що майже всі хворі, перебуваючи в онкологічному закладі добре обізнані про свою хворобу [4].

Основне завдання переконати хворого в тому, що виявлене захворювання не запущене, виліковне і прогноз у нього повинен бути сприятливим. Роз'яснення подібного характеру збігаються з таємними надіями хворого про доброякісний перебіг наявного у нього захворювання.

Питання онкологічної деонтології повинні дотримуватися на всіх етапах обстеження, лікування та реабілітації хворого. Так, якщо при обстеженні хворого виявлені вагомі дані про наявність у нього злоякісної пухлини, тактика сімейного лікаря не повинна зводитися до механічної передачі пацієнта з даними обстеження онкологам поліклініки.

Слід пам'ятати, що цей хворий незалежно від поширеності пухлинного процесу і можливого лікування повернеться під подальше спостереження і реабілітацію до сімейного лікаря. З деонтологічної та професійної точок зору важливий особистий контакт сімейного лікаря з іншими лікарями, які проводять обстеження і здійснюють реабілітацію співробітниками поліклініки.

Вкрай важлива присутність сімейного лікаря на консультативному огляді хворого онкологом. Необхідно знати, що всі первинні онкологічні хворі повинні в найкоротший термін бути госпіталізовані в профільні установи. Безумовно, це питання має руйнуватися з урахуванням їх загального стану.

Хворому необхідно пояснити, що госпіталізація в онкологічний заклад проводиться в інтересах більш швидкого виключення у нього

злоякісної пухлини і для проведення таких діагностичних процедур, які є тільки в даному лікувальному закладі.

Вимагають вмілого вирішення ситуації, коли розпізнавання онкологічної патології «затягується». Істинний діагноз спливає після безуспішного "пробного" лікування хронічної патології. У подібних випадках необхідна кваліфікована деонтологічна допомога досвідченого онколога з поясненням хворому труднощів діагностики. Всі дії повинні бути спрямовані в бік хворого з метою якнайшвидшого початку відповідного лікування. Після виписки зі стаціонару у онкологічних хворих тривалий час зберігається страх перед раком, навіть у тих, які отримали радикальне лікування і вважаються практично здоровими. Розвивається синдром самоізоляції [5].

Для таких хворих має значення створення відповідної обстановки в сім'ї. Сімейному лікарю слід провести бесіду з близькими членами сім'ї про необхідність довірчого контакту по відношенню до хворого.

Згідно з даними ряду авторів, у більшості пацієнтів після виписки з онкологічних установ є порушення в психічному статусі у вигляді тривожно-депресивних синдромів різного ступеня. При порушеннях легкого ступеня може бути достатня психотерапія, а в середньому ступені призначають транквілізатори і антидепресанти. При тяжкому ступені необхідна консультація психіатра. Особливо це стосується осіб з суїцидальними тенденціями. Нормалізація психологічного статусу залежить від тимчасового терміну, що пройшов після радикального лікування. У більшості хворих повільне «витіснення» хвороби зі свідомості триває не менше п'яти років. Дієтична і лікарська профілактика рецидиву злоякісних новоутворень допомагає в цьому [6]. У союзі з психотерапевтом лікують депресивний синдром, хворі починають займатися посильною працею, нормалізується їх сімейне життя.

Надзвичайно важливо дотримати принципи деонтології при запусненому онкологічному процесі і симптоматичному лікуванні хворих. Поведінка сімейного лікаря, психолога і реабілітолога залежить від того, чи є конкретний пацієнт із запусненом перебігом хвороби первинним, тобто він ще не лікувався в онкологічному закладі. Або рецидив хвороби настав після радикального лікування, завдяки якому він певний час відчував себе здоровим. У первинного хворого з запусненом процесом істинний діагноз зазвичай замінюється «хронічним захворюванням легенів, шлунка» та інше. Хворий отримує інформацію від онколога, що діагноз пухлини у нього відкинутий і немає необхідності для перебування в онкологічному закладі. При відсутності показань до госпіталізації необхідне лікування проводити на дому.

Важче приховати справжню причину погіршення стану від хворих III клінічної групи з генералізацією процесу після проведеного радикального лікування онкологами. Симптоматична терапія таких хворих не повинна зводитися тільки до медикаментозної корекції порушень [7].

Психотерапія повинна бути обов'язковою не тільки при лікарських оглядах, а й при виконанні кожної процедури. Це стосується медичних працівників і членів сім'ї хворого. Безумовно, лікування повинно корегуватися онкологом. Хворого необхідно присвятити в план лікування, який складається на кілька місяців. Це зміцнює його надію на можливе поліпшення стану після тривалого курсу терапії. При безуспішності проведеного лікування може виникнути питання про запрошення консультанта провідного онкологічного закладу. Це питання має вирішуватися колегіально, без порушення загальноприйнятих принципів ведення хворих IV клінічної групи. У присутності хворого не повинно бути виразів типу «неправильно», «недостатньо» та інших подібних висловлювань [8].

Певні труднощі виникають у сімейного лікаря, коли захворювання вступає в термінальну, тобто кінцеву фазу. Дотримання деонтологічних принципів має бути неухильним. Потрібен певний такт по відношенню до близьких рідних вмираючого. Ні в якому разі не можна перешкоджати запрошенню до важко хворого служителів церкви. Слід пам'ятати, що смерть вимагає не меншої поваги, ніж життя [9].

У висновку слід сказати, що на всіх етапах ведення онкологічного хворого від сімейних лікарів і реабілітологів потрібні не тільки їх професійні якості, але і почуття обов'язку, внутрішньої культури і милосердя.

Висока культура і охайність, сердечність і дбайливість, тактовність і уважність, сумлінність, самовладання, витримка і безкорисливість, справжня людяність і гуманність – ось ті риси і властивості, які повинні бути притаманні медичному працівникові онкологічного профілю [10].

Необхідно створити у пацієнта стан психологічного комфорту і довіри до лікаря і, незалежно від стадії захворювання, підтримувати впевненість в отриманні їм допомоги. Останнє відноситься і до членів сім'ї хворих.

Список використаних джерел:

1. Ждан В. Н., Шелешко П. В., Баштан В. П. Онкология семейного врача, Полтава, 2004. – 136 с.
2. Баштан В. П., Одабашьян А. Л., Шелешко П. В. Онкология. Укрмедкнига, 2003. 316 с.

3. Баженова Н. В., Зарецкая Н. С., Задаёв В. Н., Русанов И. Г. Организация паллиативной помощи и методы лечения больных с распространёнными формами злокачественных новообразований. М., 1995. 220 с.
4. Гилязутдинова З. И., Михайлов М. К. Онкогинекология. Руководство для врачей. М., МЕДпресс-информ. 2000. 384 с.
5. Зинькевич Г. А., Зинькевич С. А. Если у тебя рак. Психологическая помощь. Ростов на Дону, 1999. 185 с.
6. Григорович Н. А. Диетическая и лекарственная профилактика злокачественных новообразований. Медицинские новости, 2010, № 2. С.55-58.
7. Колб Л. И., Леонович С. И., Колб Е. Л. Сестринское дело в хирургии. Минск, Вышэйшая школа, 2007. 638 с.
8. Биоэтика. Вопросы и ответы / сост. Б. Г. Юдин, П. Д. Тищенко. М., 2005. 160 с.
9. Курс лекций по паллиативной помощи онкологическим больным: в 2 т. / под ред. Г. А. Новикова, В. И. Чиссова, О. П. Модникова. М., 2004. 488 с.
10. Старовойтова И. М. Этика и психология в онкологии. URL: <http://www.rososoweb.ru/library/congress/10/22.htm>.

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОКОРЕКЦІЇ

Зозуль Таміла Володимирівна

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Кризові соціально-політичні умови, що відбуваються протягом останніх років в Україні, спровокували виникнення гострих стресових реакцій у значної частини суспільства нашої країни. Найбільш травматичними такі події є для дітей зважаючи на нестачу у них життєвого досвіду, вразливість дитячої психіки та емоційного фону. Діти дуже гостро та травматично реагують на вимушені зміни у їх житті – переїзд, зміну кола спілкування, втрату друзів, переселення, тощо. Тому проблема подолання тривожних, фобічних та депресивних проявів у дітей-переселенців є актуальною та потребує вирішення.

У даній публікації розкриваються окремі аспекти реалізації комплексної корекційно-розвивальної програми розвитку адаптаційних механізмів дітей-переселенців, їх емоційної сфери як вагомого показника адаптації, зокрема. З даною метою розроблено програму корекції для дітей-переселенців та проведено два зрізи – до початку корекційної роботи та по її закінченні. Метою корекційної програми виступало розширення адаптаційного потенціалу дітей-переселенців на основі оптимізації показників їх емоційної сфери, системи соціальних контактів та рухової розгальмованості. У корекційній програмі прийняли участь 90 дітей-переселенців молодшого шкільного віку та раннього підліткового віку Полтавських загальноосвітніх шкіл. Оцінка

якості корекції відбувалося з використанням методик визначення особистісної адаптованості до внутрішнього та зовнішнього світу школярів (А. В. Фурман) та «Неіснуюча тварина» (за описом Н. М. Єжової). Обробка даних передбачала застосування критерію *t*-Ст'юдента.

За підсумками проведення корекційної роботи зафіксовано підвищення показників адаптованості досліджуваних (2,89, $p < 0,05$), що засвідчує розвиток у них навичок пристосування до мінливих умов соціального середовища. Також, підвищилися показники рефлексивності (3,22, $p < 0,01$), позитивної оцінки власних дій (2,21, $p < 0,05$), підвищився енергетичний тонус малюнку за методикою «Неіснуюча тварина» (2,91, $p < 0,05$). При цьому, такі характеристики емоційної сфери дітей-переселенців як тривожність (3,16, $p < 0,01$), наявність фобій (2,24, $p < 0,05$) та негативної емоційності (2,89, $p < 0,05$) суттєво знизилися.

Нами доведена ефективність розробленої корекційно-розвивальної програми для роботи з дітьми-переселенцями, адже її апробація дала можливість підвищити показники адаптованості та позитивні аспекти емоційності дітей. При цьому, негативні емоційні прояви дітей-переселенців (тривога, фобії) знизилися за підсумками корекції. Запропонована корекційна програма є суттєвою та практично значущою доробкою у контексті комплексного супроводу дітей-переселенців і може бути використана у роботі практичних психологів, соціальних працівників та інших фахівців із даною категорією дітей.

ЗАСТОСУВАННЯ МАСАЖУ ПРИ ГІПЕРТОНІЇ

Пархоменко Наталія Олександрівна

*старший викладач кафедри фізичної реабілітації
Полтавського інституту бізнесу ПІБ ПВНЗ «МНТУ»*

На сьогодні в Україні та світі кожна друга людина має підвищений артеріальний тиск. Найчастіше гіпертонічна хвороба зустрічається у людей, що в ході трудової діяльності відчують тривалу та сильну психоемоційну напругу.

Підвищений тиск – це неприємний симптом різних серцево-судинних захворювань. При підвищенні артеріального тиску людина відчуває вкрай неприємні відчуття, які значно знижують якість життя. Одним з ефективних способів боротьби з підвищеним артеріальним тиском є масаж при гіпертонії. Процедуру можна зробити в спеціалізованому кабінеті, а можна освоїти техніку самому і робити вдома.

Гіпертонічна хвороба частіше вражає людей старших вікових груп, але також може зустрічатися у людей молодших за віком. Причинами появи гіпертонічної хвороби можуть бути: похилий вік, генетична схильність, малорухливий спосіб життя, наявність шкідливих звичок, зайвої ваги чи супутніх захворювань, часті стреси, надмірна розумова праця, атеросклероз, діабет, клімакс. Виникненню гіпертонії також може сприяти комплексний вплив кількох факторів одночасно [1, с. 32].

Гіпертонічна хвороба характеризується підвищенням артеріального тиску: систолічного вище 160 мм рт. ст. і діастолічного 90 мм рт. ст. Це пов'язано зі збільшенням тону судин, що створює підвищену опірність кровотоку. Основною причиною гіпертонічної хвороби є порушення функцій вищих відділів центральної нервової системи, розлад нейрогуморальних механізмів

Дане захворювання характеризується хронічним перебігом з періодичними загостреннями, гіпертонічними кризами та періодами відносного благополуччя. Воно проявляється у вигляді головного болю, шуму у вухах, запаморочень, підвищеної дратливості, зниження працездатності. Під час гіпертонічного кризу ці симптоми різко посилюються, з'являється біль у м'язах і суглобах, виникають гострі розлади зору, блювота, іноді хворі втрачають свідомість.

У перебігу гіпертонічної хвороби розрізняють три стадії, кожен з яких поділяють на дві фази – А і Б.

I стадія: артеріальний тиск підвищується при психічних перенапруженнях (А-латентна) або на деякий час при визначених ситуаціях (Б-транзиторна), в звичайних умовах він у межах норми. У стані спокою, при дотриманні режиму, лікуванні та навіть лише відпочинку артеріальний тиск знижується до нормального рівня.

II стадія характеризується постійним значно підвищеним, але не стійким артеріальним тиском (А – лабільна) або він стає стійким (Б – стабільна). Артеріальний тиск досягає 200/115 мм рт. ст. У даній стадії проявляються ознаки атеросклеротичного ураження серця та судин, зміни в очному дні, з'являється задуха при фізичних навантаженнях, виникають напади стенокардії та гіпертонічні кризи. Завдяки лікуванню тиск знижується, але не завжди досягає нормальних показників. У період ремісії хворі працездатні.

III стадія – склеротична, у якій разом зі стійким і значно підвищеним артеріальним тиском до 230/130 мм рт. ст. проявляються суттєві органічні зміни серцево-судинної системи, у першу чергу значні атеросклеротичні ураження судин серця, мозку, нирок. Вони спочатку компенсовані (А), потім настає декомпенсація (Б). Спостерігаються серцева, ниркова та цереброваскулярна недостатність, напади стенокардії, можливі крововиливи в мозок, сітківку ока, інфаркти.

Сьогодні лікарі можуть поряд з медикаментозним лікуванням використовувати альтернативні методи, які можуть бути ефективні на першій стадії хвороби. Одним з таких ефективних методів стабілізації тиску є масаж. Варто зазначити, що процедура ефективна тільки на ранніх стадіях, коли тиск не перевищує показників тонометра 160/100. При другій і третій стадії гіпертонії без медикаментозного лікування вже не обійтися.

Завдяки розслабленню нервової системи пацієнт рідше стикається з нападами гіпертонії, значно покращується його якість життя. Зазвичай гіпертонічна хвороба лікується медикаментозно. Однак зняти психоемоційне напруження, яке часто і викликає приступ, цілком можливо саме за допомогою масажу.

Стимуляція особливих точок, які розташовані на голові та комірцевій зоні людини, дозволяє подати розслаблюючі сигнали в гіпоталамус і довгастий мозок, після чого тиск нормалізується, і людина відчуває себе значно краще.

Фахівці з масажу для лікування високого тиску застосовують 2 техніки. Це може бути класичний масаж і точковий вплив. Масаж при високому тиску здійснює такий вплив на організм:

- нормалізує тиск;
- запобігає розвитку гіпертонічного кризу;
- знімає основну симптоматику гіпертонії;
- розслабляє нервову систему;
- відновлює кровообіг мозку [2, с. 56-57].

Лікувальний масаж застосовують у комплексному лікуванні з метою регуляції нервово-рефлекторних механізмів. Імпульси, що йдуть до центральної нервової системи з рефлексогенних зон, мають значення в саморегулюванні кровообігу. Під впливом масажу збільшується кількість функціонуючих капілярів, посилюється мікроциркуляція, знижується тонус артеріальних судин і підвищується тонус венозних, активізується венозний і лімфатичний кровообіг. Це сприяє ліквідації застійних явищ, нормалізує артеріальний тиск, сприяє інтенсифікації окисно-відновних і обмінних процесів.

Перш ніж розпочати курс масажу пацієнту необхідно пройти комплексне обстеження і виключити можливу наявність всіх негативних факторів, серед яких: гіпертонія II та III ступеня; гіпертонічний криз; пороки серця; порушена коагуляція; наявність злоякісних пухлин; венеричні захворювання; туберкульоз в гострій формі; висипи на шкірних покриттях будь-якої природи; будь-які рани, подряпини і пошкодження шкіри; гарячкові стану; захворювання шлунково-кишкового тракту; інфекційні захворювання; психічні розлади.

Також масаж є протипоказаним у момент гіпертонічного кризу. Перед тим як записатися на курс, масажисти рекомендують пройти повне обстеження

При наявності одного чи декількох факторів з даного списку масаж пацієнтам суворо протипоказаний. Якщо ж у пацієнта немає даних протипоказань, і гіпертонія знаходиться на першій стадії розвитку, проведення масажу бажаним і можна сказати навіть обов'язковим.

Масаж при гіпертонії має здійснювати фахівець, а після спеціального навчання пацієнт і сам зможе собі робити масаж при тиску в домашніх умовах. Головне в цьому питанні не нашкодити собі через недосвідченість і незнання. Методика масажу при гіпертонічній хворобі спрямована в першу чергу на розслаблення. Сьогодні фахівці застосовують кілька видів масажу при підвищеному артеріальному тиску [3, с. 178].

Точковий масаж при гіпертонії досить швидко знімає неприємні симптоми і повертає пацієнта до нормального життя. Виконувати його потрібно суворо відповідно до інструкції. З цієї причини даний вид масажу краще довірити професіоналу, а в домашніх умовах можна робити інші види масажу. Масаж активних точок у фахівців називається акупресура.

На думку лікарів, він є більш ефективним при гіпертонічній хворобі. Пацієнти відзначають поліпшення стану вже після кількох перших сеансів масажу. Терапія дещо відрізняється від класичної, так як курс більш тривалий і в добу необхідно проводити маніпуляції двічі.

Варто відзначити, що точкові методики припускають поверхневе натискання, обертальні і погладжування. Краще всього якщо таку процедуру проводитиме спеціаліст, однак, техніці можна навчитися і займатися самомасажем.

Оскільки гіпертонію провокує зайва вага, корисно також проводити антицелюлітний масаж.

Масаж голови при високому тиску можна робити вдома. Однак для цієї процедури потрібна стороння допомога. Для виконання масажу пацієнт повинен лягти на живіт і покласти голову на руки. Помічник в цей час повинен почати масаж з погладжування кінчиками пальців від верхівки голови у напрямку до потиличної зони, скронь та чола. Далі потрібно виконати легкі кругові рухи від верхівки по всій голові пацієнта. Всі рухи повинні бути плавними та безболісними для хворого.

Потім перевернувшись на спину, хворий сам вже може помасажувати круговими рухами скроні, і зробити погладжування від центру лоба до його країв.

Масаж шийного відділу входить у процедуру класичного масажу. Робити його можна самостійно. Головне потрібно сісти рівно та

розслабитися, опустивши голову вниз. Розминати шию та плечі потрібно двома руками. Рухи при цьому повинні бути погладжуючі, стискаючі, що розтирають і знову погладжують. Такий масаж робиться при перших ознаках підвищення тиску. Варто зазначити, що не можна при цьому масажувати хребці. В області масажованої ділянки не повинні виникати больові відчуття.

Для стабільного зниження тиску та закріплення терапевтичного ефекту, краще робити класичний або точковий масаж у фахівця. Лише фахівець може визначити кількість сеансів потрібних для покращення стану хворого. При класичному масажі масажують спину, голову, шию та ноги. Сьогодні для зниження тиску широко використовується акупресура. Але ця методика вимагає великого професіоналізму від фахівця з масажу.

Перед проведенням масажу фахівець повинен знати усе про стан здоров'я хворого, а пацієнт повинен певним чином підготуватися до процедури. В першу чергу сеанс масажу потрібно приймати в розслабленому стані. Варто забути про всі проблеми та турботи, заспокоїтися та довіритися професіоналу. Крім того, потрібно виконати наступні правила:

- за 2 години до процедури не можна приймати їжу;
- перед процедурою не можна пити чорний чай і кава;
- перед процедурою та після неї не можна палити.

Як правило, масаж при артеріальній гіпертензії не триває довго. В середньому його проводять від 15 до 20 хвилин, причому ефективність процедури вимірюється тривалістю не сеансів, а їх кількістю. Щоб домогтися поліпшення стану здоров'я необхідно провести не менше 10 сеансів.

Не завжди є можливість звернутися до фахівця, так і не завжди є в цьому суворі необхідність. Тим не менше для профілактики, розслаблення та підтримки відмінного самопочуття незайвим буде навчитися самостійної техніки впливу на тіло і при бажанні проводити самомасаж для зняття напруги та спазму судин.

Самомасаж можна сприймати як вид лікувальної відновної фізкультури. Його найкраще проводити в ранковий час. Дуже важливо зайняти зручне положення тіла, щоб всі м'язи були розслаблені, а ваші рухи були максимально вільні. Найкраще розташуватися лежачи або стоячи. Допустимими техніками є: погладжування; розтирання; розминання.

Під час процедури необхідно стежити за правильним диханням, щоб масаж не сильно напружував і сприяв розслабленню.

Щоб не нашкодити пацієнту, перед процедурою необхідно провести тонометрію. Якщо тиск вище індивідуальної норми, масаж при гіпертонії повинен тривати не більше 15 хвилин. Також перед

процедурою важливо налагодити дихання та повністю розслабитися, інакше сам процес може здатися дискомфортом і болючим.

Як правило, в масажних кімнатах лунають повільні музичні чи звукові композиції, які налаштовують клієнта на позитивний лад. Щоб сеанс був максимально продуктивним, фахівець також може запропонувати чашку розслаблюючого чаю (з трави валеріани або м'яти).

Таким чином, масаж є ефективним і доступним методом лікування та профілактики при перших ознаках гіпертонії. Перш ніж розпочати процедуру масажу варто пройти медичне обстеження, а також здійснювати її повинен лише фахівець. Відвідування масажиста добре поєднувати з профілактичними методами народної медицини для найкращого ефекту. Масаж відноситься до таких видів лікування, які необхідно проводити курсами, регулярно. Це його особливість. Тільки в такому разі він буде дійсно ефективним.

Список використаних джерел:

1. Жабокрицька О. В., Язловецький В. С. Нетрадиційні методи й системи оздоровлення. Навчальний посібник для студентів факультетів фізичного виховання педагогічних університетів. Кіровоград: РВЦ КДПУ імені В. Винниченка, 2001. 183 с.
2. Мухін В. М. Фізична реабілітація: підручник. 3-тє видання, перероблене та доповнене. К.: Олімпійська література, 2009. 488 с.
3. Степашко М. В. Масаж і лікувальна фізкультура в медицині. К.: Медицина, 2010. 352 с.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ З УРАХУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНОГО АСПЕКТУ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Шерстюк Олег Олександрович

викладач фізичного виховання циклової комісії гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Полтавського коледжу харчових технологій НУХТ

У сучасному суспільстві велика увага приділяється вихованню у людей свідомого ставлення до фізичного розвитку, стану свого здоров'я, адже особистість, яка знає і розуміє користь від регулярних занять фізичною культурою та спортом і вміє на практиці реалізувати ці знання, здатна на творчу, активну, суспільно-громадську діяльність. Модернізація освіти спонукає до пошуку нових освітніх і виховних технологій, до впровадження нетрадиційних форм і методів навчання та виховання. Ці технології та методи навчання спрямовують

студентів на краще розуміння навчального матеріалу з предмета «Фізичне виховання», а також бажання студентів поліпшити свої спортивні досягнення.

Інновація (відновлення, новинка, зміна) – система або елемент педагогічної системи, що дає змогу ефективно вирішувати поставлені завдання, які відповідають прогресивним тенденціям розвитку суспільства. Інноваційна діяльність в аспекті освіти досліджується окремою галуззю педагогіки – інноватикою [1].

Метою даної статті є аналіз пріоритетних напрямів здоров'язберігаючих технологій з урахуванням інноваційного аспекту на заняттях з фізичного виховання.

На сучасному етапі розвитку системи освіти значне місце приділяється впровадженню в навчально-виховний процес інноваційних технологій, орієнтованих на перспективу розвитку нетрадиційних форм та систем оздоровлення, що допоможе студентам встановити зв'язки з природою, навчитись керувати своїми емоціями, поведінкою, рухами, досягти гармонії між тілом і духом.

Аналізуючи дане питання, ми керувались Концепцією фізичного виховання в системі освіти України, де вказано основні форми та напрямки роботи викладача фізичного виховання щодо формування у студентів свідомого ставлення до свого здоров'я, зміцнення організму шляхом впровадження фізичних вправ під час занять у навчальному закладі, спортивних секціях, спеціальних медичних групах, на змаганнях різного рівня.

У житті студентів рухова активність повинна бути головним чинником покращення фізичного розвитку. Вона створює необхідні умови для росту та розвитку організму. Загальновідомим є той факт, що навчаючись у школі діти зазнають дефіцит рухової активності, оскільки більшість свого часу присвячують засвоєнню та переробці великого обсягу інформації, в наслідок чого виникає нервово напруження. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є підвищення уваги до фізичного виховання, пошук нових форм та засобів навчання, впровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних технологій, які дозволяють навчально-виховний процес в світлі сучасних вимог.

Заняття на заняттях з фізичного виховання, позааудиторна робота (спортивні секції, фізкультурно-оздоровчі заходи) повинні сприяти поліпшенню психологічного клімату в студентських колективах. Проте, як свідчить практика, однією із причин зниження рухової активності фахівці називають падіння інтересу до традиційних занять з фізичного виховання. Причиною низької мотивації студентів до занять з фізичного виховання є відсутність можливості вибору

ними форм занять, ставлення самого викладача до проведення занять та незадоволеність студентів традиційним змістом занять з фізичного виховання [2].

Опитування студентів свідчить, що під впливом інтенсифікації навчального процесу, вони віддають перевагу проведенню дозвілля, пов'язаному із руховою активністю, а швидше вибирають: комп'ютерні ігри, прослуховування музики, перегляд телепередач, спілкування з друзями. Таким чином слабшає природна потреба в рухах.

Як відомо, молодіжний вік, вважається найбільш складним у процесі росту і розвитку, студенти доволі прискіпливі стосовно ставлення до себе. Це спричиняє можливість скеровувати їхні прагнення до самовдосконалення через заняття фізичними вправами, які допоможуть позбавитися недоліків фігури, зайвої ваги, набутти правильної постави, позбавлять від почуття неповноцінності. На підставі вище зазначеного виникає актуальність вивчення нових підходів до організації фізкультурно-оздоровчої роботи в умовах навчального закладу, нових засобів підвищення мотивації до систематичних занять фізичним вихованням в аудиторний та позааудиторний час [3].

Оскільки традиційні заняття з фізичного виховання не можуть задовольнити потреби студентів в руховій активності, багато викладачів фізичного виховання прибігають до доповнень змісту базової програми, а інколи і до змін, в рамках 10% часу занять, що дозволено нині діючою програмою. Викладачі намагаються побудувати на заняттях навчальний процес так, щоб підвищити інтерес та зацікавленість предметом. Більшість з них доповнює програму вправами оздоровчої спрямованості, а саме вправами шейпінгу, ритмічної гімнастики, аеробіки та її різновидів: степ-аеробіки, йоги, ігровими видами (баскетбол, волейбол, футбол), які є масовими і популярними у молодіжному середовищі. Видозмінені заняття допомагають підвищити загальний рівень рухової активності студентів, удосконалити функціональну діяльність організму, забезпечити правильний фізичний розвиток, адже саме це важливо для студентів.

Для більшості студентів, які не займаються в спортивних секціях, єдиною формою занять фізичними вправами є заняття з фізичного виховання. Однак пропуски занять через незадоволеність змістом предмету «Фізичне виховання» не є виключенням. Саме тому ми вважаємо доцільним використання інноваційних технологій в навчально-виховному процесі за такими напрямками:

- заняття ритмічною гімнастикою, аеробікою та іншим на заняттях з фізичного виховання;
- використання елементів ритмічної гімнастики, аеробіки під час фізкультурних пауз, на теоретичних та практичних заняттях;
- використання оздоровчих програм для занять зі студентами підготовчої та спеціальної медичної групи;
- організація занять в позааудиторний час в спортивних секціях;
- підготовка та участь, у спортивних конкурсних програмах (наприклад, з танцювальної аеробіки, силових багатоборств та ін.);
- підготовка та участь у змаганнях з різних видів спорту [4].

Запропонованим нестандартним методикам повинні бути характерні простота і доступність, можливість легко регулювати фізичні навантаження шляхом підбору вправ, кількості їх повторень і швидкості виконання. Такі заняття спонукають студентів до творчої самостійності, прагнення до самовдосконалення, появи мотивації займатися сучасними оздоровчими технологіями системно. Сучасна, правильно підібрана музика, що використовується на заняттях є тією квінтесенцією, від якої багато в чому залежить ефективність і привабливість занять. Музичний ритм організує рухи, підвищує настрій та позитивні емоції студентів, він змушує виконувати рухи енергійніше, що підсилює їх позитивний вплив на організм.

Отже, використання сучасних технологій на заняттях з фізичного виховання дає змогу викладачу найбільш якісно виконувати одну із важливих вимог до сучасного заняття у поєднанні з освітньою спрямованістю досягти високої моторної щільності і компактності, динамічності, емоційності, які стимулюють інтерес студентів до занять фізичними вправами. Подальші дослідження ґрунтуються на вивченні практичного створення і впровадження необхідних передумов для інноваційних здоров'язберігаючих технологій фізичного виховання.

Список використаних джерел:

1. Бачинська Н. В., Саричев В. І. Основи інноваційних технологій фізичного виховання. Актуальні проблеми фізичного виховання студентів в сучасних умовах Матеріали регіональної науково-практичної конференції. Дніпропетровськ, 2017. С. 295–299.
2. Круцевич Т. Ю., Подлесний О. Потребово-мотиваційний підхід до керування фізичним вихованням студентів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту – науково-методичний журнал. № 2. 2018. С. 69–73.
3. Операйло С. І., Ільченко А. І. Книга вчителя фізичної культури: довідково-методичне видання. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2015. 464 с.
4. Шиян Б. М. Теория и методика физического воспитания. М., 2018. 284 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА «ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ»

Пилипенко Анна Русланівна

*здобувач вищої освіти IV курсу групи Полтавського інституту бізнесу
ПВНЗ «МНТУ»*

*Науковий керівник: Тараненко К.С. – кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Суспільство має потребу у фахівцях нового формату, що у повній мірі стосується і медичної освіти. Володіння іноземною мовою є складовою гуманітаризації освіти в цілому, та медичної освіти зокрема і розглядається як засіб підготовки всебічно розвиненої, творчо-мислячої особистості.

Серед науковців, які присвятили свої дослідження проблемі професійної спрямованості іншомовної комунікації, можна назвати Р. Г. Зайцеву, О. Б. Тарнопольського – праці яких заслуговують на особливу увагу, оскільки присвячені розробці інноваційних методичних принципів та прийомів вивчення англійської мови професійного спрямування із залученням новітніх інтерактивних методик [4, с. 481].

Основним завданням підготовки висококваліфікованих спеціалістів фізреабітологів є не тільки ознайомлення студентів з метою та завданнями дисципліни, засобами фізичної реабілітації, практичною діяльністю реабітологів, а й навчання їх іноземній мові яке направлене на оволодіння мовленнєвими або комунікативним навичками. Набуття професійної кваліфікації за загальноєвропейськими стандартами передбачає володіння англійською мовою з метою професійного спілкування.

Основним завданням підготовки висококваліфікованих спеціалістів фізреабітологів є не тільки ознайомлення студентів з метою та завданнями дисципліни, засобами фізичної реабілітації, практичною діяльністю реабітологів, а й вивчення ними іноземній мові яке направлене на оволодіння мовленнєвим або комунікативним навичками.

Роль іноземної мови у вирішенні цього завдання, полягає в тому, що надає можливість розвинути навички та вміння іншомовного спілкування з використанням професійної термінологічної лексики, вміння будувати свою мовленнєву поведінку в ситуаціях ділового спілкування, вдосконалити різні види мовленнєвої діяльності в рамках професійної ділової тематики, ведення ділової документації тощо [1, с. 273].

У вищих навчальних закладів застосовують таку методику, яка базується на перекладі спеціалізованих текстів, засвоєнні термінології та вивчені грамматики. Це допомагає розвивати навички читання, інтерпретації текстів, оволодіння фаховою термінологією, але в той же час інколи негативно впливає на комунікативні здібності студентів.

Вибір і використання раціональних методів навчання на заняттях іноземної мови перш за все є завданням викладача, а також його креативний підхід до них. А. Кузьмінський у своїй науковій праці доводить твердження, що саме педагогіка являється невід'ємною частиною навчального процесу, і водночас потребує творчий підхід до використання методів навчання [2, с.159-160].

Сьогодні на заняттях з іноземної мови слід використовувати різні методи, виділяючи комунікативний, задля підвищення знань та умінь. Навчальний процес повинен формуватися максимально наближено до реальної комунікативної ситуації, тому часто на парах з іноземної мови професійного спрямування використовують метод рольових ігор.

Рольова гра – це своєрідна триєдність, яка втілюється у мовленнєвій, ігровій та навчальній діяльності. Студенти сприймають її, у першу чергу, як ігрову діяльність, у процесі якої вони примірюють різні ролі у різних ситуаціях. Найбільш важливими під час вивчення іноземної мови є дві категорії ролей: дійові (візит до лікаря, зустріч на вулиці та ін.) та функціональні (запропонувати допомогу, висловити співчуття, прохання ін.) [5, с. 321].

У ділових іграх усі завдання пронизані проблемним характером, адже вони моделюють суперечності професійної діяльності у справжньому житті й запрограмовують фахову спрямованість творчої активності студентів.

Перевагами такого методу навчання є те, що студенти вдосконалюють навички усного мовлення, долається страх перед помилками.

Робота в парах дуже корисна під час засвоєння фахової лексики. Вона дозволяє визначити ставлення партнера до заданої тематики, протестувати та оцінити один одного, підготувати діалог. Студенти використовують різні джерела інформації, багато оригінальних матеріалів (історії хвороби, прийоми медичних оглядів, використання новітніх технологій лікування) [3, с.67].

Велике навантаження по вивченню іноземних мов та досягненню певних результатів лягає на самих студентів, на їхню систематичну, наполегливу самотійну працю.

Опанування фахової лексики неможливе без такої форми роботи як читання автентичних фахово-орієнтованих текстів. У цьому форматі розглядається і переклад як крок до розуміння предмету своєї майбутньої професії.

В якісній іншомовній підготовці студентів роль відіграє використання сучасних освітніх технологій зокрема комп'ютерних програм.

Виконання комп'ютерних програм сприяє підвищенню професійного рівня фахівців.

Володіючи англійською мовою на досконалому рівні, фахівець зможе в подальшому, вільно знайомитися з іноземною науковою медичною пресою, журналами та публікаціями, книгами з медицини, читати публікації на англійській мові на медичних сайтах та приймати участь у міжнародних конференціях.

Знання англійської мови дозволяє постійно самовдосконалюватись і бути більш інформаційно обізнаним щодо передових методів і технологій діагностики і лікування. Наукові статті і публікації в сфері медицини, в першу чергу доступні для читачів саме на англійській мові.

Вільне володіння англійською мовою може сприяти в отриманні чи продовженні освіти за кордоном, стажуванні, проходженні курсів підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Кузьмінський А.І., А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. Педагогіка: Підручник. К.: Знання-Прес, 2008. 447 с.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія та практика. К. 2002. 136 с.
4. Тарнопольський О. Б. Експерієнційне навчання англійської мови для спеціальних цілей у немовному ВНЗ та основні види навчальної діяльності у такому навчанні. Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної: матеріали VIII Міжнародної наук.-прак. конф. Полтава, 2010. С. 481–483.
5. Чернова А. В. Інноваційні підходи у викладанні української мови як іноземної. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». 2012. Том 25 (64). № 1. Часть №2. С. 318–322.

ПСИХОФІЗИЧНА ГІМНАСТИКА ПРИ ОЖИРІННІ

Горобець Павло Олегович

*здобувач вищої освіти IV курсу групи Полтавського інституту бізнесу
ПВНЗ «МНТУ»*

*Науковий керівник: Пархоменко Н.О. – старший викладач кафедри фізичної
реабілітації Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Сучасні умови повсякденного життя, що характеризуються бурхливим науково-технічним прогресом, зростанням інформаційного поля, екологічним неблагополуччям, соціально-економічною

нестабільністю, дедалі частіше створюють проблему тривалого емоційного напруження, зумовлюючи прогресуюче зниження останніми роками рівня здоров'я населення, особливо осіб працездатного віку.

Статистика свідчить, що близько 50% населення світу мають надмірну масу тіла. Зайва вага знижує життєвий рівень, працездатність людини, ускладнює інтелектуальну і фізичну діяльність, призводить до ранньої інвалідності, передчасного старіння, скорочення тривалості життя. Отже, ожиріння є актуальною медико-соціальною проблемою, яка досягла на сьогодні глобальних масштабів.

Ожиріння лікують комплексно, воно зводиться до збільшення обсягу фізичних навантажень та обмеження енергетичної цінності їжі, переважно за рахунок вуглеводів та жирів. У разі необхідності призначають препарати, що знижують апетит. Лікують хворих на ожиріння комплексно. Також застосовують засоби фізичної терапії [3, с. 149].

Одним зі способів зменшення ваги та перебудови режиму харчування і відношення до їжі є психофізична гімнастика. Вона покликана за допомогою самонавіювання змінити звички людини, привчити до фізичної активності та відмови від шкідливих звичок.

Психофізична гімнастика – це поєднання різних методів психічної та фізичної саморегуляції. Найчастіше це взаємодія статичних, фізичних і дихальних вправ, запозичених з Хатха-йоги зі спеціальними цілеспрямованими формулами самонавіювань.

Йога є ефективним способом поліпшити свій внутрішній і зовнішній вигляд, оскільки м'язи підтягуються, тіло стає більш пружним, сутулі плечі розправляються, а за допомогою спеціальних асан хатха-йоги виправляються порушення постави. При цьому, на відміну від фітнесу, заняття йогою не вимагають великих зусиль, тому що всі частини тіла тренуються при невеликих навантаженнях без перенапруження

Діамант – поза для зміцнення стінок вен, а також м'язів, суглобів нижніх кінцівок і для поліпшення кровообігу в них. Потрібно сісти на п'яти, спину тримати прямо, руки на стегнах. Дихання має бути повним. Увагу зосередити на точці між бровами, очі закрити, навіювати бажання та здатність до зосередження психофізичної енергії на актуальних питаннях життя. Тривалість знаходження у даній позі 1 хвилина в перші дні, до двох хвилин у наступні.

Головоколінна поза призначена для зміцнення зв'язкового апарату шийного та поперекового відділів хребта. Для цього потрібно сісти, ноги повинні бути прямі, руки на колінах, спина пряма. Зробити вдих. Нахилившись вперед, вхопитися за п'яти руками, одночасно

роблячи видих. При нахилі торкнутися чолом колін. Дихати середнім відділом легень. При виконанні намагатися відчувати почуття легкості в голові. Збільшувати тривалість перебування в цьому положенні до 2-х хвилин.

Корова – поза для зміцнення м'язів і суглобів верхніх кінцівок. Встати на коліна, ноги перехрестити або поставити поруч, руки сплести за спиною, прогнутися назад, в цьому положенні знаходитися 30 секунд. Уявляти, що вправа допоможе вам зміцнити м'язи верхніх кінцівок.

Змія – поза для зміцнення м'язів черевного пресу та м'язів хребетного стовпа. Покращує кровопостачання діенцефальної області, яка є важливим регулюючим вегетативним центром вуглеводного і жирового обміну. В якості розминки пропонується лягти на живіт, на вдиху прогнутися назад, руки випрямити, подивитися на стелю. Повторити вправу 2 рази. Потім у положенні лежачи, ноги разом, зробити глибокий вдих, на видиху прогнутися, голову підняти вгору, погляд спрямувати на стелю, зробити видих. На видиху повернути корпус направо так, щоб побачити ліву п'яту. На вдиху повернутися назад, погляд спрямувати на стелю, на видиху повернути корпус в інший бік, подивитися на праву п'яту. При вдиху повернутися в стан фіксації погляду на стелі і на видиху лягти на підлогу. Повторити все вправу два рази, з кожним разом намагатися прогнутися більше [2].

Кішка – поза для зміцнення м'язів шийї, спини, талії та стегон і для поліпшення кровообігу головного мозку. Сидячи на п'ятках, нахилити корпус до підлоги, руки скласти разом і покласти на підлогу, підборіддя покласти на руки, спину прогнути вниз. Дихання повне, увагу зосередити на області 3-го поперекового хребця. Подумки уявити приплив приємною свіжості до голови. Уявляти, що за допомогою пози досягається зміцнення зв'язкового апарату спини, м'язів живота та зменшення жирових відкладень в області шийї, спини, талії, стегон. У міру прогинання спини зосереджується увага на шийних хребцях до потиличної ямки. Тривалість утримування пози 1,5 хвилини.

Герой – поза для зосередження уваги на психологічних резервах, що дозволяють долати труднощі, що виникають на шляху нормалізації ваги тіла. Початкове положення – поза «Діамант». Потім праву ногу вивести з під себе вперед і поставити так, щоб ступня виявилася у лівого коліна. Сісти на ліву п'яту серединою тазу, обхопивши коліно обома руками, і дивитися вперед. При виконанні пози вселяти, що ви здатні стати струнким, гнучким. Через 1 хвилину змінити положення – сісти на праву п'яту, спину випрямити, голову тримати прямо, закрити очі. Посидіти ще 1 хвилину.

Чапля – поза для зміцнення м'язів талії. Сісти бочком на праву сторону, ліва нога зігнута, праву покласти на стегно лівої ноги. Руки скласти долонями разом над головою. Голову тримати прямо, дивитися вдалину. Зосередити увагу на області лівого клубового кута, намагатися собі вселити, що ви зможете досягти зміцнення м'язів талії. Після цього сісти на лівий бік, корпус нахилити вліво, ліву ногу покласти на праве стегно, руки скласти вінком і нахилитися вправо, утримуючи таке положення протягом 1 хвилини.

Тронна – поза дня зміцнення м'язів стегон, черевного пресу, тазу. З перехідної пози сісти, витягнувши вперед прямі ноги, взятися руками за ступні в області гомілковостопного суглоба та підтягнути їх якомога ближче до промежини, з'єднавши підшви разом. Поступово коліна потрібно опустити якомога ближче до підлоги, намагаючись п'ятками дістати промежини. Руки покласти на коліна, випрямитися, дивитися вперед. Перебувати в позі 2 хвилини. Дихання повне. При вдиху увагу зосередити на області пупка і втягнути живіт. При видиху вселяти, що вправа допоможе зміцнити м'язи черевного преса, стегон і тазу [1].

Зірка – поза для зміцнення м'язів промежини і для зменшення жирових відкладень в області тазу. Сісти, витягнувши вперед прямі ноги, випрямити хребет. Наближаючи до себе ноги, розвести коліна в сторони, руки підвести під коліна, обхопити тильні сторони ступень. При нахилі вперед зробити видих, і, не випрямляючи голови, дихати рівномірно, супроводжуючи кожен вдих і видих скороченням і розслабленням м'язів тазового дна. При вдиху м'язи розслабити, при видиху скоротити. Дихання має бути повним. Увагу треба зосередити на м'язах тазового дна. Уявляти, що при виконанні цієї вправи зміцнюються м'язи і зв'язки нижніх кінцівок, збільшується рухливість в тазостегнових суглобах.

Трикутна поза. Виконання пози сприяє зменшенню жирової клітковини та зміцненню м'язів грудей, підборіддя, спини, живота. Покращує кровообіг у судинах головного мозку. Лежачи на спині, підняти ноги та таз. Ноги завести за голову та встановити в горизонтальному положенні, підтримуючи таз руками, і утримувати рівновагу на спині, руки витягнути уздовж ніг, закрити очі. Після утримання пози в протягом 1 хвилини необхідно полежати на спині 2 хвилини.

Загальний принцип дозування навантажень наступний: чим важчий стан, тим менше повинна бути розтяжка в кожній вправі та більше кількість підходів. По-можливості треба намагатися рівномірно розподілити заняття протягом дня

Реабілітаційні заходи активізують обмінні процеси, підсилюють енерговитрати, зменшують надмірну вагу тіла, зміцнюють організм.

Дотримуючись здорового способу життя, раціонально харчуючись, можна попередити цілу низку захворювань, підвищити працездатність і загальне самопочуття, уникнути передчасного старіння.

Подальші дослідження в реабілітації пацієнтів з ожирінням передбачають поєднання дієтологічних, фітотерапевтичних і фізичних аспектів з іншими методами (масаж, фізіотерапевтичні процедури, психологічні тренінги), що дають змогу досягти стійкого зниження маси тіла на тривалий період.

Таким чином, психофізична гімнастика сприяє заспокоєнню нервової системи та врівноважує тіло, розум і дух людини. Регулярна практика робить тіло стрункішим, а м'язи – пружнішими, нормалізується кровообіг, робота травної, ендокринної, нервової та серцево-судинної систем. Практично всі вправи розвивають гнучкість хребта та м'язи спини, що життєво необхідно при сидячій роботі та надмірній вазі.

Список використаних джерел:

1. Креславский Е. С., Лойко В. И. Психотерапия в системе реабилитации больных алиментарно-конституциональных форм ожирения. Терапевтический архив. 1984. № 10. С. 104–107.
2. Мусієнко О. В. Вплив занять хатха-йогою на стан здоров'я студентів з гіпофункцією щитоподібної залози. Молода спортивна наука України: збірник наукових праць з галузі фізичної культури та спорту. Л., 2007. №4. С. 191–195.
3. Христова Т. Є. Основи лікувальної фізичної культури: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Фізичне виховання». Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2015. 172 с.

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК ОДИН З НАЙПЕРСПЕКТИВНІШИХ СЕРВІСІВ В ІНТЕРНЕТІ

Глуховець Юрій Вікторович

кандидат технічних наук, доцент кафедри програмної інженерії та інформаційних технологій Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Варич Василь Володимирович

кандидат технічних наук, доцент кафедри програмної інженерії та інформаційних технологій Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Дашко Юлія Сергіївна

викладач кафедри програмної інженерії та інформаційних технологій Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) як дуже затребувана галузь знань розвиваються в найрізноманітніших напрямках. Суперкомп'ютерна техніка з винятковими технічними характеристиками за швидкістю обчислень і гігантським обсягом пам'яті, з масовим виробництвом цієї техніки робить її застосування широкодоступним для фахівців в різних областях науки і інженерії.

Національний інститут стандартів і технологій США (National Institute of Standards and Technology – NIST) визначив «хмарні обчислення» наступним чином: модель хмарних обчислень дає можливість зручного доступу за допомогою мережі до загального пулу з налаштованими обчислювальними ресурсами; модель хмари сприяє доступності та характеризується п'ятьма основними елементами: самообслуговування на вимогу, широкий доступ до мережі, об'єднаний ресурс, незалежне розташування, швидка гнучкість, вимірювані сервіси [1].

За оцінками аналітиків Гартнер Груп (Gartner Group) хмарні технології вважаються найбільш перспективною стратегічною технологією майбутнього, прогнозується міграція більшої частини інформаційних технологій в хмари на протязі найближчих 5-7 років. Найбільшими гігантами хмарних обчислень є: AWS, Azure, Google Cloud. Ці компанії займають лівову частку ринку по всьому світу.



Amazon Web Services. Створена в 2006 році, хмарна платформа Amazon стала першовідкривачем у цій галузі, завдяки чому завоювала чималий ринок. З постійними нововведеннями та покращеннями протягом багатьох років, AWS представила понад 70 послуг з широким спектром покриття по всьому світу. Сервери доступні в 14 географічних регіонах, у тому числі в Канаді, Німеччині, Ірландії, Сінгапурі, Токіо, Сіднеї, Пекіні, Лондоні і т. д. Ринкова частка компанії неухильно зростає, у 2016 році хмарні технології Амазон охоплювали 31% ринку.

Хмарна платформа AWS (Amazon Web Services) – є дочірньою компанією Amazon.com, яка надає платформу хмарних обчислень в оренду приватним особам, компаніям та урядам на основі платної підписки. Технологія дозволяє абонентам мати у своєму розпорядженні повноцінний віртуальний кластер комп'ютерів, який завжди доступний через Інтернет. Найпопулярнішими з них є Amazon Elastic Compute Cloud (EC2) і Amazon Simple Storage Service (S3). Amazon рекламує AWS як спосіб отримання обчислювальної потужності, що масштабується швидше та дешевше ніж побудова власного фізичного серверного кластеру. Усі послуги оплачуються залежно від використання, однак кожна служба вимірює використання своїм методом [2].

Microsoft Azure. Система була запущена в 2010 році і розвивається досить швидкими темпами. Microsoft Azure зараз є багатогранною складною системою, яка забезпечує підтримку безлічі різних послуг, мов програмування і фреймворків. У складі хмари понад 60 служб і центрів обробки даних в 38 різних регіонах. Наразі Microsoft Azure займає 11% ринку. Microsoft Azure – це хмарна платформа та інфраструктура корпорації Microsoft, призначена для розробників додатків хмарних обчислень і покликана спростити процес створення таких додатків. Azure пропонує партнерів із рішеннями, які можуть допомогти в розгортанні існуючих рішень та управлінні ними, а також запропонувати готові або призначені для користувача рішення для вас. Крім того, є можливість знайти досвідченого партнера по керуванню службам або ж зробити існуючого партнера по аутсорсингу партнером в Azure. Понад 95% компаній зі списку Fortune 500 використовують Azure. Невеликі і великі, досвідчені і нові підприємства та організації по всьому світу довіряють надійним хмарним службам Azure [3].

Найпопулярнішими сервісами Azure на сьогодні є:

- обчислення;
- мобільні сервіси;
- зберігання даних;
- управління даними;
- машинне навчання.

Google Cloud Platform. Представлена в 2011 році, Google Cloud Platform є наймолодшою хмарною платформою і, в першу чергу, задовольняє потреби пошуку Google і YouTube. На даний момент у компанії представлено понад 50 послуг і 6 глобальних центрів обробки даних. Наразі Google Cloud Platform на ринку хмарних послуг займає 5%.

Серед хмарних засобів, що можуть бути використані як об'єкт вивчення особливої уваги заслуговує хмарна платформа компанії Google (Google Cloud Platform). Платформа складається з набору фізичних активів (комп'ютери, жорсткі диски тощо) та віртуальних ресурсів (віртуальні машини), що містяться у дата-центрах компанії Google Inc. Географічно вони розташовані у різних куточках світу: Центральній Америці, Західній Європі та Східній Азії. Google Cloud Platform дає можливість працювати з різними інструментами для обчислень і хостингу: Google App Engine, Container Engine, Google Computer Engine. Існує можливість обрати керовану платформу для розробки, яка використовує технології контейнеризації для отримання більшої гнучкості або створити власну, максимально контрольовану хмарну інфраструктуру. Завдяки такому вибору, з одного боку, з'являються широкі можливості самостійного управління ресурсами, а з іншого, – якщо в цьому немає потреби, платформа може взяти все управління інфраструктурою на себе. В такому випадку залишається займатися лише розробкою додатків [4].

Google Cloud Platform пропонує найпопулярніші для розробки сервіси та ресурси, а саме: обчислювальні можливості та хостинг; сховище даних; мережу; великі дані; машинне навчання.

Хмарні технології – це технології, що передбачають віддалену обробку та зберігання даних і надають користувачам мережі Інтернет можливість доступу до комп'ютерних ресурсів сервера та можливість використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса. Обслуговування у хмарних технологіях здійснюється за такими моделями:

Програмне забезпечення (ПЗ), як послуга (SaaS, Software-as-a-Service) – це модель, у якій користувачеві надається можливість використання прикладного програмного забезпечення з сервера провайдера. При цьому конфігурування програмного забезпечення здійснюється провайдером. Це найбільш масовий варіант хмарного сервісу, який не потребує спеціальних знань для повсякденного використання. Прикладами послуг SaaS є Microsoft Office 365, Google Apps та Salesforce.

Платформа, як послуга (PaaS, Platform-as-a-Service) – це модель, у якій користувачеві надається можливість використання хмарної

інфраструктури для розміщення власного програмного забезпечення. У склад платформи PaaS входять засоби створення прикладного програмного забезпечення, наприклад, середовища розробки мови програмування високого рівня. Контроль фізичної інфраструктури хмари залишається за провайдером. Прикладом можуть слугувати Google App Engine, Microsoft Azure.

Інфраструктура, як послуга (IaaS, Infrastructure-as-a-Service) надає користувачеві засоби для створення власної інфраструктури. Користувач керує обчислювальними ресурсами, сервісами мереж тощо. IaaS заснована на технології віртуалізації, що дозволяє користувачу обладнання ділити його на частини, які відповідають поточним потребам бізнесу, тим самим збільшуючи ефективність використання наявних обчислювальних потужностей. Крім того, IaaS надає в розпорядження клієнту весь набір функцій управління в одній інтегрованій платформі. Прикладом постачальника даного виду хмарного сервісу є Amazon Web Services [2].

Аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду використання хмарних технологій у навчальному процесі є актуальним та перспективним напрямом розвитку освіти. Також дану проблематику розглядають у своїх роботах такі науковці як Л. Джонсон [5], В. Ю. Биков [6], М. П. Шишкіна [7], С. Г. Литвинова [8] та інші.

Більшість освітніх закладів в Україні лише починає впроваджувати хмарні технології в навчальний процес. Проте у всьому світі з кожним днем стрімко зростає впровадження сервісів хмарних технологій в навчально-виховний процес. Деякі з найбільш широко використовуваних освітніх платформ наведено нижче.

Microsoft for Education. Microsoft – одна з компаній, чії послуги сприяють реформуванню освіти вже протягом двадцяти років. Хмара Microsoft наразі надається вищим навчальним закладам у форматах: Office 365 for Education, Business Productivity Online Suite (BPOS), Exchange Hosted Services та Microsoft Office 365 Education. Понад 100 мільйонів студентів і викладачів у всьому світі використовують ці засоби хмарної комунікації і співпраці.

Google Apps for Education. Корпорація Google розробляє і надає безліч додатків і сервісів, доступ до яких можливий у вікні будь-якого браузера (Mozilla Firefox, Google Chrome, Opera, Internet Explorer та ін.) при наявності підключення до Інтернету. Компанія Google також ініціювала дві важливі кампанії, спрямовані на вдосконалення освіти. Chromebook for Education – один з найважливіших проєктів Google в рамках освітньої ініціативи. Chromebook являє собою компактний ноутбук на основі операційної системи Chrome OS в посиленому виконанні, призначений для учнів та потреб освіти. Документи Google

дозволяють студентам і викладачам разом працювати над загальними документами й проектами, а викладачам контролювати й управляти цією роботою. Компанія Google являє собою онлайн-офіс, що містить у собі повноцінні інструменти для створення текстових документів, електронних таблиць, наочних прикладів, PDF-файлів і презентацій, а також їхнього спільного використання.

Amazon Web Services Educate. Хмара AWS Educate – це набір освітніх послуг для користувачів, що забезпечують економічно вигідні рішення для університетів, коледжів, професійно-технічних шкіл. Користувачі AWS Educate мають у своєму розпорядженні ресурси для виконання обчислень та збереження інформації. Використання цих ресурсів сприяє створенню гнучкої інфраструктури вищого навчального закладу. Програму впроваджено в навчальних закладах США, Китаю, Німеччини, Японії та Сінгапуру.

IBM in Education. Корпорація IBM також пропонує хмарні сервіси для використання в навчальному процесі, завдяки чому студенти та викладачі мають змогу отримувати доступ до сучасних сервісів. IBM Connections Cloud – це хмарна програмна платформа, яка об'єднує в собі електронну пошту, онлайн-наради, месенджери, обмін файлами, спільну роботу над документами і багато іншого.

В Україні в останні роки широко впроваджуються хмарні технології в системі вищої освіти. У 2003 році стартувала програма «Партнерство в навчанні» як результат меморандуму, підписаного Міністерством освіти і науки України та корпорацією Microsoft. Засоби ІКТ на основі хмарних технологій в Україні задекларовано на державному рівні і відображено у національному проекті «Відкритий світ» (2010-2014 рр.), у Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2013-2020 рр., що передбачає формування сучасної інформаційної інфраструктури на основі хмарних технологій

Зростає рік від року і ринок хмарних послуг в Україні. За 2017 р. цей ринок зріс на 55% і склав 21 млн. дол. [9]; на кінець 2018 р. Ринок хмарних послуг України за різними даними сягнув 24-28 млн. дол. [10].

Провідні компанії світу Amazon, Microsoft, Google та інші пропонують широкий набір інструментів для організації навчання як для викладачів, так і для студентів. На сьогодні особливо актуально постає питання запровадження таких новітніх технологій у навчально-виховні процеси вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. NIST Definition of Cloud Computing v15. URL: <http://csrc.nist.gov/groups/SNS/cloud-computing/cloud-def-v15.doc>
2. Опис хмарної платформи Amazon Web Services. URL: https://aws.amazon.com/ru/products/?nc1=f_cc (дата звернення 07.05.20)

3. Переваги хмарної платформи Microsoft Azure URL: <https://azure.microsoft.com/en-us/overview/what-is-azure/#most-popular-questions>(дата звернення 08.05.20)
4. Переваги хмарної платформи Google Cloud URL: <https://cloud.google.com/why-google-cloud> (дата звернення 07.05.20)
5. Johnson L. The 2009 Horizon Report / L. Johnson, A. Levine, R. Smith. Austin: The New Media Consortium, 2009. 31 p.
6. Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ. Інформаційні технології в освіті. № 10. 2011. С. 8–23.
7. Шишкіна М. П., Спірін О. М., Запорожченко Ю. Г. Проблеми інформатизації освіти України в контексті розвитку досліджень оцінювання якості засобів ІКТ. Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. №1(27).
8. Литвинова С. Г. Хмарні технології як засіб розбудови інноваційної школи. URL: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip14.html (дата звернення 05.05.20)
9. Кириллов И. Все выше и выше. Сети и бизнес. № 3(100). 2018. С. 36–46.
10. Amazon і Microsoft контролюють більше 50% українського ринку хмарних сервісів. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/news/071118-amazon-i-microsoft-kontrolyuyut-bilshe-50-ukrayinskogo-rynku-hmarnyh-servisiv> (дата звернення 04.05.20)

ОГЛЯД НАЙПОПУЛЯРНІШИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ МАТЕМАТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Дашко Юлія Сергіївна

викладач Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

На сучасному етапі інформатизації освіти все більшого поширення набувають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ, з англійської Information and communications technology). Даний термін підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію [5]. Саме завдяки стрімкому розвитку інформаційно-комунікаційних технологій збільшується кількість нових програмних засобів та програмних продуктів. Використання такого роду програмних засобів у навчанні може спонукати до формування умінь і навичок у конкретній предметній області. Математика не є винятком.

Системи комп'ютерної математики – це програмне забезпечення, яке дозволяє виконувати на комп'ютері не лише числові розрахунки, але і проводити аналітичні (символьні) перетворення різних математичних об'єктів і мають засоби графічної візуалізації [3]. Тому використання програмних продуктів даного напрямку є досить вагомим для наукових досліджень, результативної роботи викладачів та

вчителів, продуктивного засвоєння знань учнями та студентами. Всі ці фактори застосування програмного забезпечення математичного призначення схиляють до кращого досягнення мети навчального процесу.

Усі системи комп'ютерної математики мають дружній інтерфейс, реалізують велику кількість стандартних і спеціальних математичних операцій, забезпечені потужними графічними засобами і мають власні мови програмування [3]. Дані системи можна розділити на сім класів:

1. Системи для чисельних розрахунків;
2. Табличні процесори;
3. Матричні системи;
4. Системи для статистичних розрахунків;
5. Системи для спеціальних розрахунків;
6. Системи для аналітичних розрахунків;
7. Універсальні системи [2].

Розглянемо найпопулярніші, на сьогоднішній день, системи комп'ютерної математики.

Maple – це математичне програмне забезпечення, яке поєднує в собі найпотужніший у світі математичний апарат та інтерфейс, який дозволяє надзвичайно легко аналізувати, досліджувати, візуалізувати та розв'язувати математичні задачі [8]. Даний програмний продукт спрямований на:

- точне та легке розв'язування математичних задач;
- швидке розв'язання таких математичних задач, які потребують значних затрат часу;
- розв'язання задач різних розділів математики (лінійна алгебра, диференціальні рівняння, математична статистика) так і суміжних дисциплін (фізика, економіка);
- побудову 2-D та 3-D графіків;
- збереження розв'язків задач та графіків в одному документі;
- використання мови програмування, розроблену саме для математики.

Враховуючи всі ці напрямки застосування даної системи, не дивно, що вона є одним із лідерів на ринку систем комп'ютерної математики на сьогоднішній день.

MathCad – система комп'ютерної алгебри з класу систем автоматизованого проектування, орієнтована на підготовку інтерактивних документів з обчисленнями і візуальним супроводом; відрізняється легкістю використання і можливістю застосування для колективної роботи [3]. Використання багатого набору математичних функцій РТС MathCad дозволяє документувати найважливіші розрахунки так само просто, як робити записи в блокноті. Показати свою роботу в MathCad можна за допомогою широких можливостей

форматування, а також діаграм, тексту і зображень в єдиному професійно відформатованому документі. Щоб створювати та використовувати дані в MathCad не потрібні спеціальні навички [6].

Враховуючи всі ці можливості даної системи, можна виокремити наступні найважливіші напрямки використання MathCad:

- аналіз;
- розв’язок задач;
- документування розрахунків та результатів;
- обмін даними з іншими користувачами.

Система комп’ютерної математики MathCad є різнобічним середовищем, оскільки використовується не лише для розв’язання задач математики, а і в тих галузях, де застосовуються математичні методи.

Mathematica – система комп’ютерної алгебри компанії Wolfram Research. Містить величезну кількість функцій як для аналітичних перетворень, так і для чисельних розрахунків [3]. Дана програма сприяє роботі з графікою та звуком, враховуючи побудову різних 2-D і 3-D графіків, побудову будь-яких геометричних фігур. Ця система заслуговує широкої поваги за технічні можливості та простоту використання, Mathematica забезпечує цілісну, інтегровану систему, що постійно розширюється, а також яка охоплює всі технічні обчислення. Програма безперебійно доступна в хмарі через будь-який веб-браузер [9].

На сьогоднішній день цей програмний продукт застосовується як в математиці, фізиці так і в біології, соціології та інших галузях науки і техніки.

Зважаючи на можливості системи та сфери застосування, цілком зрозуміло, чому протягом останніх тридцяти років Mathematica визначає передовий досвід технічних обчислень та забезпечує основне середовище для проведення розрахунків для багатьох вчених, педагогів, студентів та інших користувачів не лише в Америці, що є країною компанії-розробника, а й в світі в цілому.

Matlab – один з відомих представників додатків для розрахунків, який широко розповсюджений по всьому світу.

В даний час Matlab (матрична лабораторія) стала однією з найбільш потужних універсальних систем комп’ютерної математики та далеко вийшла за межі спеціалізованої матричної системи. У цій системі об’єднані зручна оболонка, редактор виразів і текстових коментарів, обчислювальний і графічний програмний процесор [1].

Matlab надає користувачеві велику кількість функцій для аналізу даних, які покривають майже всі області математики, зокрема:

– матриці та лінійна алгебра – алгебра матриць, лінійні рівняння, власні вектори і власні значення, сингулярність, факторизація матриць тощо;

– многочлени та інтерполяція – корені многочленів, операції над многочленами та їх диференціювання, інтерполяція та екстраполяція кривих;

– математична статистика та аналіз даних – статистичні функції, статистична регресія, цифрова фільтрація, швидке перетворення Фур'є;

– обробка даних – набір спеціальних функцій, включаючи побудову графіків, оптимізацію, пошук нулів, чисельне інтегрування;

– диференціальні рівняння – вирішення диференціальних і диференціально-алгебраїчних рівнянь, диференціальних рівнянь із запізнюванням, рівняння з обмеженнями, рівняння в частинних похідних;

– розріджені матриці – спеціальний клас даних пакету Matlab, що використовується у спеціалізованих додатках;

– цілочислова арифметика – виконання операцій цілочислової арифметики в середовищі Matlab [4].

Крім математики, систему Matlab також використовують в економіці, фінансах, природничих науках, приладобудуванні, що робить її однією з найпоширеніших систем в усьому світі.

Sage – це безкоштовне і широко розповсюджене математичне програмне забезпечення, яке має відкриті вихідні коди для дослідної роботи та навчання в різних галузях, зокрема: алгебрі, геометрії, теорії чисел, криптографії, теорії графів тощо.

Система Sage націлена на те, щоб бути:

корисною: передбачувана аудиторія користувачів Sage – це учні старших класів, студенти, вчителі, математики-дослідники. Тому дана система буде корисною для вивчення досліджень за допомогою математичних конструкцій в алгебрі, геометрії, теорії чисел і т.д. Sage спрощує інтерактивний експеримент за допомогою математичних об'єктів;

ефективною: Sage використовує високо оптимізоване програмне забезпечення і тому є дуже швидкою системою в обчисленні;

вільною та відкритою: вихідний код має бути вільно доступним, тим самим надаючи користувачам можливість зрозуміти, що саме виконується системою, і легко доповнювати її;

легко компільованою: Sage має бути легко скомпільована з вихідних кодів GNU/ Linux, ОС X, Windows. Це надасть користувачам можливість модифікувати та оптимізувати систему під свої вимоги;

взаємопов'язаною: ця система створена для об'єднання і розширення можливостей існуючого математичного програмного забезпечення;

добре документованою: користувачі мають доступ до навчального посібника, методичного комплексу з програмування, довідника, що містить численні приклади та коментарі;

поширеною: можна використовувати код, написаний багатьма мовами програмування;

дружньою: користувачам легко розуміти функціональність будь-якого об'єкта, а також переглядати документацію та вихідні коди [7].

Дана система впевнено є конкурентом багатьох відомих систем комп'ютерної математики завдяки своїм можливостям і особливо безкоштовному використанні.

Використання систем комп'ютерної математики обов'язково бути присутнім в навчальному процесі, оскільки дозволить привернути серед учнів та студентів все більшої уваги до математичних дисциплін і відкрити математику з іншої, цікавої сторони. Це в свою чергу приведе до кращого засвоєння навчального матеріалу і формування навичок, що знадобляться не лише для навчання, а й для майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бохонько Є. О. Порівняльний аналіз змісту, особливостей та можливостей використання комп'ютерних математичних систем при навчанні інженерів-педагогів галузі автотранспорту. Молодий вчений. №2(42). 2017. С. 462–466.
2. Гриб'юк О. О., Юнчик В. Л. Використання систем комп'ютерної математики у контексті моделі змішаного навчання. Математика. Інформаційні технології. Освіта. №2. 2015. С. 52–71.
3. Погрібний О. В. Програмні засоби навчання математики. Комп'ютер у школі та сім'ї №4. 2011. С.4 2–46.
4. Роїк М. В., Присяжнюк О. І., Денисюк В. О. Огляд програмних засобів статистичного аналізу даних. Ефективна економіка: електронний журнал. №7. 2017. URL: www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5676 (дата звернення 07.05.20)
5. Швач Г. Г., Толстой В. В., Петречук Л. М., Іващенко Ю. С., Гуляєва О. А., Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навчальний посібник. Мін-во освіти і науки України. Національна металургійна академія України. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.
6. PTC MathCad – покажите свою работу! URL: www.mathcad.com/ru (дата звернення 30.04.20)
7. Sage Tutorial in Russian. URL: <http://doc.sagemath.org/html/ru/tutorial/index.html> (дата звернення 05.05.20)
8. What is Maple URL: www.maplesoft.com/products/maple/ (дата звернення 30.04.20)
9. WOLFRAM MATHEMATICA. URL: www.wolfram.com/mathematica (дата звернення 04.05.20)

РОЗРОБКА МОДУЛЯ ОХОРОННОЇ СИГНАЛІЗАЦІЇ НА БАЗІ КОНТРОЛЕРУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПРОГРАМНО- АПАРАТНОГО КОМПЛЕКСУ «РОЗУМНИЙ ДІМ»

Чудан Владислав Геннадійович

здобувач вищої освіти IV курсу Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

*Науковий керівник: Москаленко А.О. – кандидат технічних наук,
завідувач кафедри програмної інженерії та інформаційних технологій
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Охоронно-пожежна сигналізація являє собою комплекс обладнання, що призначене для своєчасного інформування про виявлення займання або несанкціонованого проникнення на об'єкт [1].

У наш час особливу увагу приділяють безпеці і комфорту. До систем охоронної і пожежної сигналізації також висувають підвищені вимоги. Якщо кілька років тому охоронно-пожежна сигналізація встановлювалась як єдина система, то сучасні норми вимагають розрізняти ці дві складові.

Охоронна сигналізація у режимі реального часу здійснює моніторинг приміщень, що охороняються, і у разі загоряння або несанкціонованого проникнення вживає цілий комплекс заходів – від повідомлення на пульт охорони до автоматичного увімкнення систем оповіщення, вимкнення електроживлення, блокування приміщень тощо [2]. Бажаною властивістю сучасних засобів охоронної сигналізації є інтеграція в єдину інтелектуальну систему життєзабезпечення будинку, з можливістю віддаленого контролю та керування. На даний час для задоволення цих потреб використовують інтелектуальні програмно-апаратні комплекси «Розумний дім» [3-5].

Авторами було розроблено елементи апаратної частини «Розумного дому», до складу якої входять:

- плата контролера (на базі мікроконтролеру Atmega328 від компанії Atmel, який має 16Кб Flash для програмного коду [6];

- плата мікросхем ENC28J60 від компанії Microchip, яка реалізує підтримку мережі стандарту Ethernet і з'єднана з мікроконтролером за допомогою інтерфейсу SPI (Serial Peripheral Interface – послідовний периферійний інтерфейс) [7]) (рис. 1);

- плата силової розв'язки (на базі оптопари el817 та збірки Дарлінгтона uln2003a) (рис. 2).

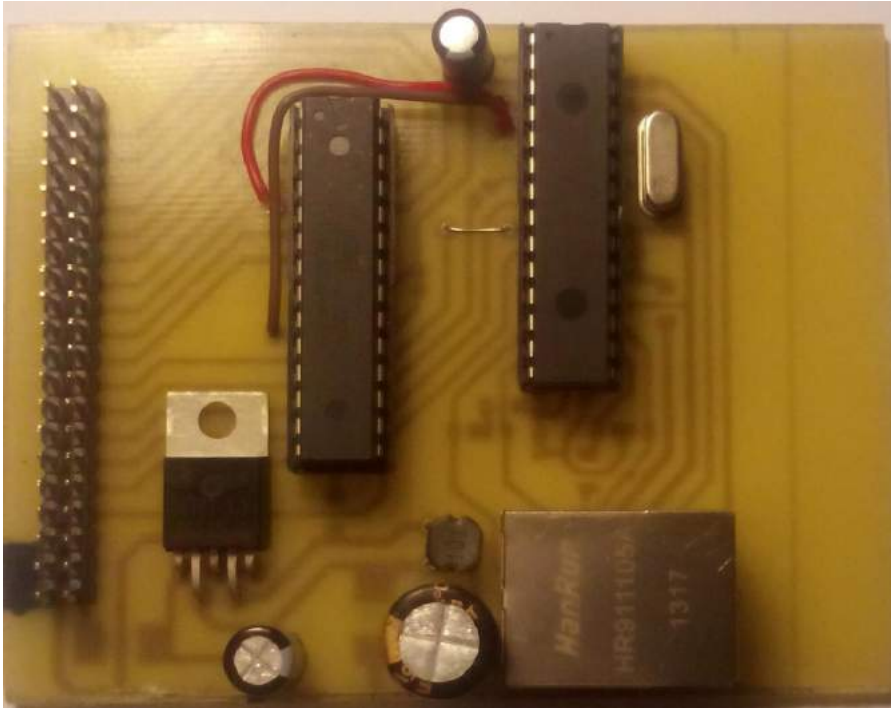


Рис. 1. Плата контролеру

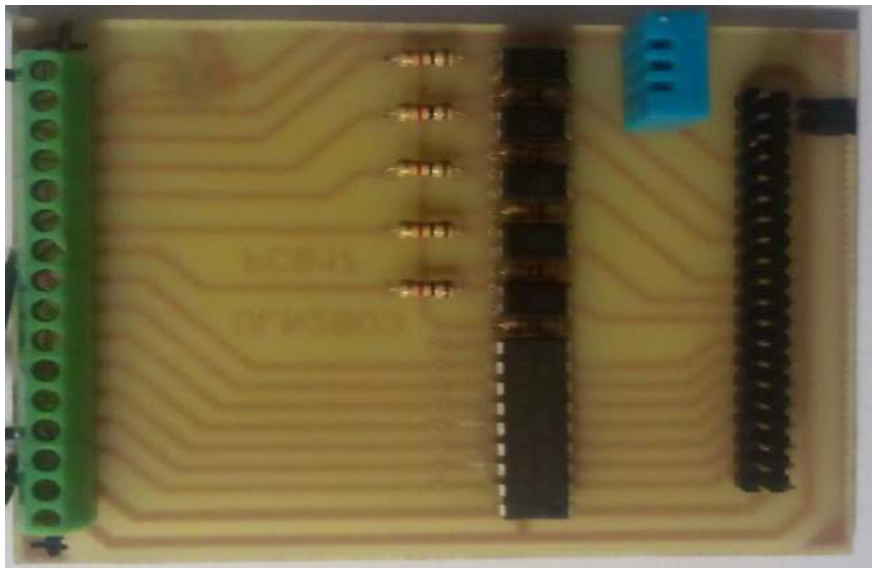


Рис. 2. Плата силової розв'язки

Розроблено елементи програмної частини «Розумного дому», до складу яких входять:

- Web-сервер «DENVER»;
- Web-інтерфейс конфігурації портів і налаштування мережі;
- Web-інтерфейс мережевих і системних налаштувань;
- Web-інтерфейс налаштування портів контролера;
- Web-сторінки для керування контролером.

Для прикладу було розроблено три сторінки управління (рис. 3): основна сторінка серверу, сторінка опитування датчиків, сторінка керування виходами.

Керування, налаштування та контроль контролера можна реалізувати різними мовами програмування, тому його можна використовувати при проведенні навчальних занять в якості лабораторного обладнання.

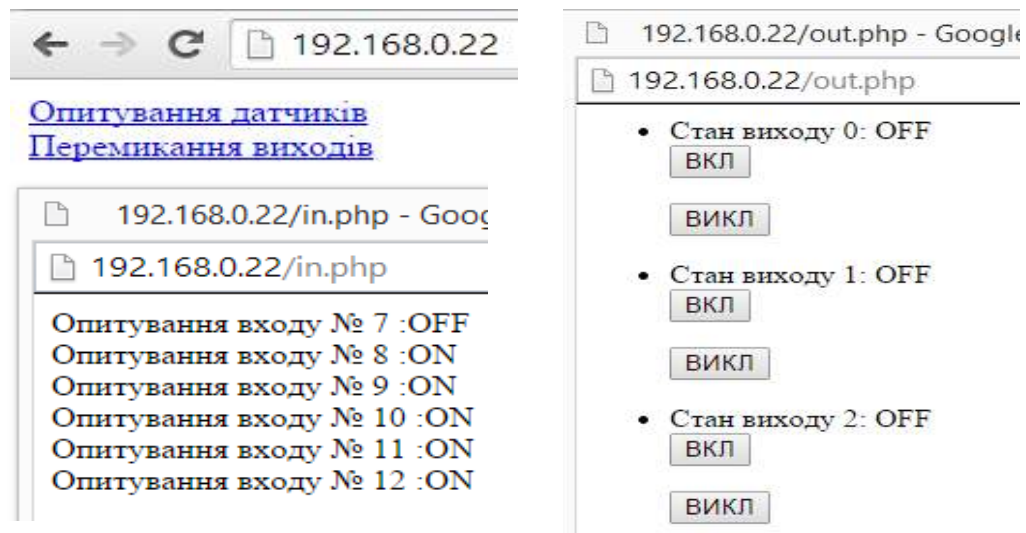


Рис. 3. Сторінки управління контролером

Запропонований елемент програмно-апаратного комплексу «Розумний дім» може бути використаний у вищих навчальних закладах як приклад, база для тестування і розробки програмного забезпечення систем охоронної сигналізації; в народному господарстві – як елемент автоматизації процесів контролю стану охоронних оповіщувачів та управління виконавчими пристроями охоронної сигналізації.

Список використаних джерел:

1. Синилов В. Г. Системы охранной, пожарной и охранно-пожарной сигнализации: учебник для нач. проф. образования. М.: Издательский центр «Академия», 2010. 512 с.
2. Рыжова В. А. Проектирование и исследование комплексных систем безопасности. СПб: НИУ ИТМО, 2012. 157 с.
3. Эдвард М. Практические советы и решения по созданию «Умного дома» М: НТ Пресс, 2007. 432 с.
4. Элсенпитер Роберт К. Умный Дом строим сами. М.: КУДИЦ-Образ, 2005. 384 с.
5. Харке В. Умный дом. Объединение в сеть бытовой техники и системы коммуникаций в жилищном строительстве. М.: Техносфера, 2006. 290 с.
6. Сайт о микроконтроллерах AVR. URL: <http://avr.ru>. (дата звернення 11.03.2020).
7. Сайт ООО «Гамма». URL: <http://www.microchip.ua>. (дата звернення 20.04.2020).

ІНТЕРФЕЙС ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ДИСЦИПЛІНИ «БАЗИ ДАНИХ»

Козир Микола Миколайович

здобувач вищої освіти IV курсу Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Погорілий Віталій Сергійович

здобувач вищої освіти IV курсу Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Науковий керівник: **Москаленко А.О.** – кандидат технічних наук,
завідувач кафедри програмної інженерії та інформаційних технологій
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Впровадження у навчальний процес досягнень комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання створить передумови для [1, 2]: поглиблення змісту освіти, інтенсифікації процесу навчання, розвитку особистості, стимулюванням пізнавальної активності курсантів, підготовки спеціалістів, підготовки фахівців, здатних працювати в умовах інформаційного суспільства та ефективно використовувати знання на практиці.

Електронні навчальні видання поділяються на наступні різновиди: електронні навчально-методичні комплекси; електронні підручники; електронні навчальні посібники; електронні конспекти. Електронні навчально-методичні комплекси дисципліни (ЕНМКД) – інформаційно-дидактичні ресурси дисципліни подані у формі електронного видання.

За результатами аналізу останніх досліджень, можна зробити висновок, що питання розробки та застосування електронних навчально-методичних комплексів, як інтерактивної технології комп'ютерно-орієнтованого навчання з дисципліни «Бази даних» майбутніх фахівців за напрямом підготовки 121 «Інженерія програмного забезпечення», досліджені недостатньо. Саме тому впровадження даної технології у навчальний процес вищих навчальних закладів потребує окремих досліджень.

Отже, метою даного дослідження є розробка інтерфейсу електронного навчально-методичного комплексу з навчальної дисципліни «Бази даних» для вищих навчальних закладів.

У відповідності до робочої програми навчальної дисципліни «Бази даних» проведено обґрунтування раціональної структури та інтерфейсу електронного навчально-методичного комплексу з дисципліни «Бази даних» (рис. 1).

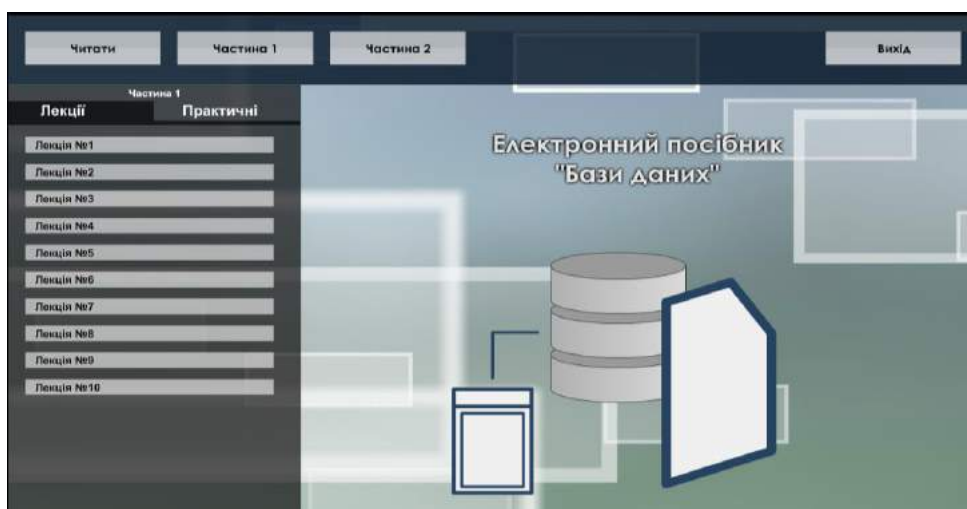


Рис. 1. Інтерфейс електронного навчально-методичного комплексу дисципліни «Бази даних»

Інтерфейс головного вікна електронного навчально-методичного комплексу з дисципліни «Бази даних» містить два елементи управління:

- кнопка «Вихід»: призначена для виходу із системи;
- кнопка «Читати»: призначена для подальшої роботи з навчально-методичним комплексом.

При натисканні на кнопку читати у діалоговому вікні з'являються (рис. 1): кнопка «Частина 1» – що відповідає першому семестру вивчення дисципліни; кнопка «Частина 2» – що відповідає першому семестру вивчення дисципліни.

При виборі необхідної частини комплексу з'являються дві вкладки: лекції та практичні.

У відповідності до робочої програми навчальної дисципліни «Бази даних» для студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю 121 «Інженерія програмного забезпечення» [4], частина перша комплексу містить навчально-методичні матеріали 10 лекцій, 10 практичних робіт, два модульних тести, один підсумковий тест та методичні рекомендації до курсової роботи.

При виборі відповідного лекційного заняття, наприклад №10, відкривається вікно інсталюваного PDF-редактора з відповідними навчально-методичними матеріалами (рис. 2). При проведенні модульного та підсумкового тестування можливо два варіанти. Варіант №1 – проведення модульного та підсумкового тестування з використанням програмного комплексу MyTest та розроблених тестів.

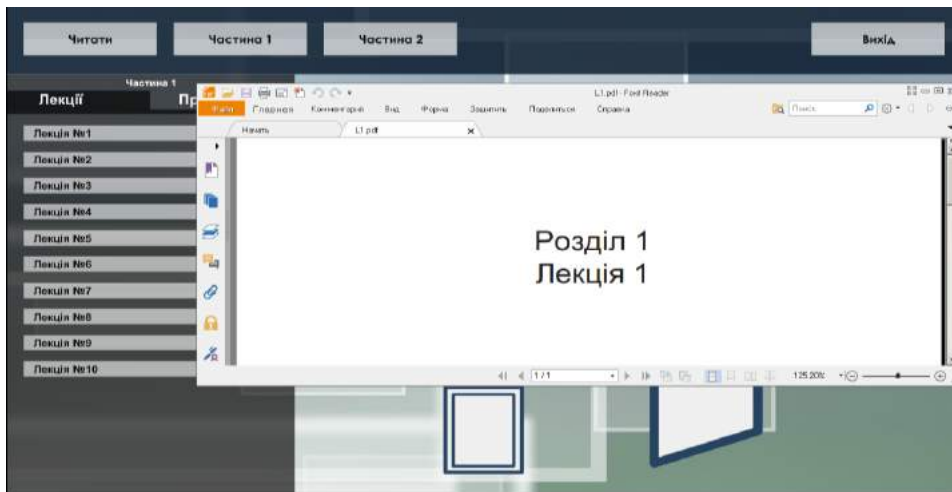


Рис. 2. Відображення матеріалу лекцій в електронному навчально-методичному комплексі дисципліни «Бази даних»

У цьому випадку, викладачем завчасно розроблюється набір тестових завдань з дисципліни та реалізовується у середовищі MyTestEditor, що входить до складу програмного комплексу MyTest. Студент обирає необхідний тест, із каталогу, що вказаний викладачем або відомий завчасно, та реєструється у системі.

З цією метою, студент вказує власне прізвище та ім'я, а також навчальну групу. Після цього виконує тестові завдання, за результатами яких відбувається оцінювання в автоматичному режимі. Результати заносяться до відповідного протоколу та відображуються у MyTestServer (рис. 3).

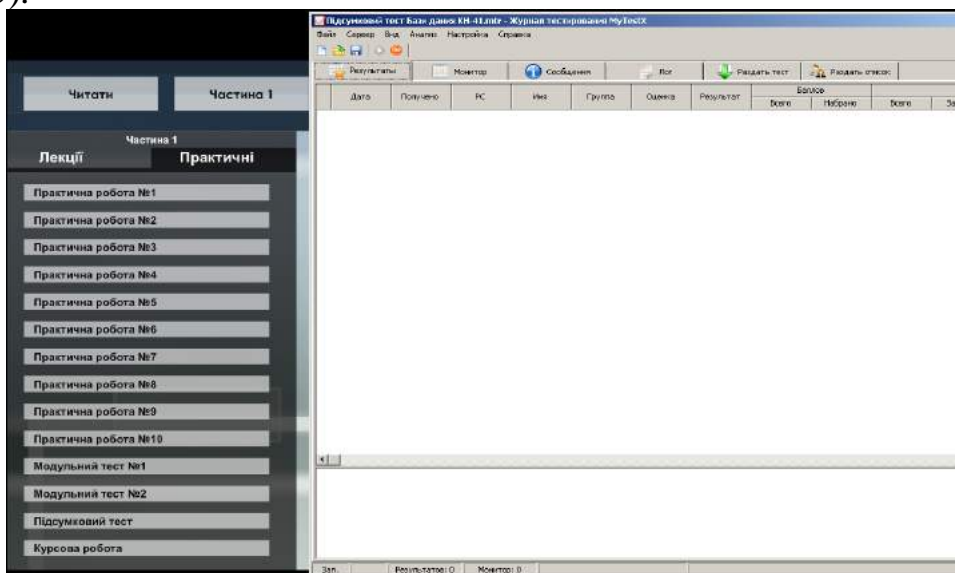


Рис. 3. Відображення результатів тестування в MyTestServer

Варіант №2 – проведення модульного та підсумкового тестування з використанням pdf-формату та розроблених тестів. У цьому випадку, модульні та підсумкові тести розроблені та збережені у pdf-документі.

Студент обирає необхідний тест та складає його. При цьому допускається друк тестових завдань на мережевому принтері.

Розроблено електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Бази даних» засобами ActionScript. До складу комплексу входять: навчальне програмне забезпечення, теоретичні матеріали, практичні матеріали, методичні матеріали, довідкові матеріали, наочні матеріали та бібліографічні матеріали.

Матеріали лекції, практичних занять, тести для проведення модульного і підсумкового тестування можливо доопрацьовувати та змінювати. Для цього необхідно провести лише заміну відповідного файлу на новий.

Таким чином, використання розробленого комплексу сприятиме підвищенню інтересу до обраної професії, а також формуванню у студентів міцних знань з дисципліни, що є запорукою успішного працевлаштування у майбутньому. Перспективами досліджень є: перевірка ефективності комплексу в умовах навчального процесу; розробка методичних рекомендацій для викладачів з питань впровадження і використання електронного навчально-методичного комплексу з дисципліни «Бази даних» у навчальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І., Пирожено Л. В. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
2. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання: Монографія. Черкаси: Брама-Україна, 2005. 400 с.
3. Колин М. ActionScript 3.0 для Flash. Подробное руководство. СПб.: Питер, 2009. 992 с.
4. Бази даних: робоча програма навчальної дисципліни для студентів напряму підготовки 121 «Інженерія програмного забезпечення» денної та заочної форм навчання / Полтавський інститут бізнесу Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая; Москаленко А.О. Полтава: [ПІБ МНТУ]

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ КЕРУВАННЯ БАЗАМИ ДАНИХ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Северін Юлія Володимирівна,

*здобувач вищої освіти II курсу Полтавського коледжу нафти і газу
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Науковий керівник: **Воронянський В.С.** – викладач циклової комісії
Полтавського коледжу нафти і газу Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

У навчальному процесі закладів вищої освіти для різних спеціальностей підготовки здобувачів передбачено вивчення сучасних інформаційних систем, у яких активно використовують бази даних.

Вивчення особливостей систем керування базами даних (СКБД) передбачено у навчальних комплексах різних дисциплін у скороченому чи повному варіанті. Серед таких дисциплін можна виділити:

- Системи баз даних;

- Бази даних;

- Бази даних та знань;

- Бази даних в системах управління;

- Моделі та структури даних та багато інших.

Оволодіння практичними навиками з адміністрування СКБД, розробка елементів реляційних баз даних (таблиць, запитів, тригерів, збережних процедур, тощо), розробка користувацьких інтерфейсів та ін.; неможливо без використання засобів комп'ютерної техніки (а у ряді випадків – цілої інфраструктури). З одного боку, для навчання рекомендується використання сучасних промислових СКБД. Це наближує здобувача вищої освіти до майбутніх реальних умов професійної діяльності. Але такий варіант має і ряд недоліків: більшість промислових СКБД мають високу вартість, потребують складної інфраструктури чи потужних комп'ютерів для нормального функціонування. Для спеціальностей, профілі яких не пов'язані з інформаційними технологіями, вивчення особливостей промислових СКБД є надмірним.

З іншого боку, використання у навчальному процесі простих СКБД з графічним інтерфейсом, які не потребують інфраструктури, може сформувати у здобувачів вищої освіти помилкове уявлення про особливості проектування, розробки, адміністрування та обслуговування сучасних баз даних.

Саме тому у даній роботі розглянуто особливості популярних безкоштовних (крім Access, але наведено його аналоги) СКБД, які використовуються у навчальному процесі та виділено їх переваги та недоліки.

Лідером за кількістю згадувань у навчально-методичній літературі у пост-радянському просторі є СКБД Microsoft Access. Access є реляційною клієнт-серверною СКБД від корпорації Microsoft [1]. На даний час пропонується версія програми Microsoft Access 2019 у складі пакету Microsoft 365 [2]. Система має простий і зрозумілий інтерфейс, є загальновідомою, має широкі можливості експорту даних: одним клацанням миші дані з таблиць можна легко і швидко перенести в Word, Excel або експортувати в XML, опублікувати в форматі PDF, а також без особливих проблем перенести вибрані об'єкти в іншу базу даних [3]. СКБД MS Access містить різні конструктори для побудови звітів, форм і запитів. З їх допомогою легко можна фільтрувати потрібні дані і виводити їх в зручному форматі. MS Access надає

широкі можливості імпорту даних з табличного процесора MS Excel або текстового процесора MS Word за допомогою майстра [2]. Крім того, імпорт можна виконати з простого текстового документа, XML-документа, а також з файлів баз даних, створених в інших СКБД, наприклад, PARADOX чи dBase. Microsoft Access надає можливість захистити базу даних за допомогою пароля та підтримує вбудовану мову VBA високого рівня і має можливість запису макросів.

Переваги Access [2]:

1. Розташування всіх об'єктів, якими оперує Access в одному файлі. Це дозволяє легко переносити базу даних на інші комп'ютери.
2. Наявність можливості управління об'єктами Access через високорівневу мову програмування VBA.
3. Можливість створення в таблицях таких полів як Лічильник і OLE.
4. Можливість організації цілісності через графічний інтерфейс СХЕМА БД.
5. Наявність майстрів для створення тих чи інших операцій з програмою.
6. Зручний візуальний редактор запитів.
7. Робота з ODBC, можливість інтерактивної розробки запитів для різних СУБД.
8. Наявність RunTime версії.

Недоліки Access [1]:

1. Розташування всіх об'єктів, якими оперує Access в одному файлі обмежує можливості багатокористувацького режиму (низька продуктивність при великій кількості користувачів).
2. Труднощі в розробці клієнтських додатків до БД.
3. Висока ймовірність пошкодження БД при проблемах з апаратним чи програмним забезпеченням.
4. Погана сумісність версій Access при розробці проектів з різними версіями MS SQL Server.
5. Різниця оформлення інструкцій запитів/функцій в режимах конструкторів і вихідному VBA коді.

Альтернативними безкоштовними варіантами СКБД з графічним інтерфейсом є LibreOffice «База Даних» (остання версія 6.4.3) [4], Apache OpenOffice Base (остання версія 4.1.7) [5].

Якщо розглядати найменш вимогливу до обладнання СКБД, то на даний час безумовним лідером є SQLite (остання версія 3.31.1) [6]. SQLite – це вбудована кроссплатформена СКБД з відкритим вихідним кодом, яка підтримує досить повний набір команд SQL [7]. Також SQLite – це вбудована бібліотека SQL-баз даних. На відміну від більшості інших СКБД, у SQLite немає окремого серверного процесу.

Повна база даних SQLite з усіма таблицями, індексами, тригерами та запитамі міститься в одному файлі. Формат файлу бази даних є кросплатформеним – можна копіювати базу даних між 32-бітовою та 64-бітовою системами або між архітектурами big-endian та little-endian. Ці функції роблять SQLite популярним вибором для великої кількості користувацьких додатків [6].

Переваги SQLite [7]:

1. Простота використання;
2. Кросплатформеність (як мінімум Linux, Windows);
3. Підтримка транзакцій, тригерів, представлень (views), вкладених запитів;
4. БД зберігається в одному файлі, права доступу до якого можна контролювати стандартними засобами ОС;
5. Можливість використовувати бібліотеки SQLite для різних мов програмування;
6. Дуже економічна, в плані ресурсів, архітектура.

Недоліки SQLite [8]:

1. Немає збережених процедур.
2. Немає вбудованої підтримки UNICODE.
3. Не підходить для додатків, які часто звертаються до бази.

Наступна СКБД, яку досить часто використовують у навчальному процесі, це MySQL (остання версія 8.0) [9]. MySQL – вільна реляційна СКБД, розробку та підтримку якої здійснює відома корпорація Oracle (а перший розробник – шведська компанія MySQL AB) [10]. Гнучкість СУБД MySQL забезпечується підтримкою великої кількості типів таблиць: користувачі можуть вибрати як таблиці типу MyISAM, що підтримують повнотекстовий пошук, так і таблиці InnoDB, що підтримують транзакції на рівні окремих записів.

Переваги MySQL [10]:

1. Простота в роботі.
2. Багатий функціонал.
3. Велика кількість функцій, що забезпечують безпеку.
4. MySQL легко працює з великими обсягами даних і легко масштабується.

5. Швидкість – спрощення деяких стандартів дозволяє MySQL значно збільшити продуктивність.

Недоліки MySQL [11]:

1. В MySQL закладені деякі обмеження функціонала.
2. Через спрощення деяких способів обробки даних MySQL поступається іншим СКБД по надійності.

Варто зауважити, що існують інші досить успішні СКБД створені на базі MySQL, наприклад MariaDB.

При розгляді СКБД без графічного інтерфейсу (SQLite, MySQL) обов'язково необхідно враховувати, що існують сторонні програми та рішення, що розширюють можливості вказаних СКБД за рахунок введення графічних оболонок. Серед таких програм варто згадати SQLiteStudio, MySQL Workbench, пакет Open Server, що включає як десктопні (HeidiSQL), так і серверні (phpMyAdmin, SQLite-менеджер) програми-клієнти СКБД.

Таким чином, на сьогодні існує досить широкий вибір безкоштовних СКБД, які можна використовувати в навчальному процесі. Для спрощеного подання навчального матеріалу достатньо використовувати MS Access, чи його безкоштовні аналоги. Якщо у навчальному процесі використовується застаріла матеріальна база, то слід звернути увагу на використання СКБД SQLite. А якщо необхідно продемонструвати розгортання повноцінної інфраструктури СКБД, варто звернути увагу на продукт MySQL.

Список використаних джерел:

1. MS Access. Базы данных MS Access. MS Access 2007. URL: <http://computerologia.ru/ms-access-bazy-dannyh-ms-access-ms-access-2007/> (дата звернення 15.04.20)
2. Отличие Access от других СУБД. URL: <https://www.sql.ru/forum/852038/otliche-access-ot-drugih-subd> (дата звернення 16.04.20)
3. MS Access 2019. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365/access> (дата звернення 15.04.20)
4. Home. LibreOffice – Free Office Suite URL: <https://ru.libreoffice.org/download/> (дата звернення 25.04.20)
5. Apache OpenOffice Base URL: <https://www.openoffice.org/product/base.html> (дата звернення 5.04.20)
6. SQLite Home Page URL: <https://www.sqlite.org/index.html> (дата звернення 30.04.20)
7. FreeSource: SQLite/Преимущества URL: <http://freesource.info/wiki/SQLite/Preimushhestva&> (дата звернення 17.04.20)
8. SQLite. Материал из Национальной библиотеки им. Н. Э. Баумана URL: <https://ru.bmstu.wiki/SQLite> (дата звернення 25.04.20)
9. MySQL Home Page URL: <https://www.mysql.com/> (дата звернення 05.05.20)
10. MySQL. Материал из Википедии – свободной энциклопедии. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/MySQL> (дата звернення 26.04.20)
11. SQLite vs MySQL vs PostgreSQL: сравнение систем управления базами данных URL: <https://devacademy.ru/article/sqlite-vs-mysql-vs-p> (дата звернення 29.04.20)

СЕКЦІЯ 4

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ ТА УПРАВЛІННІ

ЦІНОВІ ТРЕНДИ НА РИНКУ ЖИТЛА В УКРАЇНІ

Литвин Олександр Юрійович

*кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
та економічних досліджень Полтавської державної аграрної академії*

Дорогань-Писаренко Людмила Олександрівна

*кандидат економічних наук, професор кафедри економічної теорії
та економічних досліджень Полтавської державної аграрної академії*

Чіп Людмила Олександрівна

*кандидат економічних наук, професор кафедри економічної теорії
та економічних досліджень Полтавської державної аграрної академії*

Більшість українців намагається вирішити житлову проблему шляхом купівлі нового житла. Це пояснюється тим, що у нових будинках краще планування квартир, використовуються сучасні матеріали, нові інженерні мережі і комунікації тощо.

Наявні наукові розробки відображають окремі аспекти ринку нерухомості. Так, С. Ірхіна [1] – досліджує світовий досвід будівництва доступного для населення житла та можливості його застосування, О. Ковалевська [2] – представляє концепцію формування і розвитку ринку житла в Україні, К. Новосвітня [3] – формулює пропозиції, щодо збільшення будівництва нового житла в нашій країні, А. Пантелеймоненко [4] – генезис і тенденції розвитку житлової кооперації в Україні, становлення та розвиток житлової кооперації Німеччини [5], та Великобританії [6].

Проте, окремі аспекти, наприклад, цінові тенденції на ринку нового житла в умовах розповсюдження коронавірусу в Україні, недосліджені. Саме це й визначає актуальність даної публікації.

Перш за все, слід зазначити, що існуючу схему придбання нового житла в Україні (в переважній більшості випадків) не можна назвати покупкою житла у класичному розумінні. Бо покупець (по-суті, інвестор):

- авансує забудовника (оплата 30-50% першого внеску від вартості квартири на етапі укладання угоди, щомісячні проплати решти суми);

- кредитує його (надає, наголошуємо, безпроцентний кредит) – у випадку дострокової оплати за квартиру;

– очікує рік-півтора на квартиру і отримує її без ремонту, абсолютно невпорядковану.

Забудовник, у свою чергу:

– користується коштами інвестора (іноді направляючи їх зовсім не на будівництво – як видно із розслідування кримінальних справ, наприклад, сумнозвісного «Еліта-центру»);

– здійснює будівництво житла (переважно, коштом інвестора);

– отримує значний прибуток;

– передає по акту прийома-передачі невпорядковану, без ремонту квартиру інвестору.

В розвинених європейських країнах продавець житла власним коштом зводить будинок, продає квартиру (за бажанням покупця робить в ній ремонт), а покупець купує готову впорядковану квартиру.

Звертаємо увагу на недосконалість й значних недоліках сучасної системи житлового будівництва, утисках прав покупців при укладанні угод купівлі-продажу нового житла, проявах переваг та захисту інтересів забудовників перед інтересами покупців.

Останнім часом в Україну, на жаль, прийшла біда – епідемія коронавірусу. Суспільство звикає жити за новими правилами, в умовах карантину й жорстких обмежень. Закриваються підприємства, падає ВВП, зростає інфляція, відбувається девальвація.

Що ж буде з цінами на житло? Існують різні прогнози. Спробуємо проаналізувати й об'єднати їх в кілька основних груп.

Частина експертів вважає що девальвація гривні буде мотивувати українців купувати квартири. Це ті, хто тримав свої заощадження в іноземній валюті, а також інвестори, які розраховують отримати прибутки, вкладаючи кошти у новобудови. Так, Ярослава Чапко, комерційний директор CBS Holding, вважає, що «Цінові коливання дають чудову можливість заробити 20-30% річних, при умові інвестицій в надійні забудови [7]».

Девальвація гривні до долару відповідає очікуванням тієї частини покупців, що планують придбати квартиру, при цьому тримають свої заощадження в іноземній валюті. У 2019 році, під час різкої ревальвації гривні, така категорія покупців, взяла паузу в очікуванні повернення курсу на звичний й економічно мотивований рівень 27-28 грн./дол.

Дар'я Бедя, керівник з розвитку проєктів компанії Citex Development, зазначає: «Якщо не буде занадто різких коливань курсу и він буде залишатися стабільним протягом 2 тижнів, то варто очікувати зростання активності покупців на 3-5% у квітні та ще на 5% у травні» [7]. (Автори публікації вважають, що такий прогноз є занадто оптимістичний і необґрунтований).

Інша група експертів дотримується думки, що протягом кількох місяців на ринку нерухомості суттєво зменшиться кількість об'єктів і, лише згодом, спрацює, так званий, відкладений попит. Тарас Годованец із архітектурного бюро «Аспект»: «Ціни до кінця року зростуть у гривневому еквіваленті, й впадуть у доларовому. Це дозволить ринку збільшити продаж нерухомості після нинішнього зменшення попиту. Люди будуть забирати кошти з банків і вкладати їх у нерухомість. Також клієнти з валютними накопиченнями, будуть не проти придбати квадратні метри за вигідною ціною»[7].

Проте, якщо, все-таки, реалізується негативний сценарій, а режим карантину буде продовжуватися, той відкладений попит, на який покладають надію забудовники й володарі нерухомості, почне зникати. Затяжний спад ділової активності, зниження доходів населення й бізнесу, нарощування панічних настроїв призведе до того, що люди відмовляться від купівлі нерухомості.

Враховуючи оновлений урядовий макропрогноз (Кабінет Міністрів допускає, що середній курс у 2020 р. може бути на рівні 29,5 грн. /дол., падіння ВВП – 3,9%, інфляція – 8,7% [8]), вважаємо такий варіант одним з найбільш вірогідних.

Список використаних джерел:

1. Ірхіна С. В. Оцінка світового досвіду будівництва доступного для населення житла: можливості застосування в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/> (дата звернення 13.03.2020).
2. Ковалевська О. П. Концепція формування і розвитку ринку житла в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?operation=1&iid=447> (дата звернення 13.03.2020)
3. Новосвітняя Е. Иван Салий: Надо восстановить в столице квартирную очередь. Государство имеет моральные обязательства перед людьми, ожидающими жилье по 15-20 и более лет». Факты. 2014. 16 мая С. 10.
4. Пантелеймоненко А. Генезис і тенденції розвитку житлової кооперації в Україні. Вісті. 2011. № 43. С. 1–10.
5. Пантелеймоненко А. Становлення та розвиток житлової кооперації Німеччини. зб. наук. праць Хмельницького кооперативного торгівельно-економічного інституту : економічні науки. 2011. № 2. С. 187–201.
6. Пантелеймоненко А. Становлення та розвиток житлової кооперації у Великобританії. Вісті. 2012. № 9. С. 3–6.
7. Что будет с ценами на жилье веб-сайт. URL: <https://kurs.com.ua/novost/167346-koronavirus-i-karantin-cto-budet-s-cenami-na-zhile/> (дата звернення 25.03.2020)
8. Уряд прогнозує середній курс 29,5 грн./дол., у 2020 р., падіння ВВП на 3,9%, інфляцію 8,7%. Фінбаланс. веб-сайт. URL: http://finbalance.com.ua/news/uryad-prohnozu-seredniy-kurs-u-2020-rotsi-na-rivni-295-hrn_dol---onovleniy-makroprohnoz

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ІНФОРМАЦІЙНО- ЛОГІСТИЧНИХ ПОТОКІВ В УПРАВЛІННІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМИ КОРПОРАЦІЯМИ

Рижик Ірина Олександрівна

*кандидат економічних наук, завідувачка кафедри економіки та менеджменту
Полтавського інституту бізнесу ПІБ ПВНЗ «МНТУ»*

Милашенко Віталій Михайлович

*кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту
Полтавського інституту бізнесу ПІБ ПВНЗ «МНТУ»*

У сучасних умовах функціонування ТНК стало очевидно, що інформація – це самостійний виробничий фактор, потенційні можливості якого відкривають великі перспективи для зміцнення конкурентоспроможності.

Потоки інформації є тими сполучними нитками, на які нанизуються всі елементи логістичної системи. Відзначимо, що широке проникнення логістики в сферу економіки в істотному ступені зобов'язано комп'ютеризації управління матеріальними потоками і, зокрема, створення систем автоматичного управління логістичними процесами. Удосконалення кількісних показників мікропроцесорної техніки, на базі якої і створюються ці системи, визначило можливість інтеграції різних учасників логістичного процесу і дозволило з комплексних позицій підійти до управління матеріальними потоками, забезпечуючи обробку і взаємний обмін великими обсягами інформації.

В основі побудови інформаційно-логістичної системи ТНК повинні бути закладені наступні принципи: повнота і придатність інформації для користувача; точність; своєчасність; орієнтованість; гнучкість; відповідний формат даних [1, с. 106].

Формування інформаційно-логістичної системи в механізмі управління ТНК необхідно здійснювати за ієрархічним принципом, причому в логістичних інформаційних системах нумерація рівнів починається з нижчого. Такий принцип прийнятий з метою забезпечити можливість нарощування інформаційної системи вищими рангами і її включення в якості підсистеми в узагальнюючі системи і мережі більш високого порядку, якщо в цьому з'явиться необхідність.

Логістична система організації управління встановлює такий порядок, при якому інформація та інформаційні потоки між окремими організаційними одиницями мають характер інформаційного випередження. Цільовий характер випереджаючої

інформації дозволяє проводити в рамках управління об'єктивний систематичний аналіз ситуацій і приймати необхідні рішення. Самі об'єкти і предмети управління, перебуваючи в процесі функціонування в цільовий, інформаційної та організаційної взаємозв'язку, утворюють єдину логістичну систему управління процесами.

Синтез інформаційно-технічних баз, побудованих на логістичних засадах, і організаційних структур управління в цілому дозволить забезпечити:

1) більш ефективну організацію планування і управління матеріальними і грошовими потоками і чіткий розподіл завдань і функцій управління, прав і відповідальності між структурними ланками, об'єктами і предметами;

2) найкраще поєднання людських і машинних ланок в системах управління, підвищити оперативність підготовки і прийняття рішення, надійність і достовірність відображення фактичного стану процесів у всіх ланках матеріальних і грошових потоків,

3) розробка оптимальних управлінських рішень і економічність їх виконання.

З метою досягнення стійкості синтезу структур управління та інформаційно-технічних баз логістичних систем управління необхідно чітко визначати конкретний склад і характер завдань планування та управління матеріальними і грошовими потоками, розподіляючи їх за рівнями ієрархічної системи і структурним елементам.

Інформаційно-технічна база логістичних систем управління, органічно вписується в структуру управління конкретних підрозділів управління, а також взаємодії при узгодженні і оцінці кінцевих показників.

Формування вертикальних і горизонтальних взаємозв'язків має відбуватися не на звичній ієрархічній або функціональній основі, а на основі розробки спеціальних економіко-організаційних моделей вирішення управлінських завдань, що дозволяють централізувати (або децентралізувати) управлінські зв'язки при вирішенні конкретного завдання і підвищити відповідальність конкретних підрозділів і фахівців за кінцеві результати вирішення завдань при управлінні матеріальними і грошовими потоками.

Пропонуємо використовувати наступну ієрархію логістичної інформаційної системи в механізмі управління ТНК:

1) Рівень фахівців, які користуються системою для прийняття рішень:

1 – випереджаючий рівень;

- 2 – контролюючий рівень;
- 3 – керівництво середнього рівня;
- 4 – керівництво вищого рівня.
- 2) Діапазон використання інформації:
 - 5 – обробка оперативних даних (угоди, відповіді на питання);
 - 6 – інформація для оперативного планування і контролю;
 - 7 – керована інформація для тактичного планування і прийняття рішень.

Структура інформаційно-логістичної системи забезпечує внутрішню впорядкованість і організованість економічної системи. Ступінь організованості і впорядкованості підвищується в міру збільшення узгодженої взаємодії окремих її елементів. Потенціал системи добре організованих елементів вище, ніж сумарний потенціал окремих елементів. Структурована інформація перетворюється в стандарти, технології, процедури або інструкції. Використання такої інформації для регулярних операцій господарської діяльності забезпечує зниження ентропії економічної системи. При цьому виникає синергетичний ефект за рахунок високого взаємоузгодження і організованості дій окремих елементів, яке призводить до вивільнення творчого потенціалу.

Потенціал, звільняється в результаті вирішення протиріч в економічній системі, виявляється можливим використовувати для вирішення стратегічних завдань.

Вище викладене дозволяє зробити висновок про те, що логістика в даний час набула статусу концептуальної стратегії управління суспільним розвитком, що відповідає масштабам і глибині процесів глобалізації економіки.

Отже, використання інформаційних технологій в механізмі управління ТНК дозволить підняти ефективність управління матеріальними потоками на принципово новий рівень. Підвищення якості логістичних інформаційних систем дозволяє ефективно вирішувати проблеми запасів, транспортування, складування, забезпечення припливу готівкових коштів. Удосконалення інформаційного потоку не може бути досягнуто без витрат, які повинні давати істотну вигоду.

Список використаних джерел:

1. Ступницький О. І., Дашкуєв М. А. Інформаційні технології у інфраструктурі глобальних логістичних мереж. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 122 (частина II). 2014. С.104–115.

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК – МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Кононенко Руслана Миколаївна

*старший викладач кафедри економіки та менеджменту
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Ризик завжди супроводжує економічну діяльність людини, це зумовлено невизначеністю, в умовах якої відбувається людська діяльність. Безумовно, ризик залишається однією з найважливіших характеристик сучасного бізнес-середовища, що супроводжує весь процес підприємницької діяльності.

Сучасні тенденції світової економіки зумовлюють постійну необхідність пошуку нових методів та заходів мінімізації та контролю господарського ризику і його негативного впливу на підприємницьку діяльність. Українські підприємства функціонують в умовах нестабільної економічної та політичної ситуації в країні, недостатньої купівельної спроможності населення, що призводить до високої невизначеності прогнозів можливого попиту, собівартості продукції, рівня прибутковості (рентабельності) та результатів господарської діяльності.

Розуміння та застосування методів управління ризиками дає можливість приймати стратегічно вірні рішення, займати вигідну ринкову позицію з метою підвищення рівня рентабельності та стійкого розвитку підприємства. Саме тому управління ризиками має займати ключову позицію в структурі менеджменту сучасного підприємства. Ризик виникає при здійсненні будь-яких видів діяльності, пов'язаних з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, послуг), здійсненням товарно-грошових і фінансових операцій, соціально-економічних і науково-технічних проектів. В ринкових умовах ризик-менеджмент стає обов'язковим елементом діяльності підприємств усіх форм власності [4].

Ризик-менеджмент – це система управління ризиками, що включає в себе стратегію і тактику управління та спрямована на досягнення основних бізнес-цілей організації [2].

Ефективний ризик-менеджмент включає: систему управління; систему ідентифікації та вимірювання; систему супроводження (моніторингу та контролю).

Комплекс дій з ризик-менеджменту має на меті забезпечити досягнення таких цілей: 1) визначення ризиків та їх усвідомлення керівництвом організації; 2) рішення з прийняття ризику мають бути конкретними, чіткими та відповідати стратегічним завданням діяльності організації; 3) очікуваний дохід має компенсувати допустимий ризик; 4) обсяги ризиків не повинні перевищувати капітал організації; 5) стимули для досягнення високих результатів діяльності мають узгоджуватися з рівнем толерантності до ризику.

Усі підприємства при реалізації своїх бізнес-процесів систематично стикаються з необхідністю управляти різними видами ризиків. Тому, необхідно, щоб управління ризиками було одним із важливих елементів діяльності менеджерів та персоналу організації.

Концепція управління ризиком ґрунтується на таких положеннях:

- ризик – це, як правило, не статичний і незмінний, а керований параметр, на рівень якого можна і потрібно здійснювати управлінський вплив;

- вплив можна здійснити тільки на ідентифікований, проаналізований і оцінений ризик;

- високий рівень початкового ризику не повинен слугувати підставою для відмови від здійснення діяльності, пов'язаної з цим ризиком;

- завжди можна знайти ризикове рішення, що забезпечує певний компроміс між очікуваною вигодою і загрозою втрат [2].

Сучасні умови конкурентного середовища, у якому функціонують суб'єкти господарювання, висувають значні вимоги до системи управління ризиками. Система ризик-менеджменту має генерувати нові перспективні підходи до управління ризиками, враховувати при цьому галузеву специфіку конкретної організації. Це потребує серйозного наукового обґрунтування місця ризик-менеджменту в управлінській парадигмі, удосконалення механізму ризик-менеджменту та наповнення його актуальними ефективними методами. Нині досвід розвинених країн доводить, що на зміну окремим інструментам, які організації використовують із метою впливу на ризик, приходить системний погляд на ризик-менеджмент, метою якого є забезпечення максимально сприятливих умов функціонування суб'єктів господарювання.

Інтеграція ризик-менеджменту у процес управління суб'єктом господарювання має розглядатися як безперервний циклічний процес прийняття та реалізації управлінських рішень для досягнення стратегічних цілей у всіх їх функціональних підсистемах. Ризик-менеджмент органічно вбудовується в структуру управління як безпосередня частина цілісної системи управління, а не другорядний процес. При цьому об'єктом управління є не окремі ризики, а саме сукупність значущих для організації ризиків. Основні функції управління ризиками (координація, контроль, консолідація та аналіз інформації, прогнозування та розроблення коригувальних впливів, консалтинг) при цьому покладаються на спеціально організовану службу ризик-менеджменту (або фахівця зі спеціальними компетенціями – для невеликих організацій) [1].

Беззаперечною умовою ефективної діяльності підприємства є проведення на ньому дієвого ризик-менеджменту. Управління ризиками є необхідним при прийнятті стратегічних, інноваційних, інвестиційних

рішень; прогнозуванні кон'юнктури ринку, здійсненні виробничо-збутової діяльності; проведенні кредитної політики тощо. Скопенко Н. С. зазначає, що результати аналітичної оцінки свідчать про наявність на вітчизняних виробничих підприємствах лише окремих фрагментів ризик-менеджменту, що обумовлює необхідність формування на їх переважній більшості ефективної комплексної системи управління ризиками. При здійсненні управління ризиками на кожному конкретному підприємству акцент повинен бути зроблений на ті господарські процеси, що характеризуються високою ризикованістю [4].

Важливу роль у прийнятті рішень у ризик-менеджменті відіграє наявність чіткої та достовірної інформації (статистичної, економічної, комерційної, фінансової й іншої, залежно від специфіки й цілей суб'єкта господарювання).

Ненно І. М. в своїх дослідженнях зазначає, що як практики, так і теоретики ризик-менеджменту його обов'язковими елементами чи етапами вважають послідовну ідентифікацію ризиків, їх оцінку, вибір та використання методів ризик-менеджменту відповідно до пріоритетних загроз. Ключовою характеристикою інтегрованого управління ризиками підприємства стає відповідальність менеджменту на усіх рівнях прийняття рішень. При цьому систему управління розглядають на базі функціонального та системного підходів в рамках суб'єктно-об'єктної взаємодії.

Ефективне впровадження ризик-менеджменту в систему управління можливе за умови кількісного вимірювання конкретизованими індикаторами та встановлення межі допустимого ризику. Наукові підходи здебільшого сконцентровані на управлінні потенційними загрозами. Метою інтегрованого ризик-менеджменту як науковці, так і практики вважають запобігання банкрутству та збільшення вартості компанії.

Інтегрований ризик-менеджмент стає структурованим процесом управління портфелем ризиків із необхідним втіленням таких компонентів, як: організаційний супровід, інформаційно-аналітичні системи, стрес-тестування та методологічне забезпечення. Ключова характеристика стратегічного управління-ризиками в тому, що він є відповідальністю директорів зі спроможності втілити плани та стратегію компанії [3].

Отже, комплексна система ризик-менеджменту повинна стати важливою складовою загальної системи управління підприємством, яка здатна підвищити результативність господарської діяльності в умовах невизначеності його внутрішнього та зовнішнього середовища. Однією з умов функціонування системи є те, що відповідальність за ефективне управління ризиками повинна стати невід'ємною частиною управлінської діяльності кожного менеджера організації.

Список використаних джерел:

1. Дуднєва Ю. Е., Антипцева О. Ю., Обиденнова Т. С. Ризик-менеджмент: інтегрований підхід до організації. Економіка і суспільство. Випуск 20, 2019. С.229–236. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/20_ukr/31.pdf (дата звернення 11.05.20).
2. Назарчук Т. В., Косіюк О. М. Менеджмент організацій URL: https://pidruchniki.com/67898/menedzhment/menedzhment_organizatsiy (дата звернення 10.05.20).
3. Ненно І. М. Управління ризиками сучасного підприємства: категоріально-понятійний аспект. Технологический аудит и резервы производства. № 3/4(29), 2016. С.4–7.
4. Скопенко Н. С. Особливості формування комплексної системи ризик-менеджменту. URL: http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2016_32/zb32_04.pdf (дата звернення 08.05.20).

ЗАСТОСУВАННЯ КРАУДТЕХНОЛОГІЙ У МІЖНАРОДНІЙ МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Мокляк Мирослава Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Виникнення та розвиток крауд-технології, зокрема краудсорсингу, безпосередньо пов'язані з розвитком нового типу суспільства – інформаційного, що детермінувало випереджальний розвиток ІТ, формування мережевої економіки знань, розвиток соціальних мереж, нових типів е-взаємодії й універсальних інструментів з метою розв'язання поставлених завдань. У 2006 р. журналістом, письменником і редактором журналу «Wired» Джеффом Хау (англ. JeffHowe) вперше запропоновано поняття «краудсорсинг» (англ. crowdsourcing, crowd – натовп і sourcing – використання ресурсів) у статті «Схід краудсорсинга». Автор розглядає його як акт передавання деяких виробничих функцій невизначеному колу осіб, вирішення поставлених виробничих завдань добровольцям, які координують свою діяльність за допомогою інформаційних технологій [1].

Термін (crowdsourcing) був утворений з двох слів – crowd (натовп) і sourcing (підбірресурсів). Краудсорсинг – це, по-суті, насичене Інтернет-середовище, генеруюча висока напруга від сотень незнайомих один одному людей з діаметрально протилежними поглядами та характерами, які є самовмотивованими та об'єднаними інтересом до поставленої проблеми. Мистецтво краудсорсингу полягає в тому, щоб спрямовувати енергію партнерів-конкурентів у конструктивне русло, агрегувати результати їх дій в оптимальне вирішення проблеми. Колективний розум онлайн-спільноти посилюється об'єднаним керуванням, і краудсорсери не

лише виконують завдання, але й реалізують свої мрії, розвивають свій творчий потенціал, підтверджують власні амбіції, отримують задоволення від процесу, суспільне визнання, схвалення та підтримку результату власної діяльності [2].

Основною ідеєю краудсорсингу є використання ідеї «натовпу» для побудови рекламної стратегії. Краудсорсинг в рекламі, маркетингу і соціологічних дослідженнях став звичним явищем. За його допомогою можна отримати не тільки зворотній зв'язок зі споживачами, але і використовувати їх бачення і уявлення про новий продукт. В певному сенсі за допомогою краудсорсингу можна знизити витрати компанії на маркетинг та рекламу за простою схемою: фірма викладає в мережі завдання, в реалізації якого можуть взяти участь всі бажаючі [3].

Крауд-технології (краудсорсинг, краудфандинг) – це цікавий і ефективний інструмент для вирішення завдань бізнесу. Є можливості застосування крауд-технології в маркетинговій діяльності підприємств. Стратегія краудмаркетингу передбачає управління споживачем в мережових співтовариствах, комунікаційну модель управління споживачем в мережі та методи збуту в мережі Інтернет. Основним результатом стратегії краудмаркетингу є отримання клієнта-партнера. Взаємодії з іншими споживачами підсилює управлінський вплив компанії [2].

Існує безліч прикладів застосування краудтехнології, серед яких:

- компанія «Procter&Gamble» на сайті «InnoCentive» публікує проблеми, які вона не може вирішити сама, пропонуючи натомість великі грошові винагороди понад 160 тисячам осіб, які є неофіційними безкоштовними співробітниками компанії;

- «Муїї» – японська меблева компанія. Через корпоративний сайт компанія збирає нові радикальні ідеї для своїх виробів через базу, до якої входить близько півмільйона членів. Потім Муїї просить їх оцінити дизайни. Список найпопулярніших ідей передається професійним дизайнерам, які розробляють безпосередньо самі вироби;

- «Вікіпедія» – вільна енциклопедія. Пропонує користувачам самим редагувати статті;

- «Microsoft» – транснаціональна компанія з виробництва програмного забезпечення для обчислювальної техніки. Використовує метод краудсорсингу, залучаючи користувачів залишити пропозиції щодо поліпшення розробок компанії на корпоративному сайті, а також проводить опитування громадської думки.

Переваги краудсорсингу як ефективного інструменту оцінили такі компанії як Starbucks, McDonald's, Hyundai, SAS, Facebook, WhatsApp, Coca-Cola.

Краудсорсинг послідовно перетворює споживачів у дизайнерів, конструкторів, інженерів, власне виробників, рекламистів і продавців.

Краудсорсинг за короткий проміжок часу став потужним і дієвим управлінським інструментом, застосування якого в управлінні, бізнесі, різних соціальних сферах дозволяє розв'язувати актуальні, соціально важливі та нагальні задачі, використовуючи при цьому спільний інтелект, знання, компетентність як кваліфікованих фахівців, так й активних, креативних і небайдужих пересічних громадян.

Дуже важливо пам'ятати, що краудсорсинг – це аж ніяк не відповідь на всі питання, а всього лише інструмент. Дуже багато компаній намагалися застосувати цей підхід, вважаючи, що це вирішить всі їхні проблеми, і були розчаровані результатами. Однак, якщо його застосовувати правильно, в потрібному місці і в потрібний час, він здатний значно скоротити витрати (як тимчасові, так і матеріальні), знизити ризики, і в результаті можна отримати якісне рішення.

Список використаних джерел:

1. Howe J. Crowdsourcing: Why the Power of the Crowd is Driving the Future of Business URL: Mode of access: <http://www.bizbriefings.com/Samples/IntInst%20-%20Crowdsourcing.PDF> (дата звернення 6.05.20)
2. Калініна Г. М. Краудсорсинг як інноваційний управлінський інструмент і змістова компонента навчального посібника для керівників. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / Ін-т педагогіки АПН України. К.: Педагогічна думка, 2019. Вип. 15. Ч. 1. С. 230–239.
3. Майстренко О. В. Краудсорсинг: сутність, види, принципи та інструменти застосування. Економіка і суспільство, 2018. Вип. 9. С. 507–511.

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ

Свічкарь Віталій Анатолійович

кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та туризму Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Транснаціоналізація господарського життя є однією з основних складових глобальної економіки. Вона, як складовий елемент глобалізації, прямо впливала на її розвиток і майже стала її синонімом, сприяючи прискоренню процесу наближення та взаємопроникнення різних культур, цивілізацій, держав, регіонів, економічних систем, ринків та інститутів. Транснаціональні корпорації (ТНК) створили власні союзи та господарські партнерства, які пов'язані спільними майновими та немайновими відносинами, внутрішньофірмовим обміном та власністю на майже усі світові мобільні, мультифункціональні фактори виробництва.

Теоретичні концепції інвестиційної діяльності ТНК, з'явилися з середини 60-х років ХХ ст. умовно їх розподіляють на групи: теорія

ринкової влади; теорія інтернаціоналізації та привласнення; теорія міжнародної конкурентоспроможності; «податкова» теорія; еклектична теорія міжнародного виробництва [1].

Сам же термін «іноземні інвестиції», як економічне явище, вже довгий час привертає увагу вчених-економістів та неоднозначно тлумачиться у літературних джерелах. Найприйнятнішим визначенням терміну «іноземні інвестиції» в Україні, є визначення, яке дано в Законі України «Про режим іноземного інвестування» (ст. 1): «Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [4].

Іноземні інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності, які не заборонені законом, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Транснаціональні корпорації є суб'єктом сучасної глобальної економіки. Головним чинником розвитку корпорацій стали глобалізаційні процеси: відкритість національних економік, їх інтеграція у світовий економічний простір, активізація діяльності всіх суб'єктів міжнародної економіки та більш тісна їх співпраця і взаємозалежність між собою. Конкретні причини поширення транснаціональних корпорацій можуть варіюватися: це обмеження на шляху розвитку міжнародної торгівлі, сильна монопольна влада виробників, валютний контроль, транспортні витрати, відмінності в податковому законодавстві, тощо. Подолати ці бар'єри у міжнародному бізнесі можливо шляхом створення транснаціональної корпорації з розгалуженою мережею філій у різних країнах світу. Поява у світовому господарстві міжнародних корпорацій означала вихід підприємницьких структур на якісно новий рівень, визначальною рисою якого стала втрата капіталом своєї виключно національної природи.

Транснаціональні корпорації національні за капіталом та контролем, але міжнародні за сферою операцій. Вони мають зарубіжні активи, що виникли на базі прямих іноземних інвестицій. Хоча, такі корпорації мають всесвітню мережу філій, їх материнська компанія належить одній країні. Позначення «транснаціональний» саме і підкреслює зв'язок корпорацій з капіталом конкретної нації.

Термін «транснаціональні корпорації» вперше з'явився у 1960-1962 роках і визначав міжнародну компанію, що має власні філіали в двох чи більше країнах. Пізніше це визначення ТНК зазнало критики, в тому числі з тих міркувань, що такі форми міжнародного бізнесу, як ліцензування, франчайзинг, управління по контракту, можуть не передбачати створення нової юридичної особи [2].

На сьогодні найприйнятнішим є визначення запроваджене ООН. В якому транснаціональна корпорація – це компанія, що включає підприємницькі одиниці у двох або більше країнах, незалежно від їх юридичної форми та сфери діяльності. Її система прийняття рішень дозволяє проводити узгоджену політику і здійснювати загальну стратегію через єдиний керівний центр. Окремі одиниці пов'язані власністю так, що одна з них може мати значний вплив на діяльність інших і, зокрема, ділити знання, ресурси і відповідальність з іншими.

Прямі іноземні інвестиції впливають на економіку будь-якої країни (табл. 1).

Таблиця 1 – Наслідки інвестиційної діяльності транснаціональних корпорацій [5]

	Приймаюча країна	Країна, що вивозить капітал
Позитивні	Отримання додаткових ресурсів (капітал, технології, управлінський досвід, кваліфікована праця). Стимулювання розвитку національної економіки. Збільшення обсягу продукту, що виробляється. Прискорення економічного зростання країни. Отримання податків від діяльності ТНК.	Іноземні інвестиції ефективніші, ніж аналогічні внутрішні.
Негативні	Представники приймаючої країни не допускаються до участі в проведенні НДДКР. Посилена експлуатація і встановлення зовнішнього контролю з боку ТНК. ТНК можуть маніпулювати цінами з метою уникнення податків.	Державне регулювання іноземних інвестицій: заборона інвестування в окремі галузі, особливі умови інвестування. Втрати в торговому балансі. Ризик конфіскації інвестицій.

Серед численних факторів, що визначають закономірності іноземного інвестування – соціально-культурне середовище відповідної території, яке є вагомою передумовою міжнародних економічних зв'язків, у тому числі – реалізації інвестиційних проектів.

Досвід іноземного інвестування в Україні, на жаль, має багато негативних прикладів співпраці з іноземними інвесторами. Загрози, що у суспільній свідомості пов'язані із зростанням присутності іноземного бізнесу, в першу чергу транснаціонального капіталу, в Україні цілком логічні і мають місце в інших країнах світу. Тим самим стає реальністю некерована зміна галузевої структури виробництва, аж до повного перепрофілювання чи закриття підприємств з переважною участю іноземного капіталу. Зазначені небезпеки посилюються скороченням зайнятості та посиленням соціальної напруженості міст та регіонів.

Отже, транснаціональні корпорації є важливою невід’ємною частиною сучасних процесів глобалізації економіки світу. Вони мають величезний вплив на формування національних економік світу. Без залучення прямих іноземних інвестицій транснаціональних корпорацій країни не змогли б розвиватися тими темпами, якими вони розвиваються зараз.

Список використаних джерел:

1. Білошапка В. А. Транснаціональні корпорації. Донецьк: ДНУ, 2013. 205 с.
2. Гайдуцький І. П. Мотиви виходу ТНК на ринки нових країн. Банківська справа. 2018. № 4. С. 68–72.
3. Гайдуцький І. П. Розвиток транснаціональних корпорацій (ТНК) та їхній вплив на економіку країн. Економіка АПК. 2016. № 1. С. 53–58.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність». 1991. № 47. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>. (дата звернення 06.05.20)
5. Лазебник Л.Л. Інвестиційний клімат та економічна мотивація іноземного інвестування в Україні. Фінанси України. 2017. №2. С.82–88.

БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТ В ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Безрукова Наталія Валеріївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та туризму Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Бренд – це невід’ємний компонент нематеріальних активів корпорації, які формують значну частину її ринкової вартості, та одночасно являє собою важливе джерело інформації для покупців. Бренд – складний інститут, теоретичне осмислення якого дозволить, з однієї сторони, оцінити рівень цивілізованості економіки, а з іншої – виявити проблеми, що пов’язані з необхідністю вдосконалення політики держави у галузі використання антимонопольного законодавства. Ефективність сучасної економіки певною мірою визначається можливістю своєчасно отримувати повну та достовірну інформацію про наявність товару та його властивості. Бренди є одним з головних засобів формування та надання такої інформації.

Сьогодні, в умовах глобальної економіки, основною проблемою більшості компаній є те, що їх продукція не знаходить на ринку відповідного попиту, що неминуче призводить до певних втрат. І один з основних шляхів вирішення даної проблеми є створення і розвиток брендів, які можуть привабити покупців, надати їм гарантію якості товару, та створити певний емоційний зв’язок між фірмою та споживачами.

Слід відзначити, що на сучасному етапі розвитку світової економіки, продукт слід розглядати як набір утилітарних та символічних цінностей, які призначені для задоволення функціональних, соціальних, психологічних, економічних та інших потреб споживача. Саме на цьому ґрунті і виникає необхідність брендингу як можливості надати продукту нові можливості в очах споживача. Фірма, яка пропонує бренд, повинна розробляти не просто продукт або послугу, а унікальну концепцію продукту із врахуванням відповідних функціональних та символічних засобів задоволення споживача. Концепція продукту відображається не тільки у тому, як він виготовлений, але і у тому, як він названий, класифікований, упакований та прорекламований. На цьому етапі і народжується бренд, товар отримує статус, який називається у західній літературі «branded product», або товар з іменем.

Головним завданням брендингу стає диференціація продукту, тобто надання йому певних особливостей, які виділяють його серед конкурентів з метою завоювання конкретних переваг. Продукти можуть бути технологічно ідентичними, бренд товару – завжди унікальний [1].

Бренд не є юридичним інструментом, оскільки являє собою набір відчуттів споживачів по відношенню до товару. Бренд – це послідовний набір функціональних та емоційних обіцянок цільовому споживачу, які являються унікальними, мають велике значення для покупця та задовольняються через комплекс маркетингу (тобто продукт, ціна, комунікаційна політика, розповсюдження).

Але на даний час, коли на світовому ринку пропозиція перевищує попит, і поняття інновації стало майже ілюзією, важко створити щось нове, щоб привернути увагу вибагливого покупця. Слід відмітити і той факт, що вплив реклами сьогодні постійно зменшується, іноді неякісна рекламна кампанія може навіть принести збитки компанії. І покупці достатньо легко переключаються з одного продукту на інший. Можна навіть спостерігати наступну тенденцію – чим більше організацій конкурують на світовому ринку, тим менше споживачі розрізняють їх, і як наслідок цього – вимушена концентрація, злиття, що безперечно призводить до зміни бренд-стратегії.

Тому для того, що запобігти подібних ситуацій, необхідно корпорації сконцентруватися на певних джерелах конкурентних переваг, а саме [2]:

1. Надання привілеїв споживачам за допомогою концепції цінності бренду, корпоративного іміджу. Тобто необхідно чітко розуміти, що люди купують, як правило, не товар сам по собі, а вигоди, які він їм надає.
2. Концентрація зусиль фірми на витратах, що приносять додаткову вартість, взаємозв'язки зі споживачами.
3. Збільшення ефективності ланок постачання: мережеве управління, швидкість реагування, низьковитратні постачальники.

Система бренд-менеджменту транснаціональних корпорацій має базуватися на наступних передумовах:

1. Подвійна природа бренду дозволяє розглядати його як об'єкт управління та як інструмент впливу на споживачів.

2. В якості об'єкту управління бренд знаходиться під сильним впливом зовнішнього середовища. Разом з тим можливості розвитку бренду суттєво залежать від самої фірми: її стратегії, конкурентних переваг, менеджменту, досвіду маркетингової діяльності, а головне – готовності керівництва та менеджерів середнього рівня працювати з брендами.

3. Управлінські рішення, які пов'язані з брендами, є інноваційними стратегічними рішеннями (вони відносяться до організаційних інновацій корпорації), тому вимагають підтримки зі сторони вищого керівництва та подолання протидії персоналу фірми.

4. Бренд-менеджмент є частиною міжнародної маркетингової діяльності транснаціональних корпорацій, яка активно впливає на торгову політику, систему збуту та доставки, комунікаційну політику компанії, тому виникає проблема координації вказаних напрямків діяльності. У той же час управління брендами є частиною загальної системи планування та управління фірми, яка тісно пов'язана з її цільовими (стратегічними) установками та позиціями на ринку.

Але для того, щоб успішно виконувати свої функції, бренд, що створюється, повинен відповідати певним критеріям:

Охороноздатність, тобто бренд повинен бути унікальним (індивідуальним), що дозволяє його зареєструвати та забезпечити тим самим юридичний захист.

Рекламоздатність, тобто бренд повинен запам'ятовуватися, однозначно ідентифікуватися у свідомості споживачів з певною фірмою або товаром, а також мати таку характеристику, як зручність використання у рекламних матеріалах.

Вказані характеристики бренду можуть бути реалізовані у різних бренд-стратегіях. У загальному вигляді можна виділити такі бренд-стратегії багатoproфільних корпорацій [3].

Стратегія єдиного бренду. Найчастіше у якості бренду виступає назва фірми. Таку стратегію використовують фірми Heinz, Sony, IBM, Xerox, Kodak, General Electric, Yamaha. Головною перевагою такої бренд-стратегії на Заході є те, що реклама у цьому випадку має двосторонню дію: вона сприяє формуванню іміджу товару, а також іміджу фірми на фондовому ринку.

Стратегія індивідуальних брендів або, так звана, стратегія «бренд продукту». Вона передбачає закріплення певного імені за одним і тільки одним продуктом, а також виключне позиціонування. Результатом такої стратегії є те, що кожен новий продукт отримує своє власне ім'я, яке

належить тільки йому. Таким чином, у компанії з'являється портфель брендів, який відповідає портфелю продуктів. Таку стратегію можна, наприклад, спостерігати в компанії Procter&Gamble. Слід відмітити, що за умов реалізації даної стратегії, єдиний спосіб досягнути поширення бренду – це оновлення самого продукту [4].

Стратегія «бренд лінії» передбачає, що лінія відповідає інтересу на пропозицію одного продукту під однією назвою пропозицією багатьох додаткових продуктів. Це представляється розширенням пропозиції або включенням різних продуктів в одну пропозицію. Наприклад, Studio Line, продукти для волосся від L'Oreal пропонують гель, лак, спрей та ін. Те, що ці продукти повністю не пов'язані між собою для виробника, зовсім не має значення для споживачів, які сприймають їх спорідненими.

Стратегія «бренд ряду продуктів» передбачає, що ряд продуктів несе одну назву бренду та просувається через одну обіцянку. Структуру продуктових рядів можна знайти у харчовій галузі (Heinz), текстильній промисловості (Benetton), виробництві обладнання (Rowenta, Moulinex). Ці бренди об'єднують всі свої продукти через унікальний принцип, бренд-концепцію. При цьому бренд може легко розповсюджувати нові продукти, які узгоджуються з його місією. Більш того, витрати таких нових товарних впроваджень дуже низькі [5].

Стратегія «парасолькового бренду». Так, коли корпорація Nestle наносить своє ім'я на шоколад Crunch, Galak, на батончики Yes, Nuts, Kit Kat, Nescafe, корпоративний бренд підтверджує якість продуктів та діє як гарант. Ім'я Nestle ліквідує невизначеність з приводу того, що кожен продукт може запропонувати.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що власниками бренду можуть бути різні господарюючі суб'єкти, які і отримують основну економічну вигоду від його використання. Бренд – це невід'ємна частина світової економіки. Завдяки рекламній активності фірм, бренди сприяють розповсюдженню інформації про якість товарів, що виробляються, зменшуючи «дистанцію» між продавцем та покупцем. У зв'язку з цим проблеми створення брендів виходять зараз на перший план і особливо актуальні для країн, ринкові економіки яких тільки починають формуватися, та компаній, які виходять на світовий ринок, де відбувається конкуренція не товарів, а брендів за місце у свідомості споживачів.

Список використаних джерел:

1. Aaker D. Aaker on Branding: 20 Principles That Drive Success. N.-Y.: Morgan James Publishing, 2014. 208 p.
2. Kotler P. Principles of Marketing. 16-th ed. N.-Y.: Pearson Education Limited, 2016. 692 p.
3. McWilliam G. Low involvement brands: is the brands manager to blame?. Market. Intell. And Plann. 2012. № 3. P. 60–70.

4. Eliashberg J. Lilien G. L. Marketing North-Holland, 2013. Part III: Tools&Methods for Market Analysis. 334 p.
5. Doyle P. Marketing Management and Strategy / P. Doyle, P.Stern. N.–Y.: Pearson Education, 2006. 528 p.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВЛИВ DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЙ НА СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Шарова Анастасія Геннадіївна

*здобувач вищої освіти IV курсу ННІ БМ Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка*

Корсун Ірина Борисівна

*здобувач вищої освіти IV курсу ННІ БМ Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка*

Карпенко Олександр Олександрович

*здобувач вищої освіти IV курсу ННІ БМ Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка*

Науковий керівник: **Крутько М.А.** – кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка

Вплив сучасних світових тенденцій та розвиток цифрових технологій, їх запровадження і застосування в рамках розвитку соціально-економічних систем має вагоме значення для формування суспільства. Цифровізація сьогодні виступає одним із ключових питань при вивченні ролі та значення сучасних технологій в частині їх впливу на підвищення якості накопичення, обробки та аналізу економічної інформації для продукування оптимально-ефективних управлінських рішень. Таким чином, виникає необхідність в проведенні досліджень основних економічних змін, тенденцій, чинників, які мають вплив на формування відносно міцного середовища, що може гарантувати сталість, чіткість, повноту висвітлення, узагальнення та врахування облікової інформації в системі господарювання та економічної взаємодії.

Науковець Н. А. Канцедал зазначає, що «Сучасна епоха характеризується стрімким розвитком інновацій, а їх активне впровадження модифікує економічні процеси та є причиною виникнення нового типу виробництва, розширення кордонів економічної взаємодії у глобальному просторі» [1, с. 146]. В підтвердження думки авторки можна говорити про осучаснення та інноваційне насичення тих господарських процесів, які ще вчора мали застарілий характер та не несли інноваційної перспективності.

На думку Н. Л. Шишкової, перш за все «... розвиток бухгалтерського обліку за умови цифровізації суспільно-економічних відносин здебільшого пов'язаний із впровадженням ІТ-інструментів та

технологій, спрямованих на подолання недоліків існуючої контрольно-аналітичної та облікової системи. Намагання підвищити зрозумілість, лаконічність та релевантність інформаційного забезпечення управління стає рушійною силою у створенні ефективного бухгалтерського підрозділу, де розуміють управлінські стратегії та цілі, а кожне завдання виконують через перспективу подолання надмірно тривалих або необов'язкових складних процедур з помилковими або малокорисними результатами. Інформаційно-комунікаційні та цифрові ІТ-технології надають можливість інтенсифікувати процеси, впроваджувати сучасні досягнення в сфері комп'ютерних технологій. Окреслення загального механізму трансформації систем обліку, контролю й управління, запит на створення єдиного інформаційного простору зумовлює необхідність концептуальних досліджень синергетичного ефекту від ІТ-модернізації (діджиталізації) бухгалтерського обліку» [2, с. 146].

Як наголошують науковці І. Спільник та М. Палюх, «... під впливом сучасних інформаційних систем та інформаційних технологій відбуваються значні зміни в обліковій методології та практиці, що актуалізують доцільність вироблення адекватної до нових умов облікової парадигми, розвитку теоретичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо розширення і модернізації змісту бухгалтерської науки, її позиціонування як практичної діяльності, підвищення престижності і затребуваності професії бухгалтера. Нагальність досліджень в цій сфері зумовлена ще й тим, що в умовах тотальної інформатизації економіки облік ризикує втратою позицій основного постачальника економічної інформації, «розчиненням» у технологічних і багатофункціональних електронних інформаційних середовищах, розмиванням професії бухгалтера. Водночас протягом останніх десятиліть накопичилися проблеми, пов'язані зі зниженням функціональності обліку, зумовлені його консервативністю та ретроспективною спрямованістю інформації, специфічністю методів і формату продукту, значною кількістю обмежень і регламентів, домінуванням процесу над результатом, а також недостатністю інформаційної цінності облікової інформації для зацікавлених осіб, що зумовило ряд досліджень на фундаментальному рівні, спрямованих на перегляд положень його теорії, концепцій та парадигм, переоцінці ролі в формуванні інформаційного середовища управління економічними процесами, а на практичному рівні – пошук шляхів актуалізації обліку та підвищення рівня відповідності його інформації запитам користувачів» [3, с. 84].

Застосування digital-інновації, як зазначають М. М. Бенько і О. В. Сопко «...в обліку та оподаткуванні спричинило появу такого поняття, як digital-бухгалтерія. Digital-бухгалтерія – це, поняття, що характеризує бухгалтерський облік як систему, що використовує цифрові технології. Причому будь-які. Варто зазначити, що digital-бухгалтерію не слід плутати з комп'ютерною бухгалтерією, оскільки у них є істотна

відмінність. Digital-бухгалтерія включає в себе і комп'ютерну бухгалтерію, але нею не обмежується. Комп'ютерна бухгалтерія – це, бухгалтерія, що використовує комп'ютерну техніку, інформаційні технології та інформаційні системи, в т.ч. Інтернет, а digital-бухгалтерія – все вище перелічене плюс будь-які цифрові технології поза мережею. Тобто, усю цифрову комунікацію, яка відбувається в режимі онлайн і оф-лайн» [4].

Отже, основним завданням сьогоdnішнього оперативного реагування і нормативно-правового регулювання на швидкі тенденції до змін в системі реалізації облікового забезпечення господарської діяльності – це запровадження механізму моніторингу цих змін та адаптації їх до норм чинного законодавства, осучаснення підходів до формування компетентностей майбутніх фахівців з облік та оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. Облік і фінанси. 2019. № № 1(83). С. 28–34.
2. Шишкова Н. Л. Перспективи IT-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. Економічний вісник. 2019 № 3. С. 146–159.
3. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Міжнародний науковий журнал. 2019. Вип. 1-2. С. 83–96.
4. Бенько М.М. Digital-бухгалтерія: сутність та змістові характеристики. URL:https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/31725/OAAO_18_99.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 30.04.2020).

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Заглада Катерина Анатоліївна

здобувач вищої освіти IV курсу ННІ БМ

Рибка Людмила Петрівна

здобувач вищої освіти IV курсу ННІ БМ

Борзенко Ірина Андріївна,

здобувач вищої освіти IV курсу ННІ БМ

*Харківського національного технічного університету сільського господарства
імені Петра Василенка*

Науковий керівник: **Бірченко Н.О.** – кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного
університету сільського господарства імені Петра Василенка

Значення обліково-аналітичної системи в прийнятті науково-обґрунтованих управлінських рішень в умовах мінливого зовнішнього середовища, невизначеності поведінки господарюючих суб'єктів ринку істотно зростає і залежить від якості обліково-звітнього процесу.

Сучасні економічні відносини, в яких функціонують підприємства, вимагають використання ефективних управлінських технологій, що сприяють збереженню їх фінансової стійкості й платоспроможності. У такій ситуації прийняття управлінського рішення як тактичного, так і стратегічного характеру має базуватися на достовірній оперативній інформації в необхідних аналітичних розрізах.

Л.О. Волощук вважає, що «обліково-аналітичне забезпечення – це єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, що взаємодіють через інформаційні потоки в процесі формування й передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості й ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами» [1, с. 330].

О.В. Побережець та Г.В. Макаревич «під обліково-аналітичним забезпеченням управління підприємства розуміють систему накопичення, узагальнення та передачі інформації, яка допомагає управлінцям відповідного рівня приймати рішення, здійснювати планування та контролювати діяльність суб'єкта господарювання у сучасних умовах» [2, с. 59]

На думку Вольської В. В., «обліково-аналітичне забезпечення являє собою сукупність процесу збору, підготовки, реєстрації та зведення облікової інформації підприємств залежно від законодавчо встановленої системи ведення обліку, і проведеного на основі цієї інформації глибокого аналізу із застосуванням певних методів і прийомів» [3, с. 86].

Обліково-аналітичне забезпечення господарюючих суб'єктів дозволяє ефективно реалізувати основні функції управління, під якими розуміють відокремлені напрями управлінської діяльності, що відрізняються за видами і обсягами управлінської праці, а також термінів їх виконання. В умовах фінансової кризи обліково-аналітичне забезпечення процесу управління господарюючими суб'єктами виступає одним з визначальних чинників підвищення ефективності їх діяльності.

Особливо важливими елементами його функціонування є управлінський облік й контроль витрат.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система збору, обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [4].

На нашу думку, управлінський облік – складна система, що об'єднує сукупність форм і методів планування, обліку, контролю і

аналізу, і призначена для інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

Управлінський облік базується на методиках, тісно пов'язаних з функціональними процесами на підприємстві. Незважаючи на те, що на практиці зазвичай використовуються окремі елементи управлінського обліку, важливо, щоб ці елементи були об'єднані в єдину систему, орієнтовану на досягнення головного результату – підвищення якості управління підприємством. Залежно від цілей довгострокового розвитку підприємства і стратегії по їх досягненню, а також інформаційних потреб менеджерів різних рівнів і напрямків, побудова системи управлінського обліку в різних господарюючих суб'єктах має свої особливості.

Управлінський облік, ґрунтуючись на первинних облікових даних, формує інформаційну базу для аналізу і прийняття ефективних управлінських рішень.

Таким чином, управлінський облік, як складова частина системи управління підприємством, покликаний формувати інформацію для стратегічного планування та тактики функціонування підприємства в цілому, здійснення окремих господарських операцій, оптимізації використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, оцінки ефективності діяльності в цілому і в розрізі підрозділів, виявлення ступеня рентабельності окремих видів продукції (робіт, послуг); коригування керуючих впливів на хід виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг).

Список використаних джерел:

1. Волощук Л. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. Праці Одеського політехнічного університету. 2011. Вип. 2 (36). С. 329–334.
2. Побережець О. В., Макаревич Г. В. Обліково-аналітичне забезпечення процесу управління результатами діяльності підприємства. Економіка. фінанси. право. 2017. № 2/2. С. 58–61.
3. Вольська В. В. Методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення та аудиту управлінської діяльності аграрних підприємств.. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип. 3(24). С. 83–88.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 12.05.20)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Крутько Маргарита Анатоліївна

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту
Харківського національного технічного університету сільського господарства
імені Петра Василенка*

Розвиток сучасних економічних систем супроводжується багатоаспектними тенденціями, які стимулюють до розробки пошуку економічно-вигідних та соціально-адаптованих інноваційних заходів в частині нарощення економічного потенціалу аграрного сектору економіки країни. До таких інноваційних інструментів розвитку системи забезпечення аграрного сектору можна віднести механізми інтеграційної взаємодії. Саме інтеграційні процеси виступають каталізатором поліпшення матеріально-технічного стану тих господарюючих суб'єктам, яким це необхідно та нарощення агрегованого потенціалу великих корпорацій. На сьогодні розвиток інтеграційних процесів в аграрному секторі економіки України супроводжується рядом економічних викликів, які гальмують отримання результатів від такої співпраці. Виникає необхідність до пошуку та встановлення сучасних основних тенденцій ключових елементів налагодження системи співпраці в секторі.

В сучасних умовах господарювання і розвитку національної економіки левову частку займає агропромисловий комплекс з усіма властивими йому соціально-важливими напрямками забезпечення нормального функціонування країни. Розбудова національної економіки – пріоритетне завдання сучасної стратегії розвитку України. Існує гостра потреба в формуванні концептуальних основ розвитку механізмів запровадження інтеграційних процесів між господарюючими суб'єктами. Співпраця між ними можлива за сприятливих умов, які потребують пошуку і розробки принципово нових науково-технічних засобів та інструментів, що здатні забезпечити їх подальшу позитивну динаміку і розвиток в умовах жорсткої конкуренції. Активізація розвитку та становлення нових форм прояву господарюючих суб'єктів в аграрному секторі вимагають пошуку теоретичних, концептуальних і методологічних положень наукового поштовху співпраці нового типу. Активізація розвитку інтеграційних процесів в аграрному секторі посилює узгодженість економічних інтересів безпосередніх учасників агропромислової інтеграції, росту динаміки показників ефективності й результативності їх господарювання. Проведені дослідження підсилюють значення впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, які є важливими для

формування суджень і рішень при виборі форми прояву агропромислової інтеграції [1, с. 5-6]. В підтвердження можна говорити про перспективність розвитку таких процесів базуючись на досвіді розвинених країн де інтеграція стала важливим антикризовим елементом по стабілізації аграрного сектору.

В економічному плані розвиток інтеграційних процесів має корелюватися з напрямком інтеграційної взаємодії в рамках європейської співпраці та як наслідок – нарощувати інтеграційні зв'язки та стимулювати розвиток продуктивних сил [2, с. 90].

Розмежування основних важелів управління інтеграційними процесами можна провести за рахунок поділу їх на міжтериторіальний, економічний, організаційний, техніко-технологічний, логістичний, фінансовий. За рахунок чіткої взаємодії запропонованих чинників можливе налагодження успішного механізму управління інтеграційними процесами в аграрному секторі, для більшої ефективності діяльності інтегрованих структур та економіки в цілому. Дослідження в частині теоретико-методологічного забезпечення управління інтеграційними процесами аграрного сектору дадуть можливість вивести аграрний сектор на новий рівень розвитку [3, с. 56].

Забезпечення втілення інструментів розвитку інтеграційних процесів доцільно створити регіональні центри підтримки інтегрованих агропромислових структур в кожній області і наділити їх повноваженнями контролюючого і регулюючого органу, який виступить координатором в вирішенні практичного впровадження інтеграційних процесів з органами влади, державних реєстрів, статистично та фіскальної служби. До повноважень центру можуть входити функції надання допомоги: в вирішенні спірних питань, різнопланових консультацій, роз'яснень, підтримки та ін. Такий інструментальний підхід до налагодження системи інтеграційного розвитку суб'єктів агробізнесу виступить дієвим механізмом забезпечення комфортного та поступального налагодження взаємовідносин і скорішого економічного одужання господарюючих суб'єктів в аграрному секторі та стимулювати розвиток інтеграційних процесів аграрного сектору у цілому по країні [4, с. 105].

Необхідно дотримуватися всіх сучасних тенденцій, чинників та правил, які впливають на формування загальної картини запровадження механізму інтеграційних зрушень в аграрному секторі. Виконання основних умов в ринковій економіці спонукає до адаптації інтеграційних процесів з усіма паралельними течіями, які мають місце в зазначеному середовищі. За рахунок адаптивності інтеграції можлива нормалізація попиту та пропозиції, налагодження системи здорової, прозорої конкурентної боротьби на ринку. Стимуляція пошуку нових

каналів збуту та вихід на міжнародну арену. Не можна забувати про вплив кон'юнктури ринку на діяльність будь-якого господарюючого об'єкту в частині його товарної пропозиції в рамках економічних відносин, які носять ринкових характер [5, с. 7].

Отже, на сьогодні при встановленні основних тенденцій, чинників та віянь в економічному просторі потрібно концентрувати увагу та націлювати дію економічних процесів на стабілізацію соціально-економічного стану як кожного окремого господарюючого суб'єкта так і аграрного сектору взагалі.

Список використаних джерел:

1. Крутько М.А. Розвиток інтеграційних процесів в аграрному секторі економіки України: монографія. Х.: ФОП Бровін О.В., 2019. 320 с.
2. Крутько М.А. Теоретичні засади розвитку інтеграційних процесів у вітчизняному агропромисловому комплексі. Актуальні проблеми сучасної науки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Полтава: ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», 2015. С. 88–90.
3. Крутько М.А. Компаративний аналіз теорій управління інтеграційними процесами в аграрному секторі. Науковий журнал «Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво». № 2 (107). 2019. С. 53–56.
4. Крутько М.А. Інструментальне супроводження інтеграційного розвитку суб'єктів агробізнесу. Електронний науково-практичного журналу «Східна Європа: економіка, бізнес та управління». № 3 (20). 2019. С. 103–106.
5. Крутько М.А., Ульяновченко О.В. Тенденції розвитку інтеграційних процесів в аграрному секторі економіки. Журнал «Інвестиції: практика та досвід». № 18. 2019. С. 5–8.

ХЕДЖУВАННЯ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ

Бірченко Наталія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка

Особливістю банківської діяльності є широка сфера управління, яка охоплює грошовий обіг та кредитні відносини на макро- та мікрорівнях, а також наявність значного ризику при виконанні грошових операцій. Такий ризик пов'язаний з дією численних внутрішніх та зовнішніх факторів, які характерні для грошового ринку, а відповідно, і для діяльності банківських установ.

Під банківським ризиком Л. О. Примоста розуміє можливість зазнати втрат у разі виникнення несприятливих для банку обставин [1].

На думку А. О. Єпіфанової та Т. А. Васильєвої, банківський ризик – це «кількісно оцінена ймовірність невідповідності обсягових, просторових та часових параметрів фінансових потоків банку очікуванім; яка формується у результаті цілеспрямованої дії або бездіяльності зацікавлених суб'єктів економічних відносин, що відбивається на зміні його фінансового стану та динаміки розвитку» [2].

На нашу думку, банківський ризик – це загроза втрати банком частини ресурсів, недоодержання доходу або виникнення додаткових витрат в результаті здійснення фінансових операцій.

В залежності від сфери виникнення банківські ризики можна поділити на зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх відносяться ризики, що не пов'язані з діяльністю банку або конкретного клієнта, а саме: політичні, економічні та ін.

Внутрішні ризики – це загроза втрати фінансових ресурсів в результаті основної та допоміжної діяльності банку. Втрати від основної діяльності являють собою найпоширенішу групу ризиків, до якої відносять кредитний, відсотковий та ринковий ризики. Ризики від допоміжної діяльності банку включають в себе втрати щодо формування депозитів, ризики по новим видам діяльності тощо.

Наявність великої кількості ризиків знижує стабільність роботи комерційних банків. Тому управління ризиками відіграє все більшу роль і є одним з найважливіших умов забезпечення економічної безпеки банку.

Серед великої кількості банківських ризиків значне місце займає кредитний ризик, під яким розуміють ймовірність того, що вартість активів банку, насамперед кредитів, зменшиться в зв'язку з неспроможністю або небажанням клієнта (позичальника) повернути борг або частину боргу, включаючи відсотки згідно з договором.

Інноваційним методом управління кредитним ризиком є хеджування, сутність якого полягає в тому, що ціна майбутньої операції фіксується наперед у відповідній угоді.

Згідно Постанови правління НБУ «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України», «хеджування – метод пом'якшення ризику, який полягає у визначенні об'єкта хеджування та підборі до нього адекватного інструменту хеджування. Полягає в компенсації збитків від об'єкта хеджування за рахунок прибутку від інструменту хеджування, які виникають за одних і тих самих умов чи подій. За наявності схеми хеджування банк повністю ліквідовує як ризик, так і можливість отримання додаткового прибутку: якщо умови чи події будуть сприятливими з точки зору об'єкта хеджування, то будь-який прибуток автоматично перекриватиметься збитками від інструменту хеджування» [3].

Використання технологій хеджування при управлінні кредитними ризиками представляє собою передачу певної частини кредитних ризиків третім особам за допомогою кредитних похідних (деривативів). До їх числа можна віднести кредитні, індексні свопи, свопи до першого дефолту і на повну прибутковість, форвард і опціон на кредитний спред, сек'юритизація боргових зобов'язань та ін.

Контракт, який служить для страхівки від ризиків зміни курсів (цін), носить назву «хедж», а господарюючий суб'єкт, який здійснює хеджування, – «хеджер». Цей метод дає можливість зафіксувати ціну і зробити доходи чи видатки більш передбачуваними. При цьому ризик, пов'язаний з хеджуванням, не зникає.

Існує дві операції хеджування: хеджування на підвищення і хеджування на зниження. Хеджування на підвищення (хеджування купівлю) являє собою операцію з купівлі термінових контрактів або опціонів. Хедж на підвищення застосовується в тих випадках, коли необхідно застрахуватися від можливого підвищення цін (курсів) у майбутньому.

Хеджування на зниження (хеджування продажем) – це біржова операція з продажем термінового контракту. Хеджер, здійснює хеджування на зниження, передбачає здійснити в майбутньому продаж банківських послуг.

Залежно від використовуваних видів похідних цінних паперів розрізняють наступні механізми хеджування ризиків.

1. Хеджування з використанням ф'ючерсних контрактів – це механізм нейтралізації ризиків за операціями на товарній або фондовій біржах шляхом проведення протилежних угод з різними видами біржових контрактів.

2. Хеджування з використанням опціонів – характеризує механізм нейтралізації ризиків за операціями з цінними паперами, валютою, реальними активами або іншими видами деривативів. В основі цієї форми хеджування лежить угода з премією (опціоном), що сплачується за право (але не зобов'язання) продати або купити протягом передбаченого опціонним контрактом терміну цінний папір, валюту, реальний актив або дериватив в обумовленій кількості і по заздалегідь обумовленою ціною.

3. Хеджування з використанням операції СВОП – характеризує механізм нейтралізації ризиків за операціями з валютою, цінними паперами, борговими фінансовими зобов'язаннями банку. В основі операції «СВОП» лежить обмін (купівля-продаж) відповідними фінансовими активами або фінансовими зобов'язаннями з метою поліпшення їх структури і зниження можливих втрат.

Для того щоб кредитні деривативи стали реальними інструментами страхування кредитних ризиків в Україні і вітчизняні банки могли використовувати накопичений світовий досвід застосування цих

інструментів, необхідно визначити основні напрямки розвитку вітчизняного ринку кредитних деривативів.

1. Необхідне чітке законодавче регулювання діяльності, пов'язаної з використанням похідних фінансових інструментів. Недосконалість законодавства є одним з головних факторів, що стримують розвиток ринку кредитних деривативів.

2. Поряд з розробкою законодавства для успішного функціонування ринку кредитних деривативів необхідний розвиток інфраструктури ринку похідних цінних паперів.

3. Наступним важливим кроком розвитку вітчизняного ринку кредитних деривативів є забезпечення прозорості інформації про банки і позичальників, зокрема створення рейтингових агентств.

4. Проведення політики щодо запобігання відтоку інвестиційної активності за кордон.

Якщо буде досягнуто порозуміння механізму роботи нових інструментів і створені умови для їх функціонування, то комерційні банки зможуть використовувати кредитні деривативи як ефективний метод регулювання кредитних ризиків в повному обсязі.

Список використаних джерел:

1. Примостка Л.О., Лисенюк О.В., Чуб О.О. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія. Київ: КНЕУ, 2008. 456 с.
2. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій. За ред. д-ра екон. наук, проф. А.О. Спіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 283 с.
3. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова правління НБУ від 02.08.2004 р. № 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04> (дата звернення 12.05.20)

ЛІЗИНГ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Меняйлова Галина Євгеніївна

кандидат економічних наук, доцент кафедри автомобільного транспорту та транспортних технологій Філії Класичного приватного університету у м. Кременчук

Якісне та ефективне транспортне обслуговування в усіх його багатосторонніх проявах виступає обов'язковою умовою нормального функціонування будь-яких виробничих, соціальних, економічних процесів. Необхідним є постійне покращення рівня організації, планування та управління для всіх рівнів та складових частин транспортного ринку [1, с. 6].

Ринкові відносини, що вирішальним чином впливають на економічну і технологічну діяльність систем та суб'єктів транспортного ринку, обумовлюють виникнення проблем підвищення конкурентоспроможності, ефективності використання ресурсів автотранспортних підприємств. Головною проблемою у вирішенні цих задач є наявність автопарку, що не відповідає сучасним вимогам безпеки, екологічності надійності, і нестача фінансів для оновлення морально застарілої техніки (сьогодні на автотранспортних підприємствах транспорт амортизований на 60%-70%).

У світовій практиці господарювання засобом вирішення питань щодо закупівлі нового автотранспорту в умовах фінансових обмежень є лізинг.

Лізинг (англ. *Leasing* – оренда) – довготермінова оренда (від 6 місяців до кількох років) машин, обладнання транспортних засобів, виробничих споруд на умовах на умовах поворотності, терміновості й платності на підставі відповідного договору між орендодавцем і орендарем, що передбачає можливість їх наступного викупу орендарем [2, с. 184]. У визначенні лізингу Світовим банком зазначається, що лізинг дозволяє використовувати майно, що є власністю однієї сторони іншій стороні в обмін «на обумовлені контрактом лізингові платежі».

Аналіз нинішнього стану лізингового ринку показує, що в більшості випадків предметом лізингу є транспортні засоби, сільгосптехніка, офісне і банківське обладнання, обладнання для харчової промисловості, громадського харчування, яке досить швидко окупається.

За економічної кризи більшість підприємств України неспроможні власними коштами здійснювати технічне оновлення виробництва. Відтак виникає об'єктивна необхідність розвитку лізингового бізнесу, що робить ефективним залучення приватних інвестицій для фінансової підтримки підприємств.

В Україні діє ряд лізингових компаній, які надають технічні засоби в лізинг. Їх кількість, зареєстрована у минулому році, перевищила за сотню. Згідно з дослідженням, на українському ринку найбільше користуються лізингом дві галузі – транспортна та сільське господарство [6].

Перевагами лізингу для автотранспортних підприємств в порівнянні з отриманням кредитів на закупівлю автомобілів є:

- можливість оновлення парку кожні 2-4 року;
- у лізингоотримувача відпадає необхідність набувати майно у власність, виводячи з обороту значні засоби;
- на предмет лізингу не може бути накладений арешт у зв'язку з фінансовими проблемами лізингоотримувача;

- сума передоплати й щомісячних платежів, а також їхня періодичність за узгодженням сторін можуть змінюватися;

- протягом усього строку оперативного лізингу автомобіль перебуває на балансі лізингодавця, а по закінченні договору він може перейти на баланс лізингоотримувача по залишковій вартості;

- можливість лізингоотримувачу організувати (розширити) автопарк без великих одноразових витрат і залучення позикових засобів;

- фінансові показники клієнта не погіршуються, тому що в балансі ніяк не відбиваються пов'язані з лізингом довгострокові зобов'язання;

- за клієнтом закріплюється першочергове право викупу автомобіля по закінченні лізингу.

В Україні застосовуються такі види лізингу автомобілів:

Фінансовий лізинг:

- автомобіль перебуває на балансі клієнта;

- податкова накладна на вартість автомобіля видається при передачі автомобіля;

- для автотранспортних підприємств лізингові платежі відносяться до валових витрат.

У Законі України «Про фінансовий лізинг» дано таке визначення операції фінансового лізингу: «За договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (Постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (Лізингові платежі)» [5].

Оперативний лізинг:

- автомобіль перебувати на балансі лізингодавця;

- лізингові платежі відносяться до валових витрат на 100% по комерційних і вантажних автомобілях і на 50% по легкових автомобілях;

- фінансові зобов'язання не відбиваються в балансі клієнта.

На початку 2018 року кількість лізингових договорів в Україні становила 50% від рівня 2013 року, тоді як загальна вартість цих договорів зменшилася втричі. Аналогічна ситуація з обсягом нового бізнесу: у 2013 році укладено 11 тисяч договорів на суму 3,947 млрд дол. США порівняно з 7 752 договорами на суму 462 млн дол. в 2017 році [6].

Загальний обсяг лізингових угод в Україні становив лише 0,2% від ВВП, у той час, як у країнах ЄС він на порядок вищий – 2%.

Велику перспективу для розгортання інвестиційної діяльності в Україні має стимулювання лізингових операцій як гарантованого виду

товарного інвестування. В цьому контексті опрацьовуються питання створення мережі лізингових компаній та спеціалізованих лізингових фондів виробничих потужностей.

Функціональне навантаження лізингових компаній та фондів очікується достатнім: виявлення лізингових потужностей та ведення їх реєстру; відбір заявок потенційних лізингоотримувачів; передача останнім об'єкту лізингу і, звичайно, контроль, координація ситуації на всіх етапах реалізації лізингових угод.

На сьогодні, в умовах фінансової кризи існує одна умова успішності діяльності лізингових компаній – це державна підтримка лізингових відносин. Враховуючи те, що кожен учасник лізингової угоди фіксує свої податкові зобов'язання перед державним і місцевим бюджетами і сприяє їх наповненню, слід вважати доцільним вкладення якоїсь частини коштів на підтримку українського підприємництва у створення фірм лізингодавців.

Список використаних джерел:

1. «Організація перевезень і управління на транспорті» Методичний посібник. Харківський національний автомобільно – дорожнього університету, 2007. 53 с.
2. Економічна енциклопедія: Т.2 Редкол.: Мочерний С.В. (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 848 с.
3. Національна акціонерна компанія «Укragролізинг» Офіційний сайт URL:www.ukragroleasing.com.ua. (дата звернення 07.05.20)
4. Дані сайту ТОВ «Транс Рент» URL:www.avtoleasing.com.ua. (дата звернення 04.05.20)
5. Про фінансовий лізинг Закон України від 16 січня 2004 р. № 1381-15. Відом. Верхов. Ради України. 2004. №15. С. 231.
1. 6.Фінансовий лізинг в Україні: поточний стан та перспективи розвитку URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2541156-finansovij-lizing-v-ukraini-potocnij-stan-ta-perspektivi-rozvitku.html> (дата звернення 12.05.20).

ЗНАЧЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Забігайло Артур Володимирович

*здобувач вищої освіти II курсу, магістр Полтавського інституту бізнесу
ПВНЗ «МНТУ»*

Науковий керівник: **Кононенко Р.М.** – старший викладач кафедри економіки та менеджменту Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Кожен суб'єкт підприємницької діяльності намагається в умовах невизначеності ринкової ситуації, високого ступеню ризику, недосконалості нормативних актів, які регулюють діяльність підприємницьких структур, відсутності достовірної інформаційної бази максимально ефективно формувати та використовувати наявні ресурси.

Недосконалість податкового законодавства, бажання вижити в несприятливому економічному середовищі супроводжуються недостовірним відображенням інформації в різних формах фінансової звітності. А саме ці дані повинні бути відкритими для контрагентів і є необхідним джерелом інформації для оцінки фінансового стану підприємства.

Фінансова діяльність підприємства спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової та кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Проведення аналізу фінансового стану діяльності підприємства забезпечує пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи та виконання зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Серед науковців, які приділяють значну увагу дослідженням фінансового стану підприємств, слід виділити таких як І. Т. Балабанов, Л. А. Бернстайн, І. О. Бланк, Ю. Брігхем, Л. Гапенські, Т. Р. Карлін, А. П. Ковальов, В. В. Ковальов, М. Н. Крейніна, Л. А. Лахтіонова, Г. В. Савицька, В. Т. Савчук, О. С. Стоякова, Р. Холт, А. Д. Шеремет та інші.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, зокрема, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідні для визначення дохідності підприємства та ефективності управління ним.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [1].

Управління фінансовою діяльністю підприємства спрямоване на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Тому необхідно систематично проводити оцінку фінансового стану підприємства, для забезпеченні стабільності його діяльності.

Завдяки оцінці фінансового стану підприємства з'являється можливість виявлення резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку, які дозволять

стабілізувати фінансовий стан. Узагальнення результатів проведеного аналізу використовується для розробки планів і прогнозів фінансового оздоровлення підприємства.

Для оцінки фінансового стану використовуються різні методи, прийоми та методики аналізу.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Можна назвати шість основних прийомів аналізу: горизонтальний (часовий) аналіз; вертикальний (структурний) аналіз; трендовий аналіз; аналіз відносних показників (коефіцієнтів); порівняльний аналіз; факторний аналіз.

В економічній теорії та практиці існують різні класифікації методів, зокрема: неформалізовані та формалізовані методи аналізу.

Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. До них належать методи: експертних оцінок і сценаріїв, психологічні, морфологічні, порівняльні, побудови системи показників, побудови системи аналітичних таблиць. Ці методи характеризуються певним суб'єктивізмом, оскільки в них велике значення мають інтуїція, досвід та знання аналітика.

До формалізованих методів фінансового аналізу належать ті, в основу яких покладено жорстко формалізовані аналітичні залежності, тобто методи: ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, виокремлення ізольованого впливу факторів, відсоткових чисел, диференційний, логарифмічний, інтегральний, простих і складних відсотків, дисконтування.

У процесі фінансового аналізу широко застосовуються і традиційні методи економічної статистики (середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки), а також математико-статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, факторний аналіз, метод головних компонентів) [3].

Фінансовий стан підприємства характеризує забезпеченість власними оборотними коштами, оптимальне співвідношення запасів товарно-матеріальних цінностей з потребами виробництва, своєчасне проведення розрахункових операцій, платоспроможність.

Відносні показники оцінки фінансового стану підприємства необхідно порівнювати з: аналогічними даними за попередній період; аналогічними даними інших підприємств; загальновизнаними нормами; кращими зразками. Що надасть можливість підприємству, зорієнтуватися яким напрямом діяльності необхідно приділити більше уваги.

Першочергові завдання аналізу фінансового стану:

виявлення забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами і перевірка їх цільового використання; оцінка ступеня виконання планових фінансових заходів, програм, плану фінансових показників; визначення платоспроможності підприємства і ліквідності балансу; оцінка дотримання фінансової, розрахункової і кредитної дисципліни; оцінка ефективності використання капіталу; оцінка оборотності капіталу; оцінка ділової активності підприємства; своєчасне виявлення і усунення недоліків у фінансовій діяльності, пошук резервів і можливостей економного, раціонального використання фінансових ресурсів та розробка конкретних заходів щодо втілення їх у виробничий процес [2].

Інформаційною базою для оцінки фінансового стану підприємств вважаються дані бухгалтерського обліку, статистичної та фінансової звітності. Дані фінансової звітності є підставою не тільки для оцінки результатів звітного періоду, а й для їх прогнозування. Так, інформація щодо фінансового стану та результатів діяльності часто використовується як підстава для прогнозування майбутнього фінансового стану.

Отже, неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства для вирішення поточних та перспективних фінансово-господарських проблем. Від правильної, своєчасної та якісної оцінки фінансових ресурсів залежить ефективне прийняття фінансових управлінських рішень, що забезпечують функціонування та конкурентоспроможність підприємства.

Список використаних джерел:

1. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства: Навч. посібник. К.: Алерта, 2003. 486 с.
2. Фурик В. Г., Кулик І. М. Фінанси підприємств: практикум. URL: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/fin/3.htm> (дата звернення 28.04.20)
3. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. К.: Кондор, 2005. 196 с.

ЕФЕКТИВНА КОМУНІКАЦІЯ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Новохатько Максим Сергійович

здобувач вищої освіти III курсу Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Науковий керівник: Кононенко Р.М. – старший викладач кафедри економіки та менеджменту Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Ефективність роботи менеджера залежить як від його вміння працювати з людьми, так і від того, як він працює з інформацією. Основною вимогою для прийняття ефективного об'єктивного рішення або навіть розуміння масштабів проблеми є наявність точної інформації. Єдиним способом отримання такої інформації вважається комунікація.

Комунікації визначають як способи, за допомогою яких між людьми виникають зв'язки.

Комунікація – процес обміну інформацією та змістовим значенням між двома або більше людьми (тобто передача інформації), який здійснюється заради досягнення спільних цілей.

Ефективна комунікація можлива тільки в тому випадку, коли її учасники керуються принципом співпраці й реалізують відповідну поведінку. Принцип співпраці передбачає, що учасник комунікації враховує не лише власні інтереси, але й інтереси інших учасників. Цей принцип протиставлений як агресивному відстоюванню своєї точки зору, так і жертвності, відмові від своїх інтересів заради інтересів іншого. Ефективна комунікація характеризується взаєморозумінням учасників [2].

Суть комунікативної функції керівництва полягає в тому, що поза спілкуванням з учасниками взаємодії неможливе розв'язання управлінських завдань, прийняття управлінських рішень, професійне зростання керівника та його співробітників. Без спілкування керівника із співробітниками, без взаємного обміну ідеями, думками та інформацією не може бути справжньої взаємодії, а отже й управління.

Управлінська діяльність керівника здійснюється в умовах спільної активності, взаємодії та діалогу і полягає у розв'язанні управлінських завдань засобами комунікації (спілкування), у передаванні знань і досвіду учасникам взаємодії [3].

У професійній діяльності використовують такі види комунікацій:

- між організацією та середовищем;
- міжрівневі (ієрархічні);
- між різними відділами (підрозділами);
- між працівниками організації;
- між керівником і підлеглими;

– між керівником і робочою групою.

Комунікації між організацією та середовищем спрямовані на обмін повною й достовірною інформацією з метою підтримання життєдіяльності організації та формування її позитивного іміджу.

Міжрівневі (ієрархічні) комунікації в організації сприяють формуванню у працівників почуття єдності, спільності інтересів, необхідності скоординованих дій. Метою таких комунікацій є підтримання внутрішньої стабільності організації, керованості процесів, що в ній відбуваються.

Комунікації між різними відділами (підрозділами). Обмін інформацією між ними є передумовою координування їх злагодженої діяльності.

Комунікації між працівниками організації виникають за потреби спільного виконання певних завдань, вирішення проблем, пов'язаних з функціонуванням організації.

Комунікації між керівником і підлеглими. Основою комунікативної діяльності є обмін інформацією стосовно завдань, пріоритетів і очікуваних результатів; залучення до вирішення завдань відділу; обговорення проблем ефективності роботи; удосконалення і розвитку здібностей працівників тощо.

Комунікації між керівником і робочою групою здійснюються у випадках організації групового виконання робіт і сприяють підвищенню ефективності установи загалом [4].

Комунікації в управлінні – важливий інструмент виконання основних управлінських функцій: організації, мотивації, планування і контролю.

Аналіз комунікативної природи управління людьми дає можливість визначити такі його особливості:

– в управлінському процесі все перебуває у взаємодії та єдності – комунікації;

– комунікація як функція управління наділена інтегративною здатністю, що забезпечує реалізацію інших функцій;

– спілкування є принципово соціальним і діалогічним феноменом;

– керівник і підлеглий у процесі обміну інформацією, взаємодії та взаємного сприйняття є активними учасниками спільної діяльності;

– управлінська діяльність здійснюється в конкретному соціально-психологічному просторі, охоплюючи відносини всередині організації та її зовнішні зв'язки;

– у процесі управління реалізується комунікативний потенціал учасників спільної діяльності та спілкування;

– ефективність комунікації зумовлюють характер управлінської діяльності, індивідуальні психологічні особливості учасників взаємодії, вибірковість відносин, рівень групової сумісності та ін.;

– керівник і підлеглий за комунікативного підходу до управління постійно перебувають у процесі комунікації;

– процес управління є не тільки контактом з людиною або групою людей, а й комплексом прихованих проблем, конфліктів, бар'єрів комунікативного процесу, який утворює смислову тканину згоди – незгоди, довіри – недовіри, поваги – неповаги та ін. [3].

Неправильна форма управлінського спілкування породжує негативні реакції учасників взаємодії, серед яких:

– незадоволеність від належності до установи, в якій відбувається процес діяльності;

– незадоволеність від процесу роботи;

– виникнення інтриг та конфліктів;

– накопичення невисловлених образ;

– невизначеність стосунків тощо [3].

Сутність управлінської інформації полягає в забезпеченні інтегрованої системи звітності, що дає кожному рівневі управління «потрібну» інформацію в «потрібний» час.

На сьогодні інформація розглядається як один із найважливіших ресурсів розвитку суспільства разом з матеріальними, енергетичними і людськими.

Інформація, як сукупність потрібних відомостей і даних для успішного здійснення аналізу, контролю, прийняття й організації виконання управлінських рішень, є невід'ємною складовою ефективного управління організаційно-економічними процесами та підприємницькою діяльністю.

Інформація в процесі комунікації передається не лише з метою прийняття раціональних рішень, а й для того, щоб вони могли виконуватись. Звичайно, якщо керівництво надає підлеглим інформацію щодо обґрунтування своїх рішень, це значно збільшує шанси їх успішного виконання. Доти, доки працівники не зрозуміють, яку винагороду їм запропонує організація за якісно виконану роботу, вони не можуть на неї добре працювати.

Комунікація також важлива і для функції контролю. Керівники потребують інформації стосовно того, що було виконано, щоб правильно оцінити, чи досягнули поставлених цілей [1].

Отже, створення ефективної системи комунікації забезпечує ефективність управління, швидкість надходження інформації на різних рівнях та її достовірність, що позитивно впливає на загальну ефективність функціонування підприємства.

Список використаних джерел:

1. Дикань Н. В., Борисенко І. І. Менеджмент. Навчальний посібник. URL: http://https://pidruchniki.com/14940807/menedzhment/komunikatsiyi_upravlinni (дата звернення 01.05.20)
2. Зимовин А. Ефективна комунікація в запитаннях та відповідях. Оплата труда. Август. 2019 № 16/1 URL: <http://https://i.factor.ua/journals/ot/2019/august/issue-16/1/article-70333.html> (дата звернення 30.04.20)
3. Прищак М. Д., Лесько О. Й. Психологія управління в організації URL: http://https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/icgn/1lesko_psiholog_upravlin_organizaciyi/341.html (дата звернення 01.05.20)
4. Решетилова О. М., Ткач Л. М. Українська мова (за професійним спрямуванням) URL: https://studopedia.su/14_47824_derzhavna-mova--mova-profesiynogo-spilkuвання.html (дата звернення 02.05.20)

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

ОБМЕЖЕНА ОСУДНІСТЬ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Терещенко Анжела Володимирівна

*старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»*

Процеси подальшої демократизації, які відбуваються в Україні, супроводжуються імплікацією поняття справедливості в законодавство та життя суспільства. Правосуддя прагне максимально індивідуалізувати відповідальність, покарання застосувати лише з метою профілактики. Проблеми, які стосуються суб'єкта злочину, завжди привертали увагу різних галузей наук. Це пов'язано з тим, що ці кримінально-правові питання пов'язані загально філософськими проблемами свободи волі, детермінації поведінки та відповідальності за неї. Теоретичний та практичний інтерес до проблем осудності зумовлений насамперед тим, що вони торкаються найбільш складної сторони суспільного життя та соціальної діяльності людей, а саме – їх здатності бути винними та кримінально відповідальними за свідому та вольову кримінально карану поведінку. Адже проблема осудності – проблема кримінального права, розв'язання якої ґрунтується на закономірностях соціального та природничо-наукового порядку, визначаючих психічну діяльність людини.

Гостро постає проблема кримінальної відповідальності осіб з психогенетичними аномаліями та психофізичними особливостями, які можуть усвідомлювати суспільно-небезпечний характер своєї поведінки та керувати нею, але в силу різних процесів, що відбуваються в їх психіці, обмежується спроможність вільної саморегуляції вчинюваного протиправного діяння в повній мірі, що властиво осудній особі.

Зважаючи на актуальність проблеми та тривале її обговорення, широкомасштабні наукові дослідження контингенту пенітенціарних закладів Кримінальний кодекс України закріпив у окремій статті ознаки обмежено осудної особи з притаманними їй специфічними властивостями.

Згідно із ч. 1 ст. 20 Кримінального кодексу України підлягає кримінальній відповідальності особа, визнана судом обмежено осудною, тобто така, яка під час вчинення злочину через наявний у неї психічний

розлад не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними. Стаття 20 КК України називається «Обмежена осудність» [2].

Стан осудності характеризується тим, що людина усвідомлює свою поведінку і повністю керує нею, а стан неосудності характеризується тим, що людина не усвідомлює свою поведінку і (або) повною мірою не керує нею. Прибічники підходу, згідно з яким проміжний між осудністю і неосудністю стан людини варто називати обмеженою осудністю, аргументують свою позицію тим, що прийнято казати так: «людина у стані обмеженої осудності частково здатна усвідомлювати свою поведінку і (або) частково здатна керувати нею». При цьому в зазначеному підході акцентується увага на тому, що згідно із наведеним формулюванням людина все одно усвідомлює свою поведінку і керує нею (нехай все це відбувається і неповною мірою). Тому згідно із таким підходом обмежена осудність є видом стану, що характеризується усвідомленням людиною своєї поведінки та керуванням нею, тобто видом осудності.

Крім того, відповідно до зазначеного підходу акцентується увага на тому, що у КК України вживається термін «обмежена осудність», а не, скажімо, такий термін, як «обмежена неосудність». На підставі цього переважна більшість юристів робить висновок, згідно з яким буває два види осудності – повна та обмежена.

Проте з таким самим успіхом можна сказати, що людина у стані «обмеженої осудності» частково не може, не здатна усвідомлювати свою поведінку і (або) частково не може, не здатна керувати нею. Це друге формулювання буде логічно еквівалентним наведеному вище формулюванню «людина у стані обмеженої осудності частково здатна усвідомлювати свою поведінку і (або) частково здатна керувати нею». Два наведених формулювання є різними логічними аспектами однієї і тієї самої ідеї [1, с. 139].

Як це не дивно, не зважаючи на назву ст. 20 КК України та інтерпретаційну позицію переважної більшості юристів, формулювання із ч. 1 ст. 20 КК України «не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та (або) керувати ними», з нашої точки зору, є семантичним різновидом саме другого із наведених формулювань. Тоді, як вбачається, за логікою зазначених юристів, якщо робити ставку на зміст положення, передбаченого в ст. 20 КК України після її назви, а не на назву цієї статті, то цю статтю треба перейменувати і назвати «Обмежена неосудність». Отже, робимо висновок, що зазначені юристи, вважаючи узгодженими (одночасно правильними), з одного боку, назву, і, з другого боку, текст ст. 20 КК України, який міститься після її назви, суперечать самі собі.

Що ж стосується найменування «обмежена осудність», яке міститься в КК України, то це найменування не є беззаперечною вказівкою, оскільки це всього лише положення законодавства. А воно, як відомо, нерідко буває необґрунтованим. І якщо відштовхуватись від наведених вище формулювань та навіть формулювання самої ст. 20 КК України, то «обмежену осудність» із таким самим успіхом можна назвати обмеженою неосудністю [2]. Тобто з таким самим успіхом можна сказати, що у стані «обмеженої осудності» людина частково не усвідомлює свою поведінку і (або) частково не керує своєю поведінкою. Тоді відповідний стан постане видом неосудності.

До речі, згідно із висновками Державного наукового центру соціальної і судової психіатрії ім. В. П. Сербського, більшість людей, яких зараз визнають обмежено осудними, до запровадження положення про обмежену осудність було б визнано неосудними.

На мою думку, той стан, який називають обмеженою осудністю, не є ані видом осудності, ані видом неосудності. Такий стан є проміжним станом людини між осудністю і неосудністю людини і може залежно від фактичних обставин наближуватись впритул як до осудності, так і до неосудності. Отже сутність, яку нерідко називають обмеженою осудністю, не можна вважати видом осудності або неосудності. Така сутність може бути орієнтовно рівною мірою віддаленою від осудності та неосудності, іншими словами, орієнтовно рівною мірою наближеною до осудності і до неосудності. Тому, щоб нікого не вводити в оману стосовно природи такої сутності, в її назві не треба вживати ані слово «осудність», ані слово «неосудність».

Назва «проміжний стан психіки» видається кращою, ніж назва «пограничний стан психіки», оскільки перша відображує діапазонну характеристику такого стану, і такий підхід є правильним.

Таким чином спростовується аргумент стосовно того, що людина в аналізованому стані психіки все ж таки усвідомлює свою поведінку і (або) керує своєю поведінкою, внаслідок чого такий стан психіки нібито варто вважати видом осудності. Що ж стосується передбачених КК України наслідків вчинення злочину в проміжному стані психіки, то вони також вказують на те, що такий стан не є видом ані осудності, ані неосудності, оскільки такі наслідки полягають як в можливості застосування покарання, так і в можливості надання амбулаторної психіатричної допомоги.

Проаналізована природа відповідного стану психіки людини повинна враховуватись при індивідуалізації покарання та наданні амбулаторної психіатричної допомоги. Назва «обмежена осудність» для позначення аналізованого стану психіки людини є не лише банально нелогічною, а й може і неправильно орієнтувати людей, які займаються тлумаченням і реалізацією положень КК України, що здатне обернутися

більш суворим покаранням, ніж потрібно. У випадку вчинення особою злочину у проміжному стані психіки суд уповноважений призначати покарання в межах всього діапазону санкції за такий злочин (як і осудній особі) [3, с.42].

Ступінь відхилення від нормального стану психіки (інтелектуальний і вольовий критерії аналізованого стану психіки) має визначатися експертом у відсотках. Ці відсотки повинні бути критерієм визначення і призначення покарання в межах відповідного діапазону санкції за вчинення певного злочину.

Отже, можна зробити наступні висновки: обмежена осудність пов'язана з наявністю у суб'єкта певного психічного розладу, психічної аномалії; унаслідок такого психічного стану особа не повною мірою здатна усвідомлювати фактичні ознаки і суспільну небезпечність учиненого діяння. Але при цьому на відміну від неосудної особи в обмежено осудної особи повністю не виключається здатність усвідомлювати свої дії та бездіяльність та (або) керувати ними повністю; обмежена осудність не виключає осудності як обов'язкової ознаки суб'єкта, а, отже, не виключає і кримінальну відповідальність за вчинене діяння.

Список використаних джерел:

1. Внукова Ю. А. Неосудність та обмежена осудність як кримінально-правові категорії. Вісник Академії адвокатури України. 2014. № 3(4). С. 139–146.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/2341-14> (дата звернення 12.05.2020)
3. Марчак В. Я. Обмежена осудність: актуальні питання практичного застосування. Підприємництво, господарство і право. 2010. № 5. С. 39–43.

ВІКОВИЙ ЦЕНЗ ЯК КРИТЕРІЙ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ОСУДНОСТІ

Шейко Владислав Сергійович

здобувач вищої освіти III курсу Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

*Науковий керівник: Терещенко А.В. – старший викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін Полтавського інституту бізнесу
ПВНЗ «МНТУ»*

При визначенні мінімального віку, з якого може настати кримінальна відповідальність, за основу беруть рівень свідомості людини, її здатність розуміти характер вчинених нею дій, їхню суспільну небезпеку, тобто рівень соціально-психологічного розвитку особи. Водночас фахівці зазначають, що процес формування психіки в так званому перехідному віці характеризується значними особливостями і нерідко відбувається з відхиленнями від загальних закономірностей,

зокрема, коли особа, яка формально досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, не досягає необхідного ступеня інтелектуального і вольового розвитку.

При цьому відмінності у ступені соціальної зрілості підлітків можуть бути зумовлені індивідуальними особливостями (в межах норми) біологічного розвитку організму, наявністю соматичної і психічної патології, соціальними чинниками.

Відповідно до ст. 103 КК України, призначаючи покарання неповнолітньому, суд повинен, крім обставин, передбачених у ст. 65-67 КК, враховувати також умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього. Однак у КК України не визначено чітко, як саме рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього впливають на призначення йому покарання [3].

Науковці пропонують різні моделі закріплення у кримінальному законодавстві інститутів вікової неосудності та зменшеної вікової осудності, у тому числі – не притягувати неповнолітніх, які відстають у психофізичному розвитку, до кримінальної відповідальності на тій підставі, що в їхніх діяннях немає вини, а, отже, і складу злочину [1, с. 69].

У спеціальній літературі висловлені пропозиції передбачити у законодавстві таку підставу звільнення від кримінальної відповідальності або виключення кримінальної відповідальності, як недорозвиненість психіки неповнолітнього, внаслідок чого «фактичний вік» його менший за вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Відповідно до цього підходу у справі не встановлюється юридичний критерій неосудності, обмеженої осудності; у цьому випадку необхідно ставити питання щодо встановлення реального віку неповнолітнього.

Щодо кримінально-правового значення встановлення вікової неосудності та обмеженої вікової осудності, науковці висловлюють різні погляди.

Так розглядаючи питання про кримінальну відповідальність неповнолітніх з відставанням у психічному розвитку, В.М. Бурдін вважає, що, враховуючи ту обставину, коли затримка у психічному розвитку може бути різного ступеня тяжкості, імовірні випадки, коли неповнолітній з такою затримкою все ж таки буде визнаний таким, що усвідомлював фактичний характер та суспільну небезпеку свого діяння та міг керувати ним. За таких обставин затримка психічного розвитку має бути врахована судом як така, що пом'якшує кримінальну відповідальність [1, с. 155].

Оскільки в Кримінальному процесуальному кодексі України представлена спроба регламентації вікової осудності неповнолітніх, аналіз відповідних положень доцільно почати з визначення підходу до вікових меж неповноліття в КПК [4].

Загалом слід визнати, що в законодавчих актах є певні розбіжності щодо фіксації цих меж. Так, у ст. 1 Закону України «Про охорону

дитинства» наводиться наступне визначення: дитина – це особа віком до 18 років (повноліття), якщо згідно із законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше [2]. Відповідно до положень ст. 32 Цивільного кодексу України, ст. 6 Сімейного кодексу України неповнолітніх можна визначити як дітей у віці від 14 до 18 років [6], [5]. Однак у п. 12 ч. 1 ст. 3 КПК України подане наступне поняття «неповнолітня особа – малолітня особа, а також дитина у віці від 14 до 18 років». Відповідно до ч. 1 ст. 498 КПК України нижньою віковою межею, з якою законодавець пов'язує здійснення кримінального провадження (йдеться про застосування примусових заходів виховного характеру), є 11 років [4].

Таким чином, термін «неповнолітній» у КПК України охоплює віковий проміжок від 11 до 18 років.

У п. 1 ст. 485 КПК України серед обставин, що підлягають встановленню в кримінальному провадженні щодо неповнолітніх, зазначається розумова відсталість неповнолітнього, не пов'язана із психічною хворобою. За наявності даних про таку відсталість під час досудового розслідування та судового розгляду кримінального правопорушення, вчиненого неповнолітнім, має бути встановлено, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними. Цій нормі кореспондує положення ч. 1 ст. 486 КПК України щодо призначення комплексної психолого-психіатричної експертизи для встановлення зазначених фактів [4].

Більше того, за змістом КПК України йдеться про дітей, які досягають віку кримінальної відповідальності та є осудними. Тобто дитина, щодо якої встановлена наявність розумової відсталості, не пов'язаної із психічною хворобою, не розглядається як неосудна, а такі випадки не порушують загальну презумпцію осудності суб'єкта злочину [4].

Отже, аналізуючи дані проблеми можна зробити висновок про те, що:

1. Доцільно визнати розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану із психічним захворюванням /розладом, яка позбавляє його здатності під час вчинення злочину повною мірою усвідомлювати фактичний характер та суспільну небезпеку своїх дій (бездіяльності) або керувати ними, фактом, що має кримінально-правове значення.

2. Нездатність повною мірою усвідомлювати фактичний характер та суспільну небезпеку своїх дій (бездіяльності) вказує на невідповідність інтелектуального розвитку неповнолітнього тому віку, якого він фактично досяг.

3. Нездатність повною мірою керувати своїми діями (бездіяльністю) вказує на відставання розвитку емоційно-вольової сфери, що ускладнює реалізацію регуляційних можливостей дитини.

4. Зазначений кримінально-правовий припис повинен регламентувати оцінку поведінки осудної неповнолітньої особи, що досягла віку, з якого можливе настання кримінальної відповідальності за вчинення злочину. У цьому сенсі не можна погодитися із пропозицією про виділення в КК України кримінально-правових наслідків вчинення злочинів для осіб, які вчинили їх у віці 18-21 років, та мають затримки психофізіологічного розвитку.

5. Щодо такого неповнолітнього мають бути застосовані тільки примусові заходи виховного характеру, чи в порядку звільнення від кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 97 КК України) чи в порядку звільнення від покарання (ч. 1 ст. 105 КК України).

6. Мають бути встановлені кримінально-правові приписи, які регламентують правовий статус такого неповнолітнього, та кримінально-процесуальні норми, які закріплюють процедуру визнання факту вікової осудності неповнолітнього та порядок настання відповідних правових наслідків.

Список використаних джерел:

1. Бурдін В.М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні . К. : Атіка, 2009. 240 с.
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. № 2402-III. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua /2341-14> (дата звернення 12.05.2020)
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua /2341-14> (дата звернення 12.05.2020)
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 12.05.2020)
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: www.zakon.rada.gov.ua /laws/show/v07(дата звернення 12.05.2020)
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua /laws/show/v0007700> (дата звернення 12.05.2020)

СТРОКИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Тарасенко Анна Володимирівна,

*здобувач вищої освіти II курсу, магістр Полтавського інституту бізнесу
ПВНЗ «МНТУ»*

*Науковий керівник: Колесник О.В. – кандидат історичних наук, доцент
кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Полтавського інституту бізнесу
ПВНЗ «МНТУ»*

Засобом забезпечення здійснення фізичними та юридичними особами їх суб'єктивного права є можливість його захисту в позовному порядку при зверненні до суду. Але реалізація суб'єктивного цивільного права в примусовому порядку, гарантованому державою, обмежується

певним терміном, що встановлюється законом. Період часу, із закінченням якого припиняється можливість примусового здійснення цивільного права за допомогою подання позову до суду, називається позовною давністю. Вищевикладене обґрунтовує актуальність проведення сучасних науково-теоретичних досліджень у цивільному праві України та зарубіжних країн.

Метою дослідження є аналіз строків позовної давності у законодавстві України та зарубіжних країн.

Джерела правового регулювання позовної давності різноманітні. В Україні, Російській Федерації, Туркменістані та інших країнах колишнього СНД ними є цивільні кодекси. У Франції і Німеччині, наприклад, позовна давність регулюється нормами цивільних і торгових кодексів, а також нормами спеціальних законодавчих актів. У Швейцарії – нормами Цивільного кодексу і зобов'язального закону. У Великобританії замість ряду нормативно-правових актів, що регулювали позовну давність, прийнято єдиний Закон про позовну давність 1980 р. У США положення про позовну давність містяться в законах штатів, а щодо договорів купівлі-продажу діє норма Єдиного торговельного кодексу, яка доповнюється окремими законами деяких штатів [1].

Цивільне законодавство України (ст. 256 ЦК) визначає позовну давність як строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу. З цього легального визначення випливає, що строк, у межах якого особа, чие право порушене, може вимагати захисту або примусового здійснення свого права, є строком захисту цивільного права. Оскільки основним засобом захисту порушеного права є позов, цей строк одержав назву строку позовної давності. Позовна давність розглядається як сукупність темпоральних і «діяльнісних» рис. Темпоральні риси проявляються у тому, що досліджуване правове явище є певним періодом у часі, а «діяльнісні» ознаки передбачають, що позовна давність включає подання позову або вчинення (невчинення) інших дій в межах строку, втрату права на захист (права на позов). Темпоральні риси вказують на зв'язок позовної давності із строками та іншими часовими категоріями цивільного права, що мають по більшості об'єктивний характер, тоді як «діяльнісні» свідчать про вплив цього інституту на дії осіб, виникнення, зміну чи припинення їх суб'єктивних прав і обов'язків. Остання група рис зазначає на спрямованість позовної давності на захист прав та інтересів зацікавленої особи [2].

Предметом позовної давності виступає матеріально-правова вимога особи про захист права або інтересу. При цьому стало вже традиційним, що цивільне законодавство як України, так і інших держав колишнього СРСР не знає цього терміна, оперуючи замість нього терміном «поняття позовної давності» (ст. 256 ЦК, ст. 195 ЦК РФ, ст. 147 ЦК

Туркменістану), чого не можна сказати про акти цивільного законодавства європейських країн.

Порівняно з колишнім цивільним законодавством нині кардинально змінилося розуміння предмета позовної давності, принаймні в двох напрямках. По-перше, предметом виступає вимога про захист не тільки цивільного права, а й інтересу. Категорія «інтерес» обов'язково має бути присутня у визначенні суб'єктивного права. Як слушно зазначається в літературі, інтерес – це те, з чого починається право. Там, де суб'єктивний інтерес стає «цікавим» для закону, там виникають суб'єктивні права і обов'язки, формується зв'язок належного з можливим, з'являються правові норми і правовідносини. Водночас інтересів набагато більше, ніж суб'єктивних прав. З цього випливає, що не кожен інтерес поєднується з суб'єктивним правом, але кожне суб'єктивне право в суто юридичному розумінні пов'язане із охоронюваним законом інтересом [2].

Аналіз легального визначення позовної давності (ст. 256 ЦК) свідчить про намагання законодавця виокремити, а не поєднати цивільне право і інтерес, принаймні в аспекті охоплення цих категорій предметом позовної давності. Наступним аргументом є досвід російського законодавця. Так, окреслюючи предмет позовної давності, ст. 195 ЦК РФ не згадує окремо про охоронюваний законом інтерес. Однак ця норма підлягає розширювальному тлумаченню, оскільки порушені можуть бути не тільки суб'єктивні цивільні права, а й охоронювані законом інтереси, а також свободи учасників цивільного обороту [3]. Отже, розробники ЦК України цю обставину врахували, що заслуговує на позитивну оцінку.

Традиційним для національної правової системи, та й взагалі для країн континентальної правової сім'ї є розуміння позовної давності як інституту матеріального, а не процесуального права, тоді як у Великій Британії, США позовна давність – процесуально-правовий інститут, що має певні практичні наслідки. Так, за Єдиним торговельним кодексом США встановлюється строк для пред'явлення позову (за договорами купівлі-продажу, оренди), а не для захисту права, як в Україні чи Російській Федерації. Прийняті у Великобританії в 1939-80 рр. закони про позовну давність також встановлюють строки для пред'явлення позовів. В інших країнах процесуальне значення позовної давності полягає в тому, що її вплив належить до підстав припинення провадження по цивільній справі.

Відзначимо, що тенденція до уніфікації термінів позовної давності виявляється у впровадженні особливих норм у деяких міжнародних конвенціях щодо позовної давності.

Норми про позовну давність мають імперативний характер, і сторони не можуть у договірному порядку виключити дію давності або подовжити її термін, чи іншими способами ускладнити її умови для боржника. У разі внесення до договору подібних умов вони вважаються

недійсними. Разом з тим у цивільному праві Франції, ФРН, Великобританії і США передбачається можливість встановлення сторонами в договорі скорочених термінів давності.

По-різному ставляться до позовної давності в країнах правової сім'ї континентальної Європи і англо-американської системи. Якщо романо-германська система розглядає позовну давність як інститут матеріального права, то система загального права – як інститут процесуального права. Таке неоднакове розуміння цього інституту породжує досить важливі юридичні наслідки. Це означає, що за правом країн континентальної Європи арбітраж або суд зобов'язані застосовувати норми про позовну давність того права, яке підлягає застосуванню при врегулюванні відносин між сторонами за умовами договору або за колізійною нормою. Це може бути як право країни суду, де розглядається справа, так і право країни, яке передбачено в договорі [1].

У країнах англо-американського права арбітраж або суд, розглядаючи позовну давність як сферу процесуально-правових відносин, застосовують для її регулювання в усіх випадках норми власного національного законодавства. Це зумовлено тим, що згідно із загальноприйнятою доктриною міжнародного приватного права, стосовно питань процесуального порядку завжди підлягає застосуванню законодавство тієї країни, в якій розглядається справа, іншими словами, застосовується закон суду.

Через різноманітні договірні та деліктні підстави виникнення цивільних або господарських зобов'язань у національних системах права встановлено різні терміни позовної давності. Строки позовної давності в правовій науці поділяються на загальні та особливі (спеціальні). Чинним законодавством України передбачено загальний строк позовної давності в 3 роки стосовно до всіх суб'єктів цивільних правовідносин (ст. 257 ЦК України), так само як в Російській Федерації (ст. 196 ЦК РФ). Спеціальний термін позовної давності в ЦК України становить 1 рік та застосовується до окремих вимог: 1) про стягнення неустойки (штрафу, пені); 2) про спростування недостовірної інформації, поміщеної у засобах масової інформації; 3) про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності та ін.

Наприклад, у Франції передбачено три основні групи термінів позовної давності: 30 років – для всіх вимог, якщо законом у цьому випадку не передбачено інше (ст. 2262 Французького цивільного кодексу); 5 років – для вимог за зобов'язаннями, які підлягають виконанню з певною періодичністю та у встановленому обсязі; від 6 місяців до 2 років – для вимог за зобов'язаннями, докази виконання яких можуть бути втраченими у разі встановлення триваліших строків.

У Німеччині загальний термін позовної давності також становить 30 років (§ 196 НЦК), за винятком вимог, щодо яких встановлено скорочені строки позовної давності. Від 6 місяців до 2 років – для деяких вимог комерсантів, зокрема, для вимог про відшкодування збитків внаслідок відсутності належної якості товару; 3 роки – для вимог про відшкодування завданої деліктом шкоди; 4 роки – для несплачених своєчасно періодичних платежів. У Швейцарії загальний термін позовної давності дорівнює 10 рокам [1].

У Великобританії та США також діють різні строки позовної давності залежно від підстави виникнення позову, як правило, від 4 до 12 років. Причому у Великобританії в 1980 році видано закон, який увібрав в себе законодавчі норми про позовну давність, прийняті за період з 1939 по 1980 роки. Так, для позовів з договорів «за печаткою» встановлено термін 12 років, а для позовів з простих договорів – 6 років. У США загальні строки позовної давності встановлюються законодавчими актами штатів і варіюються від 4 до 10 років.

За всіма правовими системами важливе значення має встановлення початкового моменту перебігу позовної давності, оскільки від нього залежить і правильне обчислення строку давності і в підсумку – захист порушеного матеріального права. За вітчизняним цивільним законодавством перебіг загальної або спеціальної позовної давності починається з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення свого права чи про особу, яка порушила право (ч. 1 ст. 261 ЦК) [4].

Отже, як сучасному цивільному законодавству України та країнам колишнього СНД, так і зарубіжним країнам відомі поняття «позовна давність» та встановлені її строки. Відмінності мають лише у законодавчому закріпленні в тих чи інших нормативних актах та саме у часових межах протікання строків позовної давності, що можуть бути як більш скороченими, так і більш тривалими порівняно з нормами українського законодавства.

Список використаних джерел:

1. Пятин С. Ю. Гражданское и торговое право зарубежных стран: учебное пособие. М.: Дашков и К., 2016. 260 с.
2. Луць В. В. Строки і терміни у цивільному праві: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2017. 320 с.
3. Постатейный комментарий к части первой Гражданского кодекса Российской Федерации. М.: Инфра-М, 2013. XIV. 972 с.
4. Ромовська З. В. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс: Підручник. К.: Атіка, 2018. 560 с.

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ

Дмитрієнко Олександра Дмитрівна

здобувач вищої освіти II курсу, магістр

Полтавського інституту бізнесу ПВНЗ «МНТУ»

Науковий керівник: **Колесник О.В.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри
*соціально-гуманітарних дисциплін Полтавського інституту бізнесу
ПВНЗ «МНТУ»*

В Україні з перших років незалежності підтримка і захист конкуренції в підприємницькій діяльності, створення умов чесної і вільної конкуренції, розширення і зміцнення економічних свобод, максимальна дерегуляція бізнесу та зменшення втручання контролюючих і правоохоронних органів у діяльність господарюючих суб'єктів віднесені до пріоритетних напрямів державної політики. Увага держави до цих питань впливає з ключового місця конкуренції у системі ринкової економіки. Пропонована наукова розвідка присвячена малодослідженій проблемі правового регулювання в сфері конкурентної політики, що зумовлює її актуальність.

Метою дослідження є аналіз господарсько-правових основ Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні.

Побудова основних засад конкурентного середовища знайшла своє відображення в нормативному закріпленні принципів діяльності суб'єктів господарювання на засадах добросовісної конкуренції. Відповідно до статті 42 Конституції України держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності.

Важливим елементом функціонування ринкових відносин є діяльність органів Антимонопольного комітету України, спрямована на забезпечення державного захисту добросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності, припинення неправомірної монополістичної діяльності та неправомірних обмежень конкуренції [1].

Рівень забезпечення органів влади, суб'єктів господарювання необхідною інформацією про стан та перспективи розвитку відповідних товарних ринків є недостатнім, оскільки реформування інформаційної сфери суттєво відстало від тих змін в економіці, що відбулися за часи незалежності. Як наслідок, усі суб'єкти економічних відносин, у тому числі й органи влади, змушені приймати управлінські рішення в умовах дефіциту інформації, що досить часто не дає можливості вжиття адекватних заходів.

Оскільки рівень відкритості економіки України є досить високим, вітчизняні товаровиробники зазнають значного тиску міжнародної

конкуренції. Такий конкурентний тиск є суттєвим стимулюючим чинником для національного виробництва, проте він також може призвести до суттєвих втрат темпів розвитку українського виробництва [2].

Ще одним негативним чинником розвитку конкурентних відносин є високий темп динаміки світових процесів консолідації і концентрації товарних ринків, внаслідок яких відбувається суттєве укрупнення основних гравців цих ринків. В результаті цього за об'єктивних умов існування високих інформаційних бар'єрів, виникає загроза втрати позицій України на національних та міжнародних ринках, що може призвести до втрат ресурсів і можливостей розвитку конкуренції.

Отже, актуальність проведення реформ у сфері національної конкурентної політики обумовлюється декількома чинниками.

По-перше, в Україні сформовано основи ринкових відносин і ринкових інституцій. За час ринкових перетворень кардинально змінився характер економічної діяльності суб'єктів господарювання, які стали орієнтуватися на платоспроможний попит, кон'юнктуру ринку та збільшення прибутку.

По-друге, протягом перших десяти років ХХІ століття відбулося оновлення законодавства про захист економічної конкуренції, зміцнення інституційних засад його застосування, становлення системи незалежних державних регуляторів ринків природних монополій та сфери телекомунікацій.

По-третє, зробленого у сфері демонополізації економіки і формуванні конкурентного середовища недостатньо для досягнення необхідної ефективності ринкового господарства.

Розвиток конкуренції, що забезпечить досягнення економікою України рівня передових країн, потребує активних та цілеспрямованих зусиль усіх державних органів, що відповідають за формування та реалізацію економічної політики країни, її окремих галузей та регіонів. Крім того, враховуючи, що у 2011 році Рішенням Ради Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) Україні надано статус спостерігача в Комітеті ОЕСР з конкуренції та прагнення України до набуття статусу постійного члена у зазначеному Комітеті, підготовка та імплементація Програмного документа у сфері розвитку конкуренції постає одним із пріоритетних завдань керівництва держави.

З метою формування системних, гармонізованих й всеохоплюючих підходів до вирішення зазначених проблемних питань, створення ефективного конкурентного середовища та розвитку конкуренції на товарних ринках, як засобів забезпечення сталого

економічного зростання, покращення умов для ефективного функціонування товарних ринків й удосконалення механізму їх державного регулювання Антимонопольним комітетом України розроблено Концепцію Загальнодержавної програми розвитку конкуренції, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.09.2012 р. № 690-р, та розроблено проект Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014-2024 роки.

У частині створення передумов для розвитку ефективного конкурентного середовища Програма передбачає реалізацію таких завдань:

- забезпечення узгодження з антимонопольно-конкурентною політикою промислової, аграрної, інвестиційної, інноваційної, зовнішньоекономічної, цінової політики, політики захисту прав споживачів;
- сприяння розвитку інфраструктури товарних ринків;
- усунення або зниження бар'єрів вступу на ринки товарів (робіт, послуг);
- стимулювання вступу на товарні ринки нових суб'єктів господарювання;
- вдосконалення освітнього та наукового забезпечення розвитку конкуренції;
- розширення участі України у міжнародному співробітництві у сфері конкурентної політики.

У частині удосконалення захисту економічної конкуренції головними завданнями Програми є:

- розвиток законодавства з метою посилення ефективності захисту економічної конкуренції, подальшої гармонізації із сучасним європейським правовим регулюванням цієї сфери, посилення відповідальності за порушення, що завдають найбільшої шкоди суспільству;
- підвищення ефективності практики застосування законодавства про захист економічної конкуренції;
- запровадження проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за наданням такої допомоги.

У частині удосконалення державного регулювання монополізованих товарних ринків Програма спрямована на:

- розвиток інституційних засад державного регулювання монополізованих товарних ринків;
- підвищення ефективності державного регулювання у сфері ціноутворення;
- удосконалення державного регулювання доступу до товарів (послуг) суб'єктів природних монополій та телекомунікацій [3].

Поряд із цим, передбачається виконання заходів щодо інформаційного забезпечення реалізації антимонопольно-конкурентної політики та залучення до її формування та реалізації інститутів громадянського суспільства. Зокрема, Програмою передбачено заходи щодо формування системи моніторингу стану та тенденцій розвитку економічної конкуренції на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівні. Виконання цього завдання буде здійснено шляхом затвердження Урядом України нормативно-правового акта щодо визначення показників, які характеризують стан і тенденції розвитку конкурентного середовища в Україні, та запровадження практики підготовки періодичних доповідей про стан конкуренції на товарних ринках України Президентів України, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України.

У частині залучення інститутів громадянського суспільства до участі у формуванні та реалізації антимонопольно-конкурентної політики Програмою передбачено заходи стосовно:

- посилення ролі інститутів громадянського суспільства до сприяння захисту та розвитку конкуренції шляхом залучення представників суб'єктів господарювання, їх об'єднань та громадських організацій до розробки проектів нормативно-правових актів з питань захисту економічної конкуренції;

- вдосконалення системи контролю з боку об'єднань споживачів та громадськості за формуванням тарифів на соціально-важливі товари та послуги;

- формування проконкурентної свідомості шляхом поширення та популяризації серед суб'єктів господарювання та споживачів інформації про законодавство про захист економічної конкуренції.

У зв'язку із цим, доцільним є поєднання механізму реалізації Загальнодержавної програми розвитку конкуренції через реалізацію сукупності заходів на її виконання з більш загальним механізмом, який визначав би мету Програми, суб'єктів, що забезпечують її досягнення, засоби оцінки ступеня досягнення ними цієї мети та засоби зворотнього зв'язку.

Запропонований в проекті Програми механізм містить наступні елементи.

По-перше, це визначення оптимальної моделі конкуренції.

Такою пропонується визначити модель ефективної конкуренції, тобто економічної конкуренції, яка відповідає таким умовам:

- створює передумови для прискореного інноваційного розвитку;
- стимулює підприємства до збільшення своїх конкурентних переваг, вдосконалення умов виробництва, підвищення його технологічного рівня, якості продукції, робіт, послуг, освоєння нових ринків збуту;

– забезпечує при цьому справедливий розподіл благ між виробниками та споживачами.

Наступним елементом є визначення ключових передумов, що забезпечують оптимальну модель конкуренції.

Необхідною умовою практичного забезпечення таких передумов унаслідок діяльності державних органів є запровадження організаційно-правових засад дотримання цих передумов. У проекті Програми це пропонується здійснити шляхом покладення на центральні та місцеві органи виконавчої влади та Нацбанк обов'язку щодо впровадження заходів, спрямованих на сприяння створенню ефективного конкурентного середовища, під час розроблення та реалізації стратегічних і програмних документів з питань реформування та розвитку галузей (сфер економічної діяльності) та регіонів [4].

Зазначена норма, втім, буде дієвою лише в тому випадку, якщо будуть визначені показники, в тому числі кількісні та якісні, що характеризують стан ключових передумов оптимальної моделі конкуренції (показники конкурентного середовища), й розроблена система їх постійного аналізу та оцінки. Розроблення системи таких показників є одним із найскладніших і, в той же час, ключових завдань під час розроблення програмних документів у сфері розвитку конкуренції. Передбачається, що розроблення системи показників, які характеризують стан і тенденції розвитку конкурентного середовища в Україні,

Результатами реалізації Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на десятирічний період, зокрема, буде:

- зниження рівня монополізації товарних ринків;
- інтенсифікація вступу нових суб'єктів господарювання на товарні ринки;
- мінімізація негативного впливу на економічну конкуренцію дій органів державної влади і органів місцевого самоврядування;
- зменшення негативного впливу на економічну конкуренцію внаслідок порушення вимог законодавства про захист економічної конкуренції;
- підвищення рівня задоволення потреб споживачів;
- підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки;
- прийняття рішень з економічних питань з урахуванням цілей і завдань розвитку ефективного конкурентного середовища та ефективної конкуренції;
- підвищення ефективності державного регулювання товарних ринків;

- гармонізація законодавства про захист економічної конкуренції з європейським законодавством у відповідній сфері;
- формування позитивного ставлення до економічної конкуренції як фундаментальної суспільної цінності [4].

Отже, затвердження та реалізація протягом наступних десяти років Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні безсумнівно забезпечить удосконалення умов функціонування ринкових механізмів та їх окремих складових, сприятиме підвищенню темпів соціально-економічного розвитку, зростанню національної конкурентоспроможності та посиленню авторитету України у світі.

Список використаних джерел:

1. Чернелевська О. Л. Конкурентне законодавство України: формування, зміст та розвиток: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право». Київ, 2016. 11 с.
2. Нечипорук Л. В. Теоретико-методологічні основи дослідження глобалізації економіки. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. редкол.: А. П. Гетьман та ін. Х. : Право, 2017. № 4 (7). С. 26–34.
3. Щербина В. С. Державний нагляд (контроль) у сфері господарювання: удосконалення правового регулювання. Юрист України. 2018. № 2 (15). С. 30–33.
4. Лозова Г. Деякі аспекти удосконалення системи державного контролю за економічною концентрацією суб'єктів господарювання в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 125. С. 55–57.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІНТЕГРАЦІЯ СВІТОВИХ НАУКОВИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ОСНОВА СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ

МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТУ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ <i>Калінічева Г.І.</i>	3
МОДЕРНІЗАЦІЙНІ ЗМІНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ УКРАЇНИ <i>Лавриненко С.І.</i>	8
ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ <i>Чайковський А.С.</i>	13
АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ <i>Калінічева І.І.</i>	21
ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ <i>Шумейко О.І.</i>	26
COMPUTER MONITORING OF KNOWLEDGE. PROSPECTS OF STANDARTISATION <i>Taranenko K.</i>	32
ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF TEACHING ENGLISH ONLINE <i>Bilan B.</i>	36
FAKE INFORMATION IN UKRAINIAN SOCIAL MEDIA <i>Sheiko V.</i>	41
ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В ПИТАННЯХ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ <i>Шило К.М.</i>	44

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ П. К. ЗАГАЙКА НА САМООСВІТУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ <i>Опанасенко В.В.</i>	46
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МЕНЕДЖМЕНТ» <i>Лебедєва А.С.</i>	49
ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СЕРЕД СТУДЕНТІВ <i>Невмержицька Є.В.</i>	54
ІНТЕГРАЦІЯ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЧЕРНЕЧИХ ЦІННОСТЕЙ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПРОСТІР: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ <i>Мірошніченко В.Г.</i>	56

СЕКЦІЯ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ

ТЕОРЕТИЧНІ КОНЦЕПТИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ <i>Фастівець А.В., Колесник О.В.</i>	61
НЕПЕРЕРВНА ІНТЕГРАЦІЯ ПРИРОДНИЧОНАУКОВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ <i>Согоконь О.А., Донець О.В.</i>	65
ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ <i>Ємець А.В., Скріннік Є.О.</i>	69
РОЗВИТОК СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СТУДЕНТСЬКОГО КОЛЕКТИВУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У МЕДИЧНОМУ ВУЗІ <i>Донець І.М.</i>	73
КОНСЕРВАТИВНОЕ ЭТИОПАТОГЕНЕТИЧЕСКОЕ ЛЕЧЕНИЕ И РЕАБИЛИТАЦИЯ КОМПРЕССИОННЫХ НЕЙРОПАТИЙ ОБУСЛОВЛЕННЫХ ПАТОЛОГИЕЙ ПОЗВОНОЧНИКА <i>Шелешко М.С.</i>	77

ПРО ДІЯЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ПИТАНЬ ДЕОНТОЛОГІЇ СІМЕЙНОГО ЛІКАРЯ ТА РЕАБІЛІТОЛОГА <i>Шелешко П.В., Шелешко М.С.</i>	84
ОПТИМІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОКОРЕКЦІЇ <i>Зозуль Т.В.</i>	88
ЗАСТОСУВАННЯ МАСАЖУ ПРИ ГІПЕРТОНІЇ <i>Пархоменко Н.О.</i>	89
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ З УРАХУВАННЯМ ІННОВАЦІЙНОГО АСПЕКТУ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ <i>Шерстюк О.О.</i>	94
АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА «ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ» <i>Пилипенко А.Р.</i>	98
ПСИХОФІЗИЧНА ГІМНАСТИКА ПРИ ОЖИРІННІ <i>Горобець П.О.</i>	100

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЯК ОДИН З НАЙПЕРСПЕКТИВНІШИХ СЕРВІСІВ В ІНТЕРНЕТІ <i>Глуховець Ю.В., Варич В.В., Дашко Ю.С.</i>	105
ОГЛЯД НАЙПОПУЛЯРНІШИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ МАТЕМАТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ <i>Дашко Ю.С.</i>	110
РОЗРОБКА МОДУЛЯ ОХОРОННОЇ СИГНАЛІЗАЦІЇ НА БАЗІ КОНТРОЛЕРУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПРОГРАМНО- АПАРАТНОГО КОМПЛЕКСУ «РОЗУМНИЙ ДІМ» <i>Чудан В.Г.</i>	115
ІНТЕРФЕЙС ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ДИСЦИПЛІНИ «БАЗИ ДАНИХ» <i>Козир М.М., Погорілий В.С.</i>	118

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ КЕРУВАННЯ БАЗАМИ ДАНИХ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ <i>Северін Ю.В.</i>	121
--	-----

СЕКЦІЯ 4. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ ТА УПРАВЛІННІ

ЦІНОВІ ТРЕНДИ НА РИНКУ ЖИТЛА В УКРАЇНІ <i>Литвин О.Ю., Дорогань-Писаренко Л.О., Чін Л.О.</i>	126
УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ІНФОРМАЦІЙНО- ЛОГІСТИЧНИХ ПОТОКІВ В УПРАВЛІННІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМИ КОРПОРАЦІЯМИ <i>Рижик І.О, Милашенко В.М.</i>	129
ОСОБЛИВОСТІ РИЗИК – МЕНЕДЖМЕНТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ <i>Кононенко Р.М.</i>	132
ЗАСТОСУВАННЯ КРАУДТЕХНОЛОГІЇ У МІЖНАРОДНІЙ МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ <i>Мокляк М.В.</i>	135
ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ <i>Свічкарь В.А.</i>	137
БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТ В ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ <i>Безрукова Н.В.</i>	140
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВЛИВ DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЙ НА СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ <i>Шарова А.Г., Корсун І.Б., Карпенко О.О.</i>	144
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ <i>Заглада К.А., Рибка Л.П., Борзенко І.А.</i>	146
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ <i>Крутько М.А.</i>	149

ХЕДЖУВАННЯ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ <i>Бірченко Н.О.</i>	151
---	-----

ЛІЗИНГ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ <i>Мєняйлова Г.Є.</i>	154
--	-----

ЗНАЧЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ <i>Забігайло А.В.</i>	157
--	-----

ЕФЕКТИВНА КОМУНІКАЦІЯ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ <i>Новохатько М.С.</i>	161
---	-----

СЕКЦІЯ 5. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

ОБМЕЖЕНА ОСУДНІСТЬ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ <i>Терещенко А.В.</i>	165
--	-----

ВІКОВИЙ ЦЕНЗ ЯК КРИТЕРІЙ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ОСУДНОСТІ <i>Шейко В.С.</i>	168
---	-----

СТРОКИ ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН <i>Тарасенко А.В.</i>	171
--	-----

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ <i>Дмитрієнко О.Д.</i>	176
---	-----

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ
XV Всеукраїнської науково-практичної конференції
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ
НАУКИ

присвяченої пам'яті засновника і фундатора
Міжнародного науково-технічного університету – академіка,
доктора технічних наук, професора Юрія Миколайовича Бугая

21 травня 2020 року

Здано до друку 19.05.2020 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 10,8
Наклад 100 прим. Зам. № 6312-93

Віддруковано у друкарні ТОВ «СІМОН»
м. Полтава, вул. Пушкіна, 42
050-590-12-52

simon@simon.com.ua
www.simon.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ПЛ № 17 від 23.03.2004 р.